
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
12 B
5

PVB. OVIDII NASONIS

Fastorum Lib. VI.
Tristium Lib. V.
De Ponto Lib. IIII.

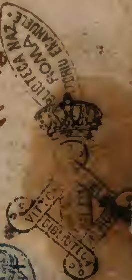
Dominici Vivaldi

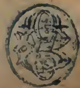
VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB. GRYPHIVM,

LVGDVNI 1539.

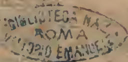
P. OVIDII

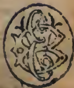
NASONIS FASTORVM,

ad Cæſarem Germanicum liber primus.

TEMPORA *cum cauſis Latium digeſta per annum,*
Lapſaq; ſub terras, ortaq; ſigna canam.
Excipe pacato Cæſar Germanice uultu
Hoc opus, & timidæ dirige nauis iter:
Officioq;,leuem non auerſatus honorem,
Huic tibi deuoto,numine dexter ades.
Sacra recognoſces annalibus eruta priſcis,
Et quo ſit merito quæq; notata dies.
Inuenies illic & feſta domeſtica uobis:
Sæpe tibi pater eſt,ſæpe legendus auus.
Quæq; ferunt illi pictos ſignantia faſtos,
Tu quoq; cum Druſo præmia fratre feres.
Cæſaris arma canant alij,nos Cæſaris aras,
Et quoſcunq; ſacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum,
Deq; meo pauidos excute corde metus.
Da mihi te placidum,dederis in carmina uires:
Ingenium uultu ſtatq;,caditq; tuo.
Pagina iudicium docti ſubitura mouetur

*Musa Principis, ut Clario *missa legenda deo.
Quæ sit enim culti facundia sensimus oris,
Ciuica pro trepidis cùm tulit arma reis.
Scimus, & ad nostras cùm se tulit impetus artes,
Ingenij currant flumina quanta tui.
Si licet, & fas est, uates rege uatis habenas,
Auspicio fœlix totus ut annus eat.
Tempora digereret cùm conditor urbis, in anno
Constituit menses quinq; bis esse suo.
Scilicet arma magis, quàm sydera, Romule, noras,
Curaq́; finitimos uincere maior erat.
Est tamen & ratio Cæsar, quæ mouerit illum,
Erroremq́; suum, quo tueatur, habet.
Quod satis est utero matris du - prodeat infans,
Hoc anno statuit temporis esse satis.
Per totidem menses à funere coniugis uxor
Sustinet in uidua tristia signa domo.
Hoc igitur uidit trabeati cura Quirini,
Cùm rudibus populis annua iura daret.
Martis erat primus mensis, Venerisq́; secundus,
Hæc generis princeps, ipsius ille pater.
Tertius à senibus, iuuenum de nomine quartus:
Quæ sequitur, numero turba notata fuit.
At Numa, nec Ianum, nec auitas præterit umbras,
Mensibus antiquis præposuitq́; duos.
Ne tamen ignores uariorum iura dierum,
Non habet officium Lucifer omnis idem.
Ille nefastus erit, per quem tria uerba silentur:
Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Nec

Nec toto perſtare die ſua iura putaris,
 Qui iam faſtus erit, manè nefaſtus erat.
Nam ſimul exta deo data ſunt, licet omnia fari,
 Verbaq́; honoratus libera Prætor habet.
Eſt quoq; quo populum ius eſt includere ſeptis,
 Eſt quoq; qui nono ſemper ab orbe redit.
Vendicat Auſonias Iunonis cura Calendas:
 Idibus alba Ioui grandior agna cadit.
Nonarum tutela deo caret: omnibus iſtis
 (Ne fallare caue) proximus ater erit.
Omen ab euentu eſt: illis nam Roma diebus
 Marte ſub auerſo triſtia damna tulit.
Hæc mihi dicta ſemel totis hærentia Faſtis,
 Ne ſeriem rerum ſcindere cogar, erunt.
Ecce tibi fauſtum Germanicè nuntiat annum,
 Inq́; meo primus carmine Ianus adeſt.
Iane *biceps anni tacitè labentis origo, *bifrons
 Solis de ſuperis qui tua terga uides,
Dexter ades ducibus, quorum ſecura labore
 Otia terra ferax, otia pontus habet.
Dexter ades, patribusq́; tuis, populoq́; Quirini,
 Et reſera nutu candida templa tuo.
Proſpera lux oritur: linguisq́;, animisq́; fauete:
 Nunc dicenda bono ſunt bona uerba die.
Lite uacent aures, inſanaq́; protinus abſint
 Iurgia: differ opus liuida turba tuum.
Cernis odoratus ut luceat ignibus æther?
 Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis?
Flamma nitore ſuo templorum uerberat aurum,

Et tremulum summa spargit in æde iubar.
Vestibus intactis Tarpeias itur in arces,
Et populus festo concolor ipse suo est.
Iamq; noui præeunt fasces, noua purpura fulget,
Et noua conspicuum pondera sentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda iuuenci,
Quos aluit campis herba Phalisca suis.
Iuppiter, arce sua totum cùm spectet in orbem,
Nil nisi Romanum, quod tueatur, habet.
*læta Salue*festa dies meliorq; reuertere semper,
A' populo rerum digna potente coli.
Quem tamen esse Deum te dicam Iane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede simul causam, cur de cœlestibus unus,
Idq; quod à tergo, idq; quod antè uides.
Hoc ego cùm sumptis agitarem mente tabellis,
Lucidior uisa est, quàm fuit antè, domus.
Tum sacer ancipiti mirandus imagine Ianus
Bina repentè oculis obtulit ora meis.
Extimui, sensiq; metu riguisse capillos,
Et gelidum subito frigore pectus erat.
Ille tenens baculum dextra, clauemq; sinistra,
Edidit hos nobis ore priore sonos.
Disce metu posito uates operose dierum
Quod petis, & uoces concipe mente meas.
Me Chaos antiqui (nam sum res prisca) uocabant:
Aspice quàm longi temporis acta canam.
Lucidus hic aër, & quæ tria corpora restant,
Ignis, aqua, & tellus, unus aceruus erant.

Vt semel hæc rerum secessit lite suarum,
Inq; nouas abijt massa soluta domos,
**Altum flamma petit:propior locus aëra cepit,* *Cœlum
Sederunt medio terra,fretumq; loco.
Tunc ego,qui fueram globus,& sine imagine moles,
In faciem redij,dignaq; membra Deo.
Nunc quoq;,confusæ quoniam nota parua figuræ,
Antè quod est in me,postq;,uidetur idem.
Accipe quæsitæ quæ causa sit altera formæ,
Hanc simul ut noris,officiumq; meum:
Quidquid ubiq; uides,cœlum, mare,nubila,terras,
Omnia sunt nostra clausa,patentq; manu.
Me penes est unum uasti custodia mundi,
Et ius uertendi cardinis omne meum est.
Cùm libuit pacem placidis emittere tectis,
Libera per tutas ambulat illa uias.
Sanguine letifero totus miscebitur orbis,
Ni teneant rigidæ condita bella seræ.
Præsideo foribus cœli cum mitibus Horis,
Et redit officio Iuppiter ipse meo.
Inde uocor Ianus,cui cùm Cereale sacerdos
Imponit libum,farraq; mista sale,
Nomina ridebis,modò nanq; Patulcius idem,
Et modò sacrifico Clusius ore uocor.
Scilicet alterno uoluit rudis illa uetustas
Nomine diuersas significare uices.
Vis mea narrata est, causam nunc disce figuræ,
Iam tamen hanc aliqua tu quoq; parte uides.
Omnis habet geminas hinc atq; hinc ianua frontes,

E' quibus hæc populum spectat, at illa larem.
Vtq; sedens uester primi prope limina tecti
Ianitor, egressus, introitusq; uidet:
Sic ego perspicio cœlestis ianitor aulæ
Eoas partes, Hesperiasq; simul.
Ora uides Hecates in treis uergentia partes,
Seruet ut in ternas compita secta uias.
Et mihi, ne flexu ceruicis tempora perdam,
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: & uultu, si plura requirere uellem,
Difficilem mihi se non fore pactus erat.
Sumpsi animum: gratesq; deo non territus egi,
Verbaq; sum spectans pauca locutus humum.
Dic age frigoribus quare nouus incipit annus,
Qui melius per uer incipiendus erat.
Omnia tunc florent, tunc est noua temporis ætas,
Et noua de grauido palmite gemma tumet,
Et modò formatis aperitur frondibus arbos,
Prodit & in summum seminis herba solum.
Et tepidum uolucres concentibus aëra mulcent:
Ludit & in pratis, luxuriatq; pecus.
Tunc blandi soles: ignotaq; prodit hirundo,
Et luteum celsa sub trabe fingit opus.
Tunc patitur cultus ager, & renouatur aratro.
Hæc anni nouitas iure uocanda fuit.
Quæsieram multis, non multis ille moratus,
Contulit in uersus sic sua uerba duos.
Bruma noui prima est, ueterisq; nouißima Solis,
Principium capiunt Phœbus, & annus idem.

Posteà

Posteà mirabar, cur non sine litibus esset
Prima dies: causam percipe Ianus ait.
Tempora commisi nascentia rebus agendis,
Totus ab auspicio ne foret annus iners.
Quisq; suas artes ob idem delibat agendo,
Nec plus quàm solitum est testificatùr opus.
Mox ego cur quamuis aliorum numina placem,
Iane tibi primùm tura, merumq; fero?
Vt poßis aditum per me, qui limina seruo,
Ad quoscunq; uoles, inquit, habere deos.
At cur læta tuis dicuntur uerba Calendis?
Et damus alternas, accipimusq; preces?
Tunc deus incumbens baculo, quem dextra*gerebat, *tenebat
Omnia principijs, inquit, inesse solent.
Ad primam uocem timidas aduertimus aures,
Et primùm uisam consulit augur auem.
Templa patent, auresq; deûm, nec lingua caducas
Concipit ulla preces, dictaq; pondus habent.
Desierat Ianus, nec longa silentia feci,
Sed tetigi uerbis ultima uerba meis.
Quid uult palma sibi, rugosaq; carica dixi,
Et data sub niueo condita mella cado.
Omen, ait, causa est, ut res sapor ille sequatur,
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur uideo: stipis adijce causam,
Pars mihi de festo*ne labet ulla tuo. *nec latet
Risit, & ò quàm te fallunt tua secula, dixit,
Qui stipe mel sumpta dulcius esse putas.
Vix ego Saturno quenquam regnante uidebam,

Cuius non animo dulcia lucra forent,
Tempore creuit amor, qui nunc est summus, habendi,
Vix ultrà, quà iam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis,
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit.
Dum casa Martigenam capiebat parua Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulua torum,
Iuppiter angusta uix totus stabat in æde,
Inq; Iouis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis,
Pascebatq; suas ipse Senator oues.
Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem,
Nec fœnum capiti supposuisse, fuit.
Iura dabat populis posito modò Prætor aratro,
Et leuis argenti lamina crimen erat.
*loco At postquàm fortuna *loci capit extulit *huius,
*alto Et tetigit summo uertice Roma Deos,
Creuerunt & opes, & opum furiosa cupido,
Et cùm possideant plurima, plura petunt.
Quærere ut absumant, absumpta requirere certant:
Atq; ipsæ uitijs sunt alimenta uices.
*urna Sic quibus intumuit suffusa uenter ab *unda,
Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc est: dat census honores,
Census amicitias: pauper ubiq; iacet.
Tu tamen auspicium cur sit stipis utile quæris,
Curq; iuuent nostras æra uetusta manus.
Aera dabant olim: melius nunc omen in auro est,
Victaq; concessit prisca moneta nouæ.

Nos

Nos quoq; templa iuuant, quamuis antiqua probemus,
  Aurea maieſtas conuenit ipſa deo.
Laudamus ueteres, ſed noſtris utimur annis:
  Mos tamen eſt æquè dignus uterq; coli.
Finierat monitus: placidus ita rurſus ut antè
  Clauigerum uerbis alloquor ipſe Deum.
Multa quidem didici: ſed cur naualis in ære
  Altera ſignata eſt: altera forma biceps?
Noſcere me duplici poſſes in imagine dixit,
  Ni uetus ipſa dies extenuaſſet opus.
Cauſa ratis ſupereſt: Thuſcum rate uenit in amnem
  Antè pererrato falcifer orbe Deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum:
  Cœlitibus regnis ab Ioue pulſus erat.
Inde diu genti manſit Saturnia nomen:
  Dicta fuit Latium terra latente Deo.
At bona poſteritas puppim formauit in ære,
  Hoſpitis aduentum teſtificata Dei.
Ipſe ſolum colui, cuius placidiſſima læuum
  Radit arenoſi Thybridis unda latus.
Hìc, ubi nunc Roma eſt, tunc ardua ſylua uirebat,
  Tantaq; res paucis paſcua bubus erat.
Arx mea collis erat, quam uulgus nomine noſtro
  Nuncupat, hæc ætas Ianiculumq; uocat.
Tunc ego regnabam, patiens cùm terra Deorum
  Eſſet, & humanis numina miſta locis.
Nondum Iuſtitiam facinus mortale fugarat.
  Vltima de ſuperis illa reliquit humum.
Proq; metu populum ſine ui pudor ipſe regebat,

Nullus

Nullus erat iustis reddere iura labor.
*portasq; Nil mihi cum bello:pacem, *postesq; tuebar,
Et clauem ostendens,hæc,ait,arma gero.
Presserat ora deus:tunc sic ego nostra resolui,
Voce mea uoces eliciente dei.
Cùm tot sint Iani,cur sic sacratus in uno es,
Hîc, ubi templa foris iuncta duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Oebalij rettulit arma Tati:
*Sabinos Vtq; leuis custos armillis capta*Sabinis
*tacitos Ad summæ*Tatium duxerat arcis iter.
Inde,uelut nunc est per quem descenditis,inquit,
Arduus in ualles per fora cliuus erat.
Et iam contigerant portam:Saturnia cuius
*inuidiosa Dempserat oppositas*insidiosa seras.
Cum tanto ueritus committere numine pugnam,
Ipse meæ moui callidus artis opem.
Oraq;,qua pollens ope sum,fontana reclusi,
Sumq; repentinas eiaculatus aquas.
Antè tamen madidis subieci sulfura uenis,
Clauderet ut Tatio feruidus humor iter.
Cuius ut utilitas pulsis comperta Sabinis,
Quæ fuerat,tuto reddita forma loco est.
Ara mihi posita est paruo coniuncta sacello,
Hæc adolet flammis cum strue farra suis.
At cur pace lates,motisq; recluderis armis?
Nec mora,quæsiti reddita causa mihi est.
Vt populo pateant reditus ad bella profecto,
Tota patet dempta ianua nostra sera.

Pace fores obdo, ne quà discedere poßit,
Cæsareoq; diu numine clausus ero.
Dixit, & attollens oculos diuersa tuentes,
Aspexit toto quicquid in orbe fuit.
Pax erat, & uestri Germanice causa triumphi
*Tradiderat *famulas iam tibi Rhenus aquas.* *domitas
Iane face æternos pacem pacisq; ministros:
Ne'ue suum præsta deserat autor opus.
Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere Fastis,
Sacrauere patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo, Nymphaq; Coronide natum
Insula, diuidua quam premit amnis aqua.
Iuppiter in parte est, cepit locus unus utrunq;,
Iunctaq; sunt magno templa nepotis auo.
Quis uetat & stellas, ut quæq; oriturq;, caditq;,
*Dicere? *promißi pars fuit illa mei.* *propositi
Felices animæ, quibus hæc cognoscere primùm,
Inq; domos superas scandere cura fuit.
Credibile est illos pariter uitijsq;, iocisq;
Altius humanis, exeruisse caput.
Non Venus, & uinum sublimia pectora fregit,
Officiumq; fori, militiæq; labor.
Nec leuis ambitio, perfusaq; gloria fuco,
Magnarum'ue fames sollicitauit opum.
Admouere oculis distantia sydera nostris:
Aetheraq; ingenio supposuere suo.
Sic petitur cœlum, non ut ferat Ossan Olympus,
Summaq; Peliacus sydera tangat apex.
Nos quoq; sub ducibus cœlum metabimur illis,

Ponemusq;

Ponemusq; suos ad uaga signa dies.
Ergo ubi nox aderit uenturis tertia Nonis,
Sparsaq; cœlesti rore madebit humus,
Octipedis frustra quærentur brachia Cancri:
Præceps occiduas ille subibit aquas:
*de Institerint imbres missi*tibi nubibus atris,
Nonæ signa dabunt exoriente Lyra.
Quattuor adde dies, ductis ex ordine Nonis,
Ianus Agonali luce piandus erit.
Nominis esse potest succinctus causa minister,
Hostia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros
Semper agat'ne rogat, nec nisi iussus agit.
Pars, quia non ueniant pecudes, sed agantur, ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc festum priscis Agonalia dictum,
Vna sit ut proprio littera dempta loco.
Aut, quia præuisos in aqua timet hostia cultros,
A pecoris lux est ipsa notata metu.
Fas etiam, fieri solitis ætate priorum
Nomina de ludis Græca tulisse diem.
*Agimina Et prius antiquus dicebat*Agonia sermo,
Veraq; iudicio est ultima causa meo.
non Vtq; ea nunc certa est, ita res placare sacrorum
Numina lanigeræ coniuge debet ouis.
Victima, quæ dextra cecidit uictrice, uocatur.
Hostibus à domitis hostia nomen habet.
Antè, Deos homini quod conciliare ualeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.

Nondum

Nondum pertulerat lachrymatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hospita nauis aquas.
Tura nec Euphrates, nec miserat India Costum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
*Ara dabat fumos herbis *contenta Sabinis,* *contecta
Et non exiguo laurus adusta sono.
Siquis erat, factis prati de flore coronis,
Qui posset uiolas addere, diues erat.
Hic, qui nunc aperit percussi uiscera tauri
In sacris, nullum culter habebat opus.
Prima Ceres auidæ gauisa est sanguine porcæ,
Vlta suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata uere nouo teneris lactentia succis
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas: exemplo territus huius
Palmite debueras abstinuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in uite prementem,
*Talia non tacito *dicta dolore dedit:* *uerba
Rode caper uitem, tamen hinc, cùm stabis ad aram,
In tua quod spargi cornua possit, erit.
*Verba fides sequitur, *noxa tibi debitus hostis* *noxæ tibi
Spargitur effuso cornua Bacche mero. deditus
Culpa sui nocuit, nocuit quoq; culpa capellæ:
Quid bos? quid placidæ commeruistis oues?
Flebat Aristæus, quòd apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse fauos.
Cærula quem genitrix ægrè solata dolentem,
Addidit hæc dictis ultima uerba suis.
Siste puer lachrymas, Proteus tua damna leuabit,

Quoq;

Quoq; modo repares, quæ periere, dabit.
Decipiat ne te uersis tamen ille figuris,
Impediant geminas uincula firma manus.
Peruenit ad uatem iuuenis, resolutaq; somno
Alligat æquorei brachia capta senis.
Ille suam faciem transformat, & alterat arte,
Mox domitus uinclis in sua membra redit.
Oraq; cærulea tollens rorantia barba,
Qua, dixit, repares arte requiris apes?
Obrue mactati corpus tellure iuuenci,
Quod petis à nobis obrutus ille dabit.
Iussa facit pastor: feruent examina putri
De boue, mille animas una necata dedit.
Pauit ouis pratum, uerbenas improba carpsit,
Quas pia dijs ruris ferre solebat anus.
Quid tuti superest? animam cùm ponat in aris
Lanigerumq; pecus, ruricolæq; boues?
Placat equo Persis radijs Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri uictima tarda deo.
Quæ semel est triplici pro uirgine cæsa Dianæ,
Nunc quoq; pro nulla uirgine cerua cadit.
Exta canum Triuiæ uidi libare Sabæos,
Et quicunq; tuas accolit Aeme niues.
Cæditur & rigido custodi ruris asellus,
Causa pudenda quidem, sed tamen apta deo.
Festa corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
Tertia quæ solito tempore bruma refert.
Dij quoq; cultores in idem uenere Lycæi,
Et quicunq; loci non alienus erat.

Panes

Panes, & in Venerem Satyrorum prona iuuentus,
Quæq; colunt amnes, ſolaq; rura deæ.
Venerat & ſenior pando Silenus aſello,
Quiq; rubro pauidas inguine terret aues.
Dulcia qui dignum nemus in conuiuia nacti
Gramine ueſtitis accubuere toris.
Vina dabat Liber, tulerat ſibi quiſq; coronam,
Miſcendas largè riuus agebat aquas.
Naiades effuſis aliæ ſine pectinis uſu,
*Pars aderat *comptis arte, manuq; comis.* *poſitis
Illa ſuper ſuras tunicam collecta miniſtrat,
Altera diſſuto pectus aperta ſinu.
Exerit hæc humerum, ueſtes trahit illa per herbas,
Impediunt teneros uincula nulla pedes.
Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent,
Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.
Te quoq; inextinctæ Silene libidinis urunt,
Nequitia eſt, quæ te non ſinit eſſe ſenem.
At ruber hortorum deus, & tutela Priapus
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupit, hanc optat, ſolam ſuſpirat in illam,
Signaq; dat nutu, ſollicitatq; notis.
Faſtus ineſt pulchris, ſequiturq; ſuperbia formam:
Irriſum uultu deſpicit illa ſuo.
Nox erat, & uino ſomnum faciente, iacebant
Corpora diuerſis uicta ſopore locis.
Lotis in herboſa ſub acernis ultima ramis,
*Sic, ut erat *luſu laſſa, quieuit humo.* *ludo
Surgit amans, animamq; tenens ueſtigia furtim

 Suſpenſo

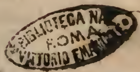
Suspenso digitis fert taciturna gradu.
Vt tetigit niueæ secreta cubilia Nymphæ,
Ipse sui flatus ne sonet aura cauet.
Et iam finitima corpus librabat in herba,
Illa tamen multi plena soporis erat.
Gaudet,& à pedibus tracto uelamine,uota
Ad sua felici cœperat ire uia.
Ecce rudens rauco Sileni uector asellus,
Intempestiuos edidit ore sonos.
Territa consurgit Nymphe,manibusq; Priapum
Reijcit,& fugiens concitat omne nemus.
At Deus obscœna nimium quoq; parte paratus
Omnibus ad lunæ lumina risus erat.
Morte dedit pœnas autor clamoris,& hæc est
Hellespontiaco uictima grata Deo.
Intactæ fueratis aues solatia ruris,
Aßuetum syluis,innocuumq́; genus,
Quæ facitis nidos,& plumis oua fouetis,
*modos Et facili dulces editis ore*sonos.
Sed nihil ista iuuant,quia linguæ crimen habetis,
Dijq́; putant mentes uos aperire suas.
Nec tamen hoc falsum est:nam dijs ut proxima quæq; est,
Nunc penna ueras,nunc datis ore notas.
Tuta diu uolucrum proles,tum deniq; cæsa est,
Iuueruntq́; Deos indicis exta sui.
Ergo sæpe suo coniux abducta marito
Vritur in calidis alba columba focis.
Nec defensa iuuant Capitolia,quo minus anser
Det iecur in lances Inachi lauta tuas.

Nocte

Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales,
Quòd tepidum uigili prouocat ore diem.
Intereà Delphin clarum super æthera sydus
Tollitur, & patrijs exerit ora uadis.
Postera lux hyemem medio discrimine signat,
Aequáq; præteritæ, quæ superabit, erit.
Proxima prospiciet Tithono Aurora relicto,
Arcadiæ sacrum pontificale deæ.
Te quoq; lux eadem Turni soror æde recepit,
Hic ubi uirginea campus obitur aqua.
Vnde petam causas horum, moremq; sacrorum?
Diriget in medio quis mea uela freto?
Ipsa mone, quæ nomen habes à carmine ductum,
Propositoq; faue, ne tuus erret honor.
Orta prior luna (de se si creditur ipsi)
A' magno tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Euander, qui, quanquàm clarus utroq;,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.
Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes,
Ore dabat pleno carmina uera dei.
Dixerat hæc nato motus instare, sibiq;,
Multaq; intereà tempore nacta fidem.
Nam iuuenis, nimium uera cum matre, fugatus
Deserit Arcadiam, Parrhasiumq; larem.
Cui genitrix flenti, fortuna uiriliter, inquit,
(Siste puer lachrymas) ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatis, nec te tua culpa fugauit,
Sed Deus, offenso pulsus es urbe Deo.
Nec meriti pœnam pateris, sed numinis iram.

Eſt aliquid magnis crimen abeſſe malis.
Conſcia mens ut cuiq; ſua eſt,ita concipit intra
Pectora: pro facto ſpemq́;, metumq́; ſuo.
Non tamen ut primus mœres mala talia paſſus,
Obruit ingentes iſta procella uiros.
Paſſus idem,Tyrijs qui quondam pulſus ab oris,
Cadmus,in Aonia conſtitit exul humo.
Paſſus idem Tydeus,& idem Pagaſeus Iaſon,
Et quos prætereà longa referre mora eſt.
Omne ſolum forti patria eſt,ut piſcibus æquor,
Vt uolucri uacuo quicquid in orbe patet.
Nec fera tempeſtas toto tamen errat in anno:
Et tibi (crede mihi) tempora ueris erunt.
Vocibus Euander firmata mente parentis
Naue ſecat fluctus,Heſperiamq́; tenet.
Iamq́; ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat,& Tuſcis obuius ibat aquis.
Fluminis illa latus,cui ſunt uada iuncta Tarenti
Aſpicit,& ſparſas per loca ſola caſas.
Vtq́; erat,immißis puppim ſtetit ante capillis,
Continuitq́; manum torua regentis iter.
*lumina Et procul in dextram tendens ſua*brachia ripam,
Pinea non ſano ter pede texta ferit.
Ne'ue daret ſaltum properans inſiſtere ripæ,
Vix eſt Euandri,uixq́; retenta manu.
Dijq́; petitorum (dixit) ſaluete locorum,
Tuq́; nouos cœlo terra datura deos.
Fluminaq́;,& fontes,quibus utitur hoſpita tellus,
Et nemorum Nymphæ,Naïadumq́; chori.

Este bonis auibus uisi natoq; mihiq;,
Ripaq; felici tacta sit ista pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
Iuraq; ab hac terra cætera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credat habere locum?
Et iam Dardaniæ tangent hæc littora pinus,
Hîc quoq; causa noui fœmina Martis erit.
Chare nepos Palla funesta quid induis arma?
Indue, non humili uindice cæsus eris.
Victa tamen uinces, euersaq; Troia resurges:
Obruet hostiles ista ruina domos.
Vrite uictrices Neptunia Pergama flammæ,
Non minor hic, toto est altior orbe, cinis.
Iam pius Aeneas sacra, & sacra altera patrem
Afferet, Iliacos accipe Vesta deos.
Tempus erit, cùm uos, orbemq; tuebitur idem,
Et fient ipso sacra colente deo.
Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperij fræna tenere domum.
Inde nepos, natusq; dei (licet ipse recuset)
Pondera cœlesti mente paterna feret.
Vtq; ego perpetuis olim sacrabor in aris,
*Sic Augusta nouum *Liuia numen erit.* *Iulia
*Talibus ut dictis nostros descendit in *agros,* *annos
Substitit in medio præscia lingua sono.
*Puppibus egressus Latia stetit exul *in herba,* *arena
Felix exilium cui locus ille fuit.
Nec mora longa fuit: stabant noua tecta, nec alter

Montibus Ausonijs Arcade maior erat.
Ecce boues illuc Erythræidas applicat Heros
Emensus longi clauiger orbis iter.
Dumq; huic hospitium domus est Tegeæa, uagantur
Incustoditæ lata per arua boues.
Manè erat excussus somno Tirynthius Heros,
De numero tauros sensit abesse duos.
Nulla uidet taciti quærens uestigia furti:
Traxerat auersos Cacus in antra boues.
Cacus Auentinæ timor, atq; infamia syluæ,
Non leue finitimis, hospitibusq; malum.
Dira uiro facies, uires pro corpore, corpus
Grande, pater monstri Mulciber huius erat.
Proq; domo, longis spelunca recessibus ingens
Abdita, uix ipsis inuenienda feris.
Ora super postes, affixaq; brachia pendent,
Squalidaq; humanis ossibus albet humus.
Seruata malè parte boum Ioue natus abibat:
Mugitum rauco furta dedêre sono.
Accipio reuocamen, ait, uocemq; secutus
Impia per syluas uictor ad antra uenit.
Ille aditum fracti præstruxerat obijce montis,
Vix iuga mouissent quinq; bis illud onus.
Nititur hic humeris, cœlum quoq; sederat illis:
Et uastum motu collabefactat onus.
*euersum Quod simul *euulsum est, fragor æthera *terruit ipsum,
*concutit Ictaq; subsedit pondere mollis humus.
Prima mouet Cacus collata prælia dextra:
Remq; ferox saxis, stipitibusq; gerit.

Queis

Queis ubi nil agitur, patrias malè fortus ad artes
 Confugit, & flammas ore sonante uomit.
Quas quoties perflat spirare Typhoëa credas,
 Et rapidum Aetnæo fulgur ab igne iaci.
Occupat Alcides, *obductaq; claua trinodis *adductaq;
 Ter quater aduersi sedit in ore uiri.
Ille cadit, mistasq; uomit cum sanguine flammas,
 Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi Iuppiter unum
 Victor, & Euandrum, ruricolasq; uocat.
Constituitq; sibi, quæ maxima dicitur, aram,
 Hîc ubi pars urbis de boue nomen habet.
Nec tacet Euandri mater, propè tempus adesse,
 Hercule quo tellus sit satis usa suo.
At felix Vates ut dijs gratißima uixit,
 Poßidet hunc Iani sic Dea mense diem.
Idibus in magni castus Iouis æde sacerdos
 Semimaris flammis uiscera libat ouis.
Redditaq; est omnis populo prouincia nostro,
 Et tuus augusto nomine dictus auus.
Perlege dispositas *annosa per atria ceras, *generosa, cinerosa
 Contigerant nulli nomina tanta uiro.
Africa uictorem de se uocat: alter Isaurum,
 Aut Cretum domitas testificatur opes.
Hunc humidæ faciunt, illum Meßana superbum,
 Ille Numantina traxit ab urbe notam.
Et mortem, & nomen Druso Germania fecit:
 Me miserum uirtus quàm breuis illa fuit.
Si petat à uictis, tot sumet nomina Cæsar,

Quot numero gentes maximus orbis habet.
Ex uno quidam celebres, aut torquis adempti,
Aut corui titulos auxiliaris habent.
Magne tuum nomen rerum est mensura tuarum:
*te quoq; Sed te qui uicit, *nomine maior erat.
Nec gradus est Fabios supra cognominis ullus:
Illa domus meritis maxima dicta suis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes,
Hic socium summo cum Ioue numen habet:
Sacra uocant Augusta patres, Augusta uocantur
Templa sacerdotum ritè dicata manu.
*originis urbi. Huius & augurium dependet *origine uerbi:
Et quodcunq; sua Iuppiter auget ope.
Augeat imperium nostri ducis, augeat annos,
Protegat & nostras querna corona fores.
Auspicibusq; deus tanti cognominis hæres
Omine suscipiat, quo pater, urbis onus.
Respiciet Titan actas ubi tertius idus,
Fient Parrhasiæ sacra relata deæ.
Nam prius Ausonias matres carpenta uehebant.
Hæc quoq; ab Euandri dicta parente reor.
Mox honor eripitur, matronaq; destinat omnis
Ingratos nulla prole nouare uiros:
Ne'ue daret partus, ictu temeraria cœco
Visceribus crescens excutiebat onus.
Corripuisse patres ausas immitia nuptas,
Ius tamen ereptum restituisse, ferunt.
Binaq; nunc pariter Tegeææ sacra parenti
Pro pueris fieri, uirginibusq; iubent.

Scortea

Scortea non illi fas est inferre sacello,
Ne uiolent puros *exanimata focos. *exta cremata
Si quis amas ueteres ritus, aßiste precanti,
Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placatur, *Postuentaq́;, siue sorores, *Postuertaq́;
Siue fugæ comites Mænali diua tuæ.
Altera quod porro fuerat, cecinisse putatur,
Altera uenturum postmodo quicquid erat.
Candida te niueo posuit lux proxima templo,
Quà fert sublimes alta Moneta gradus.
Nunc bene prospicies Latiam Concordia turbam,
Nunc te sacratæ *constituere manus. *reituer est
Furius antiquus populi superator Hetrusci
Vouerat, & uoti soluerat ille fidem.
Causa, quòd à patribus sumptis secesserat armis
Vulgus, & ipsa suas Roma timebat opes.
Causa recens melior, *passos Germania crines *sparsos
*Corrigit auspicijs dux uenerande tuis. *porrigit
Inde triumphatæ libasti munera gentis,
Templaq́; fecisti, quam colis ipse, deæ.
Hæc tua constituit genitrix, & rebus, & ara,
Sola toro magni digna reperta Iouis.
Hæc ubi transieris, Capricorno Phœbe relicto,
Per iuuenis curres signa regentis aquas.
Septimus hinc oriens cùm se demiserit undis,
Fulgebit toto iam Lyra nulla polo.
Sydere ab hoc ignis, uenienti nocte, Leonis,
Qui micat in medio pectore, mersus erit.
Ter quater euolui signantes tempora Fastos,

Nec ſementina eſt ulla reperta dies.
Tum mihi (ſenſit enim) lux hæc indicitur, inquit
Muſa, quid à Faſtis non ſtata ſacra petis?
Vtq; dies incerta ſacris, ſic tempore certo
Seminibus iactis, eſt ubi fœtus ager.
State coronati plenum ad præſepe iuuenci,
Cum tepido ueſtrum uere redibit opus.
Ruſticus emeritum palo ſuſpendat aratrum,
Omne reformidat frigore uulnus humus.
Villice da requiem terræ ſemente peracta,
Da requiem, terram qui coluere, uiris.
Pagus agat feſtum: Pagum luſtrate coloni,
Et date Paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres Tellusq́;, Ceresq́;
Farre ſuo, grauidæ uiſceribusq́; ſuis.
Officium commune Ceres, & Terra tuentur,
Hæc præbet cauſam frugibus, illa locum.
Conſortes operum, per quas correcta uetuſtas,
Quernaq́; glans uicta eſt utiliore cibo.
Fructibus immenſis auidos ſaciate colonos,
Vt capiant cultus præmia digna ſui.
Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus,
Nec noua per gelidas uſta ſit herba niues.
Cùm ſerimus, cœlum uentis aperite ſerenis:
Cùm latet, ætherea ſpargite ſemen aqua.
Ne'ue graues cultis cerealia dona cauete,
Agmine læſuro depopulentur aues.
Vos quoq; ſubiectis formicæ parcite granis,
Poſt meſſem prædæ copia maior erit.

Intereà

Intereà crescat scabræ rubiginis expers,
Nec uitio cœli palleat ægra seges.
Et neq; deficiat macie, neq; pinguior æquo
Diuitijs pereat luxuriosa suis.
Et careant lolijs oculos uitiantibus agri,
Nec sterilis culto surgat auena solo.
Triticeos fœtus, paßuraq; farra bis ignem,
Hordeaq; ingenti fœnore reddat ager.
Hoc ego pro uobis, hoc uos optate coloni,
Efficiatq; ratas utraq; diua preces.
Bella diu tenuere uiros: erat aptior ensis
Vomere, cedebat taurus arator equo.
Sarcula ceßabant, uersiq; in pila ligones,
Factaq; de rastri pondere caßis erat.
Gratia dijs, domuiq; tuæ, religata catenis
Iam pridem uestro sub pede bella iacent.
Sub iuga bos ueniat, sub terras semen aratas,
Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.
At quæ uenturas præcedit sexta calendas,
Hac sunt Ledæis templa dicata Deis.
Fratribus illa Deis, fratres de gente Deorum
Circa Iuturnæ composuere lacus.
Ipsum nos carmen deduxit pacis ad aras:
Hæc erit à mensis fine secunda dies.
Frondibus Actiacis*comptos redimita capillos *canos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum desunt hostes, desit quoq; causa triumphi:
Tu ducibus bello gloria maior*eris. *ades
Sola gerat miles, quibus arma coërceat,*hostes, *arma

Canteturq; fera nil, nisi pompa tuba.
Horreat Aeneadas & primus, & ultimus orbis,
Si qua parum Romam terra timebit, amet.
Tura sacerdotes pacalibus addite flammis,
Albaq; perfusa uictima fronte cadat.
Vtq; domus, quæ præstat eam cum pace perennet,
Ad pia propensos uota regate deos.
Sed iam prima mei pars est exacta laboris,
Cumq; suo finem mense libellus habet.

P. OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER SECVNDVS.

IANVS habet finem, cum carmine crescat & annus.
Alter ut it mensis, sic liber alter eat.
Nunc primū uelis, Elegi, maioribus itis:
Exiguum, memini, nuper eratis opus.
Ipse ego uos habui faciles in amore ministros,
Cùm lusit numeris prima iuuenta suis.
Idem sacra cano, signataq; tempora Fastis.
Ecquis ad hæc illinc crederet esse uiam?
Hæc mea militia est, gerimus, quæ poßumus, arma,
Dextraq; non omni munere nostra uacat.
Si mihi non ualido torquentur pila lacerto,
Nec bellatoris terga premuntur equi,

Nec galea tegimur, nec acuto cingimur ense,
His habilis telis quilibet esse potest:
At tua prosequimur studioso pectore Cæsar
Nomina, per titulos ingredimurq; tuos.
Ergo ades, & placido paulum mea munera uultu
Respice, pacando siquid ab hoste uacas.
Februa Romani dixere *piamina patres, *piacula
Nunc quoq; dant uerbo plurima signa fidem.
Pontifices à rege petunt, & flamine lanas,
Queis uetere in lingua februa nomen erat.
Quæq; capit lictor domibus purgamina certis,
Torrida cum mica farra, uocantur idem.
Nomen idem ramo, qui cæsus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminiam poscentem februa uidi:
Februa poscenti pinea uirga data est.
Deniq; quodcunq; est, quo corpora nostra piantur,
Hoc apud intonsos nomen habebat auos.
Mensis ab his dictus, secta quòd pelle Luperci
Omne solum lustrant, idq; piamen habent.
Aut quia placatis sunt tempora pura sepulchris,
Tunc cùm ferales præteriere dies.
Omne nefas, omnemq; mali purgamine causam
Credebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris *fuit: illa nocentes *dedit
Impia lustratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipsum quoq; Pelea Phoci
Cæde per Aemonias soluit Acastus aquas.
Vectam frænatis per inane draconibus Aegeus,

Credulus immerita Phasida fouit ope.
Amphiaraïdes Naupacteo Acheloo
Solue nefas dixit, soluit & ille nefas.
Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putatis aqua.
Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)
Primus, ut est, Iani mensis & antè fuit.
Qui sequitur Ianum, ueteris fuit ultimus anni:
Tu quoq; sacrorum Termine finis eras.
Primus enim Iani mensis, quia ianua prima est:
Qui sacer est imis manibus, imus erat.
Postmodò creduntur spatio distantia longo
Tempora bis quini continuasse uiri.
Principio mensis Phrygiæ contermina matri
Sospita delubris dicitur aucta nouis.
Nunc ubi sunt, illis quæ sunt sacrata calendis
Templa deæ? longa procubuere die.
Cætera ne simili caderent labefacta ruina,
Cauit sacrati prouida cura ducis.
Sub quo delubris sentitur nulla senectus.
Nec satis est homines, obligat ille Deos.
Templorum positor, templorum sancte repertor,
Sit superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cœlestes, quos tu cœlestibus annos,
Proq; tua maneant in statione domo.
Tunc quoq; uicini lucus celebratur Asyli,
Quà petit æquoreas aduena Tybris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitolinumq; Tonantem,
Inq; Iouis summi cæditur arce bidens.

Sæpe graues pluuias adopertus nubibus æther
Concitat aut posita sub niue terra latet.
Proximus Hesperias Titan abiturus in undas
Gemmea purpureis cùm iuga demet equis,
Illa nocte aliquis,tollens ad sydera uultus
Dicet,ubi est hodie,quæ Lyra fulsit heri?
Dumq; Lyram quærit,medij quoq; terga Leonis,
*In liquidas subito mersa*notabit aquas.* **uidebit*
Quem modò cælatum stellis Delphina uidebas,
Is fugiet uisus nocte sequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index,
Lesbida cum damno,seu tulit ipse Lyram.
Quod mare non nouit, quæ nescit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe sequens agnam lupus est à uoce retentus.
Sæpe auidum fugiens restitit agna lupum.
Sæpe canes,leporesq;,umbra iacuere sub una,
Et stetit in saxo proxima cerua leæ.
Et sine lite loquax,cum Palladis alite cornix
Sedit,& accipitri iuncta columba fuit.
Cynthia sæpe tuis fertur uocalis Arion,
Tanquam fraternis,obstupuisse modis.
Nomen Arionium Siculas impleuerat urbes:
Captaq; erat lyricis Ausonis ora sonis.
Inde domum repetens puppim conscendit Arion,
Atq; ita quæsitas arte ferebat opes.
Forsitan infelix uentos,undasq; timebas:
At tibi naue tua tutius æquor erat.
Nanq; gubernator districto constitit ense,

Cæteraq;

Cæteraq; armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege nauita puppim:
Non sunt hæc digitis arma tenenda tuis.
Ille metu pauidus, mortem non deprecor, inquit,
Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant ueniam, ridentq; moram, capit ille coronam,
Quæ posset crines Phœbe decere tuos.
Induit & Tyrio distinctam murice pallam:
Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
Flebilibus numeris, ueluti canentia dura
Traiectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit undas,
Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde (fide maius) tergo delphina recuruo
Se memorant oneri suppposuisse nouo.
Ille sedet, citharamq; tenet, pretiumq; uehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.
Dij pia facta uident: astris delphina recepit
Iuppiter, & stellas iussit habere nouem.
Nunc mihi mille sonos, quoq; est memoratus Achilles,
Vellem Mæonide pectus inesse tuum.
Dum canimus sacras alterno pectine Nonas,
Maximus his Fastis accumulatur honos.
Deficit ingenium, maioraq; uiribus urgent.
Hæc mihi præcipui est ore canenda dies.
Quid uolui demens Elegis imponere tantum
Ponderis? Heroid res erat ista pedis. • haroi
Sancte pater patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen
Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen, eques.

Res

Res tamen antè dedit,sero quoq; uera tulisti
  Nomina,iam pridem tu pater * urbis eras. *orbis
Hoc tu per terras,quod in æthere Iuppiter alto,
  Nomen habes,hominum tu pater,ille deûm.
Romule concedes,facit hic tua magna tuendo
  Mœnia,quæ dederas transilienda Remo.
Te Tatius,paruiq; Cures,* Cecinnaq́; sensit. *Ceninaq́;
  Hoc Duce Romanum est solis utrunq; latus.
Tu breue nescio quid uictæ telluris habebas:
  Quodcunq; est alto sub Ioue Cæsar habet.
Tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas:
  Tu recipis luco,reppulit ille nefas.
Vis tibi grata fuit, florent sub Cæsare leges.
  Tu domini nomen,principis ille tenet.
Te Remus incusat,ueniam dedit hostibus ille.
  Cœlestem fecit te pater,ille patrem.
Iam puer Idæus media tenus eminet aluo,
  Et liquidas misto nectare fundit aquas.
En etiam siquis Borean horrere solebat,
  Gaudeat,à Zephyris mitior aura uenit.
Quintus ab æquoreis nitidum iubar extulit undis
  Lucifer,& primi tempora ueris erunt.
Ne fallare tamen,restant tibi frigora,restant,
  Magnaq́; discedens signa relinquet hyems.
Tertia nox ueniet, custodem protinus ursæ
  Aspicies geminos exeruisse pedes.
Inter Hamadryadas,iaculatricemq́; Dianam
  Calistò sacri pars fuit una chori.
Illa deæ tangens arcus,quos tangimus arcus,

Este meæ testes uirginitatis, ait.
Cynthia laudauit, promissaq; fœdera serua,
Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Fœdera seruasset, si non formosa fuisset.
Cauit mortales, de Ioue crimen habet.
Mille feras Phœbe syluis uenata redibat,
Aut plus, aut medium sole tenente diem.
Vt tetigit lucum (densa niger ilice lucus,
In medio gelidæ fons erat altus aquæ)
Hîc, ait, in sylua uirgo Tegeæa lauemur,
Erubuit falso uirginis illa sono.
Dixerat & Nymphis, Nymphæ uelamina ponunt,
Hanc pudet, & tardæ dat mala signa moræ.
Exuerat tunicas, uteri manifesta tumore,
Proditur indicio ponderis ipsa sui.
Cui Dea, uirgineos periura Lycaoni cœtus
Desere, nec castas pollue, dixit, aquas.
Luna nouum decies implerat cornibus orbem,
Quæ fuerat uirgo credita, mater erat.
Læsa furit Iuno, formam mutatq; puellæ.
Quid facis? inuito est pectore passa Iouem.
Vtq; feræ uidit turpes in pellice uultus,
Huius in amplexus Iuppiter, inquit, eat.
Vrsa per incultos errabat squalida montes,
Quæ fuerat summo nuper amata Ioui.
Iam tria lustra puer furto conceptus agebat,
Cùm mater nato est obuia facta suo.
Illa quidem tanquam cognosceret, astitit amens,
Et gemuit, gemitus uerba parentis erant.

Hanc

Hanc puer ignarus iaculo fixisset acuto,
Ni foret ad superas raptus uterq; domos.
Signa propinqua micant: prior est quã dicimus Arcton,
Arctophylax formam terga sequentis habet.
Sæuit adhuc, canamq; petit Saturnia Tethyn:
Mænaliam tactis ne lauet Arcton aquis
Idibus agrestis fumant altaria Fauni
Hîc, ubi discretas insula rumpit aquas.
Hæc fuit ille dies, in qua Veientibus aruis
Ter centum Fabij ter cecidere duo.
Vna domus uires, & onus susceperat urbis,
Sumunt gentiles arma professa manus.
Egreditur castris miles generosus ab ijsdem,
E queis dux fieri quilibet aptus erat.
Carmenti portæ dextra est uia proxima Iano,
Ire per hanc noli quisquis es, omen habet.
Illa fama refert Fabios exisse trecentos,
Porta uacat culpa, sed tamen omen habet.
Vt celeri passu Cremeram tenuere rapacem,
(Turbidus hybernis ille fluebat aquis)
Castra loco ponunt districtis ensibus ipsi
Tyrrhenum ualido Marte per agmen eunt.
Non aliter, quàm cùm Libyca de rupe leones
Inuadunt sparsos lata per arua greges.
Diffugiunt hostes, inhonestaq; uulnera tergo
Accipiunt, Tusco sanguine terra rubet.
Sic iterum, sic sæpe cadunt: ubi uincere apertè
Non datur, insidias, armaq; tecta parant.
Campus erat, campi claudebant ultima colles:

*occulere apta

Syluaq; montanas * occulit alta feras.
In medio paucos, armataq; rara relinquunt:
Cætera uirgultis abdita turba latet.
Ecce, uelut torrens undis pluuialibus auctus,
Aut niue, quæ Zephyro uicta tepente fluit,
Per sata, perq; uias fertur, nec, ut antè solebat,
Riparum clausas margine finit aquas.
Sic Fabij uallem latis discursibus implent,
Quodq; uident sternunt, nec metus alter inest.
Quò ruitis generosa domus? malè creditis hosti:
Simplex nobilitas perfida tela caue.
Fraude perit uirtus: in apertos undiq; campos
Prosiliunt hostes, & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quid'ue, quod in misero tempore restet, adest?
Sicut aper longè syluis latratibus actus
Fulmineo celeres dißipat ore canes,
Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti,
Vulneraq; alterna dantq;, feruntq; manu.
Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes,
Ad bellum missos perdidit una dies.
Vt tamen Herculeæ superessent semina gentis,
Credibile est ipsos consuluisse deos.
Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis
Vnus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet ut posses olim tu maxime nasci,
Cui res cunctando restituenda foret.
Continuata loco tria sydera, Coruus, & Anguis,
Et medius Crater inter utrumq; latet.

Idibus

dibus illa latent, oriuntur nocte sequenti:
Quæ tibi cur tria sint tam sociata canam.
Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat:
Non faciet longas fabula nostra moras.
I mea dixit auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem è uiuis fontibus affer aquam,
Coruus inauratum pedibus cratêra recuruis
Tollit, & aërium peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, nigris longum rapit unguibus hydrum,
Ad dominumq; redit, fictáq; uerba refert:
Hic mihi causa moræ uiuarum obsessor aquarum,
Hic tenuit fontes, officiumq́; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum uerbis fallere uelle Deum.
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibentur aquæ.
Dixit: & antiqui monumenta perennia facti
Anguis, auis, crater; sydera iuncta micant.
Tertia post Idus nudos aurora Lupercos
Aspicit, & Fauni sacra bicornis erunt.
Dicite Pierides, sacrorum quæ sit origo,
Attigerint Latias unde petita domos.
Pana Deum pecoris ueteres coluisse feruntur
Arcades: Arcadijs plurimus ille iugis.
Testis erit Pholoë, testes Stymphalides undæ,

Quiq; citis Ladon in mare currit aquis.
Cinctaq; pinetis nemoris iuga Nonacrini,
Altaq; Trœzene, Parrhasiæq; niues.
Pan erat armenti, Pan illic numen aquarum,
Munus ob incolumes ille ferebat oues.
Transtulit Euander syluestria numina secum:
Hic ubi nunc urbs est, tunc locus urbis erat.
Inde Deum colimus, deuectaq; sacra Pelasgis
Flamen ad hæc prisco more Dialis erat.
Cur igitur currant, & cur sic currere mos est,
Nuda ferant posita corpora ueste, rogas?
Ipse Deus uelox discurrere gaudet in altis
*cōcipit ipse fugas Montibus, & subitas * concitat ipse feras.
Ipse Deus nudus nudos iubet esse ministros,
Nec satis ad cursus commoda uestis erat.
Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
Arcades, & luna gens prior illa fuit.
Vita feris similis nullos agitata per usus,
Artis adhuc expers, & rude uulgus erat.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas,
Nectar erat palmis hausta duabus aqua,
Nullus anhelabat sub adunco uomere taurus,
Nulla sub imperio terra colentis erat.
Nullus adhuc erat usus equi, se quisq; ferebat,
Ibat ouis lana corpus amicta sua.
Sub Ioue durabant, & corpora nuda gerebant,
Docta graues imbres, & tolerare Notos.
Nunc quoq; detecti referunt monumenta uetusti
Moris, & antiquas testificantur opes.

Sed

Sed cur præcipuè fugiat uelamina Faunus,
Traditur antiqui fabula plena ioci.
Fortè comes dominæ iuuenis Tirynthius ibat,
Vidit ab excelso Faunus utrunq; loco.
Vidit, & incaluit, montanaq́; numina dixit,
Nil mihi uobiscum est: hic meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfusa capillis
Mæonis, aurato conspicienda sinu.
Aurea pellebant tepidos umbracula soles,
Quæ tamen Herculeæ sustinuere manus.
Iam Bacchi nemus, & Tmoli uineta tenebant,
Hesperus & fusco rosidus ibat equo.
Antra subit tofis laqueata, & pumice uiuo,
Garrulus in primo limine riuus erat.
Dumq́; parant epulas, potandaq́; uina ministri,
*Cultibus Alciden * instruit illa suis.* *induit
Dat tenues tunicas Getūlo murice tinctas,
Dat teretem zonam, qua modò cincta fuit.
Ventre minor zona est, tunicarum uincla relaxat,
Vt posset magnas exeruisse manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas,
Scindebant magni uincula parua pedes.
Ipsa capit clauamq́; grauem, spoliumq́; leonis,
Conditaq́; in pharetra tela minora sua.
Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno,
Et positis iuxtà secubuere toris.
Causa, repertori uitis quia sacra parabant,
Quæ facerent purè, cùm foret orta dies.
Noctis erat medium (quid non amor improbus audet?)

Rosida per tenebras Faunus ad antra uenit.
Vtq; uidet comites somno, uinoq; solutos,
Spem capit in dominis esse soporis idem.
Intrat, & huc, illuc temerarius errat adulter,
Et praefert cautas, subsequiturq; manus.
Venerat ad strati captata cubilia lecti,
Et felix prima sorte futurus erat.
Vt tetigit fului setis hirsuta leonis
Vellera, pertimuit, sustinuitq; manus.
Attonitusq; metu rediit: ceu saepe uiator
Turbatum uiso rettulit angue pedem.
Inde tori, qui iunctus erat, uelamina tangit
Mollia, mendaci decipiturq; nota.
Ascendit, spondaq; sibi propiore recumbit:
Et tumidum cornu durius inguen erat.
Intereà tunicas ora subducit ab ima.
Horrebant densis aspera crura pilis.
Caetera tentantem cubito Tirynthius heros
Reppulit, è summo decidit ille toro.
Fit sonus, & comites inclamat, lumina poscit
Maeonis: illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto grauiter deiectus ab alto,
Membraq; de dura uix sua tollit humo.
Ridet & Alcides, & qui uidere iacentem:
Ridet amatorem Lyda puella suum.
Veste deus lusus, fallentes lumina uestes
Non amat, & nudos ad sua sacra uocat.
Adde peregrinis causas mea musa Latinas:
Inq; suo noster puluere currat equus.

Cornipedi Fauno cæsa de more capella,
Venit ad exiguas turba uocata dapes.
Dumq́; sacerdotes uerubus transfixa salignis
Exta parant, medias sole tenente uias:
Romulus, & frater, pastoralisq́; iuuentus
Solibus, & campo corpora nuda dabant.
Cæstibus, & iaculis, & misso pondere saxi
Brachia per lusus experienda dabant.
Pastor ab excelso, per deuia rura iuuencos
Romule prædones, & Reme dixit agunt.
Longum erat armari, diuersis exit uterq;
Partibus: occursu præda recepta Remi est.
Vt rediјt, uerubus stridentia detrahit exta,
Atq; ait, hæc certè non nisi uictor edet.
Dicta facit, Fabijsq́; simul uenit irritus illuc
Romulus, & mensas, ossáq; nuda uidet.
Risit, & indoluit Fabios potuisse, Remumq́;
Vincere, Quintilios non potuisse suos.
Fama manet facti, posito uelamine currunt,
Et memorem famam, qui bene gessit, habet.
Forsitan & quæras, cur sit locus ille Lupercal,
Quæ'ue locum tali nomine causa notet.
Syluia Vestalis cœlestia semina partu
Ediderat, patruo regna tenente suo.
Is iubet auferri paruos, & in amne necari:
Quid facis? ex illis Romulus alter erat.
Iussa recusantes peragunt lachrymosa ministri,
Flent tamen, & geminos ad loca iussa ferunt.
Albula, quem Tyberim mersus Tyberinus in undis

Reddidit, hybernis fortè tumebat aquis.
Hîc ubi nunc fora sunt, lyntres errare uideres,
Quaq; iacent ualles maxime Circe tuæ.
Huc ubi uenerunt (nec enim procedere possunt
Longius) ex illis unus, & alter ait:
Ah quam sunt similes, ah quàm formosus uterq;.
Plus tamen ex istis iste uigoris habet.
Si genus arguitur uultu, nisi fallit imago,
Nescio quem è uobis suspicor esse Deum.
At si quis uestræ Deus esset originis autor,
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certè, si non ope mater egeret,
Quæ facta est uno mater, & orba die.
Nata simul, moritura simul, simul ite sub undas
Corpora: desierat, deposuitq; sinu.
Vagierant ambo pariter, sensisse putares:
Hi redeunt udis in sua tecta genis.
Sustinet impositos summa cauus alueus unda,
Heu quantum fati parua tabella tulit.
Alueus in limo syluis appulsus opacis
Paulatim fluuio deficiente sedet.
Arbor erat: remanent uestigia, quæq; uocatur
Romula nunc ficus, Rumina ficus erat.
Venit ad expositos, mirum, lupa fœta gemellos:
Quis credat pueris non nocuisse feram?
Non nocuisse parũ est, prodest quoq;: quos lupa nutrit,
Perdere cognatæ sustinuere manus.
Constitit, & cauda teneris blanditur alumnis,
Et fingit lingua corpora bina sua.

Marte

*Marte satos scires, timor abfuit, ubera * fugunt,* *ducunt
Et sibi permissi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit, locus ipse Lupercis,
Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quid uetat Arcadio dictos à monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
*Nupta quid expectas? non tu * pallentibus herbis,* *pollentibus
Nec prece, nec magico carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter uerbera dextræ,
Iam socer optatum nomen habebit aui.
Nam fuit illa dies, dura cum sorte maritæ
Reddebant uteri pignora rara sui.
Quid mihi clamabat, prodest rapuisse Sabinas
Romulus? hoc illo sceptra tenente fuit.
Si mea non uires, sed bellum iniuria fecit,
*Vtilius fuerat non * rapuisse nurus.* *habuisse
Monte sub Exquilio multis incæduus annis,
Iunonis magnæ nomine lucus erat.
Huc ubi uenerunt pariter nuptæq;, uiriq;,
Suppliciter posito procubuere genu.
Cùm subitò motæ tremuere cacumina syluæ,
Et Dea per lucos mira locuta suos.
Italidas matres, inquit, sacer hircus inito:
Obstupuit dubio territa turba sono.
Augur erat (nomen longis intercidit annis)
Nuper ab Hetrusca uenerat exul humo.
Ille caprum mactat, iussæ sua terga puellæ
*Pellibus * exemptis percutienda dabant.* *exectis
*Luna resumebat decimo noua cornua * motu,* *mense

Virq; pater ſubitò,nuptaq; mater erat.
Gratia Lucinæ dedit hæc tibi nomina lucus,
Aut quia principium tu dea lucis habes.
Parce precor grauidis facilis Lucina puellis,
Maturumq; utero molliter aufer onus.
Orta dies fuerit,tu deſine credere uentis:
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non conſtant,& ſex reſerata diebus
Carceris Aeolij ianua lata patet.
Iam leuis obliqua ſubſedit Aquarius urna,
Proximus ætherios excipe Piſcis equos.
Te memorant,fratremq; tuum (nam cuncta micatis
Signa) duos tergo ſuſtinuiſſe deos.
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,
Tunc cùm pro cœlo Iuppiter arma tulit,
Venit ad Euphraten comitata Cupidine paruo
Inq; Palæſtinæ margine ſedit aquæ.
Populus,& cannæ riparum ſumma tegebant,
Spemq; dabant ſalices hos quoq; poſſe tegi.
Dum latet,inſonuit uento nemus:illa timore
Pallet,& hoſtiles credit adeſſe manus.
Vtq; ſinu tenuit natum,ſuccurrite Nymphæ,
Et dijs auxilium ferte duobus,ait.
Nec mora,proſiluit:Piſces ſubiere gemelli,
Pro quo quæ cernis,ſydera nomen habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere menſis,
Ne uiolent timidi piſcibus ora Syri.
Proxima lux uacua eſt:at tertia dicta Quirino,
Qui tenet hoc nomen Romulus,antè fuit.

Siue

*Siue quòd hasta * quiris priscis est dicta Sabinis,* *curis
Bellicus à telo uenit in astra Deus.
Siue suo regi nomen posuere Quirites,
Seu quia Romanis iunxerat ille Cures.
Nam pater armipotens postquàm noua mœnia uidit,
Multaq; Romulea bella peracta manu.
Iuppiter, inquit, habet Romana potentia uires,
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum, quamuis intercidit alter,
Pro se, proq; Remo, qui mihi restat, erit.
Vnus erit, quem tu tolles in sydera cœli,
Tu mihi dixisti, sint rata dicta Iouis.
Iuppiter annuerat, nutu tremefactus uterq;
*Est polus, & cœli pondera *mouit Atlas.* *nouit
Est locus, antiqui Capreæ dixere paludem,
Fortè tuis illic Romule iura dabas.
Sol fugit, & remouent subeuntia nubila cœlum,
Et grauis effusis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc mißis abrumpitur ignibus æther,
Fit fuga, rex patrijs astra petebat equis.
Luctus erat, falsæq; patres in crimine cædis,
Hæsissetq; animis forsitan ipsa fides.
Sed procul è longa ueniebat Iulius Alba,
Lunaq; fulgebat: nec facis usus erat.
Cùm subito motu sepes tremuere sinistræ,
Rettulit ille gradus, horruerantq; comæ.
Pulcher, & humano maior, trabeaq; decorus
Romulus in media uisus adesse uia,
Et dixisse simul: prohibe lugere Quirites,

Ne uiolent lachrymis numina nostra suis.
Tura ferant, placentq; nouum pia turba Quirinum,
Et patrias artes, militiamq; colant.
Iußit, & in tenues oculis euanuit auras.
Conuocat hic patres, iussaq; uerba refert.
Templa Deo fiunt, collis quoq; dictus ab illo est,
Et referunt certi sacra paterna dies.
Lux quoq; cur eadem stultorum festa uocetur,
Accipe: parua quidem causa, sed apta subest.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos,
Lassabant agiles aspera bella uiros.
Plus erat in gladio, quàm curuo laudis aratro,
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen ueteres iaciebant, farra metebant,
Primitias Cereri farra resecta dabant.
Vsibus admoniti flammis torrenda dederunt,
Multaq; peccato damna tulere suo.
Nam modò uerrebant nigras pro farre fauillas,
Nunc ipsas ignes corripuere casas.
Facta Dea est Fornax: læti Fornace coloni
Orant, ut fruges temperet illa suas.
Curio legitimis tunc Fornicalia uerbis
Maximus indicit, nec stata sacra facit.
Inq; foro multa circùm pendente tabella
Signatur certa curia quæq; nota.
Stultaq; pars populi quæ sit sua curia, nescit,
Sed facit extrema sacra relicta die.
Est honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaq; in extructas munera ferre pyras.

Parua

Parua petunt manes, pietas pro diuite grata est
  Munere, non auidos Styx habet ima Deos.
Tegula porrectis satis est * uallata coronis, *uelata
  Et sparsæ fruges, paruaq; mica salis.
Inq; mero mollita Ceres, uiolæq; solutæ,
  Hac habeat media testa * relicta uia. *reperta
Nec maiora ueto, sed his placabilis umbra est. at
  Adde preces positis, & sua uerba focis.
Hunc morem Aeneas pietatis idoneus autor
  Attulit in terras iuste Latine tuas.
Ille patris genio solennia dona ferebat,
  Hinc populi ritus edidicere nouos.
At quondam dum longa gerunt pugnacibus armis
  Bella, parentales deseruere dies.
Non impune fuit: nam dicitur omine ab isto
  Roma suburbanis incaluisse rogis.
Vix equidem credo, bustis exisse feruntur,
  Et tacitæ questi tempore noctis aui.
Perq; uias urbis, latosq; ululasse per agros
  Deformes animas uulgus inane ferunt.
Postea præteriti tumulis redduntur honores,
  Prodigijsq; uenit, funeribusq; modus.
Dum tamen hæc fient, uiduæ cessate puellæ.
  Expectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi, quæ cupidæ matura uidebere matri,
  Comat uirgineas hasta recurua comas.
Conde tuas Hymenæe faces, & ab ignibus atris
  Aufer: habent alias mœsta sepulchra faces.
Dij quoq; templorum foribus celentur opertis,

Ture

Ture uacent aræ, ſtentq́; ſine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa ſepulchris
Errant, nunc poſito paſcitur umbra cibo.
*quum *Non tamen hoc ultrà, quàm * quot de menſe ſuperſunt*
Luciferi, quot habent carmina noſtra pedes.
Hanc, quia iuſta ferunt, dixere feralia lucem:
Vltima placandis manibus illa dies.
Ecce anus in medijs reſidens annoſa puellis,
Sacra facit tacitè, non tamen ipſa tacet.
Et digitis tria tura tribus ſub limine ponit,
Quà breuis occultum mus ſibi fecit iter.
Tunc cantata tenet cum fuſco licia plumbo,
Et ſeptem nigras uerſat in ore fabas:
Quodq́; pice aſtrinxit, quod acu traiecit ahena,
Obſutum menta torret in igne caput.
Vina quoq; inſtillat, uini quodcunq; relictum eſt,
Aut ipſa, aut comites, plus tamen ipſa bibit.
Hoſtiles linguas, inimicaq́; uinximus ora,
Dicit diſcedens, ebriaq́; exit anus.
Protinus à nobis, quæ ſit dea muta requires:
Diſce per antiquos quæ mihi nota ſenes.
Iuppiter immodico Iuturnæ uictus amore
Multa tulit, tanto non patienda deo.
Illa modò in ſyluis inter coryleta iacebat,
Nunc in cognatas deſiliebat aquas.
Conuocat hic Nymphas, Latium quæcunq; tenebant,
Et iacit in medio talia uerba choro:
Inuidet ipſa ſibi, uitatq́;, quod expedit illi,
Veſtra ſoror, ſummo concubuiſſe deo.

Conſulite

Consulite ambobus: nam quæ est mea magna uoluptas,
 Vtilitas uestræ magna sororis erit.
Vos illi in prima fugienti obsistite ripa,
 Ne sua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat, annuerant Nymphæ Tiberinides omnes,
 Quæq; colunt thalamos Ilia diua tuos.
Fortè fuit Naïs Lar nomine, prima sed illi
 Dicta bis antiquum syllaba nomen erat.
Ex uitio positum: sæpe illi dixerat Almo,
 Nata tene linguam, nec tamen illa tenet.
Quæ simulac tetigit Iuturnæ stagna sororis,
 Effuge, ait, ripas, dicta refertq; Iouis.
Illa etiam Iunonem adijt, miserataq; * Nymphas, *nuptas
 Naiada Iuturnam uir tuus, inquit, amat.
Iuppiter intumuit, quaq; est non usa modestè,
 Eripit huic linguam, Mercuriumq; uocat.
Duc hanc ad manes (locus ille silentibus aptus)
 Nympha, sed infernæ Nympha paludis erit.
Iussa Iouis fiunt: accepit lucus euntes,
 Dicitur illa duci tunc placuisse Deo.
Vim parat hic: uultu pro uerbis illa precatur,
 Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitq; grauis, geminosq; parit, qui compita seruant,
 Et uigilant nostra semper in æde Lares.

Proxima cognati dixere Charistia chari,
 Et uenit ad socios turba propinqua deos,
Scilicet à tumulis, & qui periere, propinquis,
 Protinus ad uiuos ora referre iuuat.
Postq; tot amissos quicquid de sanguine restat

Aſpicere,& generis dinumerare gradus.
Innocui ueniant,procul hinc procul impius eſto
Frater,& in partus mater acerba ſuos.
Cui pater eſt uiuax, qui matris digerit annos,
Quæ premit inuiſam ſocrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres abſint,& Iaſonis uxor,
Et quæ ruricolis ſemina toſta dedit.
Et ſoror,& Progne,Tereuſq; duabus iniquus.
Et quicunq; ſuas per ſcelus auget opes.
Dijs generis date tura boni,concordia fertur
Illo præcipuè mitis adeſſe die.
Et libate dapes,ut grati pignus amoris
Nutriat intinctos miſſa patella cibos.
Iam tibi ſuadebit placidos nox humida ſomnos:
Larga precaturi ſumite uina manu.
Et bene nos,bene tu patriæ pater optime Cæſar,
Dicite,ſuffuſo per ſacra uerba mero.
Nox ubi tranſierit,ſolito celebretur honore,
Separat indicio qui Deus arua ſuo.
Termine,ſiue lapis,ſiue es defoſſus in agro
Stipes,ab antiquis tu quoq; numen habes.
Te duo diuerſa domini de parte coronant,
*dona Binaq; ſerta tibi,binaq; * liba ferunt.
Ara fit,hunc ignem curta fert ruſtica teſta
Sumptum de tepidis ipſa colona focis.
*alte Ligna ſenex minuit,conciſaq; conſtruit * arte,
Et ſolida ramos figere pugnat humo.
Tunc ſicco primas irritat cortice flammas,
Stat puer,& manibus lata caniſtra tenet.

Inde ubi ter fruges medios immisit in ignes,
Porrigit incisos filia parua fauos.
Vina tenent alij, libantur singula flammis:
Spectant, & linguis candida turba fauet.
Spargitur & cæso communis Terminus agno,
Nec queritur, lactens cùm sibi porca datur.
Conueniunt, celebrantq; dapes uicinia supplex,
Et cantant laudes Termine sancte tuas.
Tu populos, urbesq;, & regna ingentia finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est, nullo corrumperis auro:
Legitima seruas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram,
Corpora non leto missa trecenta forent.
Nec foret Otryades congestis tectus in armis,
O' quantum patriæ sanguinis ille dedit.
Quid noua cùm fierent Capitolia? nempe Deorum
Cuncta Ioui cessit turba, locumq; dedit.
Terminus, ut ueteres memorant, inuentus in æde
Restitit, & magno cum Ioue templa tenet.
Nunc quoq; se supra nequid nisi sydera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine post illud leuitas tibi libera non est,
Qua positus fueris in statione, mane.
Nec tu uicino quicquam concede roganti,
Ne uideare hominem præposuisse Ioui.
Et seu uomeribus, seu tu pulsabere rastris,
Clamato, tuus est hic ager, ille tuus.
Est uia, quæ populum Laurentes ducit in agros,

Quondam Dardanio regna petita duci.
Illic lanigeri pecoris tibi Termine fibris
Sacra uidet fieri ſextus ab urbe lapis.
Gentibus eſt alijs tellus data limite certo,
Romanæ ſpatium eſt urbis,& orbis idem.
Nunc mihi dicenda eſt regis fuga: traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina menſe dies.
Vltima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna, uir iniuſtus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias,alias euerterat urbes,
Et Gabios turpi fecerat arte ſuos.
Nanq; trium minimus proles manifeſta Superbi
In medios hoſtes nocte ſilente uenit.
Nudarunt gladios: occidite, dixit, inermem,
Hoc cupiunt fratres, Tarquiniusq́; pater:
Qui mea crudeli lacerauit uerbere terga.
Dicere ut hoc poſſet,uerbera paſſus erat.
Luna fuit, ſpectant iuuenem,gladiosq́; recondunt,
Tergaq́; deducta ueſte notata uident.
Flent quoq;,& ut ſecum tueatur bella precantur:
Callidus ignaris annuit ille uiris.
Iamq́; potens,miſſo genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios quod ſibi monſtret iter.
Hortus odoratis ſuberat cultiſsimus herbis
*Sectus *Septus humum riuo lenè ſonantis aquæ.*
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & uirga lilia ſumma metit.
Nuntius ut redijt,decuſſaq́; lilia dixit,
Filius agnoſco iuſſa parentis, ait.

Nec

Nec mora, principibus cæsis ex urbe Gabina,
  Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce, nefas uisu, medijs altaribus anguis
  Exit, & extinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus, sors est ita reddita: matri
  Qui dederit primus oscula, uictor erit.
Oscula quisque suæ matri properata tulerunt,
  Non intellecto credula turba deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, ut esset
  Tutus ab insidijs dire Superbe tuis.
Ille * tacens pronus matri dedit oscula terræ, *iacens
  Creditus offenso est procubuisse pede.
Cingitur intereà Romanis Ardea signis,
  Et patitur longas obsidione moras.
Dum uacat, & metuunt hostes committere pugnam,
  Luditur in castris, otia miles agit.
Tarquinius iuuenis socios dapibusq́;, meroq́;
  Accipit: ex illis rege creatus, ait:
Dum nos sollicitos pigro tenet Ardea bello,
  Nec sinit ad patrios arma referre deos,
Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
  Coniugibus nostris mutua cura sumus?
Quisq; suam laudat, studijs certamina crescunt,
  Et feruet multo linguaq́;, corq́; mero.
Surgit, cui dederat clarum Collatia nomen,
  Non opus est uerbis, credite rebus, ait.
Nox superest, tollamur equis, urbemq́; petamus.
  Dicta placent, frænis impediuntur equi.
Pertulerant dominos: regalia protinus illi

Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fusis per colla coronis
Inueniunt posito peruigilare mero.
Inde cito passu petitur Lucretia, cuius
Ante torum calathi, lanaq; mollis erat.
Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant,
Inter quas tenui sic ait illa sono:
Mittenda est domino, nunc nunc properate puellæ,
Quàm primùm nostra facta lacerna manu.
Quid tamen audistis? nam plura audire potestis,
Quantùm de bello dicitur esse super?
Postmodò uicta cades, melioribus Ardea restas
Improba, quæ nostros cogis abesse uiros.
Sint tantum reduces: sed enim temerarius ille
Est meus, & stricto qualibet ense ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit, & gelidum frigora pectus habet.
Desinit in lachrymis, inceptaq; fila remisit,
In gremio uultum deposuitq; suo.
Hoc ipsam decuit: lachrymæ decuere pudicam,
Et facies animo dignaq;, parq; fuit.
Pone metum, ueni coniux, ait, illa reuixit,
Deq; uiri collo dulce pependit onus.
Intereà iuuenis furiales regius ignes
Concipit, & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niueusq; color, flauiq; capilli,
Quiq; aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & uox, & quod corrumpere non est,
Quoq; minor spes est, hòc magis ille cupit.

Iam

Iam dederat cantum lucis prænuntius ales,
Cùm referunt iuuenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille, recordanti plura magisq; placent.
Sic sedit, sic culta fuit, sic stamina neuit,
**Iniectæ collo sic iacuere comæ.* *Neglectæ
Hos habuit uultus, hæc illi uerba fuerunt,
Hic color, hæc facies, hic decor oris erat.
Vt solet à magno fluctus languescere flatu,
Sed tamen à uento, qui fuit, unda tumet:
Sic quamuis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet, & iniusti stimulis agitatus amoris
Comparat indigno uimq;, metumq; toro.
Exitus in dubio est, audebimus ultima dixit.
*Viderit: audentes forsq;, * Venusq; iuuat.* *Deusq;
Cepimus audendo Gabios quoq;: talia fatus
Ense latus cinxit, tergaq; pressit equi.
Accipit ærata iuuenem Collatia porta,
Condere iam uultus sole parante suos.
Hostis ut hospes init penetralia Collatini,
Comiter excipitur, sanguine iunctus erat.
Quantum animis erroris inest: parat inscia rerum
Infelix epulas hostibus illa suis.
Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somnum,
Nox erat, & tota lumina nulla domo.
Surgit, & auratum uagina liberat ensem,
Et uenit in thalamos nupta pudica tuos.
Vtq; torum pressit, ferrum Lucretia mecum est,

 Natus

Natus, ait, regis, Tarquiniusq; uocor.
Illa nihil, neq; enim uocem, uiresq; loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, ut quondam stabulis deprensa relictis
Parua sub infesto cùm iacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? uincetur fœmina pugnans.
Clamet? at in dextra, qui uetet, ensis erat.
Effugiat? positis urgentur pectora palmis,
Tum primùm externa pectora tacta manu.
Instat amans hostis, pretio, precibusq;, minisq;:
Nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis.
*pro crimine Nil agis, eripiam dixit * per crimina uitam,
Falsus adulterij testis adulter ero.
Interimam famulum, cum quo deprensa fereris:
Succubuit famæ uicta puella metu.
Quid uictor gaudes? hæc te uictoria perdet,
Heu quanto regnis nox stetit una tuis.
Iamq; erat orta dies, passis sedet illa capillis,
Vt solet ad nati mater itura rogum.
Grandæuumq; patrem fido cum coniuge castris
Euocat, & posita uenit uterq; mora.
Vtq; uident habitum, quæ luctus causa requirunt,
Cui paret exequias, quo'ue sit icta modo.
Illa diu reticet, pudibundaq; celat amictu
Ora, fluunt lachrymæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc coniux lachrymas solantur, & orant,
Indicet, & cæco flentq;, pauentq; metu.
Ter conata loqui, ter destitit, ausaq; quarto:
Non oculos ideo sustulit illa suos.

Hoc

Hoc quoq; Tarquinio debebimus:eloquar?inquit,
Eloquar infelix dedecus ipſa meum.
Quæq; poteſt narrat,reſtabant ultima,fleuit,
Et matronales erubuere genæ.
Dant ueniam genitor facto,coniuxq; coacto.
Quam dixit ueniam uos datis,ipſa nego.
Nec mora,celato fixit ſua pectora ferro,
Et cadit in patrios ſanguinolenta pedes.
Tunc quoq; iam moriens,ne non procumbat honeſtè,
Reſpicit,hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce ſuper corpus communia damna gementes
Obliti decoris uirq;,paterq; iacent.
Brutus adeſt,tandemq; animo ſua nomina fallit,
Fixaq; ſemianimi corpore tela rapit.
Stillantemq; tenens generoſo ſanguine cultrum,
Edidit impauidos ore minante ſonos.
Per tibi ego hunc iuro fortem,caſtumq; cruorem,
Perq; tuos manes,qui mihi numen erunt,
Tarquinium profuga pœnas cum ſtirpe daturum:
Iam ſatis eſt uirtus diſsimulata diu.
Illa iacens ad uerba oculos ſine lumine mouit,
Viſaq; concuſſa dicta probare coma.
Fertur in exequias animi matrona uirilis,
Et ſecum lachrymas,inuidiamq; trahit.
Vulnus inane patet:Brutus clamore Quirites
Concitat,& regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit:capit annua conſul
Iura:dies regnis illa ſuprema fuit.
Fallimur?an ueris prænuntia uenit hirundo?

Et metuit, nequa uersa recurrat hyems?
Sæpe tamen Progne nimium properasse querêris,
Virq; tuo Tereus frigore lætus erit.
Iamq; duæ restant noctes de mense secundo,
Marsq; citos iunctis curribus urget equos:
Ex uero positum permansit Equiria nomen,
Quæ Deus in campo perspicit ipse suo.
Iure uenis Gradiue, locum tua tempora poscunt,
Signatusq; tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum, libro cum mense peracto,
Nauiget hinc alia iam mihi lynter aqua.

P. OVIDII
NASONIS FASTORVM LIBER TERTIVS.

BELLICE, depositis clypeo pauli=
sper, & hasta,
Mars ades, & nitidas caßide solue co=
mas.
Forsitan ipse roges, quid sit cum Marte poëtæ:
A te, qui canitur, nomina mensis habet.
Ipse uides manibus peragi fera bella Mineruæ,
Non minus ingenuis artibus illa uacat.
Palladis exemplo ponendæ tempora sume
Cuspidis, inuenies & quid inermis agas.
Tunc quoq; inermis eras, cùm te Romana sacerdos
Cepit, ut huic urbi semina magna dares.

Syluia Vestalis (quid enim uetat inde moueri?)
Sacra lauaturas manè petebat aquas.
Ventum erat ad mollem decliuo tramite ripam,
Ponitur è summa fictilis urna coma.
Fessa resedit humo, uentosq́; accepit aperto
Pectore, turbatas restituitq́; comas.
Dum sedet, umbrosæ salices, uolucresq́; canoræ
Fecerunt somnos, & leue murmur aquæ.
Blanda quies furtim uictis surrepsit ocellis:
Et cadit à mento languida facta manus.
Mars uidet hanc, uisamq́; cupit, potiturq́; cupita,
Et sua diuina furta fefellit ope.
Somnus abit, iacet ipsa grauis, iam scilicet intra
Viscera Romanæ conditor urbis erat.
Languida consurgit, nescit cur languida surgat,
Et peragit tales arbore nixa sonos.
Vtile sit, faustumq́; precor, quod imagine somni
Vidimus, an somno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam, cùm lapsa capillis
Decidit ante sacros lanea uitta focos.
Inde duæ pariter (uisu mirabile) palmæ
Surgunt, ex illis altera maior erat.
Et grauibus ramis totum protexerat orbem,
Contigeratq́; sua sydera summa coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas,
Terreor admonitu, corq́; timore micat.
Martia picus auis gemino pro stipite pugnant
Et lupa, tuta per hos utraq; palma fuit.
Dixerat, & plenam non firmis uiribus urnam

Sustulit,

Sustulit, implerat, dum sua uisa refert.
Intereà crescente Remo, crescente Quirino,
Cœlesti tumidus pondere uenter erat.
Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
Restabant nitido iam duo signa deo.
Syluia fit mater. Vestæ simulachra feruntur
Virgineas oculis opposuisse manus.
Ara deæ certè tremuit, pariente ministra,
Et subijt cineres territa flamma suos.
Hoc ubi cognouit contemptor Amulius æqui,
(Nam raptas fratri uictor habebat opes)
Amne iubet mergi geminos, scelus unda refugit,
In sicca pueri destituuntur humo.
Lacte quis infantes nescit creuisse ferino?
Et Picum expositis sæpe tulisse cibos?
Non ego te tantæ nutrix Laurentia gentis,
Nec taceam uestras Faustule pauper opes.
Vester honor ueniet, cùm Laurentalia dicam,
Acceptus Genijs illa December habet.
Martia ter senos proles adoleuerat annos,
Et suberat flauæ iam noua barba comæ:
Omnibus agricolis, armentorumq; ministris
Iliadæ fratres iura petita dabant.
Sæpe domum ueniunt prædonum sanguine læti,
Et redigunt actos in sua iura boues.
Vt genus audierant, animos pater editus auget,
Et pudet in paruis nomen habere casis,
Romulioq; cadit traiectus Amulius ense:
Regnaq; longæuo restituuntur auo.

Mœnia

Mœnia conduntur, quæ quamuis parua fuerunt,
Non tamen expedijt transilijsse Remo.
Iam modò, quæ fuerant syluæ, pecorumq; recessus,
Vrbs erat, æternæ cùm pater urbis ait:
Arbiter armorum, de cuius sanguine credor
Natus, & ut credar pignora multa dabo.
À te principium Romano dicimus anno,
Primus de patrio nomine mensis erit.
Vox rata fit, patrioq; uocat de nomine mensem,
Dicitur hæc pietas grata fuisse deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores,
Hoc dederat studijs bellica turba suis.
Pallada Cecropidæ, Minoïa Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypsipylæa colit.
Iunonem Sparte, Pelopeïadesq; Mycenæ,
Piñigerum Fauni Mænalis ora caput.
Mars Latio uenerandus erat, quia præsidet armis:
Arma feræ genti remq;, decusq; dabant.
Quòd si fortè uacat, peregrinos inspice fastos,
Mensis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis, quintus fuit ille Phaliscis,
Sextus apud populos Hernica terra tuos.
Inter Aricinos, Albanaq; tempora constat,
Factaq; Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes, bis quintum Aequiculus acer,
À tribus hunc primum turba forensis habet.
Et tibi cum proauis miles Peligne Sabinis
Conuenit, huic genti quartus utriq; deus.
Romulus hos omnes ut uinceret ordine saltem,

Sanguinis

Sanguinis autori tempora prima dedit.
Nec totidem ueteres, quot nunc, habuere Calendas.
Ille minor geminis mensibus annus erat.
Nondum tradiderat uictas uictoribus artes
Græcia, facundum sed malè forte genus.
Qui bene pugnabat, Romanam nouerat artem,
Mittere qui poterat pila, disertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Atlanteas
Senserat? aut geminos esse sub axe polos?
Esse duas Arctos, quarum Cynosura petatur
Sidonijs, Elicen Graia carina notet?
Signaq;, quæ longo frater percenseat anno,
Ire per hæc uno mense sororis equos?
Libera currebant, & in obseruata per annum
Sydera, constabat sed tamen esse deos.
Non illi cœlo labentia signa tenebant,
Sed sua, quæ magnum perdere crimen erat.
*Illa quidē *Illaq; de fœno, sed erat reuerentia fœno,
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.
Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Vnde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes,
Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat, decimum cùm luna receperat orbem,
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus:
Seu quia bis quino fœmina mense parit.
Seu quòd adusq; decem numero crescente uenitur,
Principium spatijs sumitur inde nouis.

Inde

Inde patres centum denos ſecreuit in orbes
Romulus, haſtatos inſtituitq́; decem.
Et totidem Princeps, totidem Pilanus habebat
Corpora, legitimo quiq; merebat equo.
Quin etiam partes totidem Tatienſibus ille,
Quosq́; uocant Ramnes, Luceribusq́; dedit.
Aſſuetos igitur numeros ſeruauit in anno,
Hoc luget ſpatio fœmina mœſta uirum.
Neu dubites, primæ fuerint quin antè Calendæ
Martis, ad hæc animum ſigna referre potes.
Laurea, flaminibus quæ toto perſtitit anno,
Tollitur, & frondes ſunt in honore nouæ.
Ianua tunc regis poſita uiret arbore Phœbi,
Ante tuas itidem curia priſca fores.
Veſta quoq; ut folio niteat uelata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde quòd arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur, & uires flamma refecta capit.
Nec mihi parua fides annos hinc iſſe priores,
Anna quòd hoc cœpta eſt menſe Perenna coli.
Hinc etiam ueteres initi memorantur honores
Ad ſpatium belli perfide Pœne tui.
Deniq; quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
Incipit, à numero nomina quiſquis habet.
Primus oliuiferis Romam deductus ab aruis
Pompilius menſes ſenſit abeſſe duos.
Siue hoc à Samio doctus, qui poſſe renaſci
Nos putat, Egeria ſiue monente ſua.
Sed tamen errabant etiam tum tempora, donec

Cæſaris

Cæsaris in multis hæc quoq; cura fuit.
Non hæc ille Deus,tantæq; propaginis autor
Credidit officijs esse minora suis.
Promissumq; sibi uoluit prænoscere cœlum:
Nec Deus ignotas hospes inire domos.
Ille moras solis,quibus in sua signa rediret,
Traditur exactis disposuisse notis.
Is decies senos ter centum & quinq; diebus
Iunxit,& è pleno tempora quarta die.
Hic anni modus est,in lustrum accedere debet,
Quæ consumatur partibus,una dies.
Si licet occultos monitus audire deorum
Vatibus,ut certe fama licere putat,
Cùm sis officijs Gradiue uirilibus aptus,
Dic mihi matronæ cur tua festa colant.
Sic ego,sic posita dixit mihi caßide Mauors,
Sed tamen in dextra mißilis hasta fuit:
Nunc primùm studijs pacis Deus utilis armis
Aduocor,& gressus in noua castra fero.
Nec piget incepti:iuuat hac quoq; parte morari,
Hoc solum ne se posse Minerua putet.
Disce Latinorum uates operose dierum
Quod petis,& memori pectore dicta nota.
Parua fuit,si prima uelis elementa referre
Roma,sed in parua spes tamen huius erat.
Mœnia iam stabant populis augusta futuris
Credita,sed turbæ tunc nimis ampla suæ.
Quæ fuerit nostri,si quæris,regia nati,
Aspice de canna,straminibusq; domum.

In stipula placidi capiebat munera somni,
Et tamen ex illo uenit in astra toro.
Iamq; loco maius nomen Romanus habebat,
Nec coniux illi, nec socer ullus erat.
Spernebat generos inopes uicinia diues,
Et malè credebar sanguinis autor ego.
In stabulis habitasse, & oues pauisse nocebat,
Iugeraq; inculti pauca tenere soli.
Cum pare quæq; suo coëunt uolucresq;, feræq;,
Atq; aliquam, de qua procreet, anguis habet.
Externis dantur connubia gentibus: at quæ
Romano uellet nubere, nulla fuit.
Indolui, patriamq; dedi tibi Romule mentem,
Tolle preces, dixi, quod petis, arma dabunt.
Festa para Conso, Consus tibi cætera dicet,
Illo festa die dum sua sacra facis.
Intumuere Cures, & quos dolor attigit idem,
Tum primùm generis intulit arma socer.
Iamq; fere raptæ matrum quoq; nomen habebant,
Tractaq; erant longa bella propinqua mora.
Conueniunt nuptæ dictam Iunonis in ædem,
Quas inter mea sic est nurus ausa loqui:
O pariter raptæ, quoniam hoc commune tenemus,
Non ultrà lentæ possumus esse piæ.
Stant acies, sed utra Dij sint pro parte rogandi,
Eligite: hinc coniux, hinc pater arma tenet.
Quærendum est, uiduæ fieri malitis, an orbæ,
Consilium uobis forte, piumq; dabo.
Consilium dederat: parent, crinesq; resoluunt,

Mœstaq; funerea corpora ueste tegunt.
Iam steterant acies ferro, mortiq; paratæ,
Iam lituus pugnæ signa daturus erat:
Cùm raptæ ueniunt inter patresq;, urosq;,
*ferunt Inq; sinu natos pignora chara *tenent.
Vt medium campi scißis tetigere capillis,
In terram posito procubuere genu.
Et quasi sentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad auos brachia parua suos.
Qui poterat, clamabat auum tunc deniq; uisum,
Et qui uix poterat posse coactus erat.
Tela uiris, animiq; cadunt, gladijsq; remotis
Dant soceri generis, accipiuntq; manus.
Laudatasq; tenent natas, scutoq; nepotem
Fert auus, hic scuti dulcior usus erat.
Inde diem, primasq; meas celebrare calendas
Oebaliæ matres non leue munus habent.
Aut quia committi strictis mucronibus ausæ,
Finierant lachrymis Martia bella suis.
Vel quòd erat de me feliciter Ilia mater,
Ritè colunt matres sacra, diemq; meum.
Quid? quòd hyems adoperta gelu tunc deniq; cedit,
Et pereunt lapsæ sole tepente niues?
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes,
*grauido Vuidaq; in *tenero palmite gemma tumet.
Quæq; diu latuit, nunc quà se tollat in auras
Fertilis occultas inuenit herba uias.
Nunc fœcundus ager, pecoris nunc hora creandi,
Nunc auis in ramo tecta, laremq; parat.

Tempora

Tempora iure colunt Latiæ fœcunda parentes,
Quarum militiam, uotaq́; partus habet.
Adde, quòd excubias ubi rex Romanus agebat,
Qui nunc Exquilias nomina collis habet:
Illic à nuribus Iunoni templa Latinis
Hac sunt, si memini, publica facta die.
Quid moror, & uarijs onero tua pectora causis?
Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.
Mater amat nuptas, matrum me turba frequentat:
Hæc uos præcipuè tam pia causa decet.
Ferte Deæ flores, gaudet florentibus herbis
Hæc Dea: de tenero cingite flore caput.
Dicite, tu nobis lucem Lucina dedisti,
Dicite, tu uoto parturientis ades.
Siqua tamen grauida est, resoluto crine precetur,
Vt soluat partus molliter ipsa suos.
Quis mihi nunc dicet, quare cœlestia Martis
Arma ferant Salij, Mamuriumq́; canant?
Nympha mone nemori stagnoq́; adoperta Dianæ,
Nympha Numæ coniux ad tua *festa ueni. *facta
Vallis Aricinæ syluæ præcinctus opaca
Est locus antiqua relligione sacer.
Hîc latet Hippolytus furijs direptus equorum,
Vnde nemus nullis illud aditur equis.
Litia dependent longas uelantia sepes,
Et posita est meritæ multa tabella deæ.
Sæpe potens uoti frontem redimita coronis
Fœmina lucentes portat ab urbe faces.
Regna tenent fortes manibus pedibusq́; fugaces,

Et perit exemplo poſtmodò quiſq; ſuo.
Defluit incerto lapidoſus murmure riuus,
Sæpe,ſed exiguis hauſtibus,inde bibi.
Egeria eſt,quæ præbet aquas ,dea grata Camœnis.
Illa Numæ coniux,conſiliumq́; fuit.
Principio nimiùm promptos ad bella Quirites
Molliri placuit iure,deumq́; metu.
Inde datæ leges,ne fortior omnia poſſet,
Cœptaq́; ſunt purè tradita ſacra coli.
Exuitur feritas,armiſq́; potentius æquum eſt,
Et cum ciue pudet conſeruiſſe manus.
Atq; aliquis modò trux uiſa iam uertitur ara:
Vinaq; dat tepidis,farraq́; ſalſa focis.
Ecce deûm genitor rutilas per nubila flammas
Spargit,& effuſis æthera ſiccat aquis.
Non alias miſsi cecidere frequentius ignes.
Rex pauet,& uulgi pectora terror habet.
Cui dea:ne nimiùm terrere,piabile fulmen
Eſt ait,& ſæui flectitur ira Iouis.
Sed poterunt ritum Picus,Faunuſq́; piandi
Tradere,Romani numen utrunq; ſoli.
Nec ſine ui tradent,adhibe tu uincula captis,
Atq; ita,qua poſsint,edidit,arte,capi:
Lucus Auentino ſuberat niger ilicis umbra,
Quo poſsis uiſo dicere,numen ineſt.
In medio gramen,muſcoq́; adoperta uirenti
Manabat ſaxo uena perennis aquæ.
Inde ferè ſoli Faunus,Picuſq́; bibebant,
Huc uenit,& fonti rex Numa mactat ouem.

Plenaq́;

Plenáq; odorati diſponit pocula Bacchi,
Cumq; ſuis antro conditus ipſe latet.
Ad ſolitum ueniunt ſyluestria numina fontem,
Et releuant multo pectora ſicca mero.
Vina quies ſequitur, gelido Numa prodit ab antro,
Vincláq; ſopitas addit in arcta manus.
Somnus ut abceſſit, pugnando uincula tentant
Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
Tunc Numa, Dij nemorum factis ignoſcite noſtris,
Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo.
Quóq; modo poßit fulmen monſtrate piari.
Sic Numa, ſic quatiens cornua Faunus ait:
Magna petis, nec quæ monitu tibi dicere noſtro
Fas ſit: habent fines numina noſtra ſuos.
Dij ſumus agreſtes, & qui dominemur in altis
Montibus: arbitrium eſt in ſua tecta Ioui.
Hunc tu non poteris per te deducere cœlo:
At poteris noſtra forſitan uſus ope.
Dixerat hæc Faunus: par eſt ſententia Pici.
Deme tamen nobis uincula Picus ait.
Iuppiter huc ueniet *ſumma deductus ab arce, *ualida perductus ab arte.
Nubila promißi Styx mihi teſtis erit.
Emißi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quáq; trahant ſuperis ſedibus arte Iouem,
Scire nefas homini eſt: nobis conceſſa canentur,
Quæq; pio dici Vatis ab ore *queunt. *licet
Eliciunt cœlo te Iuppiter, unde minores
Nunc quoq; te celebrant, Eliciumq; uocant.
Conſtat Auentinæ tremuiſſe cacumina ſyluæ,

Terraq; subsedit pondere pressa Iouis.
Corda micant regis,totoq; è corpore sanguis
Fugit,& hirsutæ diriguere comæ.
Vt redijtq; animus,da certa piamina dixit,
Fulminus,altorum rexq;,paterq; Deûm,
Si tua contigimus manibus donaria puris,
Hoc quoq;,quod petitur,si pia lingua rogat.
*sed uerum Annuit oranti,*uerumq; ambage remota
Abdidit,& dubio terruit ore uirum.
Cæde caput dixit,cui rex parebimus,inquit:
Cædenda est hortis eruta cepa meis.
Addidit hîc,hominis sumes,ait ille,capillos:
Postulat hic animam,cui Numa piscis ait.
Risit: & his inquit facito mea tela procures
O uir colloquio non abigende Deûm.
Sed tibi,protulerit cùm totum crastinus orbem
Cynthius,imperij pignora certa dabo.
Dixit,& ingenti tonitru super æthera notum
Fertur,adorantem destituitq; Numam.
Ille redit lætus,memoratq; Quiritibus acta:
Tarda uenit dictis,difficilisq; fides.
At certè credetis,ait,si uerba sequetur
Exitus:en audi crastina quisquis ades,
Protulerit totum cùm terris Cynthius orbem,
Iuppiter imperij pignora certa dabit.
Discedunt dubij,promissaq; tarda uidentur:
Dependetq; fides adueniente die.
Mollis erat tellus,rorata manè pruina,
Ante sui populus limina regis adest.

Prodit,

Prodit,& in solio medius consedit acerno,
Innumeri circà stantq́;,silentq́; uiri.
Ortus erat summo tantummodò margine Phœbus,
Sollicitæ mentes speq́;,metuq́; pauent.
Constitit,atq; caput niueo uelatus amictu,
Iam bene Dijs notas sustulit ille manus.
Atq; ita,tempus adest promißi muneris,inquit,
Pollicitam dictis Iuppiter adde fidem.
Dum loquitur totum iam Sole mouerat orbem,
Et grauis æthereo uenit ab axe fragor.
Ter tonuit,sine nube Deus tria*fulmina misit. *fulgura
Credite dicenti:mira,sed acta loquar.
A' media cœlum regione dehiscere cœpit:
Summisere oculos cum duce turba suo.
Ecce leui scutum uersatum leniter aura
Decidit,à populo clamor ad astra uenit.
Tollit humo munus,cæsa prius ille iuuenca,
Quæ dederat nulli colla premenda iugo.
Idq́; ancile uocat,quod ab omni parte recisum est,
Quamq́; notes oculis, angulus omnis abest.
Tunc memor imperij sortem cõsistere in illo,
Consilium multæ calliditatis init.
Plura iubet fieri simili cælata figura,
Error ut ante oculos insidiantis eat.
Mamurius,morum fabræ'ne exactior artis
Difficile est ulli dicere,clausit opus.
Cui Numa munificus facti pete præmia dixit:
Si mea nota fides,irrita nulla petes.
Iam dederat Salijs,à saltu nomina ducta,

Armaq́;, & ad certos uerba canenda modos.
Tum sic Mamurius: merces mihi gloria detur,
Nominaq́; extremo carmine nostra sonent.
Inde sacerdotes operi promissa uetusto
Præmia persoluunt, Mamuriumq́; uocant.
Nubere siqua uoles, quamuis properabitis ambo,
Differ, habent paruæ commoda magna moræ.
Arma mouent pugnam, pugna est aliena maritis,
Condita cùm fuerint, aptius omen erit.
*apicati His etiam coniux *capitis discincta Dialis
sancta Lucibus, impexas debet habere comas.
demissa Tertia nox emersa suos ubi mouerit ortus,
Conditus è geminis piscibus alter erit.
Nam duo sunt, Austris hic est, Aquilonibus ille
Proximus: à uentis nomen uterq; tenet.
Cùm croceis rorare genis Tithonia coniux
Cœperit, & quintæ tempora lucis aget.
Siue est Arctophylax, siue est piger ille Bootes,
Mergetur, uisus effugietq́; tuos.
At non effugiet uindemitor: hoc quoq; causam
Vnde trahat sydus, parua docere mora est.
Ampelon intonsum Satyro Nymphaq́; creatum
Fertur in Ismarijs Bacchus amasse iugis.
Tradidit huic uitem pendentem è frondibus ulmi,
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius uuas,
Decidit, amissum Liber in astra tulit.
Sextus ubi è terra cliuosum scandet Olympum
Phœbus, & alatis æthera carpet equis,

Qusquis

Quisquis ades, castæq; colis penetralia Vestæ,
Gratare, Iliacis turaq; pone focis.
Cæsaris innumeris, quos maluit ipse mereri,
Accessit titulis pontificalis honor.
Ignibus æternis æterni numina præsunt
Cæsaris, imperij pignora iuncta uides.
Dij ueteris Troiæ, dignissima præda ferenti,
Qua grauis Aeneas tutus ab hoste fuit.
Ortus ab Aenea tangit cognata sacerdos
Numina, cognatum Vesta tuere caput.
Quos sancta fouet ille manu, bene uiuitis ignes,
Viuite inextincti, flammáq;, duxq; precor.
Vna nota est Martis nonis, sacrata quòd illis
Templa putant lucos Veiouis ante duos.
Romulus ut saxo lucum circundedit alto,
Quilibet huc dixit confuge tutus eris.
O' quàm de tenui Romanus origine creuit,
Turba uetus quàm non inuidiosa fuit.
Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obstet,
Disce, quis iste deus, curq; uocetur ita.
Iuppiter est iuuenis, iuueniles aspice uultus,
Aspice deinde manus, fulmina nulla tenet.
Fulmina post ausos cœlum affectare gigantes
Sumpta Ioui, primo tempore inermis erat.
Ignibus Ossa nouis, & Pelion altius Ossa
Arsit, & in solida fixus Olympus humo:
Stat quoq; capra simul, Nymphæ pauisse feruntur
Cretides, infanti lac dedit illa Ioui.
Nunc uocor ad nomen, uegrandia farra coloni,

Quæ malè creuerunt, uescaq;, parua uocant.
Vis ea si uerbi est, cur non ego Veiouis ædem,
Aedem non magni suspicer esse Iouis?
Iamq; ubi cæruleum uariabunt sydera cœlum
Suspice, Gorgonei colla uidebis equi.
Creditur hic cæsæ grauida ceruice Medusæ
Sanguine respersis prosiluisse comis.
Huic supra nubes, & subter sydera lapso
Cœlum pro terra, pro pede penna fuit.
Iamq; indignanti noua fræna receperat ore,
Cum leuis Aonias ungula fodit aquas.
Nunc fruitur cœlo, quod pennis antè petebat,
Et nitidus stellis quinq;, decemq; micat.
Protinus aspicies uenienti nocte Coronam
Gnoßida, Theseo crimine facta Dea est.
Iam bene periuro mutarat coniuge Bacchum,
Quæ dedit ingrato fila legenda uiro.
Sorte tori gaudens, quid flebam rustica dixit?
Vtiliter nobis perfidus ille fuit.
Intereà Liber depexos crinibus Indos
Vincit, & Eoo diues ab orbe redit.
Inter captiuas facie præstante puellas
Grata nimis Baccho filia regis erat.
Flebat amans coniux, spatiataq; littore curuo
Edidit incultis talia uerba comis:
En iterum fluctus similes audite querelas,
En iterum lachrymas accipe arena meas:
Dicebam, memini, periure, & perfide Theseu:
Ille abijt: eadem crimina Bacchus habet.

Nunc

Nunc quoq; nulla uiro, clamabo, fœmina credat,
  Nomine mutato causa relata mea est.
O utinam mea sors, quà primùm cœperat, isset,
  Iamq; ego præsenti tempore nulla forem.
Quid me in desertis morituram Liber arenis
  Seruabas? potui dedoluisse semel.
Bacche leuis, leuiorq; tuis, quæ tempora cingunt
  Frondibus, in lachrymas cognite Bacche meas.
Ausus es ante oculos abducta pellice nostros
  Tam bene compositum sollicitare torum.
Heu ubi pacta fides: ubi quæ iurare solebas?
  Me miseram, quoties hæc ego uerba loquor?
Thesea culpabas, fallacemq; ipse uocabas:
  Iudicio peccas turpius ipse tuo.
Nesciat hoc quisquam, tacitisq; doloribus urar,
  Ne toties falli digna fuisse puter.
Præcipuè cupiam celari Thesea, ne te
  Consortem culpæ gaudeat esse suæ.
At puto, præposita est fuscæ nubi candida pellex.
  Eueniat nostris hostibus ille color.
Quid tamen hoc refert? uitio tibi gratior ipso est:
  Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
Bacche fidem præsta, nec præfer amoribus ullam
  Coniugis, assueui semper amare uirum.
Ceperunt matrem formosi cornua tauri,
  Me tua, sed lædit ille pudendus amor.
Ne noceat quod amo: neq; enim tibi Bacche nocebat,
  Quòd flammas nobis fassus es ipse tuas.
Nec quòd nos uris, mirum facis: ortus in igne

Diceris

Dixeris,& patria raptus ab igne manu.
Illa ego sum,cui tu solitus promittere cœlum.
Hei mihi pro cœlo qualia dona fero.
Dixerat: audierat iandudum uerba querentis
Liber,ut à tergo fortè secutus erat.
Occupat amplexu,lachrymasq; per oscula siccat,
Et pariter cœli summa petamus, ait.
Tu mihi iuncta toro,mihi iuncta uocabula sumes:
Nam tibi mutatæ Libera nomen erit.
Sintq; tuæ tecum faciam monimenta Coronæ,
Vulcanus Veneri,quam dedit,illa tibi.
Dicta facit,gemmasq; nouem transformat in ignes,
Aurea per stellas nunc micat illa nouem.
**totidemq; emerserit orbes* *Sex ubi sustulerit,*totidem quoq; deseret ortus,*
Purpureum rapido qui uehit axe diem:
Altera gramineo spectabis Equiria campo,
Quem Tiberis curuis in latus urget aquis.
Qui tamen eiecta si fortè tenebitur unda,
Cœlius accipiet puluerulentus equos.
Idibus est Annæ festum geniale Perennæ,
Non procul à ripis aduena Thybri tuis.
Plebs uenit,ac uirides paßim disiecta per herbas
Potat,& accumbit cum pare quisq; sua.
Sub Ioue pars durat,pauci tentoria ponunt:
Sunt quibus è ramis frondea facta casa est.
Pars sibi pro rigidis calamos statuere columnis,
Desuper extentas imposuere togas.
Sole tamen,uinoq; calent,annosq; precantur,
Quot sumunt cyathos,ad numerumq; bibunt.

Inuenies illic, qui Nestoris ebibat annos,
Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
Illic & cantant quicquid didicere theatris,
Et iactant faciles ad sua uerba manus.
Et ducunt posito duras cratere choreas,
Cultaq; diffusis saltat amica comis.
Cùm redeunt, titubant, & sunt spectacula uulgi,
Et fortunatos obuia turba uocat.
Occurrit nuper, uisa est mihi digna relatu
Pompa, senem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc dea sit, quoniam rumoribus errat,
Fabula proposito nulla tegenda meo.
Arserat Aeneæ Dido miserabilis igne,
Arserat extructis in sua fata rogis.
Compositusq; cinis, tumuliq; in marmore carmen,
Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit, erat.
Præbuit Aeneas & causam mortis, & ensem:
Ipsa sua Dido concidit usa manu.
Protinus inuadunt Numidæ sine uindice regnum,
Et potitur capta Maurus Iarba domo.
Seq; memor spretum, thalamis tamen inquit Elisæ,
En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrij, quò quenq; agit error, ut olim
Amisso dubiæ rege uagantur apes.
Tertia nudatas acceperat area messes,
Inq; cauos ierant tertia musta lacus.
Pellitur Anna domo, lachrymansq; sororia linquit
Mœnia: germanæ iusta dat ante suæ.
Mista bibunt molles lachrymis unguenta fauillæ,

Vertice

Vertice libatas accipiuntq; comas.
Terq; uale dixit, cineres ter ad ora relatos
Preßit, & est illis uisa subesse soror.
Nacta ratem, comitesq; fugæ, pede labitur æquo
Mœnia respiciens, dulce sororis opus.
Fertilis est Melite, sterili uicina Cosyræ
Insula, quam Libyci uerberat unda freti.
Hanc petit hospitio regis confisa uetusto:
Hospes opum diues rex ibi Battus erat.
Qui postquàm didicit casus utriusq; sororis,
Hæc, inquit, tellus quantulacunq; tua est.
Et tamen hospitij seruasset ad ultima munus,
Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recensebat bis sol sua, tertius ibat
Annus, & exilio terra paranda noua est.
Frater adest, belloq; petit, rex arma perosus
Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.
Iußa fugit, uentoq; ratem committit, & undis,
Asperior quouis æquore frater erat.
Est prope piscosos lapidosi Cratidis amnes
Paruus ager, Camerem incola turba uocat.
Illuc cursus erat: nec longius abfuit inde,
Quàm quantum nouies mittere funda potest.
Vela cadunt primò, & dubia librantur ab aura:
Findite remigio nauita dixit aquas.
Dumq; parant torto subducere carbasa lino,
Percutitur rapido puppis adunca Noto.
Inq; patens æquor frustra pugnante magistro
Fertur, & ex oculis uisa refugit humus.

Aßiliunt

Aßiliunt fluctus, imoq́; à gurgite pontus
Vertitur, & canas alueus haurit aquas.
Vincitur ars uento: nec iam moderator habenis
Vtitur: at uotis is quoq; poscit opem.
Iactatur tumidas exul Phœnissa per undas,
Humidaq́; opposita lumina ueste tegit.
Tunc primùm Dido felix est dicta sorori,
Et quæcunq; aliquam corpore preßit humum.
Ducitur ad Laurens ingenti flamine littus
Puppis, & expositis omnibus, hausta perit.
Iam pius Aeneas regno, nataq́; Latini
Auctus erat, populos miscueratq́; duos.
Littore dotali solo comitatus Achate,
Secretum nudo dum pede carpit iter,
Aspicit errantem, nec credere sustinet Annam
Esse. quid in Latios illa ueniret agros?
Dum secum Aeneas, Anna est exclamat Achates,
Ad nomen uultus sustulit illa suos.
Heu fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
Ante oculos miseræ fata sororis erant.
Sensit, & alloquitur trepidam Cythereïus heros,
Flet tamen admonitu mortis Elisa tuæ.
Anna per hanc iuro, quam quondam audire solebas,
Tellurem fato prosperiore dari:
Perq́; Deos comites, hac nuper sede locatos,
Sæpe meas illos increpuisse moras.
Nec timui de morte tamen, metus abfuit iste.
Hei mihi, credibili fortior illa fuit.
Ne refer, aspexi non illo corpore digna

Vulnera

Vulnera tartareas ausus adire domos.
At tu,seu ratio te nostris appulit oris,
Siue deus,regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores,nil non debemus Elisæ:
Nomine grata tuo, grata sororis eris.
Talia dicenti (nec enim spes altera restat)
Credidit errores exposuitq́; suos.
Vtq́; domum intrauit Tyrios induta paratus,
Incipit Aeneas,cætera turba silet.
Hanc tibi cur tradam pia causa Lauinia coniux
Est mihi,consumpsi naufragus huius opes.
Orta Tyro est,regnum Libyca possedit in ora,
Quam precor ut charæ more sororis ames.
Omnia promittit,falsumq́; Lauinia uulnus
Mente premit tacita, dißimulatq́; metus.
*mitti *Donaq́; cùm uideat præter sua lumina *ferri*
Multa palàm,mitti clàm quoq; multa putat.
Non habet exactum,quid agat,furialiter odit,
Et parat insidias,& cupit ulta mori.
Nox erat,ante torum uisa est astare sororis
Squalenti Dido sanguinolenta coma.
Effuge,ne dubita,mœstum soror effuge tectum,
Sub uerbum querulas impulit aura fores.
Exilit,& uelox humili super ausa fenestra
Se iacit,audacem fecerat ipse timor.
Cumq́; metu rapitur tunica uelata recincta
Currit,ut auditis territa dama lupis.
Corniger hanc tumidis rapuisse Numitius undis
Creditur,& stagnis occuluisse suis.

Sidonis

Sidonis intereà magno clamore per agros
Quæritur: apparent signa, notæq; pedum,
Ventum erat ad ripas, inerant uestigia ripis,
Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui uisa est, placidi sum Nympha Numici,
Amne perenne latens, Anna Perenna uocor.
Protinus erratis læti uescuntur in agris,
Et celebrant largo séq;, diemq; mero.
Sunt quibus hæc luna est, quia mensibus impleat annum,
Pars Themin, Inachiam pars putat esse bouem.
Inuenies qui te Nymphen Atlantida dicant,
Teq; Ioui primos Anna dedisse cibos.
Hæc quoq;, quam referam, nostras peruenit ad aures
Fama, nec à ueri dissidet illa fide.
*Plebs uetus, & nullis etiam*tunc tuta Tribunis* **nunc*
Fugit, & in sacri uertice montis erat.
Iam quoq;, quem secum tulerant, defecerat illos
Victus, & humanis usibus apta Ceres.
Orta suburbanis quædam fuit Anna bouillis
Pauper, sed multæ sedulitatis anus.
Illa leui mitra canos incincta capillos
Fingebat trepida rustica liba manu.
Atq; ita per populum fumantia manè solebat
Diuidere, hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta, signum posuere perenne,
Quòd sibi defectis illa ferebat opem.
Nunc mihi cur cantent superest obscœna puellæ
Dicere: nam coëunt, certaq; probra canunt.
Nuper erat dea facta, uenit Gradiuus ad Annam,

Et cum seducta talia uerba facit.
Mense meo coleris:iunxi mea tempora tecum:
Pendet ab officio spes mihi magna tuo.
Armiger armigeræ correptus amore Mineruæ
Vror,& hoc longo tempore uulnus alo.
Effice,Dij studio similes coëamus in unum,
Conueniunt partes hæ tibi comis anus.
Dixerat: illa Deum promisso ludit inani,
Et stultam dubia spem trahit usq; mora.
Sæpius instanti mandata peregimus, inquit,
Euicta est,precibus uix dedit illa manus.
Credit amans,thalamosq; parat deducitur illuc
Anna tegens uultus ut noua nupta suos.
Oscula sumpturus subitò Mars aspicit illam,
Nunc pudor elusum,nunc subit ira Deum.
Ludis amatorem charæ noua diua Mineruæ:
Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.
Inde ioci ueteres,obscœnaq; uerba canuntur,
Et iuuat hanc magno uerba dedisse Deo.
Præteriturus eram gladios in principe fixos,
Cùm sic à castis Vesta locuta focis:
Ne dubita meminisse,meus fuit ille sacerdos,
Sacrilegæ telis me petiere manus.
Ipsa uirum rapui,simulachraq; nuda reliqui,
Quæ cecidit ferro Cæsaris umbra fuit.
Ille quidem cœlo positus Iouis atria uidit:
Et tenet in magna templa dicata foro.
At quicunq; nefas ausi prohibente Deorum
Numine,polluerant pontificale caput,

Morte iacent merita, testes estote Philippi,
Et quorum sparsis ossibus albet humus.
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
Cæsaris, ulcisci iusta per arma patrem.
Postea cum teneras Aurora refecerit herbas,
Scorpius à prima parte uidendus erit.
Tertia post Idus lux est celeberrima Baccho.
Bacche faue uati, dum tua festa cano.
Nec referam Semelen, ad quam nisi fulmina secum
Iuppiter afferret, paruus inermis eras.
Nec puer ut posses maturo tempore nasci,
Expletum patrio corpore matris onus.
**Bistonas, & Scythicos longum est narrare triumphos,* *Sithonas
Et domitas gentes turrifer inde tuas.
Tu quoq; Thebanæ mala præda tacebere matris,
Inq; tuum furijs acte Lycurge genu.
Ecce libet subitos pisces, Tyrrhenaq; monstra
Dicere, sed non est carminis huius opus.
Carminis huius opus causas exponere, quare
Vilis anus populos ad sua liba uocet.
Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt
Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoq; Oriente subacto,
Primitias magno seposuisse Ioui.
Cinnama tu primus, captiuaq; tura dedisti,
Deq; triumphato uiscera tosta boue.
Nomine ab autoris ducunt libamina nomen,
Libaq;, quòd sanctis pars datur inde focis.
Liba Deo fiunt, succis quia dulcibus idem

Cur anus hæc faciat quæris? uinosior ætas
Hæc erat, & grauidæ munera uitis amans.
Cur hedera cincta est? hedera est gratissima Baccho,
Hoc quoq; cur ita sit, dicere nulla mora est.
Nysiades Nymphas, puerum quærente nouerca,
Hanc frondem cunis opposuisse ferunt.
Restat ut inueniam, quare toga libera detur
Luciferis pueris candide Bacche tuis.
Siue quod ipse puer semper iuuenisq; uideris,
Et media est ætas inter utrunq; tibi.
Seu quia tu pater es, patres sua pignora natos
Commendant curæ, numinibusq; tuis:
Siue quòd es liber, uestis quoq; libera per te
Sumitur, & uitæ liberioris iter.
Aut quia, cùm colerent prisci studiosius agros,
Et faceret patrio rure Senator opus,
Et caperet fasces à curuo Consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus,
Rusticus ad ludos populus ueniebat in urbem.
Sed Dijs, non studijs ille dabatur honos.
Luce sua ludos uuæ commentor habebat,
Quos cum tedifera nunc habet ille dea.
Ergo ut tyronum celebrare frequentia posset,
Visa dies dandæ non aliena togæ.
Mite caput pater huc, placataq; cornua uertas,
Et des ingenio uela secunda meo.
Itur ad Argeos, qui sint, sua pagina dicet,
Hac, sicut memini, prætcritaq; die.
Stella Lycaoniam uergit decliuis ad arcton

Miluius, hæc illa nocte uidenda uenit.
Quid dederit uolucri, si uis cognoscere, cœlum:
Saturnus regnis à Ioue pulsus erat.
Concitat iratus ualidos Titanas in arma,
Quæq; fuit fatis debita, tentat opem.
Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus
Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
Parcarum monitu Styx uiolenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
Sors erat æternos uincere posse Deos.
Immolat hunc Briareus, facta ex adamante securi,
Et iamiam flammis exta daturus erat.
Iuppiter alitibus rapere imperat: attulit illi
Miluius, & meritis uenit in astra suis.
Vna dies media est, & fiunt sacra Mineruæ,
Nomina quæ à iunctis quinq; diebus habent.
Sanguine prima uacat, nec fas concurrere ferro:
Causa quòd est illa nata Minerua die.
Altera, tresq; super strata celebrantur arena,
Ensibus exertis bellica læta Dea est.
Pallada nunc pueri, teneræq; ornate puellæ,
Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
Pallade placata lanam mollire puellæ
Discant, & plenas exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit, & rarum pectine densat opus.
Hanc cole, qui maculas læsis de uestibus aufers,
Hanc cole, uelleribus quisquis abena paras.

Nec

Nec quiſquam inuita faciet bene uincula plantæ
*Pallade, ſit *Titio doctior ille licet.* *Tychio
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
Sit prior, irata Pallade, mancus erit.
Vos quoq; Phœbea morbos qui pellitis arte,
Munera de ueſtris pauca referte Deæ.
Nec uos turba feri ſenſu fraudante magiſtri
Spernite, diſcipulos attrahit illa nouos.
Quiq; moues cœlum, tabulasq; coloribus uris,
Quiq; facis docta mollia ſaxa manu.
Mille Dea eſt operum, certè Dea carminis illa eſt,
Si mercor, ſtudijs adſit amica meis.
Cælius ex alto quà mons deſcendit in æquum,
Hic ubi non plana eſt, ſed propè plana uia eſt,
Parua licet uideas captæ delubra Mineruæ,
Quæ Dea natali cœpit habere ſuo.
Nominis in dubio cauſa eſt, capitale uocamus
Ingenium ſolers, ingenioſa Dea eſt.
An, quia de capitis fertur ſine matre paterni
Vertice cum clypeo proſiluiſſe ſuo?
An, quia perdomitis ad nos captiua Phaliſcis
Venit, & hoc ſigno littera prima docet?
An, quòd habet legem, capitis quæ pendere pœnas
Ex illo iubeat furta recepta loco?
A quacunq; trahas ratione uocabula Pallas,
Pro ducibus noſtris ægida ſemper habe.
Summa dies è quinq; tuba luſtrare canora
Admonet, & forti ſacrificare Deæ.
Nunc potes ad ſolem ſublato dicere uultu,

Hic here Phrixeæ uellera presit ouis.
Seminibus tostis sceleratæ fraude nouercæ,
Sustulerat nullas, ut solet, herba comas.
Mittitur ad Tripodas certa qui sorte reportet,
Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoq; corruptus cum semine nuntiat Helles,
Et iuuenis Phrixi funera sorte peti.
Vsq; recusantem ciues, & tempus, & Inò
Compulerant regem iussa nefanda pati.
Et soror, & Phrixus uelati tempora uittis
Stant simul ante aras, iunctaq; fata gemunt.
Aspicit hos ut fortè pependerat æthere mater,
Et ferit attonita pectora nuda manu.
Inq; draconigenam nimbis comitantibus urbem
Desilit & natos eripit inde suos.
Vtq; fugam capiant, aries nitidissimus auro
Traditur, ille uehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Fœmina, cum de se nomina fecit aquæ.
Penè simul perijt, dum uult succurrere lapsæ
Frater, & extentas porrigit usq; manus.
Flebat ut amissa gemini cum sorte pericli
Cæruleo iunctam nescius esse deo.
Littoribus tactis Aries fit sydus: at huius
Peruenit in Colchas aurea lana domos.
Tres ubi luciferos ueniens præmiserit Eos,
Tempora nocturnis æqua diurna feret.
Inde quater pastor saturos ubi clauserit hœdos,
Canuerint herbæ rore recente quater,

Ianus

Ianus adorandus, cumq; hoc Concordia mitis,
Et Romana Salus, araq; Pacis erit.
Luna regit menses, huius quoq; tempora mensis
Finit Auentino Luna colenda iugo.

P. OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER QVARTVS.

LMA faue, dixit geminorũ mater amorũ
Ad Vatem uultus rettulit illa suos.
*Quid tibi, ait, mecum? certè*modò festa *maiora canebas.*
Nũ uetus in molli pectore uulnus habes?
Scis dea respondit de uulnere, risit, & aër
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius, aut sanus, nunquàm tua signa reliqui.
Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
Quæ decuit, primis sine crimine lusimus annis:
Nunc teritur nostris area maior equis.
Tempora cum causis annalibus eruta priscis,
Lapsaq; sub terras, ortaq; signa cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensem,
Et uatem, & mensem, scis Venus esse tuos.
Mota Cytherea est, leuiter mea tempora myrto
Contigit, & cœptum perfice, dixit, opus.
Sensimus, & causæ subitò patuere dierum,
Dum licet, & spirant flamina, nauis eat.

Siqua tamen pars te de fastis tangere debet
  Cæsar, in Aprili quod tuearis,habes.
Hic ad te magna descendit origine mensis,
  Et fit adoptiua nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades,cùm longum scriberet annum,
  Vidit,& autores rettulit ipse suos.
Vtq; fero Marti primam dedit ordine sortem,
  Quòd sibi nascenti proxima causa fuit:
Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
  Alterius uoluit mensis habere locum.
Principiumq; sui generis,reuolutaq; quærens
  Secula cognatos uenit adusq; Deos.
Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum?
  Scilicet Electram concubuisse Ioui?
Huius Erichthonius,Tros est generatus ab illo,
  Assaracum creat hic,Assaracusq; Capyn,
Proximus Anchises,cum quo commune parentis
  Non dedignata est nomen habere Venus.
Hinc satus Aeneas,pietas spectata,per ignes
  Sacra,patremq; humeris,altera sacra,tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli,
  Vnde domus Teucros Iulia tangit auos.
*est natus Posthumus hinc:qui quòd syluis*fuit ortus in altis,
  Syluius in Latia gente uocatus erat:
Isq; Latine tibi pater est,subit Alba Latinum,
  Proximus est titulus Epytus Alba tuis.
Ille dedit captæ repetita uocabula Troiæ,
  Et tuus est idem Calpete factus auus.
Cumq; patris regnum post hunc Tiberinus haberet,

Dicitur

Dicitur in Tuſcæ gurgite merſus aquæ.
Iam tamen Agrippam natum Remulumq́; nepotes
Viderat, in Remulum fulmina miſſa ferunt.
Venit Auentinus poſt hos, locus unde uocatur,
Mons quoq;: poſt illum tradita regna Procæ.
Quem ſequitur duri Numitor germanus Amuli,
Ilia cum Lauſo de Numitore ſati.
Enſe cadit patrui Lauſus, placet Ilia Marti,
Teq́; parit gemino iuncte Quirine Remo.
Ille ſuos ſemper Venerem, Martemq́; parentes
Dixit, & emeruit uocis habere fidem.
Ne'ue ſecuturi poſſent neſcire nepotes,
Tempora Dijs generis continuata dedit.
Sed Veneris menſem Graio ſermone notatum
Auguror, à ſpumis eſt Dea dicta maris.
Nec tibi ſit mirum Græco rem nomine dici,
Itala nam tellus Græcia maior erat.
Venerat Euander plena cum claſſe ſuorum,
Venerat Alcides, Graius uterq; genus.
Hoſpes Auentinis armentum pauit in aruis
Clauiger, & tanto eſt Albula pota Deo.
Dux quoq; Naritius, teſtes Leſtrygones extant,
Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
Et iam Telegoni, iam mœnia Tyburis udi
Stabant, Argolicæ quæ poſuere manus.
Venerat Atrides fatis agitatus Haleſus,
À quo ſe dictam terra Phaliſca putat.
Adijce Troianæ ſuaſorem Antenora pacis,
Et generum Oenidem Appule Daune tuum.

Serus

Serus ab Iliacis, & post Antenora flammis
Attulit Aeneas in loca nostra deos.
Huius erat Solemus Phrygia comes unus ab Ida,
A' quo Sulmonis mœnia nomen habent.
Sulmonis gelidi patriæ Germanice nostræ,
Me miserum Scythico quàm procul illa solo est.
Ergo age, tam longas sed supprime musa querelas,
Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra.
Quò non liuor adit? sunt qui tibi mensis honorem
Eripuisse uelint, inuideantq; Venus.
Nam, quia Ver aperit tunc omnia, densáq; cedit
Frigoris asperitas, fœtaq; terra patet,
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum,
Quem Venus iniecta uendicat alma manu.
**annum* *Illa quidem totum dignißima temperat *orbem:*
Illa tenet nullo regna minora deo.
Iuráq; dat cœlo, terræ, & natalibus undis,
Perq; suos coitus continet omne genus.
Illa deos omnes (longum est numerare) creauit.
Illa satis causas, arboribusq; dedit.
Illa rudes animos hominum contraxit in unum,
Et docuit iungi cum pare quenq; sua.
Quid genus omne creat uolucrum, nisi blanda uoluptas?
Nec coëant pecudes, si leuis absit amor.
Cum mare trux Aries cornu decertat, at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ouis.
Deposita sequitur Taurus feritate iuuencam,
Quem toti saltus, quem nemus omne tremit.
Vis eadem lato quodcunq; sub æquore uiuit,

Seruat

Seruat, & innumeris piscibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit. ab illa
Venerunt cultus, mundaq; cura solo.
Primus amans carmen uigilatum nocte negata
Dicitur ad clausas concinuisse fores.
Eloquiumq; fuit duram exorare puellam,
Proq; sua causa quisq; disertus erat.
Mille per hanc artes notæ, studioq; placendi,
Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi
Audeat? à nobis sit furor iste procul.
Quid quòd ubiq; potens, templisq; frequentibus aucta
Vrbe tamen nostra ius dea maius habet.
Pro Troia Romane tua Venus arma ferebat,
Cùm gemuit teneram cuspide læsa manum.
Cœlestesq; duas Troiano iudice uicit,
Ah nolim uictas hoc meminisse deas,
Assaraciq; Nurus dicta est, ut scilicet olim
Magnus Iuleos Cæsar haberet auos.
Nec Veneri tempus, quàm uer erat, aptius ullum,
Vere nitent terræ, uere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt,
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est,
Vtq; solet, Marti continuata suo est.
Vere monet curuas materna per æquora puppes
Ire, nec hybernas iam timuisse minas.
Ritè deam colitis Latiæ matresq;, nurusq;,
Et uos queis uittæ, longaq; uestis abest.

Aurea

Aurea marmoreo redimicula demite collo,
Nunc alij flores, nunc noua danda rosa est.
Vos quoq; sub uiridi myrto iubet illa lauari,
Causaq́; cur iubeat, discite, certa subest.
Littore siccabat rorantes nuda capillos,
Viderunt Satyri turba proterua Deam.
Sensit, & opposita texit sua corpora myrto,
Tuta fuit facto, uosq́; referre iubet.
Discite nunc quare Fortunæ tura uirili
Detis eò, gelida qui locus humet aqua.
Accipit ille locus posito uelamine cunctas,
Et uitium nudi corporis omne uidet.
Vt tegat hoc, celetq́; uiros, Fortuna uirilis
Præstat, & hoc paruo ture rogata facit.
Nec pigeat tritum niueo cum lacte papauer
Sumere, & expreßis mella liquata fauis.
Cùm primùm cupido Venus est deducta marito,
Hoc bibit, ex illo tempore nupta fuit.
Illam supplicibus uerbis placate, sub illa
Et forma, & mores, & bona fama manet.
Roma pudicitia proauorum tempore lapsa est,
Cumæam ueteres consuluistis anum.
Templa iubet fieri Veneri, quibus ordine factis,
Inde Venus uerso numine corda tenet.
Semper ad Aeneadas placido pulcherrima uultu
Respice, totq́; tuas diua tuere nurus.
Dum loquor elatæ metuendus acumine caudæ
Scorpius in uirides præcipitatur aquas.
Nox ubi transierit, cœlumq́; rubescere primò

Cœperit

Cœperit, & tactæ rore querentur aues,
Semiustamq; facem uigilata nocte uiator
Ponet, & ad solitum rusticus ibit opus:
Pleiades incipient humeros releuare paternos,
Quæ septem dici, sex tamen esse solent.
Seu quòd in amplexus sex hinc uenêre Deorum:
Nam Steropen Marti concubuisse ferunt,
Neptuno Halcyonen, & te formosa Celæno,
Maian, & Electram, Taygetamq; Ioui.
Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit.
Pœnitet, & facti sola pudore latet.
Siue quòd Electra Troiæ spectare ruinas
Non tulit, ante oculos opposuitq; manum.
Ter sine perpetuo cœlum uersetur in axe,
Ter iungat Titan, terq; resoluat equos,
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit, & Idææ festa parentis erunt.
Ibunt semimares, & inania tympana tundent,
Aeraq; tinnitus ære repulsa dabunt.
Ipsa sedens molli comitum ceruice feretur
Vrbis per medias exululata uias.
Scena sonat, ludiq; uocant, spectate Quirites:
Et fora Marte suo litigiosa uacent.
Quærere multa libet, sed me sonus æris acuti
Terret, & horrendo Lotos adunca sono.
Da Dea, quàm scitè doctas Cybeleïa neptes
Vidit, & has curæ iußit adesse meæ.
Pandite mandati memores Heliconis alumnæ,
Gaudeat aßiduo cur Dea magna sono.

Sic

Sic ego, sic Erato, mensis Cythereius illi
Ceßit, quòd teneri nomen amoris habet.
Reddita Saturno sors hæc erat: optime regum
A` nato sceptris excutiere tuis.
Ille suam metuens, ut quæq; erat edita, prolem
Deuorat, immersam uisceribusq́; tenet.
Sæpe Rhea questa est, toties fœcunda, nec unquam
Mater, & indoluit fertilitate sua.
Iuppiter ortus erat, pro magno teste uetustas
Creditur, acceptam parce mouere fidem.
Veste latens saxum cœlesti gutture sedit,
Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua iandudum resonat tinnitibus Ida,
Tutus ut infanti uagiat ore puer.
Pars manibus clypeos, galeas pars tundit inanes,
Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem, prisciq́; imitamina facti
Aera deæ comites, raucaq́; terga mouent.
Cymbala pro galeis, pro scutis tympana pulsant,
Tibia dat Phrygios, ut dedit antè modos.
Desierat, cœpi, cur huic genus acre leonum
Præbeat insolitas ad iuga curua iubas?
Desieram, cœpit. feritas mollita per illam
Creditur, id curru testificata suo est.
At cur turrifera caput est onerata Corona?
An primis turres urbibus illa dedit?
Annuit, unde uenit dixi sua membra secandi
Impetus? ut tacui, Pieris orsa loqui.
Phryx puer in syluis facie spectabilis altis

Turrigeram

Turrigeram casto iunxit amore deam.
Hunc sibi seruari uoluit, sua templa tueri:
Et dixit, semper fac puer esse uelis.
Ille fidem iussis dedit, & si mentiar, inquit,
Vltima, qua fallam, sit Venus illa mihi.
Fallit, & in Nympha Sangaride desinit esse
Quod fuit, hinc pœnas exigit ira deæ.
Naiada uulneribus succidit in arbore factis,
Illa perit, fatum Naiados arbor erat.
Hic furit, & credens thalami procumbere tectum,
Effugit, & cursu Dindyma summa petit.
Et modò tolle faces, remoue modò uerbera, clamat:
Sæpe Palæstinas iurat adesse deas.
Ille etiam saxo corpus laniauit acuto,
Longaq; in immundo puluere tracta coma est.
Voxq; fuit, merui, meritas do sanguine pœnas,
Ah pereant partes, quæ nocuere mihi.
Ah pereant dicebat adhuc, onus inguinis aufert,
Nullaq; sunt subitò signa relicta uiri.
Venit in exemplum furor hic, mollesq; ministri
Cædunt iactatis uilia membra comis.
Talibus Aoniæ facunda uoce Camœnæ
Reddita quæsiti causa furoris erat.
Hoc quoq; dux operis moneas, precor, unde petita
Venerit, an nostra semper in urbe fuit?
Dindymon, & Cybelen, & amœnam frondibus Iden
Semper, & Iliacas mater amauit opes.
Cùm Troiam Aeneas Italos portaret in agros,
Est dea sacriferas penè secuta rates.

Gg Sed

Sed nondum fatis Latio sua numina posci
Senserat, aßuetis substiteratq; locis.
Pòst, ut Roma potens opibus iam secula quinq;
Vidit, & è domito sustulit orbe caput,
Carminis Euboici fatalia uerba sacerdos
Inspicit, inspectum tale fuisse ferunt:
Mater abest, matrem iubeo Romane requiras:
Cùm ueniet, casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis patres ambagibus errant,
Quæ'ue parens absit, quo'ue petenda loco.
Consulitur Pæan, diuumq; accersite matrem,
Inquit, in Idæo est inuenienda iugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tunc sceptra tenebat
Attalus, Ausonijs rem negat ille uiris.
Mira canam, longo tremuit cum murmure tellus,
Et sic est adytis diua locuta suis:
Ipsa peti uolui: nec sit mora, mitte uolentem,
Dignus Roma locus, quò Deus omnis eat.
Ille soni terrore pauens, proficiscere dixit:
Nostra eris: in Phrygios Roma refertur auos.
Protinus innumeræ cædunt pineta secures,
Illa quibus fugiens Phryx pius usus erat.
Mille manus coëunt, & picta coloribus ustis
Cœlestum matrem concaua puppis habet.
Illa sui per aquas fertur tutißima nati,
Longaq; Phryxeæ stagna sororis adit.
Rhœteumq; capax, Sigeaq; littora transit,
Et Tenedon ueteres Eetionis opes.
Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta,

Quaq;

Quaq; Carysteis frangitur unda uadis.
Transit & Icarium, lapsas ubi perdidit alas
Icarus, & uastæ nomina fecit aquæ.
Tunc læua Creten, dextra Pelopeïdas undas
Deserit, & Veneri sacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacrium, candens ubi tingere ferrum
Brontes, & Steropes, Acmonidesq; solent.
Aequoraq; Afra legit, Sardoaq; regna sinistris
**Prospicit à remis, Ausoniamq; tenet.* *Respicit
Hostia contigerat, quà se Tyberinus in altum
Diuidit, & campo liberiore natat.
Omnis eques, mistaq; grauis cum plebe senatus
Obuius ad Tusci fluminis ora uenit.
Procedunt pariter matres, natiq;, uiriq;,
Quæq; colunt sanctos uirginitate focos.
Sedula fune uiri contento brachia lassant,
Vix tulit aduersas hospita nauis aquas.
Sicca diu fuerat tellus, sitis usserat herbas,
Sedit limoso pressa carina uado.
Quisquis adest operi, plus quàm pro parte laborat,
Adiuuat & fortes uoce sonante manus.
Illa uelut medio stabilis sedet insula ponto:
Attoniti monstro, stantq;, pauentq; uiri.
Claudia quinta genus Clauso referebat ab alto,
Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem (sed non est credita) rumor iniquus
Læserat, & falsi criminis acta rea est.
Cultus, & ornatos uariè prodisse capillos
Obfuit, ad rigidos linguaq; prompta sonos.

*ridet Conſcia mens recti famæ mendacia*riſit:
Sed nos in uitium credula turba ſumus.
Hæc ubi caſtarum proceßit ab agmine matrum,
Et manibus puram fluminis hauſit aquam:
Ter caput irrorat, ter tollit ad æthera palmas,
Quicunq; aſpiciunt, mente carere putant.
Summiſſoq; genu, uultus in imagine diuæ
Fixit, & hos edit crine iacente ſonos:
Supplicis alma tuæ genitrix fœcunda deorum
Accipe ſub certa conditione preces.
Caſta negor, ſi tu damnas, meruiſſe fatebor,
Morte luam pœnas iudice uicta dea:
Sed ſi crimen abeſt, tu noſtræ pignora uitæ
Re dabis, & caſtas caſta ſequere manus.
Dixit, & exiguo funem conamine traxit.
Mira, ſed in ſcena teſtificata loquor.
Mota dea eſt, ſequiturq; ducem, laudatq; ſequendo:
Index lætitiæ fertur ad aſtra ſonus.
Fluminis ad flexum ueniunt: Tyberina priores
Atria dixerunt, unde ſiniſter abit.
Nox aderat, querno religant in ſtipite funem,
Dantq; leui ſomno corpora functa cibo.
Lux erat, & querno ſoluunt à ſtipite funem,
Antè tamen poſito tura dedêre foco.
Antè coronarunt puppem, & ſine labe iuuencam
Mactarunt, operum, coniugijq; rudem.
Eſt locus in Tyberim, quà lubricus influit Almo,
Et nomen magno perdit in amne minor.
Illic purpurea canus cum ueſte ſacerdos

Almonis

Almonis, dominam, ſacraq́; lauit aquis.
Exululant comites, furioſaq́; tibia flatur,
Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit læto celeberrima uultu:
Credita uix tandem teſte pudica dea.
Ipſa ſedens plauſtro porta eſt inuecta Capena:
Sparguntur iunctæ flore recente boues.
Naſica accepit: templi *tunc perſtitit autor, *non
Auguſtus nunc eſt, antè Metellus erat.
Subſtitit hic Erato, mora fit, *dum cætera quæro. *ſic
Dic, inquam, parua cur ſtipe quærat opes?
Contulit æs populus, de quo delubra Metellus
Fecit, ait, dandæ mos ſtipis inde manet.
Cur uicibus factis ineunt conuiuia, quæro,
Tunc magis indictas concelebrantq́; dapes.
Quòd bene mutarit ſedem Berecynthia, dixit,
Captant mutatis ſedibus omen idem.
Inſtiteram, quare primi Megaleſia ludi
Vrbe forent noſtra, cùm dea (ſenſit enim)
Illa deos, inquit, peperit, ceſſere parenti,
Principiumq́; dati mater honoris habet.
Cur igitur Gallos, qui ſe excidêre, uocamus?
Cùm tantum à Phrygia Gallica diſtet humus?
Inter ait uiridem Cybelen, altasq́; Celenas
Amnis it inſana nomine Gallus aqua.
Qui bibit inde, furit: procul hinc diſcedite, queis eſt
Cura bonæ mentis, qui bibit inde, furit.
Non pudet herboſum dixi, poſuiſſe moretum
In dominæ menſis: an ſua cauſa ſubeſt?

Lacte mero ueteres usi narrantur, & herbis,
Sponte sua si quas terra ferebat, ait.
Candidus elixæ miscetur caseus herbæ,
Cognoscat priscos ut Dea prisca cibos.
Postera cùm cœlo motis Pallantias astris
Fulserit, & niueos luna leuarit equos,
Qui dicit, quondam sacrata est colle Quirini,
Hac Fortuna die publica, uerus erit.
Tertia lux (memini) ludis erit: ac mihi quidam
Spectanti senior, contiguusq; loco,
Hæc, ait, illa dies, Libycis qua Cæsar in oris
Perfida magnanimi contudit arma Iubæ.
Dux mihi Cæsar erat, sub quo meruisse tribunus
Glorior, officijs præfuit ille meis.
Hanc ego militia sedem, tu pace parasti
Inter bis quinos usus honore uiros.
Plura locuturi subito subducimur imbre,
Pendula cœlestes Libra mouebat aquas.
Antè tamen, quàm summa dies spectacula sistat,
Ensifer Orion æquore mersus erit.
Proxima uictricem cùm Romam inspexerit Eos,
Et dederit Phœbo stella fugata locum,
*celeber Circus erit pompa *celebris, numeroq; Deorum,
Primaq; uentosis palma petetur equis.
Hinc Cereris ludi: non est opus indice causæ,
Sponte Deæ munus, promeritumq; patet.
Panis erat primis uirides mortalibus herbæ,
Quas tellus nullo sollicitante dabat.
Et modò carpebant uiuax è cespite gramen,

Nunc epulæ è tenera fronde cacumen erant.
Pòst modò glans nata est, bene erat iam glande reperta,
Duraq́; magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres, homine ad meliora alimenta uocato,
Mutauit glandes utiliore cibo.
Illa iugo tauros collum præbere coëgit.
Tunc primùm soles eruta uidit humus.
Aes erat in pretio, chalybis iam maßa placebat:
Heu heu perpetuò debuit illa tegi.
Pace Ceres læta est: & uos orate coloni
Perpetuam pacem, pacificumq́; ducem.
Farra Deæ, micæq́; licet salientis honorem
Detis, & in ueteres turea grana focos:
Et si tura aberunt, unctas accendite tædas:
Parua bonæ Cereri, sint modò casta, placent.
À boue succincti cultros remouete ministri:
Bos aret, ignauam sacrificate suem.
Apta iugo ceruix non est ferienda securi,
Viuat, & in dura sæpe laboret humo.
Exigit ipse locus raptus ut uirginis edam:
Plura recognosces, pauca docendus eris.
Terra tribus scopulis uastum procurrit in æquor
Trinacris, à positu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri, multas ea poßidet urbes,
In quibus est culto fertilis Enna solo.
Frigida cœlestum matres Arethusa uocarat,
Venerat ad sacras & Dea flaua dapes.
Filia, consuetis ut erat comitata puellis,
Errabat nudo per sua prata pede.

Valle sub umbrosa locus est aspergine multa
  Humidus ex alto desilientis aquæ.
Tot fuerant illic, quot habet natura colores,
  Pictaq; dißimili flore nitebat humus.
Quam simul aspexit, comites accedite, dixit,
  Et mecum plenos flore referte sinus.
Præda puellares animos oblectat inanis,
  Et non sentitur sedulitate labor.
Hæc implet lento calathos è uimine nexos,
  Hæc gremium, laxos degrauat illa sinus:
Illa legit calthas, huic sunt uiolaria curæ,
  Illa papauereas subsecat ungue comas,
Has Hyacinthe tenes, illas Amaranthe moraris,
  Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.
Plurima lecta rosa est, sunt & sine nomine flores.
  Ipsa crocos tenues, liliaq; alba legit.
Carpendi studio paulatim longius itur,
  Et dominam casu nulla secuta comes.
Hanc uidet, & uisam patruus uelociter aufert,
  Regnaq; cæruleis in sua portat equis.
Illa quidem clamabat, Iò charißima mater
  Auferor, ipsa sinus absciderat q; suos.
Panditur intereà Diti uia: nanq; diurnum
  Lumen inassueti uix patiuntur equi.
At chorus æqualis, cumulatis flore canistris,
  Persephone, clamant, ad tua dona ueni.
Vt clamata silet, montes ululatibus implent,
  Et feriunt mœsta pectora nuda manu.
Attonita est plangore Ceres, modò uenerat Ennam,

Nec

Nec mora, me miseram, filia, *dixit, ubi es? *clamat
Mentis inops rapitur, ut quas audire solemus,
Threicias fusis Mænadas ire comis.
Vt uitulo mugit sua mater ab ubere rapto,
Et quærit fœtus per nemus omne suos:
Sic dea non retinet gemitus, & concita cursu
Fertur, & è campis incipit Enna tuis.
Inde puellaris nacta est uestigia plantæ,
Et pressam nato pondere uidit humum.
Forsitan illa dies erroris summa fuisset,
Si non turbassent signa reperta sues.
Iamq; Leontinos, Anisenaq; flumina cursu
Præterit, & ripas herbifer Aci tuas.
Præterit & Cyanen, & fontes lenis Anapi,
Et te uorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygiam, Megareaq;, Pantagiamq;,
Quaq; Simethæas accipit æquor aquas,
Antraq; Cyclopum positis exusta caminis,
Quiq; locus curuæ nomina falcis habet,
Himeram, & Didymen, Agrigentaq;, Tauromenonq;,
Sacrorumq; Melam pascua læta boum.
Hinc Camerinam adijt, Thapsonq;, & Eloria Tempe,
Quaq; iacet Zephyro semper apertus Eryx:
Iamq; Peloriadem, Lilybæaq;, iamq; Pachynon,
Lustrarat terræ cornua prima suæ.
Quacunq; ingreditur miseris loca cuncta querelis
Implet, ut amissum cùm gemit ales Ityn.
Perq; uices modò Persephone, modò filia mater
Clamat, & alternis nomen utrunq; ciet.

Sed neq; Persephone Cererem, nec filia matrem
  Audit, & alternis nomen utrunq; perit.
Vnaq;, pastorem uidisset, an arua colentem,
  Vox erat, hàc gressus ecqua puella tulit?
Iam color unus inest rebus, tenebrisq; teguntur
  Omnia, iam uigiles conticuere canes.
Alta iacet uasti super ora Typhoëos Aetna,
  Cuius anhelatis ignibus ardet humus.
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
  Hinc Cereris sacris nunc quoq; tæda datur.
Est specus excesi structura pumicis asper,
  Non homini regio, non adeunda feræ.
Quò simulac uenit, frænatos curribus angues
  Iunxit, & æquoreas sicca pererrat aquas.
Effugit ad Syrteis, & te Zanclæa Charybdis,
  Et uos Nisæi naufraga monstra canes,
Adriacumq; patens latè, bimaremq; Corinthon,
  Sic uenit ad portus Attica terra tuos.
Hîc primùm sedit gelido mœstissima saxo:
  Illud Cecropidæ nunc quoq; triste uocant.
Sub Ioue durauit multis immota diebus,
  Et lunæ patiens, & pluuialis aquæ.
Fors sua cuiq; loco est: qui nunc Cerealis Eleusis
  Dicitur, hic Celei rura fuere senis.
Ille domum glandes, excussaq; mora rubetis
  Portat, & arsuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas,
  Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait uirgo (mota est Dea nomine matris)

Quid

Quid facis in solis incomitata locis?
Perstitit & senior, quamuis onus urget, & orat,
Tecta suæ subeat quantulacunq; casæ.
Illa negat: simularat anum, mitraq; capillos
Presserat: instanti talia dicta refert:
Sospes eas, semperq; parens, mihi filia rapta est,
Heu melior quanto sors tua sorte mea est.
Dixit, & ut lachrymæ (neq; enim lachrymare Deorũ est)
Decidit in tepidos lucida gutta sinus.
Flent pariter molles animis uirgoq;, senexq;,
E' quibus hæc iusti uerba fuere senis:
Sic tibi, quam raptam quæris, sit filia sospes:
Surge, nec exiguæ despice tecta casæ.
Cui Dea sic, inquit, scisti quà cogere posses,
Seq; leuat saxo, subsequiturq; senem.
Dux comiti narrat, quàm sit sibi filius æger,
Nec capiat somnos, inuigiletq; malis.
Illa soporiferum paruos initura penates
Colligit agresti lene papauer humo.
Dum legit, oblito fertur gustasse palato,
Longamq; imprudens exsoluisse famem.
Quæ quia principio posuit ieiunia noctis,
Tempus habent * cœnæ sydera uisa sibi. *mensæ
Limen ut intrauit, luctus uidet omnia plena:
Iam spes in puero nulla salutis erat.
Matre salutata (mater Menalina uocatur)
Iungere dignata est os puerile suo.
Pallor abit, subitasq; uident in corpore uires,
Tantus cœlesti uenit ab ore uigor.

Tota

Tota domus læta est, hoc est, materq́;, paterq́;,
Nataq́;, tres illi tota fuere domus.
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
*teneris Pomaq́;, & in *ceris aurea mella *suis.
*fauis Abstinet alma Ceres, somniq́; papauera causam
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.
Noctis erat medium, placidiq́; silentia somni:
Triptolemum gremio sustulit illa suo.
Terq́; manu permulsit eum, tria carmina dixit,
Carmina mortali non referenda sono.
Inq́; foco corpus pueri fauente fauilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.
Excutitur somno stultè pia mater, & amens,
Quid facis? exclamat, membraq́; ab igne rapit.
*uis Cui dea, dum non *es, dixit, scelerata fuisti,
Irrita materno sunt mea dona metu.
Iste quidem mortalis erit, sed primus arabit,
Et seret, & culta præmia tollet humo.
Dixit, & egrediens nubem trahit, inq́; Dracones
Transit, & alifero tollitur axe Ceres.
Sunion expositum, Pyreaq́; tuta recessu
Linquit, & in dextrum quæ iacet ora latus.
Hinc adit Aegæum, quo Cycladas aspicit omnes,
Ioniumq́; capax, Icariumq́; legit:
Perq́; urbes Asiæ longum petit Hellespontum,
Diuersumq́; locis alta pererrat iter.
Nam modò turilegos Arabas, modò despicit Indos.
Hinc Libs, hinc Meroë, siccaq́; terra subest.
Hinc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumq́;, Padumq́;,

Teq́;

Teq; future* parens Tybri potentis aquæ. *pater
Quò feror? immensum est erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat, & in cœlo, liquidiq; immunia ponti
Alloquitur gelido proxima signa polo.
Parrhasides stellæ (nanq; omnia nosse potestis,
Aequoreas nunquam cùm subeatis aquas)
Persephonen natam miseræ monstrate parenti.
Dixerat, huic Helice talia uerba refert:
Crimine nox uacua est: Solem de uirgine rapta
Consule, qui latè facta diurna uidet.
Sol aditus, quam quæris ait, ne uana labores,
Nupta Iouis fratri tertia regna tenet.
Questa diu secum sic est affata Tonantem,
Maximaq; in uultu signa dolentis erant.
Si memor es de quo mihi sit Proserpina nata,
Dimidium curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato, sola est iniuria facti
Cognita, commißi præmia raptor habet.
Ac neq; Persephone digna est prædone marito,
Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Quid grauius uictore Gyge captiua tulissem?
Quàm nunc te cœli sceptra tenente tuli?
Verùm impune ferat, nos hæc patiemur inultæ:
Reddat, & emendet facta priora nouis.
Iuppiter hanc lenit, factumq; excusat amore.
Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior, posita est mihi regia cœlo:
Poßidet alter aquas, alter inane chaos.

Sed

Sed si fortè tibi non est mutabile pectus,
Statq; semel iuncti rumpere uincla tori,
Hoc quoq; tentemus, siquidem ieiuna remansit:
Sin minus, inferni coniugis uxor erit.
Tartara iussus adit sumptis Caducifer alis,
*uisa Speq; redit citius, certaq; *iussa refert.
Rapta tribus, dixit, soluit ieiunia granis,
Punica quæ lento cortice poma tegunt.
Non secus indoluit, quàm si modò rapta fuisset,
Mœsta parens, longa uixq; refecta mora est.
Atq; ita, nec nobis cœlum est habitabile, dixit:
Tartarea recipi me quoq; ualle iube.
Et factura fuit, pactus nisi Iuppiter esset,
Bis tribus ut cœlo mensibus illa foret.
Tunc demum uultumq; Ceres, animumq; recepit,
Imposuitq; suæ spicea serta comæ.
Largaq; prouenit cessatis messis in aruis,
Et uix congestas area cepit opes.
decet Cererem, uestes Alba decet Cererem uestis, Cerealibus albas
Sumite, nunc pulli uelleris usus abest.
Occupat Aprileis Idus cognomine uictor
Iuppiter, hac illi sunt data templa die.
Hac quoq;, ni fallor, populo dignissima nostro
Atria libertas cœpit habere sua.
Luce secutura tutos pete nauita portus.
Ventus ab occasu grandine mistus erit.
Sit licet, & fuerit, tamen hac Mutinensia Cæsar
Grandine militia contudit arma sua.
Tertia post Veneris cùm lux surrexerit Idus

Pontifices forda sacra litate boue.
Forda ferens bos est, fœcundaq;, dicta ferendo,
Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc grauidum pecus est, grauidæ quoq; semine terræ,
Telluri plenæ uictima plena datur.
Pars cadit arce Iouis: ter denis curia uaccas
Accipit, & largo sparsa cruore madet.
Ast ubi uisceribus uitulos rapuere ministri,
Sectaq; fumosis exta dedêre focis,
Igne cremat uitulos, quæ natu maxima uirgo est:
Luce Palis populos purget ut ille cinis.
Rege Numa, fructu non respondente labori,
Irrita decepti uota colentis erant.
Nam modò siccus erat gelidis Aquilonibus annus,
Nunc ager aßidua luxuriabat aqua.
Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis,
Et leuis obsesso stabat auena solo.
Et pecus ante diem partus edebat acerbos,
Agnaq; nascendo sæpe necabat ouem.
Sylua uetus, nullaq; diu uiolata securi
Stabat, Mænalio sacra relicta Deo.
Ille dabat tacitis animo responsa quieto
Noctibus, huic geminas rex Numa mactat oues.
Prima cadit Fauno, leni cadit altera Somno,
Sternitur in duro uellus utrunq; solo.
Bis caput intonsum fontana spargitur unda,
Bis sua faginea tempora fronde tegit.
Vsus abest Veneris, nec fas animalia mensis
Ponere, nec digitis anulus ullus inest.

Vesper

*tectum Vesper ubi est*tectus,supra noua uellera corpus
Ponit adorato per sua uerba deo.
Intereà placidam redimita papauere frontem
Nox uenit,& secum somnia nigra trahit.
Faunus adest,ouiumq́; premens pede uellera duro
Edidit à dextro talia uerba toro:
Morte boum tibi rex Tellus placanda duarum,
Detq́; sacris animas una iuuenca duas.
*reuoluit Excutitur terrore quies,Numa uisa*resoluit,
Et secum ambages,cæcaq́; iussa refert.
Expedit errantem nemori gratissima coniux,
Et dixit, grauidæ posceris exta bouis.
Exta bouis grauidæ dantur, fœcundior annus
Prouenit,& fructum terra pecusq́; ferunt.
Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
Iussit,& admissos præcipitauit equos,
Vt titulum imperij quamprimum luce sequenti
Augusto iuueni prospera signa darent.
Sed iam præteritas ubi quartus Lucifer Idus
Respicit,hac Hyades Dorida nocte tenent.
Tertia post Hyadas cùm lux erit orta remotas,
Carcere partitos circus habebit equos.
Cur igitur missæ iunctis ardentia tædis
Terga ferant uulpes,causa docenda mihi est.
Frigida Carseolis nec oliuis apta ferendis
Terra,sed ad segetes ingeniosus ager.
Hac ego Pelignos natalia rura petebam
Parua,sed assiduis humida semper aquis.
Hospitis antiqui solitas intrauimus ædes,

Dempserat

Dempserat emeritis iam iuga Phœbus equis.
Is mihi multa quidem,sed & hæc narrare solebat,
Vnde meum præsens instrueretur opus.
Hoc ait in campo (campumq; ostendit) habebat
Rus breue cum duro parca colona uiro.
Ille suam peragebat humum,siue usus aratri,
Seu curuæ falcis,siue bidentis erat.
Hæc modò uerrebat *cum raro pectine pratum, *stantē tibicine uillam
Nunc matris plumis oua fouenda dabat:
Aut uirides maluas,aut fungos colligit albos,
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen assiduis exercet brachia telis,
Aduersusq; minas frigoris arma parat.
Filius huius erat primo lasciuus in æuo,
Addideratq; annos ad duo lustra duos.
Is capit extremi uulpem in conualle salicti,
Abstulerat multas illa cohortis aues.
Captiuam stipula,fœnoq; inuoluit,& ignes
Admouet, urentes effugit illa manus.
Quà fugit, incendit uestitos messibus agros,
Damnosis uires ignibus aura dabat.
Factum abijt,monimenta manent:nam dicere certam
Nunc quoq; lex uulpem Carseolana uetat.
Vtq; luat pœnas genus hoc,Cerealibus ardet,
Quoq; modo segetes perdidit,illa perit.
Proxima cùm ueniet terras uisura patentes
Memnonis in roseis lutea mater equis,
De duce lanigeri pecoris,qui perdidit Hellen,
Sol abit,egresso uictima maior adest.

Vacca sit, an taurus, non est cognoscere promptum.
Pars prior apparet, posteriora latent.
Seu tamen est taurus, siue hoc est fœmina signum,
Iunone inuita munus amoris habet.
Nox abijt, oriturq; Aurora, Palilia poscor:
Non poscor frustra, si fauet alma Pales.
*pastoria Alma Pales faueas *pastorum sacra canenti,
Prosequor officio si tua facta meo.
Certè ego de uitulo cinerem, stipulamq; fabalem,
Sæpe tuli plena februa tosta manu.
Certè ego transilij positas ter in ordine flammas,
Virgaq; rorales laurea misit aquas.
Mota Dea est operiq; fauet: naualibus exit
Puppis habent uentos iam mea uela suos.
I, pete uirginea populus suffimen ab ara,
Vesta dabit, Vestæ munere purus eris.
Sanguis equi suffimen erit, uituliq; fauilla,
Tertia res duræ culmen inane fabæ.
Pastor oues saturas ad prima crepuscula lustret,
Vnda prius spargat, uirgaq; uerrat humum.
Frondibus, & fixis decorentur ouilia ramis,
Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulei fiant puro de sulfure fumi,
Tactaq; fumanti sulfure balet ouis.
Vre mares oleas, tædamq;, herbasq; Sabinas,
Et crepet in medijs laurus adusta focis.
Libaq; de milio, milij fiscella sequetur.
Rustica præcipue est hoc Dea læta cibo.
Adde dapes in utranq; suas, dapibusq; refectis

Syluicolam

Syluicolam tepido lacte precare Palem.
Consule dic pariter pecori, pecorisq; magistris,
Effugiat stabulis noxa repulsa meis.
Siue sacra paui, sedi'ue sub arbore sacra,
Pabulaq; è bustis inscia carpsit ouis:
Seu nemus intrauit uetitum, nostris'ue fugatæ
Sunt oculis Nymphæ, semicaperq; Deus:
Si mea falx ramo lucum spoliauit opaco,
Vnde data est ægræ fiscina frondis oui:
Da ueniam culpæ, nec, dum degrandinat, obsit
Agresti fano supposuisse pecus.
Nec noceat turbasse lacus, ignoscite Nymphæ,
Mota quòd obscuras ungula fecit aquas.
Tu Dea pro nobis fontes, fontanaq; placa
Numina, tu sparsos per nemus omne Deos.
Nec Dryadas, nec nos uideamus labra Dianæ:
Nec Faunum, medio cùm premit arua die.
Pelle procul morbos, ualeant hominesq;, gregesq;,
Et ualeant uigiles, prouida turba, canes.
Ne'ue minus multo redigam, quàm manè fuerunt,
Ne'ue gemam referens uellera rapta lupo.
Absit iniqua fames: herbæ, frondesq; supersint:
Quæq; lauent artus, quæq; bibantur aquæ.
Vbera plena premam, referat mihi caseus æra,
Dentq; uiam liquido uimina rara sero.
Sitq; salax aries, conceptaq; semina coniux
Reddat, & in stabulis multa sit agna meis.
Lanaq; proueniat nullas læsura puellas
Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.

Quæ, precor, eueniant, & nos faciamus ad annum
Pastorum dominæ grandia liba Pali.
His dea placanda est, hæc tu conuersus ad ortus
Dic quater, & uiuo perlue rore manus.
Dum licet, apposita ueluti cratere camella
Lac niueum potes, purpureamq; sapam.
Moxq; per ardentes stipulæ crepitantis aceruos
Traijcias celeri strenua membra pede.
Expositus mos est, moris mihi restat origo:
Turba facit dubium, cœptaq; nostra tenet.
Omnia purgat edax ignis, uitiumq; metalli
Excoquit: idcirco cum duce purgat oues.
An quia cunctarum contraria semina rerum
Sunt duo, discordes ignis & unda Dei,
Iunxerunt elementa patres, aptumq; putarunt
Ignibus, & sparsa tingere corpus aqua?
An quòd in his uitæ causa est, hæc perdidit exul,
His noua fit coniux, hæc duo magna putant?
Vix equidem credo: sunt qui Phaëtonta referri
Credant, & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoq; cùm saxis pastores saxa feribant,
Scintillam subitò prosiluisse ferunt.
Prima quidem perijt: stipulis excepta secunda est.
Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Aeneïa fecit,
Innocuum uicto cui dedit ignis iter?
Hoc tamen est uerò propius, cùm condita Roma est,
Transferri iussos in noua tecta lares,
Mutantesq; domum tectis agrestibus ignem,

Et cessaturæ suppofuisse casæ.
Per flammas saluisse pecus, saluisse colonos:
Quod fit natali nunc quoq; Roma tuo.
Ipse locum uati casus facit. urbis origo
Venit, ades factis magne Quirine tuis.
Iam luerat pœnas frater Numitoris, & omne
Pastorum gemino sub duce uulgus erat.
Contrahere agrestes, & mœnia ponere utriq;
Conuenit: ambigitur mœnia ponat uter.
Nil opus est dixit certamine Romulus ullo:
Magna fides auium est, experiamur aues.
Res placet, alter init nemorosi saxa Palati,
Alter Auentinum manè cacumen adit.
Sex Remus hic uolucres, bis sex uidet ordine*frater. *pacto
Statur, & arbitrium Romulus urbis habet:
Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
Sacra*Pales aderat: inde mouetur opus. *Palis subeant
Fossa fit ad solidum, fruges iaciuntur in ima,
Et de uicino terra petita solo.
Fossa repletur humo, *terræq; imponitur ara, *plenæq;
Et nouus accenso*finditur igne focus. *fungitur
Inde premens stiuam designat mœnia sulco:
Alba iugum niueo cum boue uacca tulit.
Vox fuit hæc regis, condenti Iuppiter urbem,
Et genitor Mauors, Vestáq; mater ades,
Quosq; pium est adhibere deos, aduertite cuncti,
Auspicibus uobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, dominæq; potentia terræ,
Sitq; sub hac oriens, occiduusq; dies.

Ille precabatur, tonitru dedit omnia læuo
Iuppiter, & læuo fulmina missa polo.
Augurio læti iaciunt fundamina ciues,
Et nouus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipse uocarat,
Sintq; Celer curæ dixerat ista tuæ,
Ne'ue quis aut muros, aut factam uomere foßam
Transeat, audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans humiles contemnere muros
Cœpit, & his populus dicere tutus erit?
Nec mora, transilijt, retrò Celer occupat ausum,
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc ubi rex didicit, lachrymas introrsus obortas
Deuorat, & clausum pectore uulnus habet.
Flere palàm non uult, exemplaq; fortia seruat:
Sicq; meos muros transeat hostis, ait.
Dat tamen exequias, nec iam suspendere fletum
Sustinet, & pietas dißimulanda patet.
Osculaq; applicuit posito suprema pheretro,
Atq; ait, inuito frater adempte uale.
Arsurosq; artus unxit, fecere quod ille
Faustulus, & mœstas Acca soluta comas.
*iuuenes Tum *iuuenem nondum facti fleuere Quirites,
Vltima plorato subdita flamma rogo est.
Vrbs oritur (quis tunc hoc ulli credere posset?)
Victorem terris impositura pedem.
Cuncta regas, & sis sub magno Cæsare semper,
Sæpe etiam plures nominis huius habe.
Et quoties steteris domito sublimis in orbe,

Omnia

Omnia ſint humeris inferiora tuis.
Dicta Pales nobis *eſt, iam uinalia dicam: *idem uinal.
Vna tamen media eſt inter utranq; dies.
Numina uulgares Veneris celebrate puellæ:
Multa profeßarum quæſtibus apta Venus.
Poſcite ture dato formam, populiq; fauorem,
Poſcite blanditias, dignaq; uerba *ioco. *loco
Cumq; ſua dominæ date grata ſiſymbria myrto,
Textaq; compoſita iuncea uincla roſa.
Templa frequentari Collinæ proxima portæ
Nunc decet, à Siculo nomina colle tenet.
Vtq; Syracuſas Arethuſidas abſtulit armis
Claudius, & bello te quoq; cepit Eryx,
Carmine uiuacis Venus eſt translata Sibyllæ,
Inq; ſuæ ſtirpis maluit urbe coli.
Cur igitur feſtum Veneris Vinalia dicant,
Quæritis? & quare ſit Iouis iſta dies?
Turnus, an Aeneas Latiæ gener eſſet Amatæ,
Bellum erat: Hetruſcas Turnus adorat opes.
Clarus erat, ſumptisq; ferox Mezentius armis,
Et uel equo magnus, uel pede maior erat.
Quem Rutuli, Turnusq; ſuis aſciſcere tentant
Partibus: hæc contrà dux quoq; Tuſcus ait:
Stat mihi non paruo uirtus mea, uulnera teſtor,
Armaq;, quæ ſparſi ſanguine ſæpe meo.
Qui petis auxilium, non grandia diuide mecum
Præmia, de lacubus proxima muſta tuis.
Nulla mora eſt operi: ueſtrum eſt dare, uincere noſtrum:
Quàm uelit Aeneas iſta negata mihi.

Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma,
Induit Aeneas, alloquiturq; Iouem.
Hostica Tyrrheno uota est uindemia regi,
Iuppiter è Latio palmite musta feres.
Vota ualent meliora: cadit Mezentius ingens,
Atq; indignanti pectore plangit humum.
Venerat autumnus calcatis sordidus uuis,
Redduntur merito debita uina Ioui.
Dicta dies hinc est Vinalia, Iuppiter illa
Vendicat, & festis gaudet inesse suis.
Sex ubi, quæ restant luces, Aprilis habebit,
In medio cursu tempora ueris erunt.
Et frustra pecudem quæres Athamantidos Helles,
Signaq; dant imbres, exoriturq; Canis.
Hac mihi Nomento Romam cùm luce redirem,
Obstitit in media candida turba uia.
Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ouis.
Protinus accessi, ritus ne nescius essem:
Edidit hæc flamen uerba Quirine tuus:
Aspera Rubigo parcas Cerealibus herbis,
Et tremat in summa lene cacumen humo.
Tu sata syderibus cœli nutrita secundis
Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.
Vis tua non leuis est, quæ tu frumenta notasti,
Mœstus in amissis illa colonus habet.
Nec uenti tantùm Cereri nocuere nec imbres,
Nec sic marmoreo pallet adusta gelu:
Quantùm, si culmos Titan incalfacit udos,

Tunc

Tunc locus est iræ diua timenda tuæ.
Parce, precor, scabrasq; manus à meßibus aufer,
Ne'ue noce cultis: posse nocere sat est.
Nec teneras segetes, sed durum amplectere ferrum,
Quodq; potest alios perdere, perde prius.
Vtilius gladios, & tela nocentia carpes:
Nil opus est illis: ocia mundus agat.
Sarcula nunc, durusq; bidens, & uomer aduncus
Ruris opes niteant, inquinet arma situs.
Conatusq; aliquis uagina ducere ferrum,
Astrictum longa sentiat esse mora.
At tu ne uiola Cererem, semperq; colonus
Absenti poßit soluere uota tibi.
Dixerat, à dextra uillis mantile solutis,
Cumq; meri patera turis acerra fuit.
Tura focis, uinumq; dedit fibrasq; bidentis,
Turpiaq; obscœnæ uidimus exta canis.
Tun' mihi, cur detur sacris noua uictima, quæris?
Quæsieram: causam percipe, flamen ait.
Est Canis (Icarium dicunt) quo sydere moto
Tota sitit tellus, præripiturq; seges.
Pro Cane sydereo, canis hic imponitur aris,
Et quare fiat, nil nisi nomen habet.
Cùm *Priami coniux Tithonia fratre relicto *Phrygis Assaraci
Sustulit immenso ter iubar orbe suum:
Mille uenit uarijs florum dea nexa coronis,
Scena ioci morem liberioris habet.
Exit & in Maias festum florale Calendas:
Tunc repetam, nunc me grandius urget opus.

Aufert Vesta diem, cognati Vesta recepta est
Limine, sic iusti constituere patres.
Phœbus habet patrem, Vestæ pars altera cessit,
Quod superest illis, tertius ipse tulit.
State Palatinæ laurus, prætextáq; quercu
Stet domus, æternos tres habet una Deos.

P. OVIDII
NASONIS FASTORVM LIBER QVINTVS.

Væritis unde putem Maio data nomina mensi,
Non satis est liquidò cognita causa mihi:
Vt stat, & incertus quà sit sibi nescit eundum,
Cùm uidet ex omni parte uiator iter:
Sic quia posse datur diuersas reddere causas,
Quò ferar ignoro, copiáq; ipsa nocet.
Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
Grata Medusæi signa tenetis equi.
Dissensere Deæ, quarum Polyhymnia cœpit
Prima: silent aliæ, dictáq; mente notant.
Post chaos, ut primùm data sunt tria corpora mundo,
Inq; nouas species omne recessit opus:
Pondere terra suo subsedit, & æquora traxit,
At cœlum leuitas in loca summa tulit.
Sol quoq; cum stellis nulla grauitate retentus,

Et uos Lunares exiluiſtis equi.
Sed neq; terra diu cœlo, neq; cætera Phœbo
Sydera cedebant, par erat omnis honor.
Sæpe aliquis ſolio, quod tu Saturne tenebas,
Auſus de media plebe ſedere Deus.
Et latus Oceano quiſquam Deus aduena iunxit,
Tethys & extremo ſæpe recepta loco eſt:
Donec honor, placidoq; decens reuerentia uultu
Corpora legitimis impoſuere toris.
Hinc ſata Maieſtas, quæ mundum temperat omnem,
Quaq; die partu eſt edita, magna fuit.
Nec mora conſedit medio ſublimis Olympo
Aurea purpureo conſpicienda ſinu.
Conſedere ſimul Pudor, & Metus, omne uideres
Numen ad hanc uultus compoſuiſſe ſuos.
Protinus intrauit mentes ſuſpectus honorum.
Fit pretium dignis, nec ſibi quiſq; placet.
Hic ſtatus in cœlo multos permanſit in annos,
Dum ſenior fatis excidit arce Deus.
Terra ferox partus immania monſtra gigantes
Edidit auſuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues,
Atq; ait, in magnos arma mouete Deos.
Extruere hi montes ad ſydera ſumma parabant,
Et magnum bello ſollicitare Iouem.
Fulmina de cœli iaculatus Iuppiter arce,
Vertit in autores pondera uaſta ſuos.
His bene Maieſtas armis defenſa Deorum
Reſtat, & ex illo tempore curta manet.

Aſſidet

tuta / culta

Aßidet inde Ioui: Iouis est fidißima custos:
Et præstat sine ui sceptra tenenda Ioui.
Venit & in terras, coluerunt Romulus illam,
Et Numa, mox alij tempore quisq; suo.
*suo *Illa patres in honore *pio matresq; tuetur,*
Illa comes pueris, uirginibusq; uenit.
Illa datos fasces commendat, eburq; Curule,
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat uoces Polyhymnia: dicta probarunt
Clioq;, & curuæ scita Thaleia lyræ.
Excipit Vranie: fecere silentia cunctæ.
Et uox audiri nulla, nisi illa, potest.
Magna fuit capitis quondam reuerentia cani,
Inq; suo precio ruga senilis erat.
Martis opus iuuenes, animosaq; bella gerebant,
Vt pro dijs aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis
Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros,
Nomen & ætatis mite senatus habet.
Iura dabant populo senior, finitaq; certis
Legibus est ætas, unde petatur honos.
Et medius iuuenum non indignantibus ipsis
Ibat, & interior si comes unus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc uidit, selectaq; corpora patres
Dicit, ad hos urbis summa relata noua est.
Hinc sua maiores tribuisse uocabula Maio

Tangor, & ætati consuluisse suæ.
Et Numitor dixisse potest, da Romule mensem
Hunc senibus, nec auum sustinuisse nepos,
Nec leue propositi pignus succeßit honoris,
Iunius à iuuenum nomine dictus adest.
Tunc sic neglectos edera redimita capillos
Prima sui cœpit Calliopeia chori.
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, quà patet, ambit aquis:
Hinc sata Pleïone cum cœlifero Atlante
Iungitur, ut fama est, Pleïadasq; parit.
Quarum Maia suas forma superasse sorores
Traditur, & summo concubuisse Ioui.
Hæc enixa iugo cupreßiferæ Cyllenes
Aetherium uolucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonq; rapax, & Mænalus ingens
Ritè colunt, Luna credita terra prior.
Exul ab Arcadia Latios Euander in agros
Venerat, impositos attuleratq; deos.
Hîc, ubi nunc Roma est, orbis caput, arbor, & herbæ,
Et paucæ pecudes, & casa rara fuit.
Quò postquàm uentum est, consistite, præscia mater,
Nam locus imperij rus erit istud, ait.
Et matri, & uati paret Nonacrius Heros,
Inq; peregrina constitit hospes humo.
Sacraq; multa quidem, sed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipedisq; dei.
Semicaper coleris succinctis Faune lupercis,
*Collustrant celeres *uerbera secta uias.

*Cum lustrant
*uellera

At tu

At tu materno donasti nomine mensem
Inuentor curuæ furibus apte fidis.
Nec pietas hæc prima tua est: septena putaris
Pleïadum numero fila dedisse lyræ.
Hæc quoq; desierat, laudata uoce sororum.
Quid faciant? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit:
Nullaq́; laudetur plus'ne minus'ue mihi.
A' Ioue surgat opus, prima mihi nocte uidenda
Stella est in cunas officiosa Iouis.
Nascitur Oleniæ signum pluuiale Capellæ,
Illa dati cœlum præmia lactis habet.
Naïs Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in syluis occuluisse Iouem.
Huic fuit hœdorum mater formosa duorum
Inter Dictæos conspicienda greges.
Cornibus aërijs, atq; in sua terga recuruis,
Vbere, quod nutrix posset habere Iouis.
Lac dabat illa deo, sed fregit in arbore cornu,
Truncaq́; dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc Nymphe, cinxitq́; decentibus herbis,
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Ille ubi res cœli tenuit, solioq́; paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat:
Sydera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quod dominæ nunc quoq; nomen habet.
Præstitibus Maiæ laribus uidere Calendæ
Aram constituit, paruaq́; signa Deûm. *Vouerat
Ara erat illa quidem Curibus, sed longa uetustas illa quidem Curius

Destruit

Destruit, & saxo longa senecta nocet.
Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
  Quòd præstant oculis omnia tuta suis.
Stant quoq; pro nobis, & præsunt mœnibus urbis,
  Et sunt præsentes, auxiliumq; ferunt.
Et canis ante pedes saxo fabricatus eodem
  Stabat: quæ standi cum lare causa fuit?
Seruat uterq; domum, domino quoq; fidus uterq; est,
  Compita grata Deo, compita grata cani.
Exagitant & lar, & turba Diania fures,
  Peruigilantq; lares peruigilantq; canes.
Bina gemellorum quærebam signa Deorum
  Vsibus annosæ facta caduca moræ,
Mille lares Geniumq; ducis, qui tradidit illos,
  Vrbs habet, & uici numina trina colunt.
Quò feror? Augustus mensis mihi carminis huius
  Ius habet, intereà diua canenda Bona est.
Est moles natiua loco, res nomina fecit,
  Appellant saxum, pars bona montis ea est.
Hic Remus institerat frustra, quo tempore fratri
  Regna Palatinæ prima dedistis aues.
Templa patres illic oculos exosa uiriles
  Leniter accliuo constituere iugo.
Dedicat hoc ueteris Clausorum nominis hæres
  Virgineo nullum corpore passa uirum.
Liuia restituit, ne non imitata maritum
  Esset, & ex omni parte secuta uirum.
Postera cùm roseam pulsis Hyperionis astris
  In matutinis lampada tollet equis,

Frigidus

Frigidus agrestis summas mulcebit aristas,
*Calabris Candidaq; à *capreis uela dabuntur aquis.
*obscura At simul inducent *nocturna crepuscula noctem,
Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant Tauri septem radiantia flammis,
Nauita quas Hyadas Graius ab imbre uocat.
Pars Bacchum nutrisse putat, pars credidit esse
Tethyos has neptes, Oceaniq; senis.
Nondum stabat Atlas humeros oneratus Olympo,
Cùm satus est forma conspiciendus Hyas.
Nunc stirps Oceani maturis nixibus Aethra
Edidit, & Nymphas, sed prior ortus Hyas.
Dum noua lanugo est, pauidos formidine ceruos
Terret, & est illi præda benigna lepus.
At postquàm uirtus annis adoleuit, in apros
*leas Audet, & hirsutas comminus ire *feras.
Dumq; petit latebras fœtæ catulosq; leænæ,
Ipse fuit Libycæ præda cruenta leæ.
Mater Hyan, & Hyan mœstæ fleuere sorores,
Ceruicemq; polo suppositurus Atlas.
Victus uterq; parens tamen est pietate sororum,
Illa dedit cœlum, nomina fecit Hyas.
Mater ades florum ludis celebrata iocosis,
Distuleram partes mense priore tuas.
Incipis Aprili, transis in tempora Maij.
Alter te fugiens, cùm uenit, alter habet.
Cùm tua sint, cedantq; tibi confinia mensum,
Conuenit in laudes ille uel ille tuas.
Circus in hunc exit, clamataq; palma theatris:

Hoc

Hoc quoq; cum circi munere carmen eat.
Ipsa doce,quæ scis, hominum sententia fallax,
Optima tu proprij nominis autor eris.
Sic ego:sic nostris respondit diua rogatis.
Dum loquitur,uernas *efflat ab ore rosas. *afflat
Chloris eram,quæ Flora uocor,corrupta Latino
Nominis est nostri littera Græca sono.
Chloris eram Nymphe campi felicis, ubi audis
Rem fortunatis ante fuisse uiris.
Quæ fuerat mihi forma,graue est narrare modestæ,
Sed generum matri repperit illa deum.
Ver erat,errabam,Zephyrus conspexit,abibam.
Insequitur,fugio:fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas ius omne rapinæ,
Ausus Erychthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ,
Inq; meo non est ulla querela toro.
Vere fruor semper,semper nitidißimus annus:
Arbor habet frondes,pabula semper humus.
Est mihi fœcundus dotalibus hortus in agris,
Aura fouet,liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus impleuit generoso flore maritus,
Atq; ait,arbitrium tu dea floris habe.
Sæpe ego digestos uolui numerare colores:
Nec potui:numero copia maior erat.
Rosida cùm primùm folijs excussa pruina est,
Et uariæ radijs intepuere comæ:
*Tunc ueniunt pictis incinctæ uestibus Horæ, *Côueniunt
Inq; leues calathos munera nostra legunt.

Protinus accedunt Charites, nectuntq; coronas,
Sertaq; cœlestes implicitura comas.
*gentes Prima per immensas sparsi noua semina *terras:
*Vnius *Huius egens tellus ante coloris erat.
Prima Therapnæo feci de sanguine florem,
Et manet in folio scripta querela suo.
*hortos Tu quoq; nomen habes cultos Narcisse per *agros
Infelix, quòd non alter, & alter eras.
Quid Crocon, aut Acin referam, Cinyraq; creatum,
De quorum per me sanguine surgit honor?
Mars quoq;, si nescis, per nostras editus artes:
Iuppiter hoc, ut adhuc nesciat, usq; precor.
Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,
Officio doluit non eguisse suo.
Ibat, ut Oceano quereretur facta mariti,
Restitit ad nostras fessa labore fores.
Quam simul aspexi, quid te Saturnia, dixi,
Attulit? exponit, quem petat illa locum:
Addidit & causam: uerbis solabar amicis:
Non, inquit, uerbis cura leuanda mea est.
Si pater est factus neglecto coniugis usu
Iuppiter, & solus nomen utrunq; tenet:
Cur ego desperem fieri sine coniuge mater?
Et parere intacto, dummodo casta, uiro?
Omnia tentabo latis medicamina terris,
Et freta, Tartareos excutiamq; sinus.
Vox erat in cursu, uultum dubitantis habebam.
*posse Nescio quid Nymphe *scire uideris, ait.
Ter uolui promittere opem, ter lingua retenta est.

Ira

Ira Iouis magni causa timoris erat.
Fer precor auxilium, dixit, celabitur autor,
Et Stygiæ nomen testificabor aquæ.
Quod petis Olenijs, inquam, *tibi missus ab aruis *mihi
Flos dabit: est hortis unicus ille meis.
Qui dabat hoc, dixit, sterilem quoq; tange iuuencam,
Mater erit: tetigi, nec mora mater erat.
Protinus hærentem decerpsi pollice florem.
*Tangit, & è tacto concipit illa sinu. *Tãgitur, è
Iamq; grauis Thracen, & læua Propontidos intrat,
Fitq; potens uoti, Marsq; creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis, habeto
Tu quoq; Romulea dixit in urbe locum.
Forsitan in teneris tantùm mea regna coronis
Esse putes: tangit numen & arua meum.
Si bene floruerint segetes, erit area diues.
Si bene floruerit uinea, Bacchus erit.
Si bene floruerint oleæ, nitidissimus annus:
Poma quoq; euentum temporis huius habent.
Flore *simul læso pereunt uiciæq;, fabæq;, *semel
Et pereunt lentes aduena Nile tuæ.
Vina quoq; in magnis operosè condita cellis
Florent, & nebulæ dolia summa tegunt.
Mella meum munus, uolucres ego mella daturas
Ad uiolam, & cytisos, & thyma grata uoco.
Nos quoq; idem facimus, tunc cùm iuuenilibus annis
Luxuriant animi, corporaq; ipsa uigent.
Talia dicentem tacitus mirabar, at illa
Ius tibi dicendi, siqua requiris, ait.

Dic dea, respondi, ludorum quæ sit origo?
Vix bene desieram, rettulit illa mihi.
Cætera luxuriæ nondum instrumenta uigebant,
Aut pecus, aut latam diues habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est.
Sed iam de uetito quisq; parabat opes.
Venerat in morem populi depascere saltus:
Idq; diu licuit, pœnaq; nulla fuit.
Vindice seruabat nullo sua publica uulgus,
Iamq; in priuato pascere inertis erat.
Plebis ad ædiles perducta licentia talis
Publicios, animus defuit antè uiris.
Rem populus recipit, mulctam subiere nocentes,
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Mulcta data est ex parte mihi, magnoq; fauore
Victores ludos instituere nouos.
Parte locant cliui, qui tunc erat ardua rupes,
Vtile nunc iter est, Publiciumq; uocant.
Annua credideram spectacula facta, negauit,
Addidit & dictis altera uerba suis.
Nos quoq; tangit honos, festis gaudemus, & aris,
Turbaq; cœlestes ambitiosa sumus.
Sæpe deos aliquis peccando fecit iniquos,
Et pro delictis hostia blanda fuit.
Sæpe Iouem uidi, cùm iam sua mittere uellet
Fulmina, ture dato sustinuisse manum.
At si negligimur, magnis iniuria pœnis
Soluitur, & iustum præterit ira modum.
Respice Testiaden, flammis absentibus arsit:

Causa

Causa est, quòd Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantaliden, eadem dea tela tenebat.
Virgo est, & spretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix uelles coluisse Dionem,
Cùm consternatis diripereris equis.
Longa referre mora est collecta obliuia damnis,
Me quoq; Romani præteriere patres.
Quid facerem? per quod fierem manifesta doloris?
Exigerent nostræ qualia damna notæ?
Excidit officium tristi mihi, nulla tuebar
Rura, nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant, uiolas arere uideres,
Filaq; Punicei languida facta croci.
Sæpe mihi Zephyrus, dotes corrumpere noli
Ipsa tuas, dixit: dos mihi uilis erat.
Florebant oleæ, uenti nocuere proterui.
Florebant segetes, grandine læsa seges.
In spe uitis erat, cœlum nigrescit ab Austris,
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec uolui fieri, nec sum crudelis in ira,
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Conuenere patres, & si bene floreat annus,
Numinibus nostris annua festa uouent.
Annuimus uotis: Consul cum Consule ludos
Posthumio Lenas persoluere mihi.
Quærere conabar quare lasciuia maior
His foret in ludis, liberiorq; iocus:
Sed mihi succurrit numen non esse seuerum,
Aptaq; delicijs munera ferre deam.

*cinguntur Tempora sutilibus*pinguntur tecta coronis,
tota Et latet iniecta splendida mensa rosa.
Ebrius incinctis philyra conuiua capillis
Saltat,& imprudens uertitur arte meri.
Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
Cantat,habent unctæ mollia serta comæ.
Nulla coronata peraguntur seria fronte,
*uinctis Nec liquidæ *iuncto flore bibuntur aquæ.
Donec eras mistus nullis Acheloë racemis,
Gratia sumendæ non erat ulla rosæ.
Bacchus amat flores,Baccho placuisse coronam,
Ex Ariadnæo sydere nosse potes.
Scena leuis decet hanc:non est,mihi credite,non est
Illa cothurnatas inter habenda Deas.
Turba quidem cur hos celebret meretricia ludos,
Non ex difficili cognita causa fuit.
Non est de tetricis,non est de magna professis,
Vult sua plebeio sacra patêre choro.
Et monet ætatis specie,dum floreat,uti.
Contemnunt spinam,cùm cecidere rosæ.
Cur tamen,ut dantur uestes Cerealibus albæ,
Sic est hæc cultu uersicolore decens?
An quia maturis albescit messis aristis?
Et color,& species floribus omnis inest?
Annuit,& motis flores cecidere capillis,
Decidere in mensas ut rosa missa solet.
Lumina restabant,quorum nec causa latebat,
Cùm sic errores abstulit illa meos.
Vel quia purpureis collucent floribus agri,

Lumina sunt nostros uisa decere dies:
Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma colore,
Atq; oculos in se splendor uterq; trahit:
Vel quia delitijs nocturna licentia nostris
Conuenit: à uero tertia causa uenit.
Est breue præterea, de quo mihi quærere restat,
Si liceat, dixi: dixit & illa, licet.
Cur tibi pro Libycis clauduntur rete leænis
Imbelles capreæ, sollicitusq; lepus?
Non sibi, respondit, syluas cessisse, sed hortos,
Aruaq; pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat: tenues secessit in auras,
Mansit odor: posses scire fuisse Deam.
Floreat ut toto carmen Nasonis in æuo,
Sparge, precor, donis pectora nostra tuis.
Nocte minus quarta promet sua sydera Chiron
Semiuir, & flaui corpore mistus equi.
Pelion Aemoniæ mons est obuersus in Austros.
Summa uirent pinu, cætera quercus habet.
Phillyrides tenuit: saxo stant antra uetusto,
Quæ iustum memorant incoluisse senem.
Ille manus olim missuras Hectora leto
Creditur in lyricis detinuisse modis.
Venerat Alcides exhausta parte laborum,
Iussaq; restabant ultima penè uiro.
Stare simul casu Troiæ duo fata uideres.
Hinc puer Aeacides, hinc Ioue natus erat.
Excipit hospitio iuuenem Phillyrius Heros,
Et causam aduentus hic rogat, ille docet.

Respicit interea clauam, spoliumq́; leonis,
Virq́;, ait, his armis, armaq́; digna uiro.
Nec se, quin horrens auderent tangere setis
Vellus, Achilleæ continuere manus.
Dumq́; senex tractat squalentia tela uenenis,
Excidit, & læuo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron, traxitq́; è corpore ferrum,
Et gemit Alcides, Emoniusq́; puer.
Ipse tamen lectas Pagaseis collibus herbas
Temperat, & uana uulnera mulcet ope.
Virus edax superabat opem, penitusq́; recepta
Oßibus, & toto corpore pestis erat.
Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echidnæ
Mixtus, ad auxilium tempora nulla dabat.
Stabat ut ante patrem lachrymis perfusus Achilles,
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
*fingebat *Sæpe manus ægras manibus *mulcebat amicis:*
Morum, quos fecit, præmia doctor habet.
Oscula sæpe dedit, dixit quoq; sæpe iacenti,
Viue, precor, nec me chare relinque pater.
Nona dies aderat, cùm tu iustißime Chiron
Bis septem stellis corpora cinctus eras:
Hunc Lyra curua sequi cuperet, sed idonea nondum
Est uia: nox aptum tertia tempus erit.
Scorpius in cœlo, quum cras lucescere Nonas
Dicimus, à media parte uidendus erit.
*Hinc *Tunc ubi sustulerit formosa ter Hesperus ora,*
Ter dederint Phœbo sydera uicta locum:
Ritus erit ueteris nocturna Lemuria sacri,

Inferias

Inferias tacitis manibus illa dabunt.
Annus erat breuior, nec adhuc pia februa norant,
Nec tu dux mensûm Iane biformis eras.
Iam tamen extincto cineri sua dona ferebant,
Compositiq; nepos busta piabat aui.
Mensis erat Maius maiorum nomine dictus,
Qui partem prisci nunc quoq; moris habet.
Nox ubi iam media est, somnumq; silentia praebent,
Et canis, & uariae conticuistis aues,
Ille memor ritus ueteris, timidusq; deorum
Surgit, habent gemini uincula nulla pedes.
Signaq; dat digitis medio cum pollice iunctis,
Occurrat tacito ne leuis umbra sibi.
Cumq; manus puras fontana perluit unda,
Vertitur, & nigras accipit ore fabas,
Auersusq; iacit: sed dum iacit, haec ego mitto,
His, inquit, redimo meq;, meosq; fabis.
Haec nouies dixit, nec respicit, umbra putatur
Colligere, & nullo terga uidente sequi.
Rursus aquam tangit, Temesaeaq; concrepat aera,
Et rogat, ut tectis exeat umbra suis.
Cùm dixit nouies, manes exite paterni,
Respicit, & purè sacra peracta putat.
Dicta sit unde dies, quae nominis extet origo,
Me fugit, ex aliquo est inuenienda deo.
Pleiade nate mone uirga uenerande potenti,
Saepe tibi est Stygij regia uisa Iouis.
Venit adoratus Caducifer, accipe causam
Nominis, ex ipso est cognita causa deo.

Romulus ut tumulo fraternas condidit umbras,
Et malè ueloci iusta soluta Remo,
Faustulus infelix, & passis Acca capillis
Spargebant lachrymis ossa perusta suis.
Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti,
Vtq; erat in duro procubuere toro.
Vmbra cruenta Remi uisa est assistere lecto,
Atq; hæc exiguo murmure uerba loqui:
En ego dimidium uoti parsq; altera uestri,
Cernite sim qualis, qui modò talis eram.
Qui modò, si uolucres habuissem regna iubentes,
In populo potui maximus esse meo.
Nunc sum elapsa rogi flammis, & inanis imago,
Hæc est ex illo forma relicta Remo.
Heu ubi Mars pater est, si uos modò uera locuti,
Vberaq; expositis ille ferina dedit.
Quem lupa seruauit, manus hunc temeraria ciuis
Perdidit: ò quanto mitior illa fuit.
Sæue Celer crudelem animam per uulnera reddas,
Vtq; ego, sub terras sanguinolentus eas.
Noluit hoc frater, pietas æqualis in illo est:
Quod potuit, lachrymas manibus ille dedit.
Hunc uos per lachrymas, per uestra alimenta rogate,
Vt celebrem nostro signet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt:
Lubrica prensantes effugit umbra manus.
*Visaq; confugiens somnos abduxit imago, *Vt secũ fugiens
Ad regem uoces fratris uterq; ferunt.
Romulus obsequitur, lucemq; Remuria dixit
Illam, qua positis iusta feruntur auis.

Aspera mutata est in lenem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere silentum.
Hic sensus uerbi, uis ea uocis erat.
*Fana tamen *ueteres illis clausere diebus,* *Lemures
Vt nunc ferali tempore operta uides.
Nec uiduæ tædis eadem, nec uirginis apta
Tempora: quæ nupsit, non diuturna fuit.
Hac quoq; de causa, si te prouerbia tangunt,
Mense malum Maio nubere, uulgus ait.
Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempore festa,
Inter se nulla continuata die.
Quorum si medijs Bœotum Oriona quæres,
Falsus eris: signi causa sonanda mihi est.
Iuppiter, & lato qui regnat in æquore frater,
Carpebant socias, Mercuriusq; uias.
Tempus erat, quo uersa iugo referuntur aratra,
Et pronus saturæ lac bibit agnus ouis.
*Fortè senex *Orieus Augusti cultor agelli* *Hyreus
Hos uidet, exiguam stabat ut ante casam.
Atq; ita longa uia est, nec tempora longa supersunt,
Dixit, & hospitibus ianua nostra patet.
Addidit & uultum uerbis, iterumq; rogauit,
Parent promissis, dissimulantq; Deos.
Tecta senis subeunt nigro deformia fumo,
*Ignis in *extremo stipite paruus erat.* *hesterno
Ipse genu nixus flammas excussit ab aura,
Et promit quassas, comminuitq; faces.
Stant calices, minor inde fabas, olus alter habebat.
Et spumat testa pressus uterq; sua.

Dumq́; mora est tremula dant uina rubentia dextra.
Accipit æquoreus pocula prima deus.
Quæ simul exhausit, da nunc bibat ordine dixit
Iuppiter, audito palluit ille Ioue.
Vt rediit animus, cultorem pauperis agri
Immolat, & magno torret in igne bouem.
Quæq́; puer quondam primis diffuderat annis,
Promit fumoso condita uina cado.
Nec mora, flumineam lino celauerat uluam,
Sic quoq; non altis incubuere toris.
Nunc dape, nunc posito mensæ enituere Lyæo,
Terra rubens crater, pocula fagus erant.
*opta Verba fuere Iouis, siquid fert impetus, *ora,
Omne feres: placidi uerba fuere senis.
*Cura *Chara fuit coniux prima mihi chara iuuenta
Cognita, nunc ubi sit quæritis? urna tegit.
Huic ego iuratus uobis in uerba uocatis,
Coniugio dixi sola fruere meo.
Et dixi, & seruo: sed enim diuersa uoluntas
Est mihi, nec coniux, sed pater esse uolo.
Annuerant omnes, omnes ad terga iuuenci
Constiterant, pudor est ulteriora loqui.
Tum superiniecta texere madentia terra.
Iamq́; decem menses, & puer ortus erat.
*Vriona Tunc Hyreus, quia sic genitus, uocat *Oriona.
Perdidit antiquum littera prima sonum.
Creuerat immensum: comitem sibi Delia sumpsit.
Ille deæ custos, ille satelles erat.
Verba mouent iras non circunspecta deorum.

Quam

Quam nequeam, dixit, uincere, nulla fera est.
Scorpion immisit Tellus, fuit impetus illi
Curua gemellíparæ spicula ferre deæ.
Obstitit Orion, Latona nitentibus astris
Addidit, & meriti præmia, dixit, habe.
Quid? quòd & Orion, & cætera sydera mundo
Cedere festinant, noxq; coarctat iter?
Quid solito citius liquido iubar æquore tollit
Candida Lucifero præueniente dies?
Fallor? an arma sonant? non fallimur, arma sonabant,
Mars uenit, & ueniens bellica signa dedit.
Vltor ad ipse suos cœlo descendit honores,
Templáq; in Augusto conspicienda foro.
Et deus est ingens, & opus, debebat in urbe
Non aliter nati Mars habitare sui.
Digna giganteis hæc sunt delubra trophæis.
Hinc fera Gradiuum bella mouere decet,
Seu quis ab Eoo nos impius ore lacesset,
Seu quis ab occiduo sole domandus erit.
Perspicit armipotens operis fastigia summi,
Et probat inuictos illa tenere deos.
Perspicit in foribus diuersæ tela figuræ,
Armáq; terrarum milite uicta suo.
Hinc uidet Aenean oneratum pondere charo,
Et tot Iuleæ nobilitatis auos.
Hinc uidet Iliaden humeris ducis arma ferentem,
Claráq; dispositis acta subesse uiris.
Spectat & augusto prætextum nomine templum,
Et uisum lecto Cæsare maius opus.

Vouerat hoc iuuenis tunc, cùm pia sustulit arma:
  A' tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens instanti milite iusto,
  In coniuratos talia dicta dedit:
Si mihi bellandi pater est, Vestæq; sacerdos
  Autor, & ulcisci nomen utrunq; paro.
Mars ades, & satia scelerato sanguine ferrum,
  Stetq; fauor causa pro meliore tuus.
Templa feres, & me uictore uocaberis ultor.
  Vouerat, & fuso lætus ab hoste redit.
semel Nec satis est meruisse sibi cognomina Martis.
  Persequitur Parthi signa retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis,
  Et circunfusis inuia fluminibus.
Addiderant animos Crassorum funera genti,
  Cùm perijt miles, signaq;, duxq; simul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat,
  Romanæq; aquilæ signifer hostis erat.
Isq; pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
  Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.
Ille notas ueteres, & longi dedecus æui
  Sustulit: agnorunt signa recepta suos.
Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ?
  Quid loca? quid rapidi profuit usus equi?
Parthe refers aquilas, uictos quoq; porrigis arcus,
  Pignora iam nostri nulla pudoris habes.
Ritè Deo templumq; datum, nomenq; bis ultor,
  Emeritus uoti debita soluit honor.
Solennes ludos circi celebrate Quirites,

Non

Non uisa est fortem scena decere Deum.
Pleiadas aspicias omnes, totumq; sororum
Agmen, ubi ante Idus nox erit una super.
Tunc mihi non dubijs autoribus incipit æstas,
Et tepidi finem tempora ueris habent.
Idibus ora prior stellantia tollere Taurum
Indicat: huic signo fabula nota subest.
Præbuit ut taurus Tyriæ sua terga puellæ
Iuppiter, & falsa cornua fronte tulit:
Illa iubam dextra, læua retinebat amictus,
Et timor ipse noui causa decoris erat.
Aura sinus implet, flauos mouet aura capillos,
Sidoni sic fueras aspicienda Ioui.
Sæpe puellares subduxit ab æquore plantas,
Et metuit tactus assilientis aquæ.
Sæpe Deus prudens tergum demittit in undas,
Hæreat ut collo fortius illa suo.
Littoribus tactis stabat sine cornibus ullis
Iuppiter, inq; Deum de boue uersus erat:
Taurus init cœlum, te Sidoni Iuppiter implet,
Parsq; tuum terræ tertia nomen habet.
**Et cœli signum Phariam dixere iuuncam.* **Hoc alij*
Quæ bos ex homine est, ex boue facta Dea.
Tum quoq; priscorum uirgo simulachra uirorum
Mittere roboreo scirpea ponte solet.
Corpora post decies senos qui credidit annos
Missa neci, sceleris crimine damnat auos.
Fama uetus tunc, cùm Saturnia terra uocata est,
Talia fatidici dicta fuere senis.

Falcifero

Falcifero libata seni duo corpora gentes
Mittite, quæ Tuscis excipiantur aquis.
Donec in hæc uenit Tirynthius arua, quotannis
*modo *Tristia Leucadio sacra peracta *deo.*
Illum stramineos in aquam misisse Quirites,
Herculis exemplo corpora falsa iaci.
Pars putat, ut ferrent iuuenes suffragia soli,
Pontibus infirmos præcipitasse senes.
Tybri doce uerum, tua ripa uetustior urbe est:
Principium ritus tu bene nosse potes.
Tybris arundiferum medio caput extulit alueo,
Raucaq; dimouit talibus ora sonis:
Hæc loca desertas uidi sine mœnibus herbas:
Pascebat paucos utraq; ripa boues.
Et, quem nunc gentes Tyberim noruntq;, timentq;,
Tunc etiam pecori despiciendus eram.
Arcadis Euandri nomen tibi sæpe refertur:
Ille meas remis aduena torsit aquas.
Venit & Alcides turba comitatus Achiua:
Albula, si memini, tunc mihi nomen erat.
Excipit hospitio iuuenem Pallantius heros,
Et tandem Caco debita pœna fuit.
Victor abit, secumq; boues Erytheïda prædam
Abstrahit: at comites longius ire negant.
Magnaq; pars horum desertis mansit in agris:
Montibus his ponunt spemq;, laremq; suum.
Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore:
Atq; aliquis moriens hoc breue mandat opus:
Mittite me in Tyberim, Tyberinis uectus in undis

Littus

Littus ad Inachium puluis inanis eam.
Displicet hæredi mandati cura sepulchri,
Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
*Sirpia pro domino *in Tyberim iactatur imago,* *Tyberi
Vt repetat Graias per freta longa domos.
Hactenus, ut uiuo subijt rorantia saxo
Antra, leues cursum sustinuistis aquæ.
Clare nepos Atlantis ades, quem montibus olim
Edidit Arcadijs Pleias una Ioui,
Pacis, & armorum, superis, imisq; deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter,
Læte lyræ pulsu, nitida quoq; læte palæstra,
Quo didicit cultè lingua docente loqui:
Templa tibi posuere patres spectantia circum
*Idibus, ex illo est hæc tibi *sacra dies.* *festa
Te quicunq; suas profitentur uendere merces,
Ture dato, tribuas ut sibi lucra, rogant.
Est aqua Mercurij portæ uicina Capenæ,
Si iuuat expertis credere, numen habet.
Huc uenit incinctus tunica mercator, & urna
Purus suffusa, quam ferat, haurit aquam.
Vda fit hinc laurus, lauro sparguntur ab uda
Omnia, quæ dominos sunt habitura nouos.
Spargit & ipse suos lauro rorante capillos,
Et peragit solita fallere uoce preces.
Ablue præteriti periuria temporis, inquit,
Ablue præterita perfida uerba fide.
Siue ego te feci testem, falsóue citaui
Non audituri numina uana Iouis,

Siue deum prudens alium, diuam'ue fefelli,
Abstulerint celeres improba uerba Noti.
Et pereant ueniente die periuria nobis,
Nec curent superi, siqua locutus ero.
Da modò lucra mihi, da facto gaudia lucro,
Et fac, ut emptori uerba dedisse iuuet.
Talia Mercurius poscentes ridet ab alto,
Se memor Ortygias surripuisse boues.
*multo At mihi pande precor *tanto meliora petenti,
In Geminos ex quo tempore Phœbus eat.
Cùm totidem de mense dies superesse uidebis,
Quot sunt Herculeï facta laboris, ait.
Dic, ego respondi, causam mihi syderis huius,
Causam facundo reddidit ore deus.
Abstulerant raptas Phœben, Phœbesq; sororem
Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntq; suas & frater, & Idas,
Leucippo fieri pactus uterq; gener.
His amor, ut repetant, illis, ut reddere nolint,
Suadet, & ex causa pugnat uterq; pari.
Effugere Oebalidæ cursu potuere sequentes,
Sed uisum celeri uincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus est, apta area pugnæ:
Constiterant illo nomina fida loco.
Pectora traiectus Lynceo Castor ab ense
Non expectato uulnere pressit humum.
Vltor adest Pollux, & Lyncea perforat hasta,
Quà ceruix humeros continuata tegit.
Ibat in hunc Idas, uixq; est Iouis igne repulsus,

Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Iamq; tibi Pollux cœlum ſublime patebat,
Cum mea dixiſti percipe uerba pater.
Quod mihi das uni,cœlum partire duobus,
Dimidium toto munere maius erit.
Dixit,& alterna fratrem ſtatione *redemit,
Vtile ſolicitæ ſydus utrumq; rati. *recepit
Ad Ianum redeat,qui quærit agonia quid ſint:
Quæ tamen in Faſtis hoc quoq; tempus habent.
Nocte ſequente diem canis Erigoneïus exit:
Eſt alio ſigni reddita cauſa loco.
Proxima Vulcani lux eſt, quam luſtria dicunt.
Luſtrantur puræ,quas facit ille, tubæ.
Quattuor inde notis locus eſt quibus ordine lectis:
Vel mos ſacrorum,uel fuga regis ineſt.
Nec te prætereo populi Fortuna potentis
Publica,cui templum luce ſequente datum eſt.
Hanc ubi diues aquis acceperit Amphitrite,
Grata Ioui fuluæ roſtra uidebis auis.
Auferet ex oculis ueniens Aurora Booten,
Continuaq; die ſydus Hyantis erit.

P. OVIDII
NASONIS FASTORVM
LIBER VI.

HIc quoq; menſis habet dubias in nomine cauſas,
Quæ placeant,poſitis omnibus,ipſe leges.
Facta canam,ſed erunt,qui me finxiſſe loquentur,

Nullaq; mortali numina uisa putent.
Est Deus in nobis, agitante calescimus illo,
Impetus hic sacræ semina mentis habet.
Fas mihi præcipuè uultus uidisse deorum,
Vel quia sum uates, uel quia sacra cano.
Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
Voce locus, si non obstreperetur aquis.
Hinc ego quærebam cœpti quæ mensis origo
Esset, & in cura nominis huius eram.
Ecce deas uidi, non quas præceptor arandi
Viderat, Ascræas cùm sequeretur oues:
Nec quas Priamides in aquosæ uallibus Idæ
Contulit, ex illis sed tamen una fuit.
Ex illis fuit una, sui germana mariti,
Hæc erat (agnoui) quæ stat in arce Iouis.
Horrueram, tacitoq; animum pallore fatebar.
Tunc dea, quos fecit, sustulit ipsa metus.
Nanq;, ait, ô uates Romani conditor anni
Ause per exiguos magna referre modos,
Ius tibi fecisti numen cœleste uidendi,
Cùm placuit numeris condere festa tuis.
Ne tamen ignores, uulgiq; errore traharis,
*nomine Iunius à nostro *numine nomen habet.
Est aliquid nupsisse Ioui, Iouis esse sororem,
Fratre magis dubito glorier, an'ne uiro.
Si genus aspicitur, Saturnum prima parentem
Feci, Saturni sors ego prima fui.
A' patre dicta meo quondam Saturnia Roma est,
Hæc illi à cœlo proxima terra fuit.

Si

Si torus in precio est, dicor matrona Tonantis,
Iunctaq́ꝫ Tarpeio sunt mea templa Ioui.
An potuit Maio pellex dare nomina mensi?
Hic honor in nobis inuidiosus erit?
Cur igitur regina uocor, princepsq́ꝫ dearum?
Aurea cur dextræ sceptra dedere meæ?
An facient mensem luces, Lucinaq́ꝫ ab illis
Dicar, & à nullo nomina mense traham?
Tum me pœniteat posuisse fideliter iras,
In genus Electræ, Dardaniamq́ꝫ domum.
Causa duplex iræ, rapto Ganymede dolebam.
Forma quoqꝫ Idæo iudice uicta mea est.
Pœniteat quòd non foui Carthaginis arces,
Cùm mea sint illo currus, & arma loco.
Pœniteat Sparten, Argosq́ꝫ, measq́ꝫ Mycenas,
Et ueterem Latio supposuisse Samon.
Adde senem Tatium, Iunonicolasq́ꝫ Phaliscos,
Quos ego Romanis succubuisse tuli.
Sed neqꝫ pœniteat, nec gens mihi charior ulla est.
Hîc color, hîc teneo cum Ioue templa meo.
Ipse mihi Mauors commendo mœnia dixit
Hæc tibi, tu pollens urbe nepotis eris.
Dicta fides sequitur, centum celebramur in aris,
Nec leuior quouis est mihi mensis honor.
Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem
Roma, suburbani dant mihi munus idem.
Inspice quos habeat nemoralis Aricia fastos,
Et populus Laurens, Lauiniumq́ꝫ meum.
Est illic mensis Iunonius, aspice Tybur,

Et Prænestinæ mœnia sacra Deæ:
Iunonale leges tempus, nec Romulus illas
Condidit, at nostri Roma nepotis erat.
Finierat Iuno: respeximus: Herculis uxor
Stabat, & in uultu signa dolentis erant.
Non ego, si toto mater me cedere cœlo
Iusserit, inuita matre morabor, ait.
Nunc quoq; non luctor de nomine temporis huius,
Blandior, & partes penè rogantis ago.
Remq; mei iuris malim tenuisse precando,
Et faueas causæ forsitan ipse meæ.
Aurea possedit socio Capitolia templo
Mater, & ut debet, cum Ioue summa tenet.
At decus omne mihi contingit origine mensis,
Vnicus est, de quo sollicitamur, honor.
Quid graue, si titulum mensis Romane dedisti
Herculis uxori, posteritasq; memor?
Hæc quoq; terra aliquid debet mihi nomine magni
Coniugis, huc captas appulit ille boues.
Hic malè defensus flammis, & dote paterna
Cacus Auentinam sanguine tinxit humum.
Ad propiora uocor: populum digeßit ab annis
Romulus, in partes distribuitq; duas.
Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est:
*suadeat Hæc ætas bellum*suadet, at illa gerat.
Sic statuit: mensesq; nota secreuit eadem,
Iunius est iuuenum, qui fuit antè senum.
Dixit, & in litem studio certaminis issent,
Atq; ira pietas dißimulata foret.

Venit

Venit Apollinea longas Concordia lauro
  Nexa comas placidi numen, opusq; ducis.
Hæc ubi narrauit Tatium, fortemq; Quirinum,
  Binaq; cum populis regna coisse suis,
Et lare communi soceros, generosq; receptos,
  His nomen iunctis Iunius, inquit, habet.
Dicta triplex causa est: at uos ignoscite diuæ,
  Res est arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares à me, perierunt iudice formæ
  Pergama: plus lædunt, quàm iuuat una, duæ.
Prima dies tibi Carna datur: Dea cardinis hæc est,
  Numine clausa aperit, claudit aperta suo.
Vnde datas habeat uires obscurior æuo
  Fama*est, sed nostro carmine certus eris. *sed è
Adiacet antiquus Tyberino lucus Hilerni.
  Pontifices illuc nunc quoq; sacra ferunt.
Inde sata est Nymphe, Cranen dixere priores,
  Nequicquam multis sæpe petita procis.
Rura sequi, iaculisq; feras agitare solebat,
  Nodosasq; caua tendere ualle plagas.
Non habuit pharetram, Phœbi tamen esse sororem
  Credebant, nec erat, Phœbe, pudenda tibi.
Huic aliquis iuuenum*si dixit amantia uerba, *dixisset
  Reddebat tales protinus illa sonos:
Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris,
  Si secreta magis ducis in antra, sequar.
Credulus antè subit: frutices hæc nacta resistit:
  Et latet, & nullo est inuenienda loco.
Viderat hanc Ianus, uisæq; cupidine captus,

Ad duram uerbis mollibus usus erat.
Nympha iubet quæri de more remotius antrum,
Vtq; comes sequitur, destituitq; ducem.
Stulta (uidet Ianus, quæ post sua terga geruntur)
Nil agis, & latebras respicit ille tuas.
Nil agis en, dixit: nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu, teq; potitus ait:
Ius pro concubitu nostro tibi Cardinis esto,
Hoc pretium positæ uirginitatis habe.
Sic fatus, spinam, qua tristes pellere posset
A' foribus noxas, hæc erat alba, dedit.
Sunt auidæ uolucres, non quæ Phineïa mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ,
Canicies pennis, unguibus hamus inest.
Nocte uolant, puerosq; petunt nutricis egentes,
Et uitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur latentia uiscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis strigibus nomen: sed nominis huius
Causa, quòd horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,
Næniaq; in uolucres falsa figurat anus,
In thalamos uenere Procæ, Proca natus in illis
Præda recens auium quinq; diebus erat.
Pectoraq; exorbent auidis infantia linguis:
Et puer infelix uagit, opemq; petit.
Territa uoce sui nutrix accurrit alumni,
Et rigido sectas inuenit ungue genas.

Quid

Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
 Esse solet seris, quas noua læsit hyems.
Peruenit ad Cranen, & rem docet: illa timorem
 Pone, tuus sospes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas, flebant materq;, paterq;.
 Sistite uos lachrymas, ipsa medebor, ait.
Protinus arbutea postes ter in ordine tangit
 Fronde, ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, & aquæ medicamen habebant,
 Extaq; de porca cruda bimestre tenet.
Atq; ita noctis aues extis puerilibus, inquit,
 Parcite, pro paruo uictima parua cadit.
Cor pro corde, precor, pro fibris sumite fibras.
 Hanc animam uobis pro meliore damus.
Sic ubi libauit, prosecta sub æthere ponit.
 Quiq; adsint sacris, respicere illa uetat.
Virgaq; Ianalis de spina sumitur alba,
 Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.
Post illud neq; aues cunas uiolasse feruntur,
 Et rediit puero, qui fuit antè, color.
Pinguia cur illis gustentur larda Calendis,
 Mistaq; cum calido sit faba farre rogas?
Prisca dea est, aliturq; cibis, quibus antè solebat,
 Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
Piscis adhuc illis populis sine fraude natabat,
 Ostreaq; in conchis tuta fuere suis.
Nec Latium norat, quam præbet Ionia diues,
 Nec quæ Pygmæo sanguine gaudet auis.
Et præter pennas nihil in pauone placebat,

Nec tellus captas miserat antè feras.
Sus erat in pretio, cæsa sue festa colebant:
Terra fabas tantùm, duraq; farra dabat:
Quæ duo mista simul sextis quicunq; Calendis
Ederit, huic lædi uiscera posse negant.
Arce quoq; ex summa Iunoni templa Monetæ
Ex uoto memorant facta Camille tuo.
Antè domus Manli fuerat, qui Gallica quondam
À Capitolino reppulit arma Ioue.
Quàm bene Dij magni pugna cecidisset in illa
Defensor solij Iuppiter alte tui.
Vixit, ut occideret damnatus crimine regni,
Hunc illi titulum longa senecta dabat.
Lux eadem Marti festa est, quem prospicit extrà
Appositum tectæ porta Capena uiæ.
Te quoq; Tempestas meritam delubra fatemur,
Cùm penè est Corsis obruta classis aquis.
Hæc hominum monimenta patent, sed quærimus astra,
Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.
Postera lux Hyadas taurinæ cornua frontis
Euocat, & multa terra madescit aqua.
Manè ubi bis fuerit, Phœbusq; iterauerit ortus,
Factaq; erit posito rore bis uda seges,
Hac sacrata die Tusco Bellona duello
Dicitur, & Latio prospera semper adest.
Appius est autor, Pyrrho qui pace negata
Multùm animo uidit, lumine captus erat.
Prospicit à tergo summum breuis area circum,
Est ubi non paruæ parua columna notæ.

Hinc

Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti,
In regem,& gentes cùm placet arma capi.
Altera pars circi custode sub Hercule tuta est,
Quod Deus Euboïco carmine munus habet.
Muneris est tempus,qui Nonas Lucifer ante est:
Si titulos quæris,Sylla probabit opus.
Quærebam Nonas Sancto, Fidio'ne referrem,
An tibi semipater: tunc mihi Sanctus ait:
Cuicunq; ex illis dederis,ego munus habebo,
Nomina terna fero,sic uoluere Cures.
Hunc igitur ueteres donarunt æde Sabini,
Inq́; Quirinali constituere iugo.
Est mihi,sitq́; precor nostris diuturnior annis
Filia,qua felix sospite semper ero.
Hanc ego cùm uellem genero dare,tempora tædis
Apta requirebam,quæq́; cauenda forent.
Tunc mihi post sacras monstratur Iunius Idus
Vtilis & nuptis,utilis esse uiris.
Primaq; pars huius thalamis aliena reperta est:
Nam mihi sic coniux sancta dialis,ait:
Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
Detulerit flauis in mare Thybris aquis,
Non mihi de tonso crines depectere buxo,
Non ungues ferro subsecuisse licet:
Non tetigisse uirum,quamuis Iouis ille sacerdos,
Quamuis perpetua sit mihi lege datus.
Tu quoq; ne propera,melius tua filia nubet,
Ignea cùm pura ueste nitebit humus.
Tertia post Nonas remouere Lycaona Phœbe

Fertur

Fertur,& à tergo non habet Vrsa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Aspicere,& dici lubrice Tybri tuos.
Festa dies illis,qui lina madentia ducunt,
Quiq; tegunt paruis æra recurua cibis:
Mens quoq; numen habet,Menti delubra uidemus
Vota metu belli perfide Pœne tui.
Pœne rebellabas,& leto Consulis omnes
Attoniti Mauras pertimuere manus.
*expulerat Spem metus*abstulerat,cùm Menti uota Senatus
Suscipit,& melior protinus illa uenit.
Aspicit instantes medijs sex lucibus Idus
Illa dies,qua sunt uota soluta deæ.
Vesta faue,tibi nunc operata resoluimus ora,
Ad tua si nobis sacra uenire licet.
In prece totus eram,cœlestia numina sensi,
Lætaq; purpurea luce refulsit humus.
Non equidem uidi,ualeant mendacia uatum,
*Tædea,nec *Tu dea non fueras aspicienda uiro.
Sed quæ nescieram,quorumq; errore tenebar,
Cognita sunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuisse Palilia Romam,
Cùm flammæ custos æde recepta dea est.
Regis opus placidi,quo non metuentius ullum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære nitent,stipula tunc tecta uirebant,
Et paries lento uimine textus erat.
Hic locus exiguus,qui sustinet atria Vestæ,
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.

Forma

Forma tamen templi, quæ nunc manet, antè fuisse
Dicitur, & formæ causa probanda subest.
Vesta eadem est, & terra: subest uigil ignis utriq;,
Significant sedem terra, focusq; suam.
Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa
Aëre subiecto tam graue pendet onus.
*Ipsa uolubilitas *subiectum sustinet orbem,* *libratum
Quiq; premat partes angulus omnis abest.
Cumq; sit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum plus'ue, minus'ue latus,
Ni conuexa foret, parti uicinior esset,
Nec medium terræ mundus haberet onus.
Arte Syracusia suspensus in aëre clauso
Stat globus, immensi parua figura poli.
Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
Terra, quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi, nullus procurrit in illo
Angulus, à pluuio uendicat imbre tholus.
Cur sit uirginibus quæris dea culta ministris?
Inueniam causas hac quoq; parte suas.
Ex Ope Iunonem memorant, Cereremq; creatas
Semine Saturni, tertia Vesta fuit.
Vtraq; nupserunt, ambæ peperisse feruntur,
De tribus impatiens restitit una uiri.
Quid mirum, uirgo si uirgine læta ministra
Admittit castas in sua sacra manus?
Nec tu aliud Vestam, quàm uiuam intellige flammam,
Nataq; de flamma corpora nulla uides.
Iure igitur uirgo est, quæ semina nulla remittit,

Nec

Nec capit, & comites uirginitatis amat.
Esse diu stultus Vestæ simulachra putaui,
Mox didici curuo nulla subesse tholo.
Ignis inextinctus templo celatur in illo,
Effigiem nullam Vesta, nec ignis habent.
Stat ui terra sua, ui stando Vesta uocatur,
Causaq; par Graij nominis esse potest.
At focus à flammis, & quòd fouet omnia dictus,
*inde precã do Qui tamen in primis ædibus antè fuit.
Hinc quoq; uestibulum dici reor, *unde precamur
*Dicimus à Vesta *Quæ famur, Vestam, quæ loca prima tenet.
Ante focos olim scamnis considere longis
Mos erat, & mensæ credere adesse Deos.
Nunc quoq;, cùm fiunt antiquæ sacra Vacunæ,
Ante Vacunales stantq;, sedentq; focos.
*aliquid Venit in hos annos *aliquo de more uetusto,
Fert missos Vestæ pura patella cibos.
Ecce coronatis panis dependet asellis,
Et uelant scabras florida serta molas.
Sola prius furnis torrebant farra coloni,
*sua Et fornacali sunt *stata sacra Deæ.
Suppositum cineri panem focus ipse parabat,
Strataq; erat tepido tegula quassa solo.
Inde focum seruat pistor, dominamq; focorum,
Et quæ pumiceas uersat asella molas.
*Præteream Prætereà referam'ne tuum rubicunde Priape
Dedecus? est multi fabula plena ioci.
Turrigera frontem Cybele redimita corona
Conuocat æternos ad sua festa Deos.

Conuocat & Satyros,& rustica numina Nymphas:
Silenus,quamuis nemo uocaret,adest.
Nec licet,& longum est epulas narrare Deorum,
In multo nox est peruigilata mero.
Dij temere errabant:in opacæ uallibus Idæ
Pars iacet,& molli gramine membra leuant.
Hi ludunt,hos somnus habet,pars brachia nectunt:
Pars uiridem celeri ter pede pulsat humum.
Vesta iacet,placidamq; capit secura quietem,
Sicut erat positum cespite fulta caput.
At ruber hortorum custos,Nymphasq;,Deasq;
Captat,& errantes fertq;,refertq; pedes:
Aspicit & Vestam,dubium est,Nympham'ne putarit,
An scierit Vestam:scisse sed ipse negat.
Spem capit obscœnam,furtimq; accedere tentat,
Et fert suspensos corde micante gradus.
Fortè senex,quo uectus erat Silenus,asellum
Liquerat ad ripas lenè sonantis aquæ.
Ibat ut inciperet longi Deus Hellesponti,
Intempestiuo cùm rudit ille sono.
Territa uoce graui surgit Dea,conuolat omnis
Turba,per infestas effugit ille manus.
*Lampsacos *hunc soli solita est mactare Priapo,* **hoc animal*
Apta asini flammis indicis exta damus.
Quem tu diua memor de pane monilibus ornas,
Cessat opus,uacuæ conticuere molæ.
Nomine quàm pretio celebratior arce Tonantis,
Discant pistoris quid uelit ara Iouis.
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis,

Fecerat obsidio iam diuturna famem.
Iuppiter, ad solium superis regale uocatis,
Incipe, ait Marti, protinus ille refert.
Scilicet ignotum est, quæ sit fortuna malorum?
Et dolor hic animi uoce querentis eget?
Si tamen, ut referam breuiter mala iuncta pudori,
Exigis, Alpino Roma sub hoste iacet.
Hæc est, cui fuerat promissa potentia rerum?
Iuppiter hanc terris impositurus eras?
Iamq; suburbanos, Hetruscaq; contudit arma.
Spes erat in cursu, nunc lare pulsa suo est.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
Veste triumphales succubuisse senes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
Sede, putant aliquos scilicet esse deos?
At si respicerent, qua uos habitatis in arce,
Totq; domos uestras obsidione premi,
Nil opis in cura scirent superesse deorum,
Et data sollicita tura perire manu.
Atq; utinam pugnæ pateat locus, arma capessant,
Et si non poterunt exuperare, cadant.
Nunc inopes uictus, ignauaq; fata timentes,
Monte suo clausos barbara turba premit.
Tunc Venus, & lituo pulcher, trabeaq; Quirinus,
Vestaq; pro Latio multa locuta suo est.
Publica respondit cura est pro mœnibus istis
Iuppiter, & pœnas Gallia uicta dabit,
Tu modò, quæ desunt fruges, superesse putentur,
Effice, nec sedes desere Vesta tuas.

Quodcunq;

Quodcunq; est solidæ Cereris caua machina frangat,
 Molitamq; manu duret in igne focus,
Iusserat, & fratris uirgo Saturnia iußis
 Annuit, & mediæ tempora noctis erant.
Iam ducibus somnum dederat labor, increpat illos
 Iuppiter, & sacro, quid uelit, ore docet.
Surgite & in medios de summis arcibus hostes
 Mittite, quam minimè tradere uultis opem.
Somnus abit, quæruntq; nouis ambagibus acti
 Tradere quam nolint, & iubeantur opem.
Esse Ceres uisa est: iaciunt Cerealia dona.
 Iacta super galeas, longaq; scuta sonant.
Posse famè uinci spes excidit, hoste repulso,
 Candida pistori ponitur ara Ioui.
Fortè reuertebar festis Vestalibus *illac, *illa
 Quà uia Romano nunc noua iuncta foro est.
Huc pede matronam nudo descendere uidi.
 Obstupui tacitus, sustinuiq; gradum.
Sensit anus uicina loco, iussumq; sedere
 Alloquitur, quatiens uoce tremente caput.
Hæc ubi nunc fora sunt, udæ tenuere paludes,
 Amne redundatis fossa madebat aquis.
Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,
 Nunc solida est tellus, sed lacus antè fuit.
Quà Velabra solent in circum ducere pompas,
 Nil præter salices, crassaq; canna fuit.
Sæpe suburbanas rediens conuiua per undas
 Cantat, & ad nautas ebria uerba iacit.
Nondum conueniens diuersis iste figuris,

Nomen ab auerso ceperat amne deus.
Hic quoq; lucus erat iuncis, & arundine densus,
Et pede uelato non adeunda palus.
Stagna recesserunt, & aquas sua ripa coërcet,
Siccaq; nunc tellus, mos tamen ille manet.
Reddiderat causam, ualeas anus optima, dixi,
Quod superest æui molle sit omne tui.
Cætera iampridem didici puerilibus annis,
Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper noua fecerat Ilus,
Ilus adhuc Asiæ diues habebat opes.
Creditur armiferæ signum cœleste Mineruæ
*iugo Vrbis in Iliacæ desiluisse *iuga.
Cura uidere fuit: uidi templumq;, locumq;,
Hoc superest illic: Pallada Roma tenet.
Consulitur Smintheus, lucoq; obscurus opaco
Hos non mentito reddidit ore sonos:
Aetheriam seruate Deam, seruabitis urbem,
Imperium secum transferet illa loci.
Seruat, & inclusam summa tenet Ilus in arce,
Curaq; ad hæredem Laomedonta uenit.
Sub Priamo seruata parum, sic ipsa uolebas,
Ex quo iudicio forma reuicta tua est.
Seu genus Adrasti, seu furtis aptus Vlysses,
Seu pius Aeneas, eripuisse ferunt.
Autor in incerto est, res est Romana, tuetur
Vesta, quòd assiduo lumine cuncta uidet.
Heu quantùm timuere patres, quo tempore Vesta
Arsit, & est tectis obruta penè suis.

Cumq; noua mores sunt tibi luce dati.
Fœmina seu princeps omnes tibi culta per annos
Te docet exemplum coniugis esse bonæ.
Aßimilemq; sui longa aßuetudine fecit,
Grandia si paruis aßimilare licet.
Hei mihi non magnas quòd habent mea carmina uires,
Nostraq; sunt meritis ora minora tuis.
Siquid & in nobis uiui fuit antè uigoris,
Extinctum longis excidit omne malis.
Prima locum sanctas Heroïdas inter haberes,
Prima bonis animi conspicerere tui.
Quantuncunq; tamen præconia nostra ualebunt,
Carminibus uiues tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

Ad amicos, qui eius imaginem auro insculptã habent.

SIquis habes nostris similes in imagine uultus,
Deme meis ederas Bacchica serta comis.
Ista decent lætos felicia signa poëtas,
Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dißimula, sentis tamen optime, dici,
In digito qui me fersq;, refersq; tuo,
Effigiemq; meam fuluo complexus in auro
Chara relegati, quæ potes, ora uides.
Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan,
Quàm procul à nobis Naso sodalis abest.
Grata tua est pietas, sed carmina maior imago
Sunt mea, quæ mando qualiacumq; legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas,
Infelix domini quod fuga rupit opus,

Hæc ego diſcedens ſicut bona multa meorum
  Ipſe mea poſui mœſtus in igne manu.
Vtq; cremaſſe ſuum fertur ſub ſtipite natum
  Theſtias, & melior matre fuiſſe ſoror:
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
  Impoſui rapidis uiſcera noſtra rogis.
Vel quòd eram Muſas, ut crimina noſtra peroſus,
  Vel quòd adhuc creſcens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non ſunt penitus ſublata, ſed extant,
  Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reor.
Nunc precor, ut uiuant, & non ignaua legentem
  Otia delectent, admoneantq; mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab illo,
  Neſciat his ſummam ſiquis abeſſe manum:
Ablatum medijs opus eſt incudibus illud,
  Defuit & ſcriptis ultima lima meis.
Et ueniam pro laude peto, laudatus abunde,
  Non faſtiditus ſi tibi lector ero.
Hos quoq; ſex uerſus in prima fronte libelli,
  Si præponendos eſſe putabis, habe.
Orba parente ſuo quicunq; uolumina tangis,
  His ſaltem ueſtra detur in urbe locus.
Quoq; magis faueas, non hæc ſunt edita ab illo,
  Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quicquid in his igitur uitij rude carmen habebit,
  Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

ELEGIA VII.

In

IN caput alta suum labentur ab æquore retro
  Flumina, conuersis solq; recurret equis.
Terra feret stellas, cœlum findetur aratro,
  Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpostera legibus ibunt,
  Parsq; suum mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient, fieri quæ posse negabam,
  Et nihil est, de quo non sit habenda fides.
Hæc ego uaticinor, quia sum deceptus ab illo,
  Laturum misero quem mihi rebar opem.
Tantáne te fallax cepere obliuia nostri?
  Afflictumq; fuit tantus adire timor?
Vt neq; respiceres, nec solarere iacentem
  Dure, nec exequias prosequerere meas?
Illud amicitiæ sanctum, & uenerabile nomen
  Nunc tibi pro uili, sub pedibusq; iacet.
Quid fuit ingenti prostratum mole sodalem
  Visere? & alloquij parte leuare tui?
Inq; meos si non lachrymas dimittere casus,
  Pauca tamen ficto uerba dolore loqui?
Idq;, quod ignoti faciunt, *ualē dicere saltem? *uel
  Et uocem populi, publicaq; ora sequi?
Deniq; lugubres uultus, nunquamq; uidendos
  Cernere supremo dum licuitq; die?
Dicendumq; semel toto non amplius æuo
  Accipere, & parili reddere uoce, uale?
At fecere alij nullo mihi fœdere iuncti,
  Et lachrymas animi signa dedere sui.
Quid, nisi *coniunctus, caussisq; ualentibus essem, *conuictu

In amicum, qui illi pollicitam fidem fregerat.

Temporis & longi iunctus amore tibi?
Quid, nisi tot lusus, & tot mea seria nosses?
Tot nossem lusus, seriaq; ipse tua?
Quid si duntaxat Romæ mihi cognitus esses?
Ascitus toties in genus omne ioci?
Cuncta'ne in æquoreos abierunt irrita uentos?
Cuncta'ne Lethæis mersa feruntur aquis?
Non ego te genitum placida reor urbe Quirini,
Vrbe, meo quæ iam non adeunda pede est.
Sed scopulos ponti, quos hæc habet ora sinistri,
Inq; feris Scythiæ, Sarmaticisq; iugis.
Et tua sunt silicis circum præcordia uenæ,
Et rigidum ferri semina pectus habet.
Quæq; tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.
Aut mala nostra minus, quàm non aliena putasses,
Duritiæq; mihi non agerere reus.
Sed quoniam accedunt fatalibus hæc quoq; damnis,
Vt careant numeris tempora prima suis,
Effice peccati ne sim memor huius, & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

Ad amicum, quòd uulgus fortunam sequitur.

DEtur inoffensæ uitæ tibi tangere metam,
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atq; utinam possent pro te mea uota ualere,
Quæ pro me duros non tetigere deos.
Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Aspicis

Aspicis ut ueniant ad candida tecta columbæ?
Accipiat nullas sordida turris aues?
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquàm.
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Vtq; comes radios per Solis euntibus umbra est,
Cùm latet hic preßus nubibus, illa fugit.
Mobile sic sequitur fortunæ lumina uulgus,
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.
Hæc precor ut semper poßint tibi falsa uideri:
Sunt tamen euentu uera fatenda meo,
Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat,
Nota quidem, sed non ambitiosa domus.
At simul impulsa est, omnes timuere ruinam,
Cautaq; communi terga dedere fugæ.
Sæua nec admiror metuunt si fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæq; solent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quolibet inuiso Cæsar in hoste probat.
Nec solet irasci (nec enim moderatior alter)
Cùm quis in aduersis, siquid amauit, amet.
De comite Argolico postquàm cognouit Orestem,
Narratur Piladen ipse probasse Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
Laudari solita est Hectoris ore fides.
Quòd pius ad manes Theseus comes iret amico,
Tartareum dicunt indoluisse deum.
Euryali, Nisiq; fide tibi Turne relata,
Credibile est lachrymis immaduisse genas.
Est etiam in miseris pietas, & in hoste probatur,

Hei mihi, quàm paucos hæc mea dicta mouent.
Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
Debeat ut lachrymis nullus adesse modus.
At mea sint proprio quamuis mœstißima casu
Pectora, pro sensu facta serena tuo,
Hoc mihi uenturum iam tum charißime uidi,
Ferret adhuc istam cùm minus aura ratem.
Siue aliquid morum, seu uitæ labe carentis
Est pretium, nemo pluris emendus erat.
Siue per ingenuas aliquis caput extulit artes,
Quælibet eloquio fit bona causa tuo.
His ego commotus dixi tibi protinus ipsi,
Scena manet dotes grandis amice tuas.
Hoc mihi non ouium fibræ, tonitrus'ue sinistri,
Lingua'ue seruatæ penna'ue dixit auis:
*est, & con. Augurium ratio, *& tunc coniectura futuri,
Hæc diuinaui, notitiamq; tuli.
Et quoniam uera est tota tibi mente, mihiq;
Gratulor ingenium non latuisse tuum.
At nostrum tenebris utinam latuisset in imis,
Expedijt studijs lumen abesse meis.
Vtq; tibi prosunt artes facunde seueræ,
Dißimiles illis sic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mea est, scis artibus illis
Autoris mores abstinuisse sui.
Scis uetus hoc iuueni lusum mihi carmen, & istos
Vt non laudandos, sic tamen esse iocos.
Ergo ut defendi nullo mea posse colore,
Sic excusari crimina posse puto.

Quà potes, excusa, nec amici desere causam:
Quo pede cœpisti, sic bene semper eas.

ELEGIA IX.

EST mihi, sitq́;, precor, flauæ tutela Mineruæ — Nauim laudat, quam in Corinthiaco sinu habuit.
Nauis, & à picta caßide nomen habet.
Siue opus est uelis, minimam bene currit ad auram,
Siue opus est remo, remige carpit iter.
Nec comites uolucri contenta est uincere cursu,
Occupat egreßas*qualibet arte rates. — *Quamlibet antè
Et patitur fluctus, fertq́; aßilientia longè
Aequora, nec sæuis uicta madescit aquis.
Illa Corinthiacis primùm mihi cognita*terris, — *Cenchris
Fida manet trepidæ duxq́;, comesq́; fugæ.
Perq́; tot euentus, & iniquis concita uentis
Aequora, Palladio numine tuta fuit.
Nunc quoq; tuta, precor, uasti secet ostia ponti.
Quasq́; petit, Getici littoris intret aquas.
Quæ simul Aeoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter.
Fleximus in læuum cursus, & ab*Actoris urbe — *Hectoris
Venimus in portus Imbria terra tuos.
Inde leui uento Zerinthia littora nacta
Threiciam tetigit fessa carina Samon.
Saltus ab hac terra breuis est*Stantira petenti: — *Tentyra
Hac dominum tenus est illa secuta suum.
Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos,
Hellespontiacas illa reliquit aquas.
Dardaniamq́; petit autoris nomen habentem,

Et te ruricola Lampsace tuta deo.
Quaq; per angustas malè uectæ uirginis undas
Seston Abydena separat urbe fretum.
Hincq; Propontiacis hærentem Cyzicon oris,
Cyzicon Aemoniæ nobile gentis opus.
Quaq; tenent ponti Byzantia littora fauces,
Hic locus est gemini ianua uasta maris.
Hæc precor, enincat, propulsaq; fortibus Austris
Transeat instabiles strenua Cyaneas. Simplegadi
*Thymna= cosq; *Eniochosq; sinus, & ab his per Apollinis urbem
*Vecta sub Anchiali mœnia findat iter.
*Alta Inde Mesembriacos portus, & *Opeson, & arces
*Odeßon Præterea dictas nomine Bacche tuo.
Et quos Alcathoës memorant à mœnibus ortos
Sedibus his profugos constituisse larem.
A' quibus adueniat Miletida sospes ad urbem,
Offensi quò me contulit ira dei.
Hæc si contigerint, meritæ cadet agna Mineruæ.
Non facit ad nostras hostia maior opes.
Vos quoq; Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres
*uiæ Mite, precor, duplici numen adeste *rati.
Altera nanq; parat Symplegadas ire per altas,
Scindere Bistonias altera puppis aquas.
Vos facite ut uentos, loca cùm diuersa petamus,
Illa suos habeat, nec minus ista suos.

Ad lectorem, quòd in itinere hunc primum librum confecerit.

ELEGIA X.

Littera quæcunq; est toto tibi lecta libello,
Est mihi sollicitæ tempore facta uiæ.

Aut

Aut hanc,me gelido tremerem cùm mense Decembri,
Scribentem medijs Adria uidit aquis.
Aut postquàm bimarem cursu superauimus Isthmon,
Alteraq; est nostræ sumpta carina fugæ.
Quòd facerem uersus inter fera munera ponti,
Cycladas Aegæas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror tantis animiq;,marisq;
Fluctibus ingenium non cecidisse meum.
Seu stupor huic studio,siue est insania nomen,
Omnis ab hac cura mens releuata mea est.
Sæpe ego nimbosis dubius iactabar ab Hœdis,
Sæpe minax Steropis sydere pontus erat,
Fuscabatq; diem custos Erymanthidos ursæ,
Aut Hyadas sæuis hauserat Auster aquis.
Sæpe maris pars intus erat, tamen ipse trementi
Carmina ducebam qualiacunq; manu.
Nunc quoq; contenti strident Aquilone rudentes,
Inq; modum tumuli concaua surgit aqua.
Ipse gubernator tollens ad sydera palmas,
Exposcit uotis immemor artis opem,
Quocunq; aspexi, nihil est nisi mortis imago,
Quam dubia timeo mente,timensq; precor.
**Contingam portum,portu terrebor ab ipso.* *Attigero
Plus habet infesta terra timoris aqua.
Nam simul insidijs hominum pelagiq; laboro.
Et faciunt geminos ensis,& unda metus.
Ille meo uereor ne speret sanguine prædam:
Hæc titulum nostræ mortis habere uelit.
Barbara pars læua est auidæ substructa rapinæ,

Quam cruor, & cædes, bellaq́; semper habent.
Cumq́; sit hybernis agitatum fluctibus æquor,
Pectora sunt ipso turbidiora mari.
Quò magis his debes ignoscere candide lector,
Si spe sint, ut sunt, inferiora tua.
Non hæc in nostris, ut quondam, scribimus hortis.
Nec consuete meum lectule corpus habes.
Iactor in indomito brumali luce profundo,
Ipsaq́; cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems, indignaturq́; quòd ausim
Scribere, se rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem, sed eodem tempore quæso
Ipse modum statuam carminis, illa sui.

P. OVIDII NASONIS DE TRISTIBVS LIBER SECVNDVS.

Ad Augustũ Cæsarem.

VID *mihi uobiscum est infelix cura libelli,*
Ingenio perij qui miser ipse meo?
Cur modò damnatas repeto mea carmina Musas?
An semel est pœnam commeruisse parum?
Carmina fecerunt, ut me cognoscere uellent
Omine non fausto fœmina, uirq́; meo.
Carmina fecerunt, ut me, moresq́; notaret

Iampridem

Iampridem inuisa Cæsar ab arte meos.
Deme mihi studium, uitæ quoq; crimina demes:
Acceptum refero uersibus esse nocens.
Hoc pretium uitæ, uigilatorumq; laborum
Cepimus, ingenio est pœna reperta meo.
Si saperem, doctas odissem iure sorores,
Numina cultori perniciosa suo.
At nunc tanta meo comes est insania morbo,
Saxa memor refero rursus ad icta pedem.
Scilicet ut uictus repetit gladiator arenam,
Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forsitan ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi res eadem uulnus, opemq; feret.
Musaq; quæ mouit, motam quoq; leniet iram,
Exorant magnos carmina sæpe deos.
Ipse quoq; Ausonias Cæsar matresq; nurusq;
Carmina turrigeræ dicere iussit Opi.
Iusserat & Phœbo dici, quo tempore ludos
Fecit, quos ætas aspicit una semel.
Iis precor exemplis tua nunc mitißime Cæsar
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem iusta est, nec me meruisse negabo,
Non adeò nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, tu quid concedere posses?
Materiam ueniæ sors tibi nostra dedit.
Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc ubi detonuit, strepituq; exterruit orbem,
Purum discußis aëra reddit aquis.

Iure

Iure igitur genitorq; deûm, rectorq; uocatur,
Iure capax mundus nil Ioue maius habet.
Tu quoq; cùm patriæ rector dicare, paterq;,
*nomen Vtere more dei *numen habentis idem.
Idq; facis, nec te quisquam moderatius unquam
Imperij potuit fræna tenere sui.
Tu ueniam Partho superato sæpe dedisti,
Non concessurus quam tibi uictor erat.
Diuitijs etiam multos, & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
Quæq; dies bellum, belli tibi sustulit iram,
Parsq; simul templis utraq; dona tulit.
quòd Vtq; tuus gaudet miles, qui uicerit hostem,
Sic, cur se uictum gaudeat, hostis habet.
Causa mea est melior, quia non contraria dicor
Arma nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina iuro,
Per te præsentem, conspicuumq; deum,
Hunc animum fuisse tibi uir maxime, meq;,
Qua sola potui, mente fuisse tuum.
Optaui peteres cœlestia sydera tardè:
Parsq; fui turbæ parua precantis idem.
Et pia tura dedi pro te, cumq; omnibus unus
Ipse quoq; adiuui publica uota meis.
Quid referam libros, illos quoq;, crimina nostra,
Mille locis plenos nominis esse tui?
Inspice maius opus, quod adhuc sine fine reliqui,
In non credendos corpora uersa modos.
Inuenies uestri præconia nominis illic,

Inuenies

Inuenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus maior ſit gloria, nec quo
Vt maior fiat, creſcere poßit, habet.
Fama Iouis ſupereſt, tamen hunc ſua facta referri,
Et ſe materiam carminis eſſe iuuat.
Cumq́; gigantei memorantur prælia belli,
Credibile eſt lætum laudibus eſſe ſuis.
Te celebrant alij, quanto decet ore, tuasq́;
Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen ut fuſo taurorum ſanguine centum,
Sic capitur minimo turis honore deus.
Ah ferus, & nobis nimium crudelior hoſtis,
Delitias legit qui tibi cunq; meas.
Carmina ne noſtris ſic te uenerantia libris
Iudicio poßint candidiore legi.
Eſſe ſed irato quis te mihi poſſet amicus?
Vix tunc ipſe mihi non inimicus eram.
Cùm cœpit quaſſata domus ſubſidere, partes
In proclinatas omne recumbit onus.
Cunctaq́; fortuna rimam faciente dehiſcunt:
Ipſa ſuo *quondam pondere tracta ruunt. *quædam
Ergo hominum quæſitum odium mihi carmine, quáq́;
Debuit, eſt uultus turba ſecuta tuos.
At memini, uitamq́; meam, moresq́; probabas,
Illo, quem dederas, prætereuntis equo.
Quod ſi non prodeſt, & honeſti gloria nulla
Redditur, at nullum crimen adeptus eram.
Nec malè commiſſa eſt nobis fortuna reorum,
Vſq; decem decies inſpicienda uiris.

Res

Res quoq; priuatas statui sine crimine iudex,
*uicta Deq; mea fassa est pars quoq; *iusta fide.
Me miserum, potui, si non extrema nocerent,
Iudicio tutus non semel esse tuo.
Vltima me perdunt, imoq; sub æquore mergit
*una Incolumem toties *ima procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parua, sed omnes
Pressere hoc fluctus, Oceanusq; caput.
Cur aliquid uidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi est?
Inscius Actæon uidit sine ueste Dianam,
Præda fuit canibus non minus ille suis.
Scilicet in superis etiam fortuna luenda est.
Nec ueniam læso numine casus habet.
Illa nostra die, qua me malus abstulit error,
Parua quidem perijt, sed sine labe, domus.
Sic quoq; parua tamen, patrio dicatur ut æuo
Clara, nec ullius nobilitate minor.
Et neq; diuitijs, nec paupertate notanda est,
Vnde sit in neutrum conspiciendus eques.
Sic quoq; nostra domus uel sensu parua, uel ortu,
Ingenio certè non latet illa meo.
Quo uidear quamuis nimium iuueniliter usus,
Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaq; doctorum Nasonem nouit, & audet
Non fastiditis annumerare uiris.
Corruit hæc igitur Musis accepta sub uno,
Sed non exiguo crimine lapsa domus.
Atq; ea sic lapsa est, ut surgere, si modò læsi

Ematuruerit

Ematuruerit Cæſaris ira, queat.
Cuius in euentu pœnæ clementia tanta eſt,
Vt fuerit noſtro lenior ira metu.
Vita data eſt, citraq́; necem tua conſtitit ira,
O' princeps parce uiribus uſe tuis.
Inſuper accedunt, te non adimente, paternæ,
Tanquam uita parum muneris eſſet, opes.
Nec mea decreto damnaſti facta Senatus,
Nec mea*ſecreto iudice iuſſa fuga eſt. *ſelecto
Triſtibus inuectus uerbis (ita principe dignum eſt)
Vltus es offenſas, ut decet, ipſe tuas.
Adde quòd edictum quamuis immite, minaxq́;,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo,
Parcaq́; fortunæ ſunt tibi uerba meæ.
Nulla quidem ſanè grauior, mentiq́; potentis
Pœna eſt, quàm tanto diſplicuiſſe uiro.
Sed ſolet interdum fieri placabile numen:
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.
Vidi ego pampineis oneratam uitibus ulmum,
Quæ fuerat ſæuo fulmine tacta Iouis.
Ipſe licet ſperare uetes, ſperabimus, atq;
Hoc unum fieri te prohibente poteſt.
Spes mihi magna ſubit, cùm te mitiſſime princeps,
Spes mihi, reſpicio cùm mea facta cadit.
Et ueluti uentis agitantibus æquora, non eſt
Aequalis rabies, continuusq́; furor:
Sed modò ſubſidunt, intermiſſiq́; ſileſcunt,
Vimq́; putes illos depoſuiſſe ſuam:

Sic

Sic abeunt, redeuntq́; mihi, uariantq́; timores,
Et spem placandi dantq́;, negantq́; tui.
Per superos igitur, qui dant tibi longa, dabuntq́;
Tempora, Romanum si modò nomen amant,
Per patriam, quæ te tuta, & secura parente est,
Cuius & in populo pars ego nuper eram,
Sic tibi, quem semper factis, animoq́; mereris,
Reddatur gratæ debitus urbis honor.
Liuia sic tecum sociales impleat annos,
Quæ nisi te nullo coniuge digna fuit.
Quæ si non esset, cœlebs te uita deceret,
Nullaq́;, cui posses esse maritus, erat.
Sospite sic te sit natus quoq; sospes, & olim
Imperium regat hoc cum seniore senex.
*Vt faciũtq́; *Efficiantq́;, tui sydus iuuenile nepotes,*
Per tua, perq́; tui facta parentis eant.
Sic assueta tuis semper uictoria castris,
Nunc quoq; se præstet, notaq́; signa petat.
Ausoniumq́; ducem solitis circumuolet alis,
Ponat & in nitida laurea serta coma.
Per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas,
Auspicium cui das grande, deosq́; tuos.
Dimidioq́; tui præsens, & respicis urbem,
Dimidio procul es, sæuaq́; bella geris.
Hic tibi sic redeat superato uictor ab hoste,
Inq́; coronatis fulgeat altus equis:
Parce, precor, fulmenq́; tuum fera tela reconde,
Heu nimium misero cognita tela mihi.
Parce pater patriæ, nec nominis immemor huius

Olim placanti spem mihi*redde tui. *tolle
Non precor, ut redeam, quamuis maiora petitis
Credibile est magnos sæpe dedisse deos.
Mitius exilium si das, propiusq; roganti,
Pars erit è pœna magna leuata mea.
Vltima perpetior medios eiectus in hostes,
Nec quisquam patria longius exul abest.
Solus ad ingressus missus sentemplicis Istri,
Parrhasiæ gelido uirginis axe premor.
Iazyges, & Colchi, Metereaq; turba, Getæq;,
Danubij medijs uix prohibentur aquis.
Cumq; alij tibi sint causa grauiore fugati,
Vlterior nulli quàm mihi terra data est.
Longius hac nihil est, nisi tantùm frigus, & hostis,
Et maris astricto quæ coit unda gelu.
Hactenus Euxini pars est Romana sinistri,
Proxima Basternæ, Sauromatæq; tenent.
Hæc est Ausonio sub iure nouissima, uixq;
Hæsit in imperij margine terra tui.
Vnde precor supplex, ut nos in tuta releges,
Ne sit cum patria pax quoq; adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas non bene summouet Ister,
Ne'ue tuus possim ciuis ab hoste capi.
Fas prohibet Latio quenquam de sanguine natum
Cæsaribus saluis barbara uincla pati.
Perdiderint cùm me duo crimina, carmen, & error,
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam non sum tanti, renouem ut tua uulnera Cæsar,
Quem nimio plus est indoluisse semel.

*lectus

*Altera pars supereſt, qua turpi crimine *læſus*
Arguor obſcœni doctor adulterij.
Fas ergo eſt aliquà cœleſtia pectora falli,
Et ſunt notitia multa minora tua.
Vtq; Deos, cœlumq́; ſimul ſublime tuenti
Non uacat exiguis rebus adeſſe Ioui:
À te pendentem ſic dum circunſpicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperij princeps ſtatione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis?
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inq́; tuis humeris tam leue fertur onus:
Luſibus ut poßis aduertere numen ineptis,
Excutiasq́; oculis otia noſtra tuis.
Nunc tibi Pannonia eſt, nunc Illyris ora domanda,
Rhetica nunc præbent, Thraciaq́; arma metum.
Nunc petit Armenius pacem, nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaq́; ſigna manu.
Nunc te prole tua iuuenem Germania ſentit,
Bellaq́; pro magno Cæſare Cæſar habet.
Deniq; ut in tanto, quantum non extitit unquam,
Corpore pars nulla eſt, quæ labet imperij.
Vrbs quoq; te, & legum laßat tutela tuarum,
Et morum, ſimiles quos cupis eſſe tuis.
Non tibi contingunt, quæ gentibus otia præſtas,
Bellaq́; cum multis irrequieta geris.
Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum
Vnquam te noſtros euoluiſſe iocos.
At ſi (quod mallem) uacuus fortaſſe fuiſſes,

Nullum

Nullum legisses crimen in arte mea.
Illa quidem fateor frontis non esse seueræ
Scripta, nec à tanto principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria iussis
Sunt ea, Romanas erudiuntq́; nurus.
Ne'ue quibus scripsi possis dubitare, libellus
Quattuor hos uersus è tribus unus habet.
Este procul uittæ tenues, insigne pudoris,
Quæq́; tegis medios instita longa pedes.
Nil, nisi legitimum, concessáq́; furta canemus,
Inq́; meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigidas summouimus arte,
Quas stola contingi, uittaq́; sumpta uetat?
At matrona potest alienis artibus uti,
Quodq́; trahat, quamuis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat, quæ carmine ab omni
Ad delinquendum doctior esse potest.
Quodcunq; attigerit (siqua est studiosa sinistri)
Ad uitium mores instruet inde suos.
Sumpserit annales (nihil est hirsutius illis)
Facta sit unde parens Ilia nempe leget.
Sumpserit Aeneidem, genitrix ubi prima requiret,
Aeneadum genitrix unde sit alma Venus.
Persequar inferius (modò si licet ordine ferri)
Posse nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit:
Nil prodest, quod non lædere possit idem.
Igne quid utilius? si quis tamen urere tecta
**Comparat, audaces instruit igne manus.* **Cœperit*

Eripit interdum, modò dat medicina salutem:
  Quæq; iuuet, monstrat, quæq; sit herba nocens.
Et latro, & cautus præcingitur ense uiator,
  Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas ut agat facundia causas,
  Protegit hæc sontes, immeritosq; premit.
Sic igitur carmen, recta si mente legatur,
  Constabit nulli posse nocere meum.
Et tandem uitium quicunq; hinc concipit, errat,
  Et nimium scriptis abrogat ille meis.
Vt tamen hoc fatear, ludi quoq; semina præbent
  Nequitiæ, tolli tota theatra iube.
Peccandi causam quàm multis sæpe dederunt,
  Martia cùm durum sternit arena solum.
Tollatur circus, non tuta licentia circi est,
  Hic sedet ignoto iuncta puella uiro.
Cùm quædam spatientur in hac, ut amator eôdem
  Conueniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus est templis augustior? hæc quoq; uitet,
  In culpam siqua est ingeniosa suam.
Cùm steterit Iouis æde, Iouis succurret in æde
  Quàm multas matres fecerit ille deus.
Proxima adoranti Iunonia templa subibit
  Pellicibus multis indoluisse deam.
Pallade conspecta, natum de crimine uirgo
  Sustulerit quare quæret Erychtonium.
Venerit in magni templum tua numina Martis,
  Stat Venus ultori iuncta uiro ante fores.
Isidis æde sedens, cur hanc Saturnia quæret

Egerit

Egerit Ionio, Bosphorioq; mari.
In Venerem Anchises, in Lunam Latmius heros,
In Cererem Iasius, qui refertur, erit.
Omnia peruersas poßunt corrumpere mentes,
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
Sed procul à scripta solis meretricibus arte
Summouet ingenuas pagina prima manus.
Quæcunq; erumpit, quà non sinit ire sacerdos,
Protinus hæc uetiti criminis acta rea est.
Non tamen est facinus uersus euoluere molles,
Multa licet castæ non facienda legant.
Sæpe supercilij nudas matrona seueri,
Et Veneris stantes ad genus omne uidet.
Corpora Vestales oculi meretricia cernunt,
Nec domino pœnæ res ea causa fuit.
At quare in nostra nimia est lasciuia musa?
Cur'ue meus nequam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum, manifestáq; culpa fatenda est.
Pœnitet ingenij, iudicijq; mei.
Cur non Argolicis potius quæ concidit armis,
Vexata est iterum carmine Troia meo?
Cur tacui Thebas? & mutua uulnera fratrum?
Et septem portas sub duce quanq; suo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat,
Et pius est patriæ facta referre labor.
Deniq;, cùm meritis impleueris omnia Cæsar,
Pars mihi de multis una canenda fuit.
Vtq; trahunt oculos radiantia lumina solis,
Traxissent animum sic tua facta meum.

Arguor immeritò: tenuis mihi campus aratur,
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere, siqua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forsan in hoc dubitem, numeris leuioribus aptus
Sim satis, in paruos sufficiamq; modos.
At si me iubeas domitos Iouis igne gigantes
Dicere, conantem debilitabit onus.
Diuitis ingenij est immania Cæsaris acta
Condere, materia ne superetur opus.
Et tamen ausus eram, sed detrectare uidebar,
Quodq; nefas, damno uiribus esse tuis.
Ad leue rursus opus, iuuenilia carmina, ueni,
Et falso moui pectus amore meum.
Non equidem uellem, sed me mea fata trahebant,
Inq; meas pœnas ingeniosus eram.
Hei mihi cur didici? cur me docuere parentes?
Litteraq; est oculos ulla morata meos?
Hæc tibi me inuisum lasciuia fecit, ob artes,
Quas ratus es uetitos sollicitasse toros.
Sed neq; me nuptæ didicerunt furta magistro,
Quodq; parum nouit, nemo docere potest.
Sic ego delitias, & mollia carmina feci,
Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quisquam est adeò media de plebe maritus,
Vt dubius uitio sit pater ille meo.
Crede mihi, distant mores à carmine nostro,
Vita uerecunda est, Musa iocosa mea est.
Magnaq; pars mendax operum est, & ficta meorum,

Plus

Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi, sed honesta uoluntas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius eßet atrox, conuiua Terentius esset,
Essent pugnaces, qui fera bella canunt.
Deniq; composui teneros non solus amores:
Composito pœnas solus amore dedi.
Quid nisi cum multo Venerem confundere uino
Præcepit Lyrici Theïa Musa senis?
Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit.
Nec tibi Battiade nocuit, quòd sepe legenti
Delitias uersu faßus es ipse tuas.
Fabula iucundi nulla est sine amore Menandri,
Et solet hic pueris, uirginibusq; legi.
Ilias ipsa quid est, nisi turpis adultera, de qua* *aliud nisi adult.
Inter amatorem pugna, uirumq; fuit?
Quid prius est illic flamma Chryseïdos? aut quæ
Fecerit iratos rapta puella duces?
Aut quid Odyssea est, nisi fœmina propter amorem,
*Dum uir abest, multis una petita*procis?* *uiris
Quid nisi Mæonides Venerem, Martemq; ligatos
Narrat in obscœno corpora prensa toro?
Vnde nisi indicio magni sciremus Homeri,
Hospitis igne duas incaluisse Deas?
Omne genus scripti grauitate Tragœdia uincit:
Hæc quoq; materiam semper amoris habet.
Nam quid in Hippolyto est, nisi sæua flamma nouercæ?
Nobilis est Canace fratris amore sui.

Quid? num Tantalides agitante Cupidine currus
  Pisæam Phrygijs uexit eburnus equis?
Tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,
  Concitus à læso fecit amore dolor.
Fecit amor subitas uolucres cum pellice regem,
  Quæq; suum luget nunc quoq; mater Itym.
Si non Europen frater sceleratus amasset,
  Auersos solis non legeremus equos.
Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,
  Ni patrium crinem desecuisset amor.
Qui legis Electran, & egentem mentis Orestem,
  Aegysthi crimen, Tyndariosq; legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ,
  Quem leto fallax hospita penè dedit?
Quid loquar Hermionen? quid te Schœncia uirgo?
  Teq; Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaën? Danaësq; nurum? matremq; Lyæi?
  Hæmonaq;? & noctes quæ coiere duas?
Quid generum Peliæ? quid Thesea? quid'ue Pelasgum,
  Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhiq; parens, huc Herculis uxor,
  Huc accedat Hylas, Iliacusq; puer.
Tempore deficiar, tragicos si persequar ignes,
  Vixq; meus capiet nomina nuda liber.
Est & in obscœnos deflexa Tragœdia risus,
  Multaq; præteriti uerba pudoris habet.
Nec nocet autori, mollem qui fecit Achillem,
  Infregisse suis fortia facta modis.
Iunxit Aristides Milesia crimina secum,

Pulsus

Pulsus Aristides nec tamen urbe sua est.
Nec qui descripsit corrumpi semina matrum
Eubius impuræ conditor historiæ.
Nec qui composuit nuper Sybaritida, fugit,
Nec qui concubitus non tacuere suos.
Sunt ea doctorum monimentis mista uirorum,
Muneribusq; ducum publica facta patent.
Ne'ue peregrinis tantùm defendar ab armis,
En Romanus habet multa iocosa liber.
Vtq; suo Martem cecinit grauis Ennius ore,
Ennius ingenio maximus, arte rudis.
Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis,
Causarumq; triplex uaticinatur opus.
Sic sua lasciuo cantata est sæpe Catullo
Fœmina, cui falsum Lesbia nomen erat.
Nec contentus ea, multos uulgauit amores,
In quibus ipse suum fassus adulterium est.
Par fuit exigui, similisq; licentia Calui,
Detexit uarijs qui sua facta modis.
Quid referam *Tindæ? quid Memmi carmen? apud quos *Ticidæ
Nomen adest rebus, nominibusq; pudor.
Cinna quoq; his comes est, Cinnaq; procacior Anser,
Et leue Cornifici, parq; Catonis opus.
Et quorum libris modò dissimulata per illos
Nomine nunc legitur dicta Metelle tuo.
Is quoq; Phasiacas Argon qui duxit in undas,
Non potuit Veneris furta tacere suæ.
Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Serui
Carmina, quis dubitet nomina tanta sequi?

Vertit Aristidem Sisenna, nec obfuit illi
Historiæ turpes inseruisse iocos.
Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo,
Sed linguam nimio non tenuisse mero.
Credere iuranti durum putat esse Tibullus,
Hoc etiam de se quod neget illa uiro.
Fallere custodem demum docuisse fatetur,
Seq; sua miserum nunc ait arte premi.
Sæpe uelut gemmam dominæ, signumq; probaret,
Per caussam meminit se tetigisse manum.
Vtq; refert, digitis sæpe est nutuq; locutus,
Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.
Et quibus è succis abeat de corpore liuor,
Impresso fieri qui solet ore docet.
*ille Deniq; ab incauto nimium petit *illa marito,*
Se quoq; uti seruet, peccet ut illa minus.
Scit cui latretur, cùm solus obambulat ipse,
Cui toties clausas excreet ante fores.
*furti Multaq; dat *furtim talis præcepta, docetq;*
Qua nuptæ possit fallere ab arte uiros.
Nec fuit hoc illi fraudi, legiturq; Tibullus,
Et placet, & iam te principe notus erat.
Inuenies eadem blandi præcepta Properti,
Districtus minima nec tamen ille nota est.
His ego successi, quoniam præstantia candor
Nomina uiuorum dissimulare iubet.
Non timui (fateor) ne quà tot iere carinæ,
Naufraga seruatis omnibus una foret.
Sunt alijs scriptæ, quibus alea luditur, artes:

Hoc est ad uestros non leue crimen auos.
Quid ualeant tali, quo poßis plurima iactu
Figere damnosos effugiasq; canes.
Tessera quos habeat numeros distante uocato,
Mittere quo *peccat, quo dare mißa modo. *deceat
Discolor ut recto grassetur limite miles,
Cùm medius gemino calculus hoste perit.
Vt mage uelle sequi sciat, & reuocare priorem,
Nec tutò fugiens incomitatus eat.
Parua sedet ternis instructa tabella lapillis,
In qua uicisse est continuasse suos.
Quiq; alij lusus (neq; enim nunc persequar omnes)
Perdere rem charam tempora nostra solent.
Ecce canit formas alius, iactusq; pilarum.
Hic artem nandi præcipit, ille trochi.
Composita est alijs fuscandi cura coloris.
Hic epulis leges, hospitioq; dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula monstrat,
Quæq; docet liquido testa sit apta mero:
Talia luduntur fumoso mense Decembri,
Quæ iam non ulli composuisse nocet.
His ego deceptus non tristia carmina feci,
Sed tristis nostros pœna secuta iocos.
Deniq; non uideo tot describentibus unum,
Quem sua perdiderit Musa, repertus ego,
Quid? si scripsissem mimos obscœna iocantes,
Qui semper ficti crimen amoris habent?
In quibus aßiduè cultus procedit adulter,
Verbaq; dat stulto callida nupta uiro.

Nubilis hic uirgo, matronaq́;, uirq́;, puerq́;
  Spectat, & ex magna parte senatus adest.
Non satis incestis temerari uocibus aures,
  Assuescunt oculi multa pudenda pati.
Cumq́; fefellit amans aliqua nouitate maritum,
  Plauditur, & magno palma fauore datur.
Quodq́; minus prodest, pœna est lucrosa poëtæ,
  Tantaq́; non paruo crimina prætor emit.
Inspice ludorum sumptus Auguste tuorum.
  Empta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu spectasti, spectandaq́; sæpe dedisti.
  Maiestas adeò comis ubiq; tua est.
Luminibusq́; tuis, totus quibus utitur orbis,
  Scenica uidisti lætus adulteria.
Scribere si fas est imitantes turpia mimos,
  Materiæ minor est debita pœna meæ.
An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum?
  Quodq́; licet mimis, scena licere dedit?
Et mea sunt populo saltata poëmata sæpe,
  Sæpe oculos etiam detinuere tuos.
Scilicet in domibus uestris ut prisca uirorum
  Artificis fulgent corpora picta manu:
*Veneris Sic quæ concubitus uarios, *uariasq́; figuras
  Exprimit, est aliquo parua tabella loco.
Vtq́; sedet uultu fassus Telamonius iram,
  Inq́; oculis facinus barbara mater habet:
Sic madidos siccat digitis Venus uda capillos,
  Et modò maternis tecta uidetur aquis.
Bella sonant alij telis instructa cruentis:

Parsq́; tui generis, pars tua facta canit.
Inuida me spatio natura coërcuit arcto:
Ingenio uires exiguasq́; dedit.
Et tamen ille tuæ fœlix Aeneïdos autor
Contulit in Tyrios arma uirumq́; toros.
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quàm non legitimo fœdere iunctus amor.
Phyllidis hic idem, teneræq́; Amaryllidis ignes
Bucolicis iuuenis luserat antè modis.
Nos quoq; iam pridem scripto peccauimus isto,
Supplicium patitur non noua culpa nouum.
Carminaq́; edideram, cùm te delicta notantem
Præterij toties irrequietus eques.
Ergo quæ iuueni mihi non nocitura putaui
Scripta parum prudens, nunc nocuere seni.
Sera redundauit ueteris uindicta libelli,
Distat & à meriti tempore pœna sui.
Ne tamen omne meum credas onus esse remissum,
Sæpe dedi nostræ grandia uela rati.
Sex ego Fastorum scripsi, totidemq́; libellos,
Cumq́; suo finem mense uolumen habet.
Idq́; tuo nuper scriptum sub nomine, Cæsar,
Et tibi sacratum sors mea rupit opus.
Et dedimus Tragicis scriptum regale cothurnis,
Quæq́; grauis debet uerba cothurnus habet.
Dictaq́; sunt nobis, quamuis manus ultima cœpto
Defuit, in facies corpora uersa nouas.
Atq; utinam reuoces animum paulisper ab ira,
Et uacuo iubeas hinc tibi pauca legi.

Pauca

Pauca quibus prima surgens ab origine mundi
In tua deduxi tempora Cæsar opus.
Aspicies quantum dederis mihi pectoris ipse,
Quoq; fauore animi teq;,tuosq; canam.
Non ego mordaci distrinxi carmine quenquam,
Nec meus ullius crimina uersus habet.
Candidus à salibus suffusis felle refugi:
Nulla uenenato littera mista ioco est.
Inter tot populi,tot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope læserit,unus ero.
Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem
Auguror,at multos indoluisse malis.
Nec mihi credibile est quenquam insultare iacenti,
Gratia candori siqua relata meo est.
His precor, atq; alijs possint tua numina flecti
O pater,ó patriæ cura,salusq; tua.
Non ut in Ausoniam redeam,nisi forsitan olim,
Cùm longo pœnæ tempore uictus eris.
Tutius exilium, pauloq; quietius oro,
Vt par delicto sit mea pœna suo.

P. OVI

P. OVIDII NASONIS DE TRISTIBUS LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

MISSUS in hanc uenio timidè liber exulis urbem. Liber Lectorem alloquitur.
Da placidā fesso lectór amice manum.
Ne'ue reformida, ne sim tibi fortè pudori.
Nullus in hac charta uersus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
Infelix ullis dißimulare iocis.
Id quoq;, quod uiridi quondam malè lusit in æuo,
Heu nimium serò damnat, & odit opus.
Aspice quid portem, nihil hic nisi triste uidebis,
Carmine temporibus conueniente suis.
Clauda quòd alterno subsidant carmina uersu,
Vel pedis hoc ratio, uel uia longa facit.
Quòd neq; sum cedro flauus, nec pumice leuis,
Erubui domino cultior esse meo.
Littera suffusas quòd habet maculosa lituras,
Læsit opus lachrymis ipse poëta suum.
Si qua uidebuntur casu non dicta Latinè,
In qua scribebat, barbara terra fuit.
Dicite lectores, si non graue, quà sit eundum,
Quasq; petam sedes hospes in urbe liber.
Hæc ubi sum furtim lingua titubante locutus,

Qui

Qui mihi monstraret, uix fuit unus, iter.
Dij tibi dent, nostro quod non tribuere poëtæ,
Molliter in patria uiuere posse tua.
Duc agè, nanq; sequar, quamuis terraq;, mariq;
Longinquo referam lassus ab orbe pedem.
Paruit, & ducens hæc sunt fora Cæsaris, inquit,
Hæc est à sacris quæ uia nomen habet.
Hic locus est Vestæ, qui Pallada seruat, & ignem,
Hæc fuit antiqui regia parua Numæ.
Inde petens dextram, porta est ait ista palati,
Hic stator, hoc primum condita Roma loco est.
Singula dum miror, uideo fulgentibus armis
Conspicuos postes, tectaq; digna deo.
En domus hæc dixi Iouis est, quod ut esse putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cuius ut accepi dominum, non fallimur, inquam,
Et magni uerum est hanc Iouis esse domum.
Cur tamen apposita uelatur ianua lauro?
Cingit & augustas arbor opaca comas?
An quia perpetuos meruit domus ista triumphos?
An quia Leucadio semper amata deo est?
Ipsa'ne quòd festa est? an quòd facit omnia festa?
Quam tribuit terris, pacis an ista nota est?
Vtq; uiret semper laurus, nec fronde caduca
Carpitur, æternum sic habet illa decus.
*Caussaq; suppositæ scripto testante coronæ
Seruatos ciues indicat huius ope.
Adijce seruatis unum pater optime ciuem,
Qui procul extremo pulsus in orbe latet.

*Causa suppositæ scripto testata coronæ

In quo

In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non facinus causam, sed suus error habet.
Me miserum, uereorq́; locum, uereorq́; potentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu.
Aspicis exangui chartam pallere colore?
Aspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocunq; precor nostro placare parenti,
Iisdem sub dominis aspiciare domus.
Inde tenore pari gradibus sublimia celsis,
Ducor ad intonsi candida templa dei,
Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis,
Belides, & stricto stat ferus ense pater.
Quæq; uiri docto ueteres fecere, nouiq;
Pectore, lecturis inspicienda patent.
Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
Quos suus optaret non genuisse parens.
Quærentem frustra custos è sedibus illos
Præpositus sancto iussit abire loco.
Altera templa peto uicino iuncta theatro.
Hæc quoq; erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria, libertas tangere passa sua est.
In genus autoris miseri fortuna redundat,
Et patimur nati quam tulit ipse fugam.
Forsitan & nobis olim minus asper, & illi
Euictus longo tempore Cæsar erit.
Dij precor, atq; adeò (neq; enim mihi turba roganda est)
Cæsar ades uoto maxime diue meo.
Intereà, quoniam statio mihi publica clausa est,

Priuato liceat delituiſſe loco.
Vos quoq;,ſi fas eſt,confuſa pudore repulſæ
Sumite plebeiæ carmina noſtra manus.

ELEGIA II.

Queritur ſe in exilium miſſum.

ERgo erat in fatis Scythiam quoq; uiſere noſtris?
Quæq́; Lycaonio terra ſub axe iacet?
Nec uos Pierides,nec ſtirps Latonia ueſtro
Docta ſacerdoti turba tuliſtis opem.
Nec mihi quòd luſi uero ſine crimine prodeſt,
*Quodq́; magis *muſa eſt uiſa iocoſa mea.*
Plurima ſed pelago,terraq́; pericula paſſum
Vſtus ab aßiduo frigore pontus habet.
Quiq́; fugax rerum,ſecuraq́; in otia natus,
Mollis, & impatiens ante laboris eram:
Vltima nunc patior,nec me mare portubus orbum,
Perdere,diuerſæ nec potuere uiæ.
Suffecitq́; malis animus:nam corpus ab illo
Accepit uires, uixq́; ferenda tulit.
Dum tamen,& uentis dubius iactabar,& undis,
Fallebat curas,ægraq́; corda labor.
Vt uia finita eſt,& opus requieuit eundi.
Et pœnæ tellus eſt mihi facta meæ.
Nil niſi flere libet,nec noſtro parcior hymber
Lumine,quàm uerna de niue manat aqua.
Roma domusq́; ſubit,deſyderiumq́; locorum,
Quidquid & amißa reſtat in urbe mei.
Hei mihi quòd toties noſtri pulſata ſepulchri
Ianua,ſed nullo tempore aperta fuit.

**uita Muſa iocoſa mea eſt*

Cur

Cur ego tot gladios fugi? totiesq; minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Dij, quos experior nimium constanter iniquos,
Participes iræ quam Deus unus habet,
Extimulate precor cessantia fata, meiq;
Interitus clausas esse uetate fores.

ELEGIA III.

Ad uxorem, quòd æger esset.

HAec, mea si *coniux miraris, epistola quare
Alterius digitis scripta sit, æger eram.
Aeger in extremis ignoti partibus orbis,
Incertusq; meæ penè salutis eram.
Quem mihi tunc animum dura in regione iacenti
Inter Sauromatas esse, Getasq; putas?
Nec cœlum patior, nec aquis assueuimus istis,
Terraq; nescio quo non placet ista modo.
Non domus apta satis, non hic cibus utilis ægro:
Nullus, Apollinea qui leuet arte malum, est.
Non qui soletur, non qui labentia tardè
Tempora narrando fallat, amicus adest.
Lassus in extremis iaceo populisq;, locisq;,
Et subit affectu nunc mihi quidquid abest.
Omnia cùm subeant, uincis tamen omnia coniux,
Et plus in nostro pectore parte tenes.
Te loquor absentem, te uox mea nominat unam,
Nulla uenit sine te nox mihi, nulla dies.
Quinetiam sic me dicunt aliena locutum,
Vt foret amentis nomen in ore tuum.
Si iam deficiam, suppressaq; lingua palato

*casu

Vix instillato restituenda mero,
Nuntiet huc aliquis dominam uenisse, resurgam,
Spesq; tui nobis causa uigoris erit.
Dumq; ego sum uitæ dubius, tu forsitan istic
Iucundum nostri nescia tempus agis.
Non agis affirmo, liquet hoc charissima nobis,
Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
Si tamen impleuit mea sors, quos debuit, annos,
Et mihi uiuendi tam citò finis adest.
Quantum erat, ò magni perituro parcere diui,
Vt saltem patria contumularer humo.
Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
præcepisset Vel præcessisset mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper benè reddere uitam,
Exul ut occiderem, nunc mihi uita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris?
Et fient ipso tristia fata loco?
Nec mea consueto languescent corpora lecto?
Depositum nec me qui fleat, ullus erit?
Nec dominæ lachrymis in nostra cadentibus ora
Accedent animæ tempora parua meæ?
*claudet Nec mandata dabo? nec cum clamore supremo
Labentes oculos* condet amica manus?
Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulchri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid, ubi audieris, tota turbabere mente?
Et feries pauida pectora fida manu?
Ecquid in has frustra tendens tua brachia partes
Clamabis miseri nomen inane uiri?

Parce

Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos.
Non tibi nunc primùm lux mea raptus ero.
Cùm patriam amisi, tunc me periisse putato,
Et prior, & grauior pars fuit illa mihi.
Nunc, si forte potes, sed non potes optima coniux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quod potes, extenua forti mala corde ferendo,
Ad mala iampridem non rude pectus habes.
Atq; utinam pereant animæ cum corpore nostro,
Effugiatq; auidos pars mea nulla rogos.
Nam si morte carens uacuas uolat altus in auras
Spiritus, & Samij sunt rata dicta senis,
Inter Sarmaticas Romana uagabitur umbras,
Perq; feros manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parua referantur in urna,
Sic ego non etiam mortuus exul ero.
Non uetat hoc quisquam, fratrem Thebana peremptum
Supposuit tumulo rege uetante soror.
Atq; ea cum folijs, & amomi puluere misce,
Atq; suburbano condita crede solo.
Quosq; legat uersus oculo properante uiator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hîc ego qui iaceo tenerorum lusor amorum,
Ingenio perij Naso poëta meo.
At tibi, qui transis, ne sit graue, quisquis amasti,
Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in tumulo est: etenim maiora libelli,
Et diuturna magis sunt monimenta mei.
Quos ego confido, quamuis nocuere, daturos

Nomen, & autori tempora longa suo.
Tu tamen extincto feralia munera semper,
Deq; tuis lachrymis humida serta dato,
Quamuis in cinerem corpus mutauerit ignis,
Sentiet officium mœsta fauilla pium.
Scribere plura libet, sed uox mihi fessa loquendo
Dictandi uires, siccaq; lingua negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ille, uale.

ELEGIA IIII.

Ad amicum, ut magnorũ uirorum consuetudinem fugiat.

O Mihi chare quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquàm procubuere meæ.
Vsibus edocto si quidquam credis amico,
Viue tibi, & longè nomina magna fuge.
Viue tibi, quantumq; potes prælustria uita,
Sæuum prælustri fulmen ab arce uenit.
Nam quanquàm soli possunt prodesse potentes,
*Non prosunt, potius plurimùm obesse solent.
Effugit hybernas demissa antenna procellas,
Lataq; plus paruis uela timoris habent.
Aspicis, ut summa cortex leuis innatat unda,
Cùm graue nexa simul retia mergat onus?
His ego si monitis monitus prius ipse fuissem,
In qua debebam, forsitan urbe forem.
Dum tecum uixi, dum me leuis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano, uix hoc tamen euenit ipsum,
Sic cadit, ut tacta surgere possit humo.

*Non prosit potius si quis obesse potest

At miser Elpenor tecto delapsus ab alto
  Occurrit regi flebilis umbra suo.
Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas?
  Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quòd hic altè, demißius ille uolabat,
  Nam pennas ambo non habuere suas.
Crede mihi, bene qui latuit, bene uixit, & intra
  Fortunam debet quisq; manere suam.
Non foret Eumenides orbus, si filius eius
  Stultus Achilleos non adamasset equos.
Nec natum in flamma uidisset, in arbore natas,
  Cœpisset genitor si Phaëtonta Merops.
Tu quoq; formida nimiùm sublimia semper,
  Propositiq; precor contrahe uela tui.
Nam pede inoffenso spatium procurrere uitæ
  Dignus es, & fato candidiore frui.
Quòd pro te uoueam miti pietate mereris,
  Hæsuraq; mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali uultu mea fata gementem,
  Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas uidi lachrymas super ora cadentes,
  Tempore quas uno, fidaq; uerba*dabas. *bibi
Nunc quoq; summotum studio defendis amicum,
  Et mala uix ulla parte leuanda leuas.
Viue sine inuidia, mollesq; inglorius annos
  Exige, amicitias & tibi iunge pares.
Nasonisq; tui, quòd adhuc non exulat, unum
  Nomen ama, Scythicus cætera pontus habet.
Proxima sydcribus tellus Erymanthidos ursæ

Me tenet, aſtricto terra peruſta gelu.
Boſphorus, & Tanaïs ſuperant, Scythiæq; paludes,
Vixq; ſatis noti nomina pauca loci.
Vlterius nil eſt, niſi non habitabile frigus,
Heu quàm uicina eſt ultima terra mihi.
At longè patria eſt, longè eſt chariſſima coniux,
Quicquid & hæc nobis poſt duo dulce fuit.
Sic tamen hæc abſunt, ut, quæ contingere non eſt
Corpore, ſunt animo cuncta uidenda meo.
Ante oculos errat domus, urbs, & forma locorum,
Acceduntq; ſuis ſingula facta locis.
Coniugis ante oculos, ſicut præſentis imago,
Illa meos caſus aggrauat, illa leuat.
Aggrauat hæc, q abeſt: leuat hæc, quòd præſtat amorem,
Impoſitumq; ſibi firma tuetur onus.
Vos quoq; pectoribus noſtris hæretis amici,
Dicere quos cupio nomine quenq; ſuo.
Sed timor officium cautus compeſcit, & ipſos
In noſtro poni carmine nolle puto.
Antè uolebatis, gratiq; erat inſtar amoris,
Verſibus in noſtris nomina ueſtra legi.
Quod quoniam eſt anceps, intra mea pectora quenq;
Alloquar, & nulli cauſa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes uerſus amicos
Protrahet, occultè ſiquis amauit, amet.
Scite tamen, quamuis longa regione remotus
Abſim, uos animo ſemper adeſſe meo.
Et quà quiſq; poteſt, oro, mala noſtra leuate,
Fidam proiecto ne'ue negate manum.

Prospera sic maneat uobis fortuna, nec unquam
  Contacti simili sorte rogetis idem.

ELEGIA V.

Vsus amicitiæ tecum mihi paruus, ut illam — Ad Carum.
  Non ægrè poßis dißimulare, fuit:
Ni me complexus uinclis propioribus esses,
  (Naue mea uento forsan eunte suo.)
Vt cecidi, cunctiq; *metu fugere ruinam, — *meam
  Versaq; amicitiæ terga dedêre meæ.
Ausus es igne Iouis percussum tangere corpus,
  Et deploratæ limen adire domus.
Idq; recens præsta nec longo cognitus usu, — prestas
  Quod ueterum misero uix duo, tres'ue mihi.
Vidi ego confusos uultus, uisosq; notaui,
  Osq; madens fletu, pallidiusq; meo.
Et lachrymas cernens in singula uerba cadentes,
  Ore meo lachrymas, auribus illa, bibi.
Brachiaq; excepi *presso pendentia collo, — *mœsto
  Et singultantis oscula mista sonis.
Sum quoq; Care tuis defensus uiribus absens,
  Scis Carum ueri nominis esse loco.
Multaq; prætereà manifesti signa fauoris
  Pectoribus teneo non abitura meis.
Dij tibi posse tuos tribuant defendere semper,
  Quos in materia prosperiore iuues.
Si tamen intereà quid in his ego perditus oris,
  Quod te credibile est quærere, quæris, agam.
Spe trahor exigua, quam tu mihi demere noli,

Tristia leniri numina posse Dei.
Seu temere expecto, siue hoc contingere fas est,
Tu mihi quod cupio fas precor esse proba.
Quæq; tibi est linguæ facundia, confer in illud,
Vt doceas uotum posse ualere meum.
Quò quisq; est maior, magis est placabilis iræ:
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,
Pugna suum finem, cùm iacet hostis habet.
At lupus, & turpes instant morientibus ursi,
Et quæcunq; minor nobilitate fera est.
Maius apud Troiam forti quid habemus Achille?
Dardanij lachrymas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathijs fuerit clementia, Pharos,
Præclariq; docent funeris exequiæ.
Ne'ue hominum referam flexas ad mitius iras,
Iunonis gener est, qui prius hostis erat.
Deniq; non poßum nullam sperare salutem,
Cùm non sit pœnæ causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti poßundare cuncta petitum
Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi, uiolentaq; lingua locuta est,
Lapsa'ue sunt nimio uerba profana mero.
Inscia quòd crimen uiderunt lumina plector,
Peccatumq; oculos est habuisse meos.
Non equidem totam poßum defendere culpam,
Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum ut molliat ipse
Mutati pœnam conditione loci.

Hoc

Hoc utimam nitidi solis prænuntius ortus
Afferat admisso Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

Ad amicum, quo familiarißimè usus est.

FOedus amicitiæ non uis charißime nostræ,
Nec, si fortè uelis, dißimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi charior alter,
Nec tibi me tota iunctior urbe fuit.
Isq; erat usqueadeò populo testatus, ut esset
Penè magis quàm tu, quamq; ego notus amor.
Quiq; est in charis animi tibi candor amicis,
Cognitus est illi, quem colis ipse, uiro.
Nil ita celabas, ut non ego conscius essem;
Pectoribusq; dabas multa tegenda meis:
Cuiq; ego narrabam secreti quicquid habebam,
Excepto, quod me perdidit, unus eras.
Id quoq; si scisses, saluo fruerere sodali,
Consilioq; forem sospes amice tuo.
Sed mea me in pœnam nimirùm fata trahebant,
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
Siue malum potui tamen hoc uitare cauendo,
Seu ratio fatum uincere nulla ualet:
Tu tamen ò nobis usu iunctißime longo
Pars desyderij maxima penè mei,
Sis memor, & si quas fecit tibi gratia uires,
Illas pro nobis experiare, rogo.
Numinis ut læsi fiat mansuetior ira:
Mutatoq; minor sit mea pœna loco.
Idq; ita, si nullum scelus est in pectore nostro,

Principi

Principiumq́; mei criminis error habet.
Nec breue, nec tutum est, quo sint mea dicere casu
Lumina funesti conscia facta mali.
Mensq́; reformidat, ueluti sua uulnera, tempus
Illud, & admonitu fit nouus ipse dolor.
*deo Et quaecunq; *adeò possint afferre pudorem,
Illa tegi caeca condita nocte decet.
Nil igitur referam, nisi me peccasse, sed illo
Praemia peccato nulla petita mihi.
Stultitiamq́; meum crimen debere uocari,
Nomina si factis reddere uera uelis.
Quae si non ita sunt, alium, quò longius absim,
Quaere (suburbana haec sit mihi terra) locum.

ELEGIA VII.

Mandat epistolae, ut Perillã adeat.

Vade salutatum subitò perarata Perillam
Littera sermonis fida ministra mei.
Aut illam inuenies dulci cum matre sedentem,
Aut inter libros, Pieridesq́; suas.
Quicquid aget, cùm te scierit uenisse, relinquet:
Nec mora, quid uenias, quid'ue, requiret, agam.
Viuere me dices, sed sic, ut uiuere nolim,
Nec mala tam longa nostra leuata mora.
Et tamen ad Musas, quamuis nocuere, reuerti,
Aptaq́; in alternos cogere uerba pedes.
Tu quoq; dic, studijs communibus ecquid inhaeres?
Doctaq́; non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
Et raras dotes, ingeniumq́; dedit.

Hoc

Hoc ego pegasidas deduxi primus ad undas,
Ne malè fœcundæ uena periret aquæ.
Primus id aspexi teneris in uirginis annis,
Vtq́; pater natæ, duxq́;, comesq́; fui.
Tunc quoq;, si forsan nostrum deleuit amorem
Tempus, eram nimio iunctus amore tibi.
Ergo si remanent ignes tibi pectoris ijdem,
Sola tuum Vates Lesbia uincet opus.
Sed uereor, ne nunc mea te fortuna retardet,
Postq́; meos casus sit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua sæpe mihi, tibi nostra legebam,
Sæpe tui iudex, sæpe magister eram.
Aut ego præbebam factis modò uersibus aures,
Aut ubi cessaras, causa ruboris eram.
Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
Tu quoq; sis pœnæ facta ruina meæ.
Pone Perhilla metum, tantummodo fœmina nulla,
Ne'ue uir à scriptis discat amare tuis.
Ergo desidiæ remoue doctissima causas,
Inq́; bonas artes, & tua sacra redi.
Ista decens facies longis uitiabitur annis,
Rugaq́; in antiqua fronte senilis erit,
Inijcietq́; manus formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente uenit:
Cumq́; aliquis dicet, fuit hæc formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querêre tuum.
Sunt & opes modicæ, cùm sis dignissima magnis.
Finge sed immensis censibus esse pares.
Nempe dat & quodcunq; libet fortuna, rapitq́;,

Irus & est subitò, qui modò Crœsus erat.
Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingenijq; bonis.
En ego cùm patria caream, uobisq;, domoq;,
Raptaq; sint, adimi quæ potuere mihi:
Ingenio tamen ipse meo comitorq;, fruorq;:
Cæsar in hoc potuit iuris habere nihil.
Quilibet hanc sæuo uitam mihi finiat ense,
Me tamen extincto fama superstes erit.
Dumq; suis uictrix septem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma, legar.
Tu quoq;, quam studij maneat felicior usus,
Effuge uenturos quà potes usq; rogos.

ELEGIA VIII.

Patriam, & suos uidere desyderat.

NVnc ego Triptolemi cuperem conscendere currus,
Misit in ignotam qui rude semen humum.
Nunc ego Medeæ uellem frænare dracones,
Quos habuit fugiens arce Corinthe tua.
Nunc ego iactandas optarem sumere pennas,
Siue tuas Perseû, Dædale siue tuas,
Vt tenera nostris cedente uolatibus aura
Aspicerem patriæ dulce repentè solum,
Desertæq; domus uultus, memoresq; sodales,
Charaq; præcipuè coniugis ora meæ.
Stulte quid hæc frustra uotis puerilibus optas,
Quæ non ulla tibi fertq;, feretq; dies?
Si semel optandum est, Augusti numen adora,
Et quem sensisti, ritè precare Deum.

Ille tibi pennasq́; poteſt, curruſq́; uolucres
Tradere: det reditum, protinus ales eris.
Si precer hæc (neq; enim poſsum maiora precari)
Ne mea ſint timeo uota modeſta parum.
Forſitan hoc olim, cùm iam ſatiauerit iram,
Tunc quoq; ſollicita mente rogandus erit.
Quod minus intereà eſt, inſtar mihi muneris ampli,
Ex his me iubeat quolibet ire locis.
Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ,
Hei mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu uitiant artus ægræ contagia mentis,
Siue mei cauſſa eſt in regione mali.
Vt tetigi Pontum, uexant inſomnia, uixq́;
Oſſa tegit macies, nec iuuat ora cibus.
Quiq́; per autumnum percuſsis frigore primo
Eſt color in folijs, quæ noua læſit hyems,
Is mea membra tenet, nec uiribus alleuor ullis,
Et nunquam queruli cauſa doloris abeſt.
Nec melius ualeo, quàm corpore, mente: ſed ægra eſt
Vtraq; pars æquè, binaq́; damna fero.
Hæret & ante oculos ueluti ſpectabile corpus
Aſtans fortunæ forma uidenda meæ.
Cumq́; locos, moresq́; hominum, cultusq́;, ſonosq́;
Cernimus, & quid ſim, quid fuerimq́; ſubit.
Tantus amor necis eſt, querar ut cum Cæſaris ira,
Quòd non offenſas uindicet enſe ſuas:
Aut quoniam ſemel eſt odio ciuiliter uſus,
Mutato leuior ſit fuga noſtra loco.

Dißipat, in multis inuenienda locis.
Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto,
Pallentesq; manus, sanguineumq; caput.
Vt genitor luctuq; nouo tardetur, & artus
Dum legit extinctos, triste retardet iter.
Inde tomos dictus locus hic, quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuiße sui.

ELEGIA X.

Quibus cum gentibus uiuat.

SIquis adhuc istic meminit Nasonis adempti,
Et superest sine me nomen in urbe meum,
Suppositum stellis nunquàm tangentibus æquor
Me sciat in media uiuere Barbaria.
Sauromatæ cingunt fera gens, Beßiq;, Getæq;,
Quæ non ingenio nomina digna meo.
Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro:
Ille suis liquidus bella repellit aquis.
At cùm tristis hyems squalentia protulit ora,
Terraq; marmoreo est candida facta gelu,
Dum patet & Boreas, & nix*iactata sub arcto,
Tum patet has gentes axe tremente premi.
Nix iacet, & iactam non Sol, pluuiæq; resoluunt,
Indurat Boreas, perpetuamq; facit.
Ergo ubi delicuit nondum prior, altera uenit,
Et solet in multis bima*iacere locis.
Tantaq; commoti uis est Aquilonis, ut altas
Aequet humo turres, tectaq; rapta ferat.
Pellibus, hirsutis arcent mala frigora*bracchis,
Oraq; de toto corpore sola patent.

*iniecta
*manere
*braccis

Sæpe sonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu.
Nudaq; consistunt formam seruantia testæ
Vina, nec hausta meri sed data frusta bibunt.
Quid loquar, ut cuncti concrescant frigore riui?
Deq; lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipse papyrifero qui non angustior amne,
Miscetur uasto multa per ora freto,
Cæruleos uentis latices durantibus Ister
Congelat, & tectis in mare serpit aquis.
Quaq; rates ierant, pedibus nunc itur, & undas
Frigore concretas ungula pulsat equi.
Perq; nouos pontes subter labentibus undis
Ducunt Sarmatici barbara plaustra boues.
Vix equidem credar, sed cùm sint præmia falsi
Nulla, ratam debet testis habere fidem.
Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
Lubricaq; immotas testa premebat aquas.
Nec uidisse sat est, durum calcauimus æquor,
Vndaq; non udo sub pede summa fuit.
Si tibi tale fretum quondam Leandre fuisset,
Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.
Tum neq; se pandi poßunt delphines in auras
Tollere, conantes dura coërcet hyems.
Et quanquàm Boreas iactatis insonet alis,
Fluctus in obsesso gurgite nullus erit.
Inclusæq; gelu stabunt ut marmore puppes,
*findere Nec poterit rigidas *scindere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces hærere ligatos,

Sed

Sed pars ex illis tum quoq; uiua fuit.
Siue igitur nimij Boreæ uis ſæua marinas,
Siue redundatas flumina cogit aquas,
Protinus æquato ſiccis Aquilonibus Iſtro
Inuehitur celeri barbarus hoſtis equo.
Hoſtis equo pollens, longeq; uolante ſagitta
Vicinam latè depopulatur humum.
Diffugiunt alij, nullusq; tuentibus agros
Incuſtoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes paruæ pecus, & ſtridentia plauſtra,
Et quas diuitias incola pauper habet.
Pars agitur uinctis poſt tergum capta lacertis
Reſpiciens fruſtra rura laremq; ſuum.
Pars cadit hamatis miſerè confixa ſagittis,
Nam uolucri ferro tinctile uirus ineſt.
Quæ nequeunt ſecum ferre, aut abducere, perdunt,
Et cremat inſontes hoſtica turba caſas.
Tum quoq;, cùm pax eſt, trepidant formidine belli,
Nec quiſquam preſſo uomere ſulcat humum.
Aut uidet, aut metuit locus hic quem non uidet, hoſtem.
Ceßat iners rigido terra relicta ſitu.
Non hic pampinea dulcis latet uua ſub umbra,
Nec cumulant altos feruida muſta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominæ uerba legenda ſuæ.
Aſpiceres nudos ſine fronde, ſine arbore campos,
Heu loca fœlici non adeunda uiro.
Ergo tam latè pateat cum maximus orbis,
Hæc eſt in pœnas terra reperta meas.

ELEGIA XI.

Inuebitur in maledicum.

SIquis es, insultes qui casibus improbe nostris,
Meq; reum dempto fine cruentus agas,
Natus es è scopulis, nutritus lacte ferino:
Et dicam silices pectus habere tuum.
Quis gradus ulterior, quò se tua porrigat ira,
Restat? quid'ue meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & inhospita littora ponti,
Cumq; truci Borea Mænalis Vrsa uidet.
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ.
Omnia solliciti sunt loca plena metus.
Vtq; fugax auidis ceruus deprensus ab ursis,
Cinctaq; montanis ut pauet agna lupis:
Sic ego belligeris à gentibus undiq; septus
Terreor, hoste meum penè premente latus.
Vtq; sit exiguum pœnæ, quòd coniuge chara,
Quòd patria careo, pignoribusq; meis,
Vt mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram,
Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est?
Et tamen est aliquis, qui uulnera cruda retractet,
Soluat & in mores ora diserta meos.
In causa facili cuiuis licet esse diserto,
Et minimæ uires frangere quassa ualent.
Subruere est arces, & stantia mœnia uirtus,
*Quilibet ignaui præcipitata premunt.
Non sum, qui fueram: quid inanem proteris umbram?
Quid cinerem saxis, bustaq; nostra petis?
Hector erat tunc cùm bello certabat, & idem

*Quanlibet

Tractus

Tractus ab Aemonio non erat Hector equo.
Me quoq;, quem noras olim, non esse memento,
Ex illo superant hæc simulachra uiro.
Quid simulachra ferox dictis *incendis amoris? *inceßis
Parce precor manes sollicitare meos.
Omnia uera puta mea crimina, nil sit in illis,
Quod magis errorem, quàm scelus esse putes.
Pendimus en profugi, satia tua pectora, pœnas
Exilioq; graues, exilijq; loco.
Carnifici fortuna potest mea flenda uideri,
Te tamen est uno iudice mersa parum.
Sæuior es tristi Busiride, sæuior illo,
Qui falsum lento torruit igne bouem.
Quiq; bouem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.
Munere in hoc usus rex est, sed imagine maior,
Nec sola est operis forma probanda mei.
Aspicis à dextra latus hoc adapertile tauri?
Hàc tibi, quem perdis, conijciendus erit.
Protinus inclusum lentis carbonibus ure,
Mugiet, & ueri uox erit illa bouis.
Pro quibus inuentis, ut munus munere penses,
Da precor ingenio præmia digna meo.
Dixerat: at Phalaris, pœnæ mirande repertor
Ipse tuum præsens imbue dixit opus.
Nec mora, monstratis crudeliter ignibus ustus
Exhibuit geminos ore gemente sonos.
Quid mihi cum Siculis? inter *Scythicosq;, Getasq; *Scythiasq;
Ad te (quisquis is es) nostra querela *uenit. *redit

Vtq; sitim nostro possis explere cruore,
Quantaq; uis auido gaudia corde feras,
Tot mala sum fugiens tellure tot æquore passus,
Te quoq; ut auditis posse dolere putem.
Crede mihi, si sit nobis collatus Vlysses,
Neptuni minor est, quàm Iouis ira fuit.
Ergo quicunq; es, rescindere crimina noli,
Deq; graui duras uulnere tolle manus.
Vtq; meæ famam tenuent obliuia culpæ,
Facta cicatricem ducere nostra sine.
Humanæq; memor sortis, quæ tollit eosdem,
Et premit, incertas ipse uerere uices.
Et quoniam, fieri quod nunquàm posse putaui,
Est tibi de rebus maxima cura meis,
Non est quòd timeas, fortuna miserrima nostra est,
Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
Quod magis ut liqueat, ne'ue hoc ego fingere credar,
Ipse uelim pœnas experiare meas.

ELEGIA XII.

Rogat mitiorem exilij locum.

FRigora iam Zephyri minuunt, annoq; peracto
*Tardior antiqua uisa Meotis hyems.
Impositamq; sibi qui bene pertulit Hellen,
Tempora nocturnis æqua diurna facit.
Iam uiolas puериq; legunt, hilaresq; puellæ,
Ruraq; quæ nullo nata serente *uehunt.
Prataq; pubescunt uariorum flore colorum:
Indociliq; loquax gutture uernat auis.
Vtq; malæ crimen matris deponat hirundo,

*Longior antiquis

*ferunt

Sub trabibus cunas, paruaq́; tecta facit.
Herbaq́;, quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exerit è tepida molle cacumen humo.
Quoq́; loco est uitis, de palmite gemma mouetur:
Nam procul à Getico littore uitis abest.
Quoq́; loco est arbor, turgescit in arbore ramus,
Nam procul à Geticis finibus arbor abest.
Otia nunc istic, iunctisq́; ex ordine ludis
Cedunt uerbosi garrula uerba fori.
Lusus equis nunc est, leuibus nunc luditur armis,
Nunc pila, nunc celeri uertitur orbe trochus.
Nunc ubi perfusa est oleo labente iuuentus,
Defessos artus *tingere gaudet aqua. *uirgine tingit aqua
Scena uiget, studijsq́; fauor distantibus ardet,
Cumq́; tribus resonant terna theatra foris.
O quater, ò quoties non est numerare beatum,
Non interdicta cui licet urbe frui.
At mihi sentitur nix uerno sole soluta,
Quæq́; lacu duro non fodiantur aquæ.
Nec mare concrescit glacie, nec, ut antè, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Si tamen incipiunt aliquæ huc adnare carinæ,
Hospitaq́; in ponti littore puppis erit,
Sedulus occurram nautæ, dictaq́; salute,
Quid ueniat quæram, quid'ue, quibus'ue locis.
Ille quidem mirum ni de regione propinqua,
Non nisi uicinas tutus araret aquas.
Rarus ab Italia tantum mare nauita transit,
Littora rarus in hæc portubus orba uenit.

Siue tamen Græca scierit, siue ille Latina
Voce loqui, certè gratior *usus erit. *huius
Fas quoq; ab orc freti, longæq; Propontidos undis
Huc aliquem certo uela dedisse Noto.
Quisquis is est, memori rumorem uoce referre,
Et fieri famæ parsq;, gradusq; potest.
Is precor auditos poßit narrare triumphos
Cæsaris, & Latio reddita uota Ioui.
Teq; rebellatrix tandem Germania magni
Triste caput pedibus supposuisse ducis.
Hæc mihi qui referat, quæ non uidisse dolebo,
Ille meæ domui protinus hospes erit.
Hei mihi, iam'ne domus Scythico Nasonis in orbe est?
Iamq; suum mihi dat pro lare pœna locum?
Dij facite, ut Cæsar non hoc penetrale, domumq;,
Hospitium pœnæ sed uelit esse meæ.

ELEGIA XIII.

In natalem suum.

Ecce superuacuus (quid enim fuit utile nasci?)
Ad sua natalis tempora noster adest.
Dure quid ad miseros ueniebas exulis annos?
Debueras illis imposuisse modum.
Si tibi cura mei, uel si pudor ullus inesset,
Non ultra patriam me sequerere meam.
Quoq; loco primùm malè sum tibi cognitus infans,
Illo tentasses ultimus esse mihi.
Inq; relinquendo, quod idem fecere sodales,
Tu quoq; dixisses tristis in urbe uale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoq; Cæsaris ira

Extremam

Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet expectas solitum tibi moris honorem?
Pendeat ex humeris uestis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis?
Micaq; solenni turis in igne sonet?
Libaq; dem pro te genitale notantia tempus?
Concipiamq; bonas ore fauente preces?
Non ita sum positus, nec sunt ea tempora nobis,
Aduentu poßim lætus ut esse tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupressu
Conuenit, & structis flamma parata rogis.
Nec dare tura libet nil exorantia diuos,
In tantis subeunt nec bona uerba malis.
Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum,
In loca ne redeas amplius ista precor,
Dum me terrarum pars penè nouißima ponti
Euxinus falso nomine dictus habet.

ELEGIA XIIII.

Ad amicum, ut librũ tueatur.

CVltor, & antistes doctorum sancte uirorum,
Quid facis ingenio semper amice meo?
Ecquid ut incolumem quondam celebrare solebas,
Nunc quoq; ne uidear totus abesse, caues?
*Conspicis exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus, artifici quæ nocuere suo?
Immo ita fac quæso uatum studiose nouorum,
Quaq; potes retine nomen in urbe meum.
Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
Qui domini pœnam non meruere sui.

*Colligis

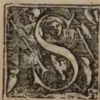
Sæpe per extremas profugus pater exulat oras,
Vrbe tamen natis exulis esse licet.
Palladis exemplo de me sine matre creata
Carmina sunt, stirps hæc progeniesq́; mea.
Hanc tibi commendo, quæ quò magis orba parente est,
Hoc tibi tutori sarcina maior erit.
Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti,
Cætera fac curæ sit tibi turba palàm.
Sunt quoq; mutatæ ter quinq; uolumina formæ
Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
Certius à summa nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi peruenit in ora,
*meum est In populi quidquam si tamen ore *mei est.
Hoc quoq; nescio quid nostris appone libellis:
Diuerso mißum quod tibi ab orbe uenit.
Quod quicunq; leget, siquis leget, æstimet antè
Compositum quo sit tempore, quoq́; loco.
Aequus erit scriptis, quorum cognouerit, esse
Exilium tempus, barbariemq́; locum.
Inq́; tot aduersis carmen mirabitur ullum
Ducere me tristi sustinuisse manu.
Ingenium fregere meum mala, cuius & antè
Fons infœcundus, paruaq́; uena fuit.
Sed quæcunq; fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta situ.
Non hic librorum, per quos inuiter, alarq́;,
Copia, pro libris arcus, & arma sonant.
Nullus in hac terra recitem cui carmina, cuius

Intelle

Intellecturis auribus utar, adest.
Nec quò secedam locus est, custodia muri
Sumouet infestos clausaq; porta Getas.
Sæpe aliquod quæro uerbum, nomenq;, locumq;,
Nec quisquam est, à quo certior esse queam.
Dicere sæpe aliquid conanti, turpe fateri,
Verba mihi desunt, dedidiciq; loqui.
Threïcio, *Geticoq; fero circunsonor ore, *Scythicoq; ferè
Et uideor Geticis scribere posse modis.
Crede mihi, timeo, ne sint immista Latinis,
Inq; meis scriptis Pontica uerba legas.
Qualemcunq; legas uenia dignare libellum,
Sortis & excusa conditione meæ.

P. OVIDII
NASONIS DE TRISTIBVS LIBER QVARTVS.

ELEGIA I.

SI qua meis fuerint, ut erũt, uitiosa libellis, Excusat libros suos, si quid uitij habeant.
Excusata suo tempore lector habe.
Exul eram, requiesq; mihi non fama petita est,
Mens intenta suis ne foret usq; malis.
Hoc est cur cantet uinctus quoq; compede fossor,
Indocili numero cùm graue mollit opus.
Cantat & innitens limosæ pronus arenæ,

*trahit Aduerso tardam qui*uehit amne ratem:
Quiq; refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsa brachia uersat aqua.
Fessus ut incubuit baculo,saxoq; resedit
Pastor,arundineo carmine mulcet oues.
Cantantis pariter,pariter data pensa trahentis
Fallitur ancillæ,decipiturq; labor.
*Briseide Fertur & abducta*Lyrneßide tristis Achilles
Aemonia curas attenuasse lyra.
Cùm traheret syluas Orpheus,& dura canendo
Saxa,bis amissa coniuge mœstus erat.
Me quoq; musa leuat Ponti loca iussa petentem,
Sola comes nostræ perstitit illa fugæ.
Sola nec insidias inter,nec militis ensem,
Nec mare,nec uentos,barbariamq; timet.
Scit quoq; cùm perij,quis me deceperit error,
Et culpam in facto non scelus esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua,quòd obfuit antè,
Cùm mecum iuncti criminis acta rea est.
Non equidem uellem (quoniam nocitura fuerunt)
Pieridum sacris imposuisse manum.
Sed nunc quid faciam? uis me tenet ipsa sacrorum:
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic noua Dulichio lotos gustata palato,
Illo quo nocuit,grata sapore fuit.
*ferè Sentit amans sua damna*ferens,tamen hæret in illis,
Materiam culpæ prosequiturq; suæ.
Nos quoq; delectant,quamuis nocuere,libelli:
Quodq; mihi telum uulnera fecit,amo.

Forsitan

Forsitan hoc studium poßit furor esse uideri,
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem uetat esse malorum,
Præsentis casus immemoremq́; facit.
Vtq́; suum Bacche non sentit saucia uulnus,
Dum stupet Idæis exululata modis:
Sic ubi mota calent sacro mea pectora thyrso,
Altior humano spiritus ille malo est.
Ille nec exilium Scythici,nec littora ponti,
Ille nec iratos sentit habere Deos.
Vtq́; soporiferæ biberem si pocula Lethes,
Temporis aduersi sic mihi sensus abest.
Iure deas igitur ueneror mala nostra leuantes,
Sollicitas comites ex Helicone fugæ.
Et partim pelago,partim uestigia terra,
Vel rate dignatas,uel pede nostra sequi.
Sint precor hæ saltem faciles mihi: nanq; deorum
Cæsare cum magno cætera turba facit.
Meq́; tot aduersis cumulat,quot littus arenas,
Quotq́; fretum pisces,ouaq́; piscis habet.
Vere prius flores,æstu numerabis aristas,
Poma per Autumnum,frigoribusq́; niues:
Quàm mala quæ patior toto iactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora sæua peto.
Nec tamen,ut ueni,leuior fortuna malorum est,
Huc quoq; sunt nostras fata secuta uias.
Hic quoq; cognosco natalis stamina nonstri,
Stamina de nigro uellere facta mihi.
Vtq́; neq; insidias,capitisq́; pericula narrem,

Vera quidem uidi, sed grauiora fide.
Viuere quàm miserum est inter Bessosq;, Getasq;
Illum, qui populi semper in ore fuit?
Quàm miserum est porta uitam, muroq; tueri,
Vixq; sui tutum uiribus esse loci?
Aspera militiæ iuuenis certamina fugi,
Nec nisi lusura mouimus arma manu.
Nunc senior gladioq; latus, scutoq; sinistram,
Caniciem galeæ subijcioq; meam.
Nam dedit è specula custos ubi signa tumultus,
Induimus trepida protinus arma manu.
Hostis habens arcus, imbutaq; tela ueneno
Sæuus anhelanti mœnia lustrat equo.
Vtq; rapax pecudem, quæ se non texit ouili,
*refertq; Per sata, per syluas fertq;, *trahitq; lupus,
Sic si quem nondum portarum sede receptum
Barbarus in campis repperit hostis, habet.
Aut sequitur captus, coniectaq; uincula collo
Accipit, aut telo uirus habente perit.
Hîc ego sollicitæ iaceo nouus incola sedis.
Heu nimium fati tempora lenta mei.
Et tamen ad numeros, antiquaq; sacra reuerti
Sustinet in tantis hospita musa malis.
*recitem Sed neq; cui *referam quisquã est mea carmina, nec qui
Auribus accipiat uerba Latina suis.
Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboq;, legoq;,
Tutaq; iudicio littera nostra suo est.
Sæpe tamen dixi, cui nunc hæc cura laborat?
An mea Sauromatæ scripta, Getæq; legent?

Sæpe etiam lachrymæ ſunt me ſcribente profuſæ,
Humidaq́; eſt fletu littera facta meo,
Corq́; uetuſta meum tanquam noua uulnera norit,
Inq́; ſinum mœſtæ labitur imber aquæ.
Dum uice mutata qui ſint, fuerintq́; recordor,
Et tulerit me quò caſus, & unde ſubit,
Sæpe manus demens ſtudijs irata, ſibiq́;
Miſit in arſuros carmina noſtra rogos.
Atq; ea de multis, quoniam non multa ſuperſunt,
Cum uenia facito, quiſquis es, iſta legas.
Tu quoq; non melius, quàm ſunt mea tempora, carmen
Interdicta mihi conſule Roma *boni.*

ELEGIA II.

Iam fera Cæſaribus Germania, totus ut orbis, — *Dolet nõ intereſſe triumpho deuicta Germania.*
Victa poteſt flexo ſuccubuiſſe genu.
Altaq́; uelantur fortaſſe palatia ſertis:
Turaq́; in igne ſonant, inficiuntq́; diem.
Candidaq́; adducta collum percuſſa ſecuri
*Victima purpureo ſanguine*pulſat humum.* — **tingit*
Donaq́; amicorum templis promiſſa Deorum
Reddere uictores Cæſar uterq; parant.
Et qui Cæſareo iuuenes ſub nomine creſcunt,
Perpetuò terras ut domus illa regat.
Cumq́; bonis nuribus pro ſoſpite Liuia *nato*
Munera dat meritis, ſæpe datura, Deis.
Et pariter matres, & quæ ſine crimine caſtos
Perpetua ſeruant uirginitate focos.
Plebs pia, cumq́; pia lætatur plebe ſenatus,

Paruaq́;

Paruaq́; cuius eram pars ego nuper eques.
Nos procul expulsos communia gaudia fallunt,
Famaq́; tam longè non nisi parua uenit.
Ergo omnis populus poterit spectare triumphos,
Cumq́; ducum titulis oppida capta leget.
Vinclaq́; captiua reges ceruice ferentes
Ante coronatos ire uidebit equos.
Et cernet uultus alijs pro tempore uersos,
Terribiles alijs, immemoresq́; sui.
Quorum pars causas, & res, & nomina quæret,
Pars referet, quamuis nouerit illa parum.
Hic, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
Dux fuerat belli, proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miserabile fixit,
Non tristi uultu, cùm tulit arma, fuit.
Ille ferox, & adhuc oculis hostilibus ardens
*fuit *Hortator pugnæ, consiliumq́; *dedit.*
Perfidus hic nostros illusit fraude locorum,
Squalida prolixis qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro
Sæpe recusanti corpora capta deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot amnes
Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Drusus in his meruit quondam cognomina terris,
Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis uiridi malè tectus ab ulua
Decolor ipse suo sanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania passis,
Et ducis inuicti sub pede mœsta sedet.

Collaq́;

Collaq; Romanæ præbens animosa securi
 Vincula fert illa, qua tulit arma manu.
Hos super in curru Cæsar uictore ueheris
 Purpureus populi rite per ora tui.
Quaq; ibis, manibus circum plaudere tuorum,
 Vndiq; iactato flore tegente uias.
Tempora Phœbæa lauro cingentur, ioq;
 Miles iò magna uoce triumphe canet.
Ipse sono, plausuq; simul, fremituq; *canentis
 Quadrijuges cernes sæpe resistere equos.
Inde petens arcem, & delubra fauentia uotis,
 Et dabitur merito laurea uota Ioui.
Hæc ego summotus, qua possum mente uidebo.
 Erepti nobis ius habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras.
 In cœlum celeri peruenit illa fuga.
Illa meos oculos mediam deducit in urbem.
 Immunes tanti nec sinit esse boni.
Inuenietq; animus, quà currus spectat eburnos:
 Sic certè in patria per breue tempus ero.
Vera tamen capiet populus spectacula felix,
 Lætaq; erit præsens cum duce turba suo.
At mihi fingenti tantum longeq; remoto
 Auribus hic fructus percipiendus erit.
Atq; procul Latio diuersum missus in orbem
 Qui narret cupido uix erit ista mihi.
Is quoq; iam serum referet ueteremq; triumphum,
 Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
Illa dies ueniet, mea qua lugubria ponam:
 Causaq; priuata publica maior erit.

*calentes

ELEGIA III.

Alloquitur utranq; ursam.

MAgna minorq́; feræ, quarum regis altera Graias,
 Altera Sidonias utraq; sicca rates,
Omnia cùm summo positæ uideatis in axe,
 Et maris occiduas non subeatis aquas,
Aetheriamq́; suis cingens amplexibus arcem
 Vester ab intacta circulus extet humo:
Aspicite illa, precor, quæ non bene mœnia quondam
 Dicitur Iliades transiliisse Remus.
Inq́; meam nitidos dominam conuertite uultus,
 Sitq́; memor nostri, nec'ne, referte mihi.
Hei mihi, cur *nimium quæ sunt manifesta requiro? *timui?
 Cur labat ambiguo spes mea mista metu?
Crede quod est, & uis, ac desine tuta uereri,
 Deq́; fide certa sit tibi certa fides.
Quodq́; polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
 Non mentitura tu tibi uoce refer.
Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est:
 Quodq́; potest, secum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tanquam præsentibus hæret,
 Teq́; remota procul, si modò uiuit, amat.
Ecquid, ut incubuit iusto mens ægra dolori,
 Lenis ab admonito pectore somnus abit?
Tunc subeunt curæ, dum te lectusq́;, locusq́;
 Tangit, & oblitam non sinit esse mei?
Et ueniunt æstus, & nox immensa uidetur?
 Fessaq́; iactati corporis ossa dolent?
Non equidem dubito, quin hæc, & cætera fiant,

Detq́; tuus mœsti signa doloris amor.
Nec cruciere minus, quàm cùm Thebana cruentum
Hectora Thessalico uidit ab axe rapi.
Quid tamen ipse precer dubito, nec dicere possum,
Affectum quem te mentis habere uelim.
Tristis es, indignor, quòd sim tibi causa doloris,
Non es, ut amisso coniuge digna *fleas. *fores
Tu uerò tua damna dole mitissima coniux,
Tempus & à nostris exige triste malis:
Fleq́; meos casus: est quædam flere uoluptas,
Expletur lachrymis, egeriturq́; dolor.
Atq; utinam lugenda tibi non uita, sed esset
Mors mea: morte fores sola relicta mea.
Spiritus hic per te patrias exisset in auras,
Sparsissent lachrymæ corpora nostra piæ.
Supremoq́; die notum spectantia cœlum
Texissent digiti lumina nostra tui.
Et cinis in tumulo positus iacuisset auito:
Tactaq́; nascenti corpus haberet humus.
Deniq; *ut & uixi, sine crimine mortuus essem: *dum uixi
Nec mea supplicio uita pudenda foret.
Me miserum, tu si, cùm diceris exulis uxor,
Auertis uultus, & subit ora rubor.
Me miserum, si turpe putas mihi nupta uideri:
Me miserum, si te iam pudet esse meam.
Tempus ubi est illud, quo te iactare solebas
Coniuge? nec nomen dissimulare *meum? *uiri?
Tempus ubi est, quo te, nisi non uis illa referri,
Et dici memini, iuuit & esse meam?

Vtq; proba dignum est, omni tibi dote placebam.
 Addebat ueris multa fauentis amor.
Nec quem præferres, ita res tibi mgna uidebar,
 Quem'ue tuum malles esse, uir alter erat.
Nunc quoq; ne pudeat, quòd sis mihi nupta, tuusq;
 Non debet dolor hinc, debet abesse pudor.
Cùm cecidit Capaneus subito temerarius ictu,
 Non legis Euadnen erubuisse uiro.
Nec quia rex mundi compescuit ignibus ignes,
 Ipse suis Phaëton inficiandus erat.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
 Quòd precibus perijt ambitiosa suis.
Nec tibi, quòd sæuis ego sum Iouis ignibus ictus,
*rubor Purpureus molli fiat in ore *pudor.
Sed magis in nostri curam consurge tuendi,
 Exemplumq; mihi coniugis esto bonæ.
Materiamq; tuis tristem uirtutibus imple:
 Ardua per præceps gloria uadit iter.
Hectora quis nosset, felix si Troia fuisset?
 Publica uirtutis per mala facta uia est.
Ars tua Tiphy iacet, si non sit in æquore fluctus:
 Si ualeant homines: ars tua Phœbe iacet.
Quæ latet, inq; bonis cessat non cognita rebus,
 Apparet uirtus, arguiturq; malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputq;
*qua Conspicuum pietas *quò tua tollat, habet.
Vtere temporibus, quorum nunc munere freta es,
*magna Et patet in laudes area *lata tuas.

ELEG

ELEGIA IIII.

O Qui nominibus cùm sis generosus *auorum, *auitis
Exuperas morum nobilitate genus:
Cuius inest animo patrij candoris imago,
Non careat neruis candor ut iste suis:
Cuius in ingenio patriæ facundia linguæ,
Qua prior in Latio non fuit illa foro.
Quod minimè uolui, positis pro nomine signis
Dictus es, ignoscas laudibus ipse tuis.
Nil ego peccaui, tua te bona cognita produnt.
Si, quod es, appares, culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum
Principe tam iusto posse nocere puto.
Ipse pater patriæ, quid enim ciuilius illo?
Sustinet in nostro carmine sæpe legi:
Nec prohibere potest, quia res est publica Cæsar:
Et de communi pars quoq; nostra bono est.
Iuppiter ingenijs præbet sua numina uatum,
Seq; celebrari quolibet ore sinit.
Causa tua exemplo superorum tuta duorum est,
Quorum hic aspicitur, creditur ille deus.
Vt non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:
Non fuit arbitrij littera nostra tui.
Nec noua, quòd tecum loquor, est iniuria nostra,
Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
Quo uereare minus, ne sim tibi crimen amicus,
Inuidiam, siqua est, autor habere potest.
Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis,

Ad amicum, pro cuius nomine signa ponit.

*certè (Hoc*ſaltem noli diſsimulare) pater.
Ingeniumq́; meum (potes hoc meminiſſe) probabat:
Plus etiam, quàm me iudice, dignus eram.
Deq́; meis illo referebat uerſibus ore,
*altæ In quo pars*magnæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quòd me domus iſta recepit,
Sed prius autori ſunt data uerba tuo.
Nec data ſunt, mihi crede, tamen, ſed in omnibus actis,
Vltima ſi demas, uita tuenda mea eſt.
Hanc quoq;, qua perij, culpam ſcelus eſſe negabis,
Si tanti ſeries ſit tibi nota mali.
Aut timor, aut error, nobis prius obfuit error:
At ſine me fati non meminiſſe mei.
Ne'ue retractando nondum coëuntia rumpe
Vulnera, uix illis proderit ipſa quies.
Ergo, ut iure damus pœnas, ſic obfuit omne
Peccato facinus, conſiliumq́; meo.
Idq́; Deus ſentit, pro quo nec lumen ademptum eſt,
Nec mihi detractas poßidet alter opes.
Forſitan hanc ipſam, uiuat modò, finiet olim,
Tempore cùm fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc aliò iubeat diſcedere, ſi non
Noſtra uerecundo uota pudore carent.
*quietius Mitius exilium, pauloq́;*propinquius oro,
Quiq́; ſit à ſæuo longius hoſte locum.
Tantaq́; in Auguſto eſt clementia, ſiquis ab illo
Hæc peteret pro me, forſitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora ponti:
*Axenus Dictus ab antiquis*Euxenus ille fuit.

Nam

Nam neq; iactantur moderatis æquora uentis,
Nec placidos portus hospita nauis habet.
Sunt circà gentes, quæ prædam sanguine quærunt,
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Penè sub eiusdem*sydcris igne iacent. *frigoris axe
Nec procul à nobis locus est ubi Taurica dira
Cæde pharetratæ spargitur ara deæ.
Hæc prius (ut memorant) non inuidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hîc pro supposita uirgo Pelopeïa cerua
Sacra deæ coluit qualiacunq; suæ.
Quò postquàm, dubium est pius, an sceleratus, Orestes
Exactus furijs uenerat ipse suis:
Et comes exemplum ueri Phocæus amoris,
Qui duo corporibus, mentibus unus erant:
Protinus euincti tristem ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum:
Alter ab alterius funere mœstus erat.
Et iam constiterat stricto mucrone sacerdos,
Cinxerat & Graias barbara uitta comas:
Cùm uice sermonis fratrem cognouit, & illi
Pro nece complexus Iphigeneia dedit.
Læta Deæ signum crudelia sacra perosæ
Transtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regio magni penè ultima mundi,
Quam fugêre homines, Dijq;, propinqua mihi est.
Atq; meam terram prope sunt funebria sacra,

Si modò Nasoni barbara terra sua est.
O' utinam uenti quibus est ablatus Orestes,
Placato referant & mea uela deo.

ELEGIA V.

*sors
Ad amicum, cuius nomen tacet, ne noceat.

O Mihi dilectos inter*pars prima sodales,
Vnica fortunis ara reperta meis,
Cuius ab alloquijs anima hæc moribunda reuixit,
Vt uigil infusa Pallade flamma solet.
Qui ueritus non es portus aperire fideles
Fulmine percussæ confugiumq; rati,
Cuius eram censu non me sensurus egentem,
Si Cæsar patrias eripuisset opes.
Temporis oblitum dum me trahit impetus huius,
Excidit heu nomen quàm mihi penè tuum.
Tu tamen agnoscis, tactusq; cupidine laudis
Ille ego sum, cuperes dicere posse palàm.
Certè ego, si sineres, titulum tibi reddere uellem,
Et raram famæ conciliare fidem.
Et noceam grato uereor tibi carmine, ne'ue
Intempestiuus nominis obstet honor.
Quod licet, & tutum est, intra tua pectora gaude,
Meq; tui memorem, teq; fuisse pium.
Vtq; facis, remis ad opem luctare ferendam,
Dum ueniet placido mollior aura deo.
Et tutare caput nulli seruabile, si non
Qui mersit, Stygia subleuet illud aqua.
Teq; (quod est rarum) præsta constanter ad omne
Indeclinatæ munus amicitiæ.

Sic

Sic tua processus habeat fortuna perennes,
Sic ope non egeas ipse,iuuesq; tuos.
Sic æquet tua nupta uirum bonitate perenni,
Incidat & uestro rara querela toro:
Diligat & semper socius te sanguinis illo,
Quo pius affectu Castora frater amat.
Sic iuuenis,similisq; tibi sit natus,& illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
Sic socerum faciat tæda te nata iugali,
Nec tardè iuueni det tibi nomen aui.
**Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri,* *Alij habent hic principium Elegiæ sextæ.
Præbet & incuruo colla premenda iugo.
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compescitur ira leonum,
Nec feritas animo,quæ fuit antè, manet.
Quæq; sui iussis obtemperat Inda magistri
Bellua,seruitium tempore uicta subit.
Tempus ut extentis tumeat facit uua racemis,
Vixq; merum capiant grana,quod intus habent.
Tempus & incanas semen producit aristas,
Et ne sint tristi poma sapore facit.
*Hoc tenuat dentem terram *renouantis aratri,* *findentis
Hoc rigidos silices,hoc adamanta terit.
Hoc etiam sæuas paulatim mitigat iras,
Hoc minuit luctus,mœstaq; corda leuat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa uetustas,
Præterquàm curas attenuare meas.
Vt patria careo,bis frugibus area trita est,

Dißiluit nudo preßa bis uua pede.
Non quæsita tamen ſpatio patientia longo eſt,
Mensq; mali ſenſum noſtra recentis habet.
Scilicet & ueteres fugiunt iuga ſæpe iuuenci,
Et domitus fræno ſæpe repugnat equus.
Triſtior eſt etiam præſens ærumna priore,
Vt ſit enim ſibi par,creuit,& aucta mora eſt.
Nec tam nota mihi,quàm ſunt,mala noſtra fuerunt:
Sed magis hæc,quò ſunt cognitiora,grauant.
Eſt quoq; non minimum uires afferre recentes,
Nec præconſumptum temporis eſſe malis.
Fortior in fulua nouus eſt luctator arena,
Quàm cui ſunt tarda brachia feßa mora.
Integer eſt melior nitidis gladiator arenis,
Quàm cui tela ſuo ſanguine tincta rubent,
Fert bene præcipites nauis modò facta procellas,
Quamlibet exiguo ſoluitur imbre uetus.
Nos quoq; quæ ferimus,tulimus patientius antè,
Quæ mala ſunt longa multiplicata die.
Credite,deficio,noſtroq́; à corpore (quantum
Auguror) accedunt tempora parua malis.
Nam neq; ſunt uires,nec qui color eſſe ſolebat,
Vix habeo tenuem;quæ tegat oßa,cutem.
Corpore ſed mens eſt ægro magis ægra,maliq́;
In circunſpectu ſtat ſine fine ſui.
Vrbis abeſt facies,abſunt mea cura ſodales,
Et,qua nulla mihi charior,uxor abeſt.
*braccataq́; Vulgus adeſt Scythicum,*bacchataq́; turba Getarum,
Sic me quæ uideo,non uideoq́;,mouent.

Vna

Vna tamen spes est, quæ me solatur in istis,
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VI.

Excusat amicum quòd ab eo literas nõ acceperit.

BIs me Sol adijt gelidæ post frigora brumæ,
Bisq; suum tacto pisce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera uersus
Quamlibet in paucos officiosa fuit?
Cur tua cessauit pietas, scribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus usus erat?
Cur quoties alicui chartæ sua uincula dempsi,
Illam speraui nomen habere tuum?
Dij faciant, ut sæpe tua sit epistola dextra
Scripta, sed è multis reddita nulla mihi.
Quod precor, esse liquet: credam prius ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis,
Esse canes utero sub uirginis, esse Chimæram,
A' truce quæ flammis separat angue leam,
*Quadrupedesq; homines cum pectore pectora *uinctos,* **iunctos*
Tergeminumq; uirum, tergeminumq; canem,
Sphingaq;, & Harpyias, serpentigerosq; gigantes,
Centimanumq; Gygen, semibouemq; uirum:
Hæc ego cuncta prius, quàm te charissime credam
Mutatum, & curam deposuisse mei.
Innumeri montes inter me, teq;, uiæq;,
Fluminaq;, & campi, nec freta pauca iacent.
Mille potest causis à te quæ littera sæpe
Missa sit, in nostras rara uenire manus.
Mille tamen causas scribendo uince frequenter,
Excusem ne te semper amice mihi.

ELEGIA VII.

Queritur se iam senem exulare.

Iam mea cycneas imitantur tempora plumas,
Inficit & nigras alba senecta comas:
Iam subeunt anni fragiles, & inertior ætas,
Iamq; parum firmo me mihi ferre graue est.
Nunc erat, ut posito deberem fine laborum
Viuere me nullo sollicitante metu:
Quæq; meæ semper placuerunt otia menti,
Carpere, & in studijs molliter esse meis.
*Et paruam celebrare domum, *patriosq; penates,* (**uteresq;*)
Et quæ nunc domino rura paterna carent,
*Inq; sinu dominæ, charisq; *sodalibus, inq;* (**nepotibus*)
Securus patria consenuisse mea.
Hæc mea sic quondam peragi sperauerat ætas,
Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ita dijs uisum est, qui me terraq;, mariq;
Iactum Sarmaticis exposuere locis:
In caua ducuntur quassæ naualia puppes,
Ne temere in medijs dissoluantur aquis.
Ne cadat, & multas palmas inhonestet adeptas,
Languidus iu pratis gramina carpit equus.
Miles ut emeritis non est satis utilis armis,
Ponit ad antiquos quæ tulit arma lares.
*Sic igitur tarda uires *adimente senecta,* (**minuente*)
Me quoq; donari iam rude, tempus erat.
Tempus erat, nec me peregrinum ducere cœlum,
Nec siccam Getico fonte lauare sitim.
Sed modò quos habui, uacuos secedere in hortos,

Nunc

Nunc hominum uisu rursus & urbē frui.
Sic animo quondam non diuinante futura
Optabam placidè uiuere poße senex.
Fata repugnarunt, quæ cùm mihi tempora prima
Mollia præbuerint, posteriora grauant.
Iamq; decem lustris omni sine labe peractis
Parte premor uitæ deteriore meæ.
Nec procul à metis, quas penè tenere uidebar,
Curriculo grauis est facta ruina meo.
Ergo illum demens in me sæuire coëgi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet.
Ipsaq; delictis uicta est clementia nostris,
Nec tamen errori uita negata mea est.
Vita procul patria peragenda sub axe*Boreo est,
Quà maris Euxini terra sinistra iacet.
Hæc mihi si Delphos, Dodonaq; diceret ipsa,
Eße uideretur uanus uterq; locus.
Nil adeò ualidum est, adamas licet alliget illud,
Vt maneat rapido firmius igne Iouis.
Nil ita sublime est, supraq; pericula tendit,
Non sit ut inferius, suppositumq; deo.
Nam quanquam uitio pars est contracta malorum,
Plus tamen exitij numinis ira dedit.
At uos admoniti nostris quoq; casibus este,
Aequantem superos emeruisse uirum.

*Borusco

ELEGIA IX.

Admōet quē dam, ne perg at lędere.

SI licet, & pateris, nomen, facinusq; tacebo,
Et tua Lethæis acta dabuntur aquis.

Nostraq;

Nostraq́; uincetur lachrymis clementia seris.
Fac modò te pateat pœnituisse tui.
Fac modò te damnes, cupiasq́; eradere uitæ
Tempora, si posis, Tisiphonæa tuæ.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostro,
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, sicut sum, mißus in orbem,
Nostra suas istuc porriget ira manus.
Omnia, si nescis, Cæsar mihi iura reliquit:
Et sola est patria pœna carere mea.
Et patriam, modò sit sospes, speramus ab illo:
Sæpe Iouis telo quercus adusta uiret.
Deniq; uindictæ si sit mihi nulla facultas,
Pierides uires, & sua tela dabunt.
Vt Scythicis habitem longè summotus in oris,
Siccaq́; sint oculis proxima signa meis:
Nostra per immensas ibunt præconia gentes,
Quodq́; querar, notum, quà patet orbis, erit.
Ibit in Occasum, quidquid dicetur ab Ortu:
Testis & Hesperiæ uocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans altas audiar undas,
Et gemitus uox est magna futura mei.
Neu tua te sontem tantummodo secula norint,
Perpetuæ crimen posteritatis eris.
Iam feror in pugnas, & nondum cornua sumpsi,
Nec mihi sumendi causa sit ulla uelim.
Circus adhuc ceßat, spargit tamen acer arenam
Taurus, & infesto iam pede pulsat humum.

Hoc

Hoc quoq;,quàm uolui,plus eſt:cane muſa*receptus, *receßus
Dum licet huic nomen diſsimulare ſuum.

ELEGIA X.

ILle ego qui fueram tenerorum luſor amorum, De ſe ipſo ad poſteritatem.
Quem legis,ut noris,accipe poſteritas.
Sulmo mihi patria eſt gelidis uberrimus undis,
Milia qui nouies diſtat ab urbe decem.
Editus hinc ego ſum,necnon ut tempora noris,
Cùm cecidit fato conſul uterq; pari.
Siquid id eſt,uſq; à proauis uetus ordinis hæres,
Non modò fortunæ munere factus eques.
Nec ſtirps prima fui,genito ſum fratre creatus,
Qui tribus antè quater menſibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
Vna celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armigeræ feſtis de quinq; Mineruæ
Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet.
Protinus excolimur teneri,curáq; parentis
Imus ad inſignes urbis ab arte uiros.
Frater ad eloquium uiridi tendebat ab æuo,
Fortia uerboſi natus ad arma fori.
At mihi iam puero cœleſtia ſacra placebant,
Inq; ſuum furtim muſa trahebat opus.
Sæpe pater dixit:ſtudium quid inutile tentas?
Mæonides nullas ipſe reliquit opes.
Motus eram dictis,totoq; Helicone relicto
Scribere conabar uerba ſoluta modis.
Sponte ſua carmen numeros ueniebat ad aptos,

Et

Et quod tentabam scribere uersus erat.
Intereà tacitò passu labentibus annis
Liberior fratri sumpta mihiq; toga est.
Induiturq; humeros cum lato purpura clauo,
Et studium nobis, quod fuit antè, manet.
Iamq; decem uitæ frater geminauerat annos,
Cum perit, & cœpi parte carere mei.
Cepimus & teneræ primos ætatis honores,
Deq; uiris quondam pars tribus una fui.
Curia restabat, claui mensura coacta est.
Maius erat nostris uiribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæq; fugax ambitionis eram.
Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores
Otia, iudicio semper amata meo.
Temporis illius colui, fouiq; poëtas:
Quotq; aderant uates, rebar adesse deos.
Sæpe suas uolucres legit mihi grandior æuo,
Quæq; nocet serpens, quæ iuuat herba, Macer.
Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes,
Iure sodalitij qui mihi iunctus erat.
Ponticus heroo, Battus quoq; clarus iambis
Dulcia conuictus membra fuere mei.
Detinuit nostras numerosus Horatius aures,
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
Vergilium uidi tantùm, nec auara Tibullo
Tempus amicitiæ fata dedêre meæ.
Successor fuit hic tibi Galle, Propertius illi,
Quartus ab his serie temporis ipse fui.

Vtq;

Vtq; ego maiores,sic me coluere minores:
Notaq; non tarde facta Thaleia mea est.
Carmina cùm primùm populo iuuenilia legi,
Barba resecta mihi bis'ue,semel'ue fuit.
Mouerat ingenium totam cantata per urbem
Nomine non uero dicta Corinna mihi.
Multa quidem scripsi,sed quæ uitiosa putaui,
Emendaturis ignibus ipse dedi.
Tum quoq;,cùm fugerem,quædam placitura cremaui,
Iratus studio,carminibusq; meis.
Molle cupidineis nec inexpugnabile telis
Cor mihi,quodq; leuis causa moueret,erat.
Cùm tamen hic essem,minimoq; accenderer igne,
Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
Penè mihi puero nec digna,nec utilis uxor
Est data,quæ tempus per breue nupta fuit.
Illi successit,quamuis sine crimine coniux,
Non tamen in nostro firma futura toro.
Vltima,quæ mecum seros permansit in annos,
Sustinuit coniux exulis esse uiri.
Filia me mea bis prima fœcunda iuuenta,
Sed non ex uno coniuge fecit auum.
Et iam complerat genitor sua fata,nouemq;
Addiderat lustris altera lustra nouem.
Non aliter fleui,quàm me fleturus ademptum
Ille fuit:matri proxima busta tuli.
Felices ambo,tempestiueq; sepulti,
Ante diem pœnæ quòd periere meæ.
Me quoq; felicem,quòd non uiuentibus illis

Sum miser, & de me quòd doluere nihil.
Si tamen extinctis aliquid nisi nomina restant,
Et gracilis structos effugit umbra rogos,
Fama parentales si uos mea contigit umbræ,
Et sunt in Stygio crimina nostra foro,
Scite precor causam, nec uos mihi fallere fas est,
Errorem iussæ non scelus esse fugæ.
Manibus hoc satis est: ad uos studiosa reuertor
Pectora, quæ uitæ quæritis acta meæ.
Iam mihi canicies pulsis melioribus annis
Venerat, antiquas miscueratq; comas,
Postq; meos ortus Pisæa uinctus oliua
Abstuleram decies præmia uictor eques,
Cùm maris Euxini positos ad læua Tomitas
Quærere me læsi principis ira iubet.
Causa meæ cunctis nimium quoq; nota ruinæ,
Indicio non est testificanda meo.
Quid referam comitumq; nefas? famulosq; nocentes?
Ipseq; multa tuli non leuiora fuga.
Indignata malis mens est succumbere, seq;
Præstitit inuictam uiribus usa suis.
Oblitusq; mei, ductæq; per otia uitæ,
Insolita cepi temporis arma manu.
Totq; tuli pœnas terra, pelagoq;, quot inter
Occultum stellæ conspicuumq; polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hîc ego finitimis quamuis circunsonor armis,
Tristia, quo possum, carmine fata leuo.

Quod

Quod, quamuis nemo est, cuius referatur ad aures,
Sic tamen absumo, decipioq; diem.
Ergo quòd uiuo, duris'q; laboribus obsto,
Nec me sollicitæ tædia lucis habent,
Gratia Musa tibi: nam tu solatia præbes,
Tu curæ requies, tu medicina uenis.
Tu dux, & comes es, tu nos abducis ab Istro,
In medioq; mihi das Helicone locum.
Tu mihi, quod rarum est, uiuo sublime dedisti
Nomen, ab exequijs quod dare fama solet.
Nec, qui detractat præsentia liuor, iniquo
Vllum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cùm secula nostra poëtas,
Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cumq́; ego præponam multos mihi, non minor illis
Dicor, & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur uatum præsagia ueri,
Protinus ut moriar, non ero terra tuus.
Siue fauore tuli, siue hanc ego carmine famam,
Iure tibi grates candide lector ago.

P. OVIDII NASONIS DE TRISTIBVS LIBER QVINTVS.

ELEGIA I.

Ad amicũ ut & hũc librũ accipiat.

HVNC quoq; de Getico nostri studiose libellum
 Littore, præmißis quattuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis fortuna poëtæ,
 Inuenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen,
 Materiæ scripto conueniente suæ.
Integer, & lætus, læta & iuuenilia lusi,
 Illa tamen nunc me composuisse piget.
Vt cecidi, perago subiti præconia casus,
 Sumq; argumenti conditor ipse mei.
Vtq; iacens ripa deflere Caystrius ales
 Dicitur ore suam deficiente necem,
*oras Sic ego Sarmaticas longè proiectus in *auras,
 Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Delitias siquis, lasciuaq; carmina quærit,
 Præmoneo nunquam scripta quòd ista legat.
Aptior huic Gallus, blandiq; Propertius oris,
 Et plures, quorum nomina magna uigent.
*isto Atq; utinam numero nos non essemus in *illo.
 Hei mihi, cur unquam musa locuta mea est?

Sed

Sed dedimus pœnas, Scythiciq; in finibus Istri
*Ille pharetrati lusor amoris*abest.* *adest
Quod superest, socios ad publica carmina flexi,
Et memores iussi nominis esse mei.
Si tamen ex uobis aliquis tam multa requiret,
Vnde dolenda canam, multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte:
Materia est proprijs ingeniosa malis.
Et quota fortunæ pars est in carmine nostræ?
Felix qui patitur, quæ numerare potest.
Quot frutices syluæ, quot flauas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet:
Tot mala pertulimus, quorum medicina, quiesq;
Nulla, nisi in studio est, Pieridumq; mora.
Quis tibi Naso modus lachrymosi carminis? inquis.
Idem fortunæ, qui modus huius erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat.
Nec mea sunt, fati uerba sed ista mei.
At mihi si chara patriam cum coniuge reddas,
Sint uultus hilares, simq; quod antè fui,
Lenior inuicti si sit mihi Cæsaris ira,
Carmina lætitiæ iam tibi plena dabo.
Non tamen ut lusit, rursus mea littera ludet,
Sit semel illa ioco luxuriata meo.
Quod probet ipse canam, pœnæ modò parte leuata,
Barbariam, rigidos effugiamq; Getas.
Intereà nostri quid agant, nisi triste libelli?
Tibia funeribus conuenit ista meis.
At poteras, inquis, melius mala ferre silendo,

Et tacitus casus dissimulare tuos.
Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur:
Acceptoq; graui uulnere flere uetas.
Ipse Perilleo Phalaris permisit in ære
Edere mugitus, & bouis ore queri.
Cùm Priami lachrymis offensus non sit Achilles,
Tun' fletus inhibes durior hoste meos?
Cùm faceret Nioben orbam Latonia proles,
Non tamen hanc siccas iussit habere genas.
Est aliquid fatale malum per uerba leuare:
Hoc querulam Prognen, Halcyonamq; facit.
Hoc erat in gelido quare Pæantius antro
Voce fatigaret Lemnia saxa sua.
*atq; exæstuat Strangulat inclusus dolor, *atq; cor æstuat intus,
Cogitur & uires multiplicare suas.
Da ueniam potius: uel totos tolle libellos,
Si mihi quod prodest, hoc tibi lector obest.
Sed nec obesse potest ulli, nec scripta fuerunt
Nostra, nisi autori perniciosa suo.
At mala sunt, fateor: quis te mala sumere cogit?
Aut quis deceptum ponere sumpta uetat?
Ipse nec emendo: sed ut huc deducta legantur,
Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet conferre poëtis:
*Sauromatas Inter *Sarmaticos ingeniosus eram.
Deniq; nulla mihi captatur gloria, quæq;
Ingenij stimulos subdere fama solet.
Nolumus assiduis animum tabescere curis.
Quæ tamen irrumpunt, quæq; uetantur, eunt.

Cur

Cur scribam, docui: cur mittam quæritis istos:
Vobiscum cupio quolibet esse modo.

ELEGIA II.

Ad uxorem, ne timeat rogare Cæsarē.

ECquid, ut è Ponto noua uenit epistola, palles?
Et tibi sollicita soluitur illa manu?
Pone metum, ualeo, corpusq; quod antè laborum
Impatiens nobis, inualidumq; fuit,
Sufficit, atq; ipso uexatum induruit usu:
**An magis infirmo non uacat esse mihi?* **En
Mens tamen ægra iacet, nec tempore robora sumpsit,
Affectusq; animi, qui fuit antè, manet,
Quæq; mora, spatioq; suo coitura putaui
Vulnera, non aliter quàm modò facta dolent.
Scilicet exiguis prodest annosa uetustas,
Grandibus accedunt tempore damna malis.
Penè decem totis aluit Pæantius annis
*Pestiferum tumido *uirus ab angue datum.* *uulnus
Telephus æterna consumptus tabe perisset,
Si non quæ nocuit, dextra tulisset opem.
Et mea, si facinus nullum commisimus, opto
Vulnera qui fecit, facta leuare uelit.
Contentusq; mei iam tandem parte doloris
Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum restabit acerbi,
Parsq; meæ pœnæ totius instar erit.
Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quot'ue soporiferum grana papauer habet,
Sylua feras quot alit, quot piscibus unda natatur,

Et tenerum pennis aëra pulsat auis:
Tot premor aduersis, quæ si comprendere coner,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Vtq; uiæ casus, ut amara pericula ponti,
Vt taceam strictas in mea fata manus:
Barbara me tellus, orbisq; nouissima magni
Sustinet, & sæuo cinctus ab hoste locus.
Hinc ego traijcerer, nec enim mea culpa cruenta est,
Esset, quæ debet, si tibi cura mei.
Ille deus, bene quo Romana potentia nixa est,
Sæpe suo uicto lenis in hoste fuit.
Quid dubitas? & tuta times? accede rogaq;:
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum, quid agam? si proxima quæq; relinquunt,
Subtrahis & fracto tu quoq; colla iugo?
*lapsis Quò ferar? unde petam *laßis solatia rebus?
Anchora iam nostram non tenet ulla ratem.
Viderit ipse, sacram quamuis inuisus ad aram
Confugiam, nullas summouet ara manus.

ELEGIA III.

Ad Cæsarē, ut sibi iā parcat.

ALloquor en absens absentia numina supplex,
Si fas est homini cum Ioue posse loqui.
Arbiter imperij, quo certum est sospite cunctos
Ausoniæ curam gentis habere deos,
O' decus, ò patriæ per te florentis imago,
O' uir non ipso, quem regis, orbe minor,
Sic habites terram, sic te desyderet æther,
Sic ad pacta tibi sydera tardus eas.

Parce

Parce precor,minimamq́; tuo de fulmine partem
  Deme,satis pœnæ,quod superabit,erit.
Ira quidem moderata tua est,uitamq́; dedisti,
  Nec mihi ius ciuis,nec mihi nomen abest.
Nec mea concessa est alijs fortuna,nec exul
  Edicti uerbis nominor ipse tui.
Omniaq́; hæc timui,*quia me meruisse uidebar, *quoniam mer.
  Sed tua peccato lenior ira meo est.
Arua relegatum iußisti uisere Ponti,
  Et Scythicum profuga scindere puppe fretum.
Iussus ad Euxini deformia littora ueni
  Aequoris:hæc gelido terra sub axe iacet.
Nec me tam cruciat nunquam sine frigore cœlum,
  Glebaq́; canenti semper obusta gelu,
Nesciaq́; est uocis quòd barbara lingua Latinæ,
  Græcaq́; quòd Getico mista loquela sono est,
Quàm quòd finitimo cinctus premor undiq́; Marte,
  Vixq́; breuis tutos murus ab hoste facit.
Pax tamen interdum est, pacis fiducia nunquam,
  Sic hic nunc patitur,nunc timet arma locus.
Hinc ego dum muter,uel me*Panchæa Charybdis *Zanclea
  Deuoret,atq́; suis ad Styga mittar aquis,
Vel rapidæ flammis urar patienter in Aetnæ,
  Vel freta Leucadij mittar in alta dei.
Quod petimus pœna est,nec enim miser esse recuso,
  Sed precor,ut poßim tutius esse miser.

ELEGIA IIII.

Ad Bacchũ, ut pro se Cæsarem roget.

Illa dies,hæc est,qua te celebrare poëtæ,
  Si modò non fallunt tempora,Bacche solent,

Festaq; odorantis innectunt tempora sertis,
Et dicunt laudes ad tua uina tuas.
Inter quos memini, dum me mea fata sinebant,
*sæpe *Non inuisa tibi pars ego*magna fui:*
Quem nunc suppositum stellis Erymanthidos ursæ
Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quiq; prius mollem, uacuamq; laboribus egi
In studijs uitam, Pieridumq; choro,
Nunc procul à patria Geticis circunsonor armis,
Multa prius pelago, multaq; passus humo.
Siue mihi casus, siue hoc dedit ira Deorum,
Nubila nascenti seu mihi Parca fuit,
*ederæ *Tu tamen è sacris*me de cultoribus unum*
Numine debueras sustinuisse tuo.
An dominæ fati quicquid cecinere sorores,
Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
Ipse quoq; ætherias meritis inuectus in arces,
Quò non exiguo facta labore uia est.
Nec patria est habitata tibi, sed adusq; niuosum
Strymona uenisti, marticolamq; Geten,
Persidaq;, & lato spatiantem flumine Gangem,
Et quascunq; bibit decolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoq;, si fas est exemplis ire deorum,
Ferrea sors uitæ, difficilisq; premit.
Illo nec melius cecidi, quem magna locutum
Reppulit à Thebis Iuppiter igne suo.
Vt tamen audisti percussum fulmine uatem,

Admo

*Admonitis*nostris condoluisse potes.* **matris*
Et potes, aspiciens circum tua sacra poëtas,
Nescio quis nostri dicere cultor abest.
*Fer bone Liber opem, sic*altera degrauet ulmum* **altam*
Vitis, & incluso plena sit uua mero.
*Sic tibi cum Bacchis Satyrorum*grata iuuentus* **gnaua*
Adsit, & attonito non taceare sono.
Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi,
Impia nec pœna Pentheos umbra uacet.
Sic micet æternùm, uicinaq́; sydera uincat
Coniugis in cœlo clara corona tuæ.
Huc ades, & casus releues pulcherrime nostros,
Vnum de numero sis memor esse tuo.
Sunt dijs inter se commercia: flectere tenta
Cæsareum numen numine Bacche tuo.
Vos quoq; consortes studij pia turba poëtæ
Hæc eadem sumpto quisq; rogate mero.
Atq; aliquis uestrum Nasonis nomine dicto
Apponat lachrymis pocula mista suis:
Admonitusq́; mei, cùm circunspexerit omnes,
Dicat, ubi est nostri pars modò Naso chori?
Idq́; ita, si uestrum merui candore fauorem,
Nullaq́; iudicio littera læsa meo est.
Si ueterum dignè ueneror cùm scripta uirorum,
Proxima non illis esse minora reor.
Sic igitur uestro faciatis Apolline carmen,
Quod licet, inter uos nomen habete meum.

ELEGIA V.

Littore

Loqtur epistola autoris incomm da.

Littore ab Euxino Nasonis epistola ueni,
  Lassaq; facta mari, lassaq; facta uia.
Qui mihi flens dixit, tu, cui licet aspice Romam,
  Heu quanto melior sors tua sorte mea est.
Flens quoq; me scripsit, nec qua signabar, ad os est
  Antè, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiæ causam siquis cognoscere quærit,
  Ostendi solem postulat ille sibi.
Nec frondes syluis, nec aperto gramina campo
  Mollia, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat, mirabitur Hectore rapto,
  Quid'ue Philoctetes ictus ab angue gemat.
Dij facerent utinam talis status esset in illo,
  Vt non tristitiæ causa dolenda foret.
Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros,
  More nec indomiti fræna recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram
  Conscius in culpa non scelus esse sua.
Sæpe refert, sit quanta dei clementia, cuius
  Se quoq; in exemplis annumerare solet.
Nam quòd opes teneat patrias, quòd nomina ciuis,
  Deniq; quòd uiuat, munus habere dei.
Te tamen ò (si quid credis mihi) charior ille
  Omnibus, in toto pectore semper habet.
Teq; Menœtiaden, te qui comitatus Orestem,
  Te uocat Aegiden, Euryalumq; suum.
Nec patriam magis ille suam desyderat, & quæ
  Plurima cum patria sentit abesse sibi,
Quàm uultus, oculosq; tuos, ò dulcior illo

Melle,

Melle, quod in ceris Attica ponit apis.
Sæpe etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
Quod non præuentum morte fuisse dolet.
Cumq; alij fugerent subitæ contagia cladis,
Nec uellent ictæ limen adire domus,
Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem,
Si paucos aliquis tres'ue duos'ue uocat.
Quamuis attonitus, sensit tamen omnia, nec te
Se minus aduersis indoluisse suis.
Verba solet, uultumq; tuum, gemitusq; referre,
Et te flente suos demaduisse sinus.
Quam sibi præstiteris, qua consolatus amicum
Sis ope, solandus cùm simul ipse fores.
Pro quibus affirmat fore se memoremq;, piumq;,
Siue diem uideat, siue tegatur humo.
Per caput ipse suum solitus iurare, tuumq;,
Quod scio non illi uilius esse suo.
Plena tot, & tantis referatur gratia factis,
Non sinit ille tuos littus arare boues.
Fac modò constantem profugum tueare, quod ille
Qui bene te nouit, non rogat, ipsa rogo.

ELEGIA VI.

Celebrat natalē uxoris.

ANnuus assuetum dominæ natalis honorem
Exigit, ite manus ad pia sacra meæ.
Sic quondam festum Laërtius egerat heros,
Forsan in extremo coniugis orbe diem.
Lingua fauens adsit nostrorum oblita laborum,
Quæ puto dedidicit iam bona uerba loqui.

Quæq;

Quæq; semel toto uestis mihi sumitur anno,
*discolor Sumatur fatis*decolor alba meis.
Araq; gramineo uiridis de cespite fiat,
Et uelet tepidos nexa corona focos.
Da mihi tura puer pingues facientia flammas,
Quodq; pio fusum stridat in igne merum.
Optime natalis,quamuis procul absumus,opto
Candidus huc uenias,dißimilisq; meo.
Si quid & instabat dominæ miserabile uulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæq; graui nuper plusquàm quaßata procella est,
Quod superest,tutum per mare nauis eat.
Illa domo,nataq; sua,patriaq; fruatur.
Erepta hæc uni sit satis esse mihi.
Quatenus & non est in charo coniuge fœlix,
Pars uitæ tristi cætera nube uacet.
Viuat,ametq; uirum,quoniam sic cogitur absens,
Consumatq; annos sed diuturna suos.
Adijcerem & nostros:sed ne contagia fati
Corrumpant timeo,quos agit ipsa, mei.
Nil homini certum est:fieri quis posse putaret,
Vt facerem in medijs hæc ego sacra Getis?
Aspice,ut aura tumens fumos è ture coortos
In partes Italas, & loca dextra ferat.
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
Consilium fugiunt cætera penè meum.
*Consilio *Consilium commune sacrum cùm fiat in ara
Fratribus,alterna qui periere manu,
Ipsa sibi discors,tanquam mandetur ab illis,

Scinditur

Scinditur in partes atra fauilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar,
Et me Batiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo, cùm tu non stultus ab Arcto
Terga uapor dederis, Ausoniamq; petas.
Hæc igitur lux est, quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa uidenda mihi.
Edidit hæc mores illis heroibus æquos,
Queis erat Eurytion, Icariusq; pater.
Nata pudicitia est, mores, probitasq;, fidesq;,
At non sunt ista gaudia nata die:
Sed labor, & curæ, fortunaq; moribus impar,
Iustaq; de uiduo penè querela toro.
Scilicet aduersis probitas exercita rebus
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus uidisset Vlysses,
Penelope felix, sed sine laude, foret.
Victor Echionias si uir penetrasset in arces,
Forsitan Euadnen uix sua nosset humus.
Cùm Pelia genitæ tot sint, cur cognita nobis?
Nempe fuit misero nupta quòd una uiro.
Effice ut Iliacas tangat prior alter arenas,
Laodameia nihil, cur referatur, erit.
*Et tua, quod malles, pietas ignota*fuisset,* **maneret*
Implerent uenti si mea uela sui.
Dij tamen, & Cæsar dijs accessure, sed olim,
Aequarint Pylios cùm tua fata dies:
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEG

ELEGIA VII.

Rogat amicum quendã, ne discedat ab officio.

*nostro.

TV quoq; nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras,
Tu quoq; suscepti curam dimittis amici?
Officijq; pium tam citò ponis onus?
Sarcina sum fateor, quam si tu tempore* duro
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Fluctibus in medijs nauem Palinure relinquis,
Ne fuge, ne'ue tua sit minor arte fides.
Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit leuitas Automedontis equos?
Quem semel excepit, nunquam Podalirius ægro
Promißam medicæ non tulit artis opem.
Turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes.
Quæ patuit dextræ firma sit ara meæ.
Nil nisi me solum primò tutatus es, at nunc
Me pariter serua, iudiciumq; tuum,
Si modò non aliqua est in me noua culpa, tuamq;
Mutarunt subitò crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat antè meis,
Quàm tua delicto stringantur pectora nostro,
Et uidear merito uilior esse tibi.
Non adeò toti fatis urgemur iniquis,
Vt mea sit longis mens quoq; mota malis.
Finge tamen motam, quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen uerba proterua putas?
Nec procul à uero est, quòd uel pulsarit amicum,

Mansit

Mansit in officijs non minus ille suis.
Hoc est cum miseris solùm commune beatis,
Ambobus tribui quòd solet obsequium.
Ceditur & cæcis, & quos prætexta uerendos,
Virgáq; cum uerbis imperiosa facit.
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes.
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum, minimumq́; laborum,
Isto, quo quereris, grandius illud erit.
Quàm multa madidæ celantur arundine fossæ,
Florida quàm multas Hybla tuetur apes,
Quàm multæ gracili terrena sub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta solent:
Tam me circunstat densorum turba malorum:
Crede mihi, uero est nostra querela minor.
His qui contentus non est, in littus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestiuos igitur compesce furores,
Vela neq; in medio desere nostra mari.

ELEGIA VIII.

*Quam legis, *à Scythia tibi uenit epistola terra,*
Latus ubi æquoreis Ister aditur aquis.
Si tibi contingat cum dulci uita salute,
Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut semper, quid agam, charißime, quæris,
Quamuis hoc uel me scire tacente potes.
Sum miser, hæc breuis est nostrorum summa laborum,
Quisquis & offenso Cæsare uiuet, erit.

**ex illa*

Narrat miseriam suam, & habitus, & mores Getarum.

Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
Quos habitem mores, discere cura tibi est.
Mista sit hæc quamuis inter Græcosq́;, Getasq́;,
*A male *placatis plus trahit ora Getis.* *pacatis
Sarmaticæ maior, Geticæq́; frequentia gentis
Per medias in equis itq́;, reditq́; uias.
*In quibus est nemo, qui non *goryton, & arcum,* *coryton
Telaq́; uipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux uultus, uerissima mortis imago.
Non coma, non ulla barba resecta manu.
*Dextera non segnis *fixo dare uulnera cultro,* *stricto
Quem uinctum lateri barbarus omnis habet.
*Viuit in his *igitur tenerorum lusor amorum:* *heu nõ uestrorum oblitus am.
Hos uidet, hos uates audit amice tuus.
Atq; utinam uiuat, & non moriatur in illis,
Absit ab inuisis & tamen umbra locis.
*Carmina quòd *uestro saltari nostra theatro,* *pleno
Versibus & plaudi scribis amice meis,
Nil equidem feci, tu scis hoc ipse, theatris:
Musa nec in plausus ambitiosa mea est.
Non tamen ingratum est quodcunq; obliuia nostri
Impedit, & profugi nomen in ora refert.
Quamuis interdum, quæ me læsisse recordor
Carmina deuoueo, Pieridesq́; meas.
Cùm bene deuoui, nequeo tamen esse sine illis,
Vulneribusq́; meis tela cruenta sequor.
Quæq́; modò Euboicis lacerata est fluctibus, audet
Graia Capharea currere puppis aqua.
Non tamen, ut lauder, uigilo, curamq́; futuri

Nominis, utilius quod latuisset, ago.
Detineo studijs animum, falloq; labores,
Experior curis & dare uerba meis.
Quid potius faciam desertus solus in oris?
Quam'ue malis aliam quaerere coner opem?
Siue locum specto, locus est inamabilis, & quo
Esse nihil toto tristius orbe potest.
Siue homines, uix sunt homines hoc nomine digni:
Quamq; lupi, saepe plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit uiribus aequum:
Victaq; pugnaci iura sub ense iacent.
Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis,
Oraq; sunt longis horrida tecta comis.
In paucis extant Graecae uestigia linguae:
Haec quoq; iam Getico barbara facta sono est.
Vnus in hoc *nemo est populo, qui forte Latine *non
Quaelibet e medio reddere uerba queat.
Ipse ego Romanus uates, ignoscite Musae,
Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, & fateor, iam desuetudine longa
Vix subeunt ipsi uerba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello
Barbara: non hominis culpa, sed ista loci est.
Ne tamen Ausoniae perdam commercia linguae,
Et fiat patrio uox mea tuta sono,
Ipse loquor mecum, desuetaq; uerba retracto,
Et studij repeto signa sinistra mei.
Sic animum, tempusq; traho, meq; ipse reduco,
A contemplatu semoueoq; mali.

Carminibus quæro miserarum obliuia rerum:
Præmia si studio consequar ista, sat est.

ELEGIA IX.

Inuehitur in quendam, q. se lacesseret.

NOn adeò cecidi, quamuis abiectus, ut infra
Te quoq; sim, inferius quo nihil esse potest.
Quæ tibi res animos in me facit improbe? cur'ue
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem, placidumq; iacenti
Nostra quibus possunt illachrymare feræ?
Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe
Numen, & exosæ uerba superba deæ?
Exiget at dignas ultrix Rhamnusia pœnas,
Imposito calcas quòd mea fata pede.
Vidi ego naufragiumq;, uiros & in æquore mergi:
Et nunquam dixi, iustior unda fuit.
Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
Nunc mendicato pascitur ille cibo.
Paßibus ambiguis Fortuna uolubilis errat,
Et manet in nullo certa, tenaxq; loco.
Sed modò læta manet, uultus modò sumit acerbos,
Et tantùm constans in leuitate sua est.
Nos quoq; floruimus: sed flos fuit ille caducus:
Flammaq; de stipula nostra, breuisq; fuit.
Ne'ue tamen tota capias fera gaudia mente,
Non est placandi spes mihi nulla dei.
Vel quia peccaui citra scelus, utq; pudore
Non caret, inuidia sic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens ad finem Solis ab ortu

Illo

Illo, cui paret, mittius orbis habet.
Scilicet ut per uim non est superabilis ulli,
Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
Exemploq; deûm, quibus accessurus & ipse est,
Cum pœnæ uenia plura roganda petam.
Si numeres anno soles & nubila toto,
Inuenies nitidum sæpius* esse diem. *isse
Ergo ne nimium nostra lætere ruina,
Restitui quondam me quoq; posse puta.
Posse puta fieri lenito principe, uultus
Vt uideas media tristis in urbe meos.
Vtq; ego te uideam causa grauiore fugatum,
Hæc sunt à primis proxima uota meis.

ELEGIA X.

Cur amici cuiusdam nomen non ponat in carminibus suis.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus, positus quàm mihi sæpe fores.
Te canerem solum meriti memor, inq; libellis
Creuisset sine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota sciretur in urbe,
Exul in amissa si tamen urbe legor.
Te præsens mitem nosset, te serior ætas,
Scripta uetustatem si modò nostra ferunt.
Nec tibi cessaret doctus benedicere lector.
Hic te seruato uate maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quòd ducimus auras,
Gratia post magnos est tibi habenda deos.
Ille dedit uitam, tu, quam dedit ipse, tueris:
Et facis accepto munere posse frui.

Cumq; perhorreret casus pars maxima nostros,
  Pars etiam credi pertimuisse uelit.
Naufragiumq; meum tumulo spectaret ab alto:
  Nec dederit nanti per freta sæua manum.
Seminecem Stygia reuocasti solus ab unda.
  Hoc quoq;, quòd memores poßumus esse, tuum est.
Dij tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos:
  Non potuit uotum plenius esse meum.
Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis
  Poneret in multa luce uidenda labor.
Nunc quoq; iam quamuis est iußa quiescere, quin te
  Nominet inuitum, uix mea musa tenet.
Vtq; canem pauidæ nactum uestigia ceruæ
  Latrantem frustra copula dura tenet:
Vtq; fores nondum reserati carceris acer
  Nunc pede, nunc ipsa fronte laceßit equus:
Sic mea lege data uincta, atq; inclusa Thaleia
  Per titulum uetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici,
  Parebo iußis, parce timere, tuis.
At non parerem, si non meminisse putares.
  Hoc, quod non prohibet uox tua, gratus ero.
Dumq; (quod ò breue sit) lumen uitale uidebo,
  Seruiet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA XI.

Queritur iã triennium exulare in Ponto.

VT sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister,
  Facta est Euxini dura ter unda maris.
At mihi iam uideor patria procul eße tot annis,

Darda

Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.
Stare putes, adeò procedunt tempora tardè:
Et peragit lentis paßibus annus iter.
Nec mihi solstitium quicquam de noctibus aufert.
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura nouata est?
Cumq; meis curis omnia longa facit?
An peragunt solitos communia tempora motus?
Suntq; magis uitæ tempora dura meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine *Pontus, *littus
Et Scythici uerè terra sinistra freti.
Innumeræ circùm gentes fera bella minantur,
Quæ nisi de rapto uiuere turpe putant.
Nil extrà tutum est, tumulus defenditur ipse
Mœnibus exiguis, ingenioq; loci.
Quod minime credas, ut aues densißimus hostis
Aduolat, & prædam uix bene uisus agit.
Sæpe intra muros clausis uenientia portis
Per medias legimus noxia tela uias.
Est igitur rarus, qui iam colere audeat, isq;
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor iunctis pice cantat auenis:
Proq; lupo pauidæ bella uerentur oues.
Vix ope castelli defendimur, & tamen intus
Mista facit Graijs barbara turba metum.
Quippe simul nobiscum habitat discrimine nullo
Barbarus, & tecti plus quoq; parte tenet.
Quos ut non timeas, poßis odisse uidendo
Pellibus, & longa *tempora tecta coma. *corpora

Hos quoq;, qui geniti Grasia creduntur ab urbe,
Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
Exercent illi sociæ commercia linguæ:
Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli.
Derident stolidi uerba Latina Getæ.
Meq; palam de me tutò malè sæpe loquuntur:
Forsitan obijciunt exiliumq; mihi.
Vtq; sit in me aliquid, siquid dicentibus illis
Abnuerim quoties, adnuerimq;, putant.
Adde, quòd iniustum rigido ius dicitur ense,
Dantur & in medio uulnera sæpe foro.
O' duram Lachesin, quæ tam graue sydus habenti
Fila dedit uitæ non breuiora meæ.
Quòd patriæ uultu, uestroq; caremus amici,
Atq; hæc in Scythicis gentibus esse queror.
Vtraq; pœna grauis, merui tamen urbe carere:
Non merui tali forsitan esse loco.
Quid loquor ah demens? ipsam quoq; perdere uitam
Cæsaris offenso numine dignus eram.

ELEGIA XII.

Ad uxorem, quòd eã quidam exulis uxorem uocasset.

QVòd te, nescio quis, per iurgia dixerit esse
Exulis uxorem, littera questa tua est.
Indolui, non tam mea quòd fortuna male audit,
Qui iam consueui fortiter esse miser:
Quàm quia, cui minime uellem, sum causa pudoris,
Teq; reor nostris erubuisse malis.
Perfer, & obdura, multo grauiora tulisti,

Eripuit cùm me principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo iudice nominor exul,
Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est ipsum offendisse, priusq;
Venisset mallem funeris hora mihi.
Quassa tamen nostra est, non mersa, nec obruta nauis,
Vtq; caret portu, sic tamen extat aquis.
Nec uitam, nec opes, nec ius mihi ciuis ademit,
Qui merui uitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit ullum,
Nil, nisi me patrijs iussit abesse focis.
Vtq; alijs, quorum numerum comprendere non est,
Cæsareum numen sic mihi mite fuit.
Ipse relegati, non exulis utitur in me
Nomine, tuta suo iudice causa mea est.
Iure igitur laudes Cæsar pro parte uirili
Carmina nostra tuas qualiacunq; canunt.
Iure deos, ut adhuc cœli tibi lumina claudant,
Teq; uelint sine se comprecor esse Deum.
Optat idem populus: sed ut in mare flumina uastum,
Sic solet exiguæ currere riuus aquæ.
At tu fortunam, cuius uocor exul ab ore,
Nomine mendaci parce grauare meam.

ELEGIA XIII.

Ad amicum, qui monebat ut exiliũ carminibus oblectaret.

Scribis, ut oblectem studio lachrymabile tempus,
Ne pereant turpi pectora nostra situ.
Difficile est, quod amice mones, quia carmina lætum
Sunt opus, & pacem mentis habere uolunt.

Nostra per aduersas agitur fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea tristior esse potest.
*ludat Exigis,ut Priamus natorum funere*plaudat,
Et Niobe festos ducat ut orba choros.
Luctibus an studio uideor debere teneri
Solus in extremos iussus abire Getas?
*ut ualido Des licet*inualido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuisse rei,
Fracta cadet tantæ sapientia mole ruinæ:
Plus ualet humanis uiribus ira dei.
Ille senex dictus sapiens ab Apolline,nullum
Scribere in hoc casu sustinuisset opus.
Vt ueniant patriæ,ueniant obliuia nostri,
Omnis & amißi sensus abesse queat.
At timor officio fungi uetat ipse quieto,
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde quòd ingenium longa rubigine læsum
Torpet,& est multò quàm fuit antè,minus.
Fertilis,aßiduo si non renouetur aratro,
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.
Tempore qui longo steterit,malè currit,& inter
Carceribus missos ultimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariem,rimisq; dehiscit,
Siqua diu solitis cymba uacauit aquis.
Me quoq; despera,fuerim cùm paruus & antè,
Illi,qui fueram,posse redire parem.
Contudit ingenium patientia longa malorum,
*magna Et pars antiqui*nulla uigoris*adest.
*abest Sæpe tamen nobis,ut nunc quoq;,sumpta tabella est,

Inq;

Inq; suos uolui cogere uerba pedes.
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis,
Digna sui domini tempore digna loco.
Deniq; non paruas animo dat gloria uires,
Et *facunda facit pectora laudis amor. *foecunda
Nominis, & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura secunda meas.
Non adeò est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ,
Si liceat, nulli cognitus esse uelim.
An quia cesserunt primo bene carmina, suades
Scribere, successus ut sequar ipse meos?
Pace nouem uestra liceat dixisse sorores,
Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
Vtq; dedit iustas tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
Nil mihi debebat cum uersibus amplius esse,
*Sed fugerem merito naufragus omne fretum, Sic
At puto, si demens studium fatale retentem,
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
Verbaq; significent quid mea, norit, adest.
Omnia barbariæ loca sunt, uocisq; ferinæ
*Omnia, quæ possunt, plena timore sonant. *Omnia sunt Getici plena timore soni
Ipse mihi uideor iam dedidicisse Latinè,
Iam didici Geticè, Sarmaticeq; loqui.
Nec tamen, ut uerum fatear tibi, nostra teneri
A' componendo carmine Musa potest.
Scribimus, & scriptos absumimus igne libellos:
Exitus est studij parua fauilla mei.
Nec possum, & cupio non ullos ducere uersus,

Ponitur idcirco noster in igne labor.
Hinc nisi pars casu flammis erepta,dolo'ue
Ad uos ingenij non uenit ulla mei.
Sic utinam,quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit,in cineres ars mea uersa foret.

ELEGIA XIIII.

Ad amicum, quòd nihil literarum daret, cùm faceret cætera.

HAnc tuus è Getico mittit tibi Naso salutem,
Mittere si quisquam,quo caret ipse,potest.
Aeger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi nequa uacet.
Perq; dies multos lateris cruciatibus uror,
*Sed quod*in immodico frigore læsit hyems.*
Si tamen ipse uales,aliqua nos parte ualemus,
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cùm dederis ingentia pignora,cumq;
Per numeros omnes hoc tueare caput,
Quòd tua me rarò solatur epistola,peccas,
Remq; piam præstas,& mihi uerba negas.
Hoc precor emenda,quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore næuus erit.
Pluribus accusem,fieri nisi posset,ut ad me
Littera non ueniat,missa sit illa tamen.
Dij faciant,ut sit temeraria nostra querela,
Teq; putem falsò non meminisse mei.
Quod precor,esse liquet:neq; enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana prius gelido desint absynthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo:
Immemorem quàm te quisquam conuincat amici.

*non modic.

Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen ut falsæ poßis quoq; tollere culpæ
Crimina,quod non es,ne uideare,caue.
Vtq; solebamus consumere longa loquendo
Tempora sermoni deficiente die:
Sic ferat,ac referat tacitas nunc littera uoces,
Et peragant linguæ charta,manusq; uices.
Quod tibi ne nimium uidear diffidere,sitq;
Versibus hoc paucis admonuisse satis.
Accipe,quo semper finitur epistola uerbo,
Atq; meis distent ut tua fata, uale.

ELEGIA XV.

Ad uxorem, quòd suis libris sit æterna.

QVanta tibi dederim nostris monimenta libellis,
O mihi me coniux charior,ipsa uides.
Detrahat autori multum fortuna licebit,
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dumq; legar,pariter mecum tua fama legetur:
Non potes in mœstos omnis abire rogos.
Cumq; uiri casu poßis miseranda uideri,
Inuenies aliquas,quæ quod es,esse uelint:
Quæ te nostrorum cùm sis in parte laborum,
Felicem dicant,inuideantq; tibi.
Non ego diuitias dando tibi plura dedissem.
Diuitis ad manes nil feret umbra suos.
Perpetui fructum donaui nominis,idq;
Quo dare nil potui munere maius habes.
Adde quòd & rerum sola es tutela mearum,
Ad te non parui uenit honoris onus.
Quòd nunquàm uox est de te mea muta,tuiq;

Iudicijs debes esse superba uiri.
Quæ ne quis poßit temeraria dicere, persta,
Et pariter serua meq;, piamq; fidem.
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit
Et tandem probitas irreprehensa fuit.
Par eadem nostra nunc est tibi facta ruina:
Conspicuum uirtus hic tua ponat opus.
Esse bonam facile est, ubi quod uetet esse remotum est,
Et nihil officijs nupta, quod obstet, habet.
Cùm Deus intonuit non se subducere nimbo,
Id demum est pietas, id socialis amor.
Rara quidem est uirtus, quam non fortuna gubernat,
Quæ maneat stabili, cùm fugit illa, pede.
*Siqua tamen pretij sibi merces ipsa petiti est,
Inq; parum lætis ardua rebus adest:
Si tempus numeres, per secula nulla tacetur,
Et loca mirantur, quà patet orbis iter.
Aspicis, ut longo teneat laudabilis æuo
Nomen inextinctum Penelopæa fides?
Cernis ut Admeti cantetur, & Hectoris uxor?
Ausaq; in accensos Hiphias ire rogos?
Vt uiuat fama coniux Phylaceïa, cuius
Iliacam celeri uir pede preßit humum?
*Nil opus est morte pro me, sed amore, fideq;,
Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te credideris, quia non facis, ista moneri:
Vela damus, quamuis remige puppis eat.
Qui monet, ut facias, quod iam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

*Si tamẽ est, precium cui uirtus ipsa petitum.

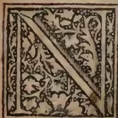
*At nece nil opus est

FINIS.

P. OVIDII NASONIS DE PONTO, LIBER PRIMVS.

ELEGIA. I.

AD BRVTVM

ASO Tomitanæ iam non nouus incola terræ,
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.
Si uacat, hoſpitio peregrinos Brute libellos
Excipe, dumq; aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter monimenta uenire,
Ne ſuus hoc illis clauſerit autor iter.
Ah quoties dixi, certè nil turpe docetis,
Ite, patet caſtis *ueſtibus iſte locus. *uerſibus ille
Nec tamen accedunt, ſed ut aſpicis ipſe, latere
Sub lare priuato tutius eſſe putant.
Quæris, ubi hos poßis nullo componere læſo,
Quà ſteterant artes, pars uacat illa tibi.
Quid ueniant nouitate roges fortaſſe ſub ipſa,
Accipe, quodcunq; eſt, dummodo non ſit amor.
Inuenies, quamuis non ſit miſerabilis index,
Non minus hoc illo triſte, quod antè dedi.
Rebus idem, titulo differt, & epiſtola cui ſit
Non occultato nomine miſſa docet.
Nec uos hoc uultis, ſed non prohibere poteſtis,

Musaq; ad inuitos officiosa uenit.
Quidquid id est, adiunge meis: nil impedit ortos
Exule seruatis legibus urbe frui.
Quod metuas non est: Antoni scripta leguntur:
Doctus & in promptu carmina Brutus habet.
Nec me nominibus furiosus confero tantis.
Saeua deos contra non tamen arma tuli.
Deniq; Caesareo, quod non desiderat ipse,
Non caret è nostris ullus honore liber.
Si dubitas de me, laudes admitte deorum,
Et carmen dempto nomine sume meum.
Adiuuat in bello pacatae ramus oliuae,
Proderit autorem pacis habere nihil?
Cùm foret Aeneae ceruix subiecta parenti,
Dicitur ipsa uiro flamma dedisse uiam.
Fert liber Aeneaden, & non iter omne patebit?
At patriae pater hic ipsius ille fuit.
Ecquis ita est audax, ut limine cogat abire
Iactantem Pharia tinnula sistra manu?
Ante deûm matrem cornu tibicen adunco
Cùm canit, exiguae quis stipis aera neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Ducum,
Vnde tamen uiuat, uaticinator habet.
Ipsa mouent animos superorum numina nostros.
Turpe nec est tali credulitate capi.
En ego pro sistro, Phrygijq; foramine buxi
Gentis Iuleae numina sacra fero.
Vaticinor, moneoq;, locum date sacra ferenti,
Non mihi, sed magno poscitur ille deo.

Nec

Nec quia uel merui, uel sensi principis iram,
*A nobis ipsum*nolo putare coli.* *nolle putate
Vidi ego linigeræ numen uiolasse fatentem
Isidis, Isiacos ante sedere focos.
Alter ob huic similem priuatus lumine culpam
Clamabat media se meruisse uia.
Talia cœlestes fieri præconia gaudent,
Vt sua quid ualeant numina teste probent.
Sæpe leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,
Cùm bene peccati pœnituisse uident.
Pœnitet ò, si quid miserorum creditur ulli,
Pœnitet, & facto torqueor ipse meo.
Cumq; sit exilium, magis est mihi culpa dolori,
Estq; pati pœnam, quàm meruisse minus.
Vt mihi dij faueant, quibus est manifestior ipse,
Pœna potest demi, culpa perennis erit.
Mors faciet certè, ne sim, cùm uenerit exul:
Ne non peccarim, mors quoq; non faciet.
Non igitur mirum est, si mens mea tabida facta
De niue manantis more liquescit aquæ.
Estur ut occulta uitiata putredine nauis,
Aequoreos scopulos ut cauat unda salis,
Roditur ut scabra positum rubigine ferrum,
Conditus ut tineæ carpitur ore liber:
Sic mea perpetuos curarum pectora morsus,
Fine quibus nullo conficiantur, habent.
Nec prius hi mentem stimuli, quàm uita relinquent:
Quiq; dolet, citius, quàm dolor ipse, cadet.
Hoc mihi si superi, quorum sumus omnia, credent,

Forsitan exigua dignus habebor ope,
Inq; locum Scythico uacuum mutabor ab arcu,
Plus isto duri, si precer, oris ero.

ELEGIA II. AD MAXIMVM.

se uitã p extrema oia pucer.

MAxime, qui tanti mensuram nominis imples,
Et geminas animi nobilitate genus,
Qui nasci ut posses, quamuis cecidere trecenti,
Non omnes Fabios abstulit una dies:
Forsitan hæc à quo mittatur epistola quæras,
Quisq; loquar tecum, certior esse uelis.
Hei mihi, quid faciam? uereor, ne nomine lecto
Durus, & aduersa cætera mente legas.
*aliquis Viderit hæc *si quis, tibi me scripsisse fateri
Audebo, & proprijs ingemuisse malis.
Viderit, audebo tibi me scripsisse fateri,
*pœnæ Atq; modum *culpæ notificare meæ:
Qui, dignum pœna cùm me grauiore fuisse
Confitear, possum uix grauiora pati.
Hostibus in medijs, interq; pericula uersor,
Tanquam cum patria pax sit adempta mihi.
Qui mortis sæuo geminent ut uulnere causas,
Omnia uipereo spicula felle linunt.
His eques instructus perterrita mœnia lustrat,
More lupi clausas circumeuntis oues.
At semel intentus neruo leuis arcus equino
Vincula semper habens irresoluta manet.
Tecta rigent fixis ueluti uallata sagittis.
Portaq; uix firma summouet arma sera.

Adde

Adde loci faciem nec fronde, nec arbore tecti:
Et quòd iners hyemi continuatur hyems.
Hic me pugnantem cum frigore, cumq; sagittis,
Cumq; meo fato quarta fatigat hyems.
Fine carent lachrymæ, nisi cùm stupor obstitit illis,
Et similis morti corpora torpor habet.
Felicem Nioben, quamuis tot funera uidit,
Quæ posuit sensum saxea facta malis.
Vos quoq; felices, quarum clementia fratrem
Cortice uelauit populus ora nouo.
Ille ego sum, lignum qui non admittor in ullum:
Ille ego sum, frustra qui lapis esse uelim.
Ipsa Medusa oculis ueniat licet obuia nostris,
Amittet uires* protinus ipsa suas. *ipsa Medusa
Viuimus, ut nunquam sensu careamus amaro,
Et grauior longa sit mea pœna mora.
Sic inconsumptum Tityi, semperq; renascens
Non perit, ut possit sæpe perire, iecur.
At puto, cùm requies, medicinaq; publica curæ
Somnus adest, solitis nox uenit orba malis.
Somnia me terrent ueros imitantia casus,
Et uigilant sensus in mea damna mei.
Aut ego Sarmaticas uideor uitare sagittas,
Aut dare captiuas in fera uincla manus,
Aut, ubi decipior melioris imagine somni,
Aspicio patriæ tecta relicta meæ:
Et modò uobiscum, quos sum ueneratus, amici,
Et modò cum chara coniuge multa loquor.
Sic, ubi percepta est breuis, & non uera uoluptas,

Peior ab admonitu fit ſtatus ille boni.
Siue dies igitur caput hoc miſerabile cernit,
Siue pruinoſæ noctis aguntur equi,
Sic mea perpetuis liqueſcunt pectora curis,
Ignibus admotis ut noua cera ſolet.
Sæpe precor mortem, mortem quoq; deprecor idem,
Ne mea Sarmaticum contegat oſſa ſolum.
Cùm ſubit, Auguſti quæ ſit clementia, credo
Mollia naufragijs littora poſſe dari.
Cùm uideo quàm ſint mea fata tenacia, frangor,
Speſq; leuis magno uicta timore cadit.
Nec tamen ulterius quicquam ſperóue, precorue,
Quàm male mutato poſſe carere loco.
Aut hoc, aut nihil eſt, pro me tentare modeſtè
Gratia quod ſaluo ueſtra pudore queat.

ELEGIA III. AD MAXIMVM.

Rogat Max. ut vxoris gratia uicinori loco exulet, eo deprecatore.

SVſcipe Romanæ facundia maxime linguæ
Difficilis cauſæ mite patrocinium.
Eſt mala (confiteor) ſed te bona fiet agente:
Lenia pro miſera fac modò uerba fuga.
Neſcit enim Cæſar, quamuis Deus omnia norit,
Vltimus hic qua ſit conditione locus.
Magna tenent illud numen molimina rerum:
Hæc eſt cœleſti pectore cura minor.
Non uacat, in qua ſint poſiti regione Tomitæ,
Quærere, finitimo uix loca nota Getæ:
Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres,
Cultaq; Oreſteæ Taurica terra deæ:

Quæq;

Quæq; aliæ gentes, ubi frigore constitit Ister,
Dura meant celeri terga per amnis equo.
Maxima pars hominum nec te pulcherrima curat
Roma, nec Ausonij militis arma timet.
Dant illis animos arcus plenæq; pharetræ,
*Quamq; *licet longis cursibus aptus equus,* *libet
Quodq; sitim didicere diu tolerare, famemq;,
Quodq; sequens nullas hostis habebit aquas.
Ira uiri mitis non me misisset in istam,
Si satis hæc illi nota fuisset humus.
Nec me, nec quenquam Romanum gaudet ab hoste,
Meq; minus, uitam cui dedit ipse, capi.
Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu,
Nil opus est ullis in mea fata Getis.
Sed neq;, cur morerer, quicquam mihi comperit actum,
Et minus infestus, quàm fuit, esse potest.
Tunc quoq; nil fecit, nisi quod facere ipse coëgi.
Penè etiam merito parcior ira meo est.
*Dij faciant igitur, quorum *mitißimus ille est,* *iustißimus
Alma nihil maius Cæsare terra ferat.
Utq; diu sub eo, sic sit sub Cæsare terra,
Perq; manus huius tradita gentis eant.
At tu tam placido, quàm nos quoq; sensimus illum,
Iudice, pro lachrymis ora resolue meis.
Non petis, ut bene sit, sed uti male tutius, utq;
Exilium sæuo distet ab hoste meum:
Quamq; dedere mihi præsentia numina uitam,
Non adimat stricto squalidus ense Getes.
Deniq; si moriar, subeam pacatius aruum,

Oßa nec à Scythica nostra premantur humo:
Nec male compositos, ut scilicet exule dignum est,
Bistonij cineres ungula pulset equi:
Et ne, si superest aliquis post funera sensus,
Terreat ut manes Sarmatis umbra meos.
Cæsaris hæc animum poterant audita mouere,
Maxime, mouissent si tamen antè tuum.
Vox precor Augustas pro me tua molliat aures,
Auxilio trepidis quæ solet esse reis.
Aßuetáq; tibi doctæ dulcedine linguæ
Aequandi superis pectora flecte uiri.
Non tibi Theromedon, crudusq; rogabitur Atreus,
Quiq; suis homines pabula fecit equis:
Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia uelox,
Quiq; dolet, quoties cogitur esse ferox.
Qui uincit semper uictis ut parcere poßit,
Clausit & æterna ciuica bella sera.
Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coërcet,
Et iacit inuita fulmina rara manu.
Ergo tam placidas orator mißus ad aures,
Vt propior patriæ sit fuga nostra, roga.
Ille ego sum, qui te colui, quem festa solebat
Inter conuiuas mensa uidere tuos.
Ille ego, qui dixi uestros Hymenæon ad ignes,
Et cecini fausto carmina digna toro:
Cuius te solitum memini laudare libellos,
Exceptis domino qui nocuere suo.
Cui tua nonnunquam miranti scripta legebas.
Ille ego, de uestra cui data nupta domo est.

Hanc

Hanc probat, & primo dilectam semper ab æuo
  Est inter comites Martia censa suas.
Inq; suis habuit matertera Cæsaris antè:
  Quarum iudicio siqua probata, proba est.
Ipsa sua melior fama laudantibus istis
  Claudia diuina non eguisset ope.
Nos quoq; præteritos sine labe peregimus annos,
  Proxima pars uitæ transilienda meæ est.
Sed de me ut sileam, coniux mea sarcina uestra est.
  Non potes hanc salua dißimulare fide.
Confugit hæc ad uos, uestrasq; amplectitur aras.
  Iure uenit cultos ad sibi quisq; deos.
Flensq; rogat, precibus lenito Cæsare uestris,
  Busta sui fiant ut propiora uiri.

ELEGIA IIII. AD RVFINVM.

HAnc tibi Naso tuus mittit Rufine salutem:
  Qui miser est, ulli si suus esse potest.
Reddita confusæ nuper solatia menti
  Auxilium nostris spemq; tulere malis.
Vtq; Machaonijs Pæantius artibus heros
  Lenito medicam uulnere sensit opem:
Sic ego mente iacens, & acerbo saucius ictu,
  Admonitu cœpi fortior esse tuo.
Et iam deficiens sic ad tua uerba reuixi,
  Vt solet infuso uena redire mero.
Nec tamen exhibuit tantas facundia uires,
  Vt mea sint dictis pectora sana tuis.

se omnib[us] remotius exulare.

Vt multum demas nostro de pectore curæ,
Non minus exhausto, quod superabit, erit.
Tempore ducetur longo fortasse cicatrix.
Horrent admotas uulnera cruda manus.
Non est in medico, semper releuetur ut æger:
Interdum docta plus ualet arte malum.
Cernis ut è molli sanguis pulmone remissus
Ad Stygias certo limite ducat aquas?
Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla uulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoq; interdum nulla medicabilis arte,
Aut si sit, longa est attenuanda mora.
Cùm bene firmarunt animum præcepta iacentem,
Sumptaq; sunt nobis pectoris arma tui,
Rursus amor patriæ ratione ualentior omni,
Quod tua fecerunt scripta, retexit opus.
Siue pium uis hoc, seu uis muliebre uocari,
Confiteor misero molle cor esse mihi.
Non dubia est Ithaci prudentia, sed tamen optat
Fumum de patrijs posse uidere focis.
Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cùm bene sint clausæ caueа Pandione natæ,
Nititur in syluas quæq; redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones

(Nec

(Nec feritas illos impedit) antra petunt.
Tu tamen exilij morsus ex pectore nostro
Fomentis speras cedere posse tuis.
Effice, uos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
Talibus ut leuius sit caruisse malum.
At puto qua fueram gènitus tellure carenti,
In tamen humano contigit esse loco.
Orbis in extremi iaceo desertus arenis,
Fert ubi perpetuas obruta terra niues.
Non ager hic pomum, non dulces educat uuas,
Non salices ripa, robora monte uirent.
Ne'ue fretum laudes terra magis, æquora semper
Ventorum rabie solibus orba tument.
Quocunq; aspicies, campi cultore carentes,
Vastaq;, quæ nemo uendicet, arua iacent.
Hostis adest dextra, læuaq; à parte timendus,
Vicinoq; metu terret utrunq; latus.
Altera Bistonias pars est sensura sagittas,
Altera Sarmatica spicula*mista manu. *missa
I nunc, & ueterum nobis exempla uirorum,
Qui forti casum mente tulere refer,
Et graue magnanimi robur mirare Rutulli,
Non usi reditus conditione dati.
Smyrna uirum tenuit, non Pontus, & hostica tellus:
Smyrna minus nullo penè petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus.
Legit enim sedes Attica terra tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
Argolica primam sensit in urbe fugam.

Pulsus Aristides patria Lacedæmona fugit,
 Inter quas dubium, quæ prior esset, erat,
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
 Thessalicamq; adijt hospes Achillis humum.
Exul ab Aemonia Pirenida cesSit ad undam,
 Quo duce trabs Colcha sacra concurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus:
 Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus Calidone fugatus,
 Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
Quid referam ueteres Romanæ gentis, apud quos
 Exulibus tellus ultima Tybur erat?
Persequar ut cunctos, nulli datus omnibus æuis
 Tam procul à patria est, horridior'ue locus.
Quo magis ignoscat sapientia uestra dolenti,
 Quæ facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior, si poSsint nostra coire
 Vulnera, præceptis posse coire tuis.
Sed uereor, ne me frustra sanare labores,
 Nec iuuer admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc, quia sit maior prudentia nobis,
 Sed sim, quàm medico, notior ipse tibi.
Vt tamen hoc ita sit, munus tua grande uoluntas
 Ad me peruenit, consuluiq; boni.

ELEGIA V. AD VXOREM.

se malis senescere, et optare tandem uxorem reuisere.

IAm mihi deterior canis aspergitur ætas:
 Iamq; meos uultus ruga senilis arat.

Iam

Iam uigor,& quasso languent in corpore uires,
  Nec iuueni lusus qui placuere,iuuant.
Nec me,si subitò uideas,cognoscere poßis,
  Aetatis facta est tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos,sed & altera causa est,
  Anxietas animi,continuusq; labor.
Nam mea per longos siquis mala digerat annos,
  Crede mihi,Pylio Nestore maior ero
Cernis,ut in duris (& quid boue firmius?) aruis
  Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ nunquam uacuo solita est cessare nouali,
  Fructibus aßiduis laßa senescit humus.
Occidet,ad circi siquis certamina semper,
  Non intermißis cursibus,ibit equus.
Firma sit illa licet,soluetur in æquore nauis,
  Quæ nunquam liquidis sicca carebit aquis.
Me quoq; debilitat series immensa laborum:
  Ante meum tempus cogor & esse senex.
Otia corpus alunt,animus quoq; pascitur illis,
  Immodicus contrà carpit utrunq; labor.
Aspice in has partes quòd uenerit Aesone natus,
  Quam laudem à sera posteritate ferat.
At labor illius nostro leuiorq;,minorq;,
  Si modò non uerum nomina magna premunt.
Ille est in Pontum Pelia mittente profectus,
  Qui uix Theßaliæ fine timendus erat.
Cæsaris ira mihi nocuit,quem Solis ab ortu,
  Solis ad occasus utraq; terra timet.
Iunctior Aemonio est Ponto,quàm Roma sit Istro,

Et

Et breuius quàm nos ille peregit iter.
Ille habuit comites primos telluris Achiuæ,
At nostram cuncti deseruere fugam.
Nos fragili ligno uastum sulcauimus æquor,
Quæ tulit Aesoniden firma carina fuit.
Nec mihi Tiphys erat rector,nec Amyntore natus
Quas fugerem docuit,quas sequererq; uias.
Illum tutata est cum Pallade regia Iuno,
Defendêre meum numina nulla caput.
Illum furtiuæ iuuere cupidinis artes,
Quas à me uellem non didicisset amans.
Ille domum rediit,nos his moriemur in aruis,
Perstiterit læsi si grauis ira dei.
Durius est igitur nostrum fidißima coniux,
Illo,quod subiit Aesone natus opus.
Te quoq;,quam iuuenem discedens urbe reliqui,
Credibile est nostris insenuisse malis.
O'ego Dii faciant,talem te cernere poßim,
Charáq; mutatis oscula ferre comis,
Amplectiq; meis corpus non pingue lacertis,
Et gracile hoc fecit dicere cura mei,
Et narrare meos flenti flens ipse dolores,
Sperato nunquam colloquioq; frui,
Turáq; Cæsaribus,cum coniuge Cæsare digna,
Diis ueris memori debita ferre manu.
Memnonis hanc utinam lenito Cæsare mater
Quàm primum roseo prouocet ore diem.

ELEGIA VI. AD MAXIMVM.

Ille

Ille tuos quondam non ultimus inter amicos,
Vt sua uerba legas Maxime, Naso rogat.
In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
Nescius exilij ne uideare mei.
Cernis ut ignauum corrumpant otia corpus?
Vt capiant uitium, ni moueantur aquæ?
Et mihi siquis erat *dicendi carminis usus, *dictandi
Deficit, estq; minor factus inerte situ.
Hæc quoq;, quæ legitis, si quid mihi Maxime credis,
Scribimus inuita, uixq; *coacta manu. *mouente
Non libet in tales animum contendere curas:
Nec uenit in duros musa uocata Getas.
Vt tamen ipse uides, luctor deducere uersum,
Sed non fit fato mollior ipse meo.
Cùm relego, scripsisse pudet, quia plurima cerno
Me quoq;, qui feci, iudice digna lini.
Nec tamen emendo, labor hic, quàm scribere maior,
Mensq; pati durum sustinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
Vt sub iudicium singula uerba uocem?
Torquet enim fortuna parum? nisi Lychus in Hebrum
Confluat? & frondes alpibus addat Athos?
Parcendum est animo miserabile uulnus habenti.
Subducunt oneri colla perusta boues.
At puto fructus adest iustißima causa laborum,
Et sata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
Profuit, atq; utinam non nocuisset opus.
Cur igitur scribam miraris, miror & ipse,

Et

Et tecum quæro sæpe quid inde petam.
An populus uerè sanos negat esse poëtas?
Sumq; fides huius maxima uocis ego?
Qui sterili cùm sim toties deceptus ab aruo,
Damnosa persto condere semen humo.
Scilicet est cupidus studiorum quisq; suorum,
Tempus & assueta ponere in arte iuuat.
*eiurat *Saucius* euitat pugnas gladiator, & idem*
Immemor antiqui uulneris arma capit.
Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis,
Et ducit remos, qua modò nauit aqua.
Sic ego constanter studium non utile seruo,
Et repeto, nollem quas coluisse, Deas.
Quid potius faciam? non sum qui segnia ducam
Otia: mors nobis tempus habetur iners.
Nec iuuat in lucem nimio marcessere uino,
Nec tenet incertas alea blanda manus.
Cùm dedimus somno, quas corpus postulat, horas,
Quo ponam uigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrij contendere discam
Sarmaticos arcus, & trahar arte loci?
Hoc quoq; me studium prohibent assumere uires,
Mensq; magis gracili corpore nostra ualet.
Cùm bene quæsieris, quid agam: magis utile nil est
Artibus ijs, quæ nil utilitatis habent.
Consequor ex illis casus obliuia nostri.
Hanc messem satis est si mea reddit humus.
Gloria uos acuat, uos ut recitata probentur
Carmina, Pierijs inuigilate choris.

Quod

Quod uenit ex facili, satis est componere nobis,
Et nimis intenti causa laboris abest.
Cur ego sollicita poliam mea carmina cura?
An uerear, ne non approbet illa Getes?
Forsitan audacter faciam, sed glorior Istrum
Ingenio nullum maius habere meo.
Hoc, ubi uiuendum est, satis est si consequor aruo,
Inter inhumanos esse poëta Getas.
Quid mihi diuersum fama contendere in orbem?
Quem fortuna dedit, Roma sit ille locus.
Hoc mea contenta est infelix musa theatro:
Sic merui, magni sic uoluere dei.
Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
Quò Boreas penna deficiente uenit.
Diuidimur cœlo, quæq; est procul urbe Quirini
Aspicit hirsutos comminus Vrsa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas, uix credere possum
Indicium studij transiluisse mei.
Finge legi, quodq; est mirabile, finge placere,
Autorem certè res iuuat ista nihil.
Quid tibi si calida prosit laudere Siene,
Aut ubi Taprobanen Indica tingit aqua?
Altius ire libet, si te distantia longè
Pleïadum laudent signa, quid inde feres?
*Sed neq; peruenio scriptis*melioribus istuc,* *mediocribus
Famaq; cum domino fugit ab urbe suo.
Vosq;, quibus perij, nunc cùm mea fama sepulta est,
Nunc quoq; de nostra morte tacere reor.

AD

ELEGIA VII. AD GRAECINVM.

quoniam Graecinus aberat cum relegatus est, mirat ur sibi adsit quantum pot.

Ecquid ut audisti (nam te diuersa tenebat
Terra) meos casus, cor tibi triste fuit?
Dißimules, metuasq; licet Græcine fateri
(Si bene te noui) triste fuisse liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis istos,
Nec minus à studijs dißidet ista tuis.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasq; fugit.
Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
Quàm sinit officium, militiæq; labor.
Certè ego, cùm primùm potui sentire, quid essem,
Nam fuit attonito mens mihi nulla diu,
Hanc quoq; fortunam sensi, quòd amicus abesses,
Qui mihi præsidium grande futurus eras.
Tecum tunc aberant ægræ solatia mentis,
Magnaq; pars animi, consilijq; mei.
At nunc, quod superest, fer opem precor eminus unà,
Alloquioq; iuua pectora nostra tuo.
Quæ (non mendaci si quidquam credis amico)
Stulta magis dici, quàm scelerata decet.
Nec breue, nec tutum est peccati quæ sit origo
Scribere, tractari uulnera nostra timent.
Qualiacunq; modo mihi sint ea facta rogare
Desine: non agites, si qua coire uelis.
Quidquid id est, ut non facinus, sic culpa uocanda est.
Omnis at in magnos culpa deos, scelus est.
Spes igitur pœnæ menti Græcine leuandæ

Non

Non est ex toto nulla relicta meæ.
Hæc dea,cùm fugerent sceleratas numina terras,
In dijs inuisa sola remansit humo.
Hæc facit,ut uiuat fossor quoq; compede uinctús,
Liberaq; à ferro crura futura putet.
Hæc facit,ut uideat cùm terras undiq; nullas,
Naufragus in medijs brachia iactet aquis.
Sæpe aliquem solers medicorum cura relinquit:
Nec spes huic uena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem,
Atq; aliquis pendens in cruce uota facit.
Hæc dea quàm multos laqueo sua colla ligantes,
Non est proposita passa perire nece.
Me quoq; conantem gladio finire*dolorem *labores
Arguit,iniecta continuitq; manu.
Quidq; facis?lachrymis opus est,non sanguine,dixit:
Sæpe per has flecti principis ira solet.
Quamuis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate dei.
Qui ne difficilis mihi sit Græcine precare,
Confer & in uotum tu quoq; uerba meum.
Inq; Tomitana iaceam tumulatus arena,
Si te non nobis ista uouere liquet.
Nam prius incipient turres uitare columbæ,
Antra feræ,pecudes gramina,mergus aquas:
Quàm malè se præstet ueteri Græcinus amico.
Non ita sunt fatis omnia uersa meis.

ELEGIA VIII. AD MESSALINVM.

Rogat Messalinum, ne se ex illius amicitia repellat quamuis exul sit.

Littera pro uerbis tibi Meßaline salutem,
Quam legis, à sæuis attulit usq; Getis.
Indicat autorem locus? an nisi nomine lecto
Hæc me Nasonem scribere uerba latet?
Ecquis in extremo positus iacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
Dij procul à cunctis, qui te uenerantur, amantq;,
Huius notitiam gentis abesse uelint.
Non satis est inter glaciem, Scythicasq; sagittas
Viuere, si uita est mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cœlum,
Truxq; Getes armis, grandine pugnet hyems.
Nos habeat regio nec pomis fœta, nec uuis,
Et cuius nullum cessat ab hoste latus.
Cætera sit sospes cultorum turba tuorum,
In quibus ut populo pars ego parua fui.
Me miserum, si tu uerbis offenderis istis,
Nosq; negas ulla parte fuisse tuos.
Vtq; sit hoc uerum, mentito ignoscere debes.
Nil demit laudi gloria nostra tuæ.
Quis se Cæsaribus notum non fingit amicum?
Da ueniam fasso, tu mihi Cæsar eris.
Nec tamen irrumpo, quò non licet ire, satisq;
Atria si nobis non patuisse negas.
Vtq; tibi fuerit mecum nihil amplius, uno
Nempe salutaris quàm prius ore minus.
Nec tuus est genitor non inficiatus amicos,
Hortator studij, causaq;, faxq; mei.
Cui nos & lachrymas supremum in funere munus,

Et

Et dedimus medio scripta canenda foro.
Adde, quòd est frater tanto mihi iunctus amore,
Quantus in Atridis, Tyndaridusq; fuit.
Is me nec comitem, nec dedignatus amicum est:
Si tamen hæc illi non nocitura putas.
Sin minus, hac quoq; me mendacem parte fatebor:
Clausa mihi potius tota sit illa domus.
Sed neq; claudenda est, & nulla potentia uires
Præstandi, ne quid peccet amicus habet.
Et tamen ut cuperem culpam quoq; posse negari,
Sic facinus nemo nescit abesse mihi.
Quòd nisi delicti pars excusabilis esset,
Parua relegati pœna futura fuit.
Ipse sed hoc uidit, qui præuidet omnia Cæsar,
Stultitiam dici crimina posse mea.
Quamq; ego permisi, quamq; est res passa, pepercit,
Vsus & est modicè fulminis igne sui.
Nec uitam, nec opes, nec ademit posse reuerti,
Si sua per uestras uicta sit ira preces.
At grauiter cecidi: quid enim mirabile, siquis
A' Ioue percussus non leue uulnus habet?
Ipse suas quamuis uires inhiberet Achilles,
Missa graues ictus Pelias hasta dabat.
Iudicium nobis igitur cùm uindicis adsit,
Non est, cur tua me ianua nosse neget.
Culta quidem (fateor) citrà, quàm debuit, illa est:
Sed fuit in fatis hoc quoq; (credo) meis.
Nec tamen officium sensit domus altera nostrum:
Hic illic uestro sub lare semper eram.

Quæq; tua est pietas, ut te non excolat ipsum,
 Ius aliquod tecum fratris amicus habet.
Quid? quòd, ut emeritis referenda est gratia semper,
 Sic est fortunæ promeruisse tuæ.
Quòd si permittis nobis suadere, quod optas,
 Vt des, quàm reddas, plura, precare deos.
Idq; facis, quantumq; licet meminisse solebas,
 Officij causa pluribus esse dati.
Quolibet in numero me Messaline repone,
 Sim modò pars uestræ non aliena domus.
Et mala Nasonem, quoniam meruisse uidetur,
 Si non ferre doles, at meruisse dole.

ELEGIA IX. AD SEVERVM.

scribit se egre carere amicis et priis comodis, tn aequius laturu si det mitior locus in quo uiuat.

A Tibi dilecto missam Nasone salutem
 Accipe, pars animæ magna Seuere meæ.
Ne'ue roga quid agam: si persequor omnia, flebis:
 Summa satis nostri sit tibi nota mali.
Viuimus aßiduis expertes pacis in armis,
 Dura pharetrato bella mouente Geta.
Deq; tot expulsis sum miles in exule solus.
 Tuta (neq; inuideo) cætera turba latet.
Quoq; magis nostros uenia dignere libellos,
 Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat uetus urbs ripæ uicina binominis Istri,
 Mœnibus, & positu uix adeunda loci.
Caspius Aegypsus, de se si creditur ipsis,
 Condidit, & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus Odrysijs inopino Marte peremptis

Cepit

Cepit, & in regem sustulit arma Getes.
Ille memor magni generis uirtute quod auget,
Protinus innumero milite cinctus adest.
Nec prius abscessit, merita quàm cæde nocentum
Se nimis ulciscens extitit *ille nocens. *ipse
At tibi rex æuo detur fortissime nostro,
Semper honorata sceptra tenere manu:
Teq́;, quod & præstat (quid enim tibi plenius optem?)
Martia cum magno Cæsare Roma probet.
Sed memor unde abij, queror ò iucunde sodalis,
Accedant nostris sæua quòd arma malis.
Vt careo uobis Scythicas detrusus in oras,
Quattuor autumnos Pleïas orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda uitæ
Quærere Nasonem, quærit & illa tamen.
Nam modò uos animo dulces reminiscor amici,
Nunc mihi cum chara coniuge nata subit.
Atq; domo rursus pulchræ loca uertor ad urbis,
Cunctaq́; mens oculis præuidet illa suis.
Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore tecta theatra,
Nunc subit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc campi pulchros spectantis in ortos,
Stagnáq; & Euripi, uirgineusq́; liquor.
At (puto) sic urbis misero est erepta uoluptas,
Quolibet ut saltem rure frui libeat.
Non meus amissos animus desiderat agros,
Ruraq́; Peligno conspicienda solo,
Nec quos pomiferis positos in *montibus hortos *collibus
Spectat Flaminiæ Claudia iuncta uiæ.

Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebam
  Ad sata fontanas (nec pudet) addere aquas.
Sunt ibi, si uiuunt, nostra quoq; consita quædam,
  Sed non & nostra poma legenda manu.
Pro quibus amißis, utinam contingere poßet
  Hic saltem profugo gleba colenda mihi.
Ipse ego pendentes (liceat modò) rupe capellas,
  Ipse uelim baculo pascere nixus oues.
Ipse ego, ne solitis insistant pectora curis,
  Ducam ruricolas sub iuga panda boues.
Et discam Getici quæ norunt uerba iuuenci,
  Aßuetas illis adijciamq; minas.
Ipsa manu capulum preßi moderator aratri,
  Experiar mota spargere semen humo.
Nec dubitem longis purgare ligonibus arua,
  Et dare, quas sitiens iam bibat hortus aquas.
Vnde sed hoc nobis? minimum quos inter, & hostem
  Discrimen murus, clausaq; porta facit?
At tibi nascenti (quod toto pectore lætor)
  Nerunt fatales fortia fila Deæ.
Te modò campus habet, densa modò porticus umbra,
  Nunc, in quo ponis tempora rara, forum.
Vmbria te reuocat, necnon Albana petentem
  Appia feruenti ducit in arua rota.
Forsitan hoc optes, ut iustam supprimat iram
  Cæsar, & hospitium sit tua uilla meum.
Ah nimium est, quod amice petis, moderantius opta,
  Et uoti (quæso) contrahe uela tui.
Terra uelim propior, nulliq; obnoxia bello

Detur, erit nostris pars bona dempta malis.

ELEGIA X. AD MAXIMVM.

Maximo cōdole de Celsi interitu, cuius in se cōmemorat officia.

QVæ mihi de rapto tua uenit epistola Celso,
Protinus est lachrymis humida facta meis.
Quodq́; nefas dictu, fieri nec posse putaui,
Inuitis oculis littera lecta tua est.
Nec quicquam ad nostras peruenit acerbius aures,
Vt sumus in Ponto, perueniatq́; precor.
Ante meos oculos tanquam præsentis imago
Hæret, & extinctum uiuere fingit amor.
Sæpe refert animus lusus grauitate carentes,
Seria cum liquida sæpe peracta fide.
Nulla tamen subeunt mihi tempora densius istis,
Quæ uellem uitæ summa fuisse meæ.
Cùm domus ingenti subitò mea lapsa ruina
Concidit, in domini procubuitq́; caput.
Adfuit ille mihi, cùm me pars magna reliquit,
Maxime, fortunæ nec fuit ille comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera uidi,
Ponendus quàm si frater in igne foret.
Hæsit in amplexu, consolatusq́; iacentem est,
Cumq́; meis lachrymis miscuit usq; suas.
Ò quoties uitæ custos inuisus amaræ
Continuit promptas in mea fata manus.
Ò quoties dixit, placabilis ira Deorum est:
Viue, nec ignosci tu tibi posse nega.
Vox tamen illa fuit celeberrima, Respice quantum
Debeat auxilium Maximus esse tibi.

Maximus incumbet, quaq; est pietate, rogabit,
Ne sit ad extremum Cæsaris ira tenax.
Cumq; suis fratris uires adhibebit, & omnem,
Quò leuius doleas, experietur opem.
Hæc mihi uerba malæ minuerunt tædia uitæ,
Quæ modò ne fuerint Maxime uana, caue.
Huc quoq; uenturum mihi se iurare solebat
Non nisi te longæ ius sibi dante uiæ.
Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominos quàm colis ipse deos.
Crede mihi, multos habeas cùm dignus amicos,
Non fuit è multis quolibet ille minor.
Si modò non census, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos ingeniumq; facit.
Iure igitur lachrymas Celso libamus adempto,
Cùm fugerem, uiuo quas dedit ipse mihi.
Carmina iure damus raros testantia mores,
Vt tua uenturi nomina Celse legant.
Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab aruis,
Hoc solum est istic, quod licet esse meum.
Funera non potui comitare, nec ungere corpus,
Atq; tuis toto diuidor orbe rogis.
Quod potuit, quem tu pro numine uiuus habebas,
Præstitit officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exequias, & magni funus honoris
**fudit* *Fecit, & in gelidos*uertit aroma sinus.*
Diluit & lachrymis mœrens unguenta profusis,
Ossaq; uicina condita texit humo.
Qui quoniam extinctis, quæ debet, præstat amicis,

Et

Et nos extinctis annumerare poteſt.

ELEGIA XI. AD FLACCVM.

NAſo ſuo profugus mittit tibi Flacce ſalutem,
Mittere rem ſiquis, quâ caret ipſe, poteſt.
Longus enim curis uitiatum corpus amaris,
Non patitur uires languor habere ſuas.
Nec dolor ullus adeſt, nec febribus uror anhelis,
Et peragit ſoliti uena tenoris iter.
Os hebes eſt, poſitæq; mouent faſtidia menſæ.
Et queror, inuiſi cùm uenit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aër,
Nil ibi, quod nobis eſuriatur, erit.
Nectar, & ambroſiam, latices, epulaſq; deorum
Det mihi formoſa gnaua iuuenta manu,
*Non tamen exacuet torpens ſapor *iſte palatum,* *ille
Stabit & in ſtomacho pondus inerte diu.
Hæc ego non auſim, cùm ſint ueriſsima, cuiquam
Scribere, delitias ne mala noſtra uocet.
Scilicet is ſtatus eſt, ea rerum forma mearum,
Delitijs etiam poßit ut eſſe locus.
Delitias illi precor has contingere, ſiquis,
Ne mihi ſit leuior Cæſaris ira timet.
Is quoq;, qui gracili cibus eſt in corpore, ſomnus
Non alit officio corpus inane ſuo.
Sed uigilo, uigilantq; mei ſine fine dolores.
Quorum materiam dat locus ipſe mihi.
Vix igitur poßis uiſos agnoſcere uultus,
Quoq; ierit, quæras, qui fuit antè, color.

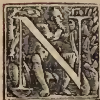
sibi in tantis miseriis Flacci tamen ad. et eius fratrem solatio esse.

*peruenit Paruus in exiles succus mihi*permanet artus,
Membraq; sunt cera pallidiora noua.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo:
Scis,mihi quòd solæ penè bibantur aquæ.
Non epulis oneror:quarum si tangar amore,
Est tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec uires adimit Veneris damnosa uoluptas,
Non solet in mœstos illa uenire toros.
Vnda locusq; nocent,& causa ualentior istis,
Anxietas animi,quæ mihi semper adest.
Hanc nisi tu pariter simili cum fratre leuares,
*nostra Vix mens tristitiæ*mœsta tulisset onus.
Vos estis fractæ tellus non dura faselo,
Quamq; negant multi,uos mihi fertis opem.
Ferte precor semper,quia semper egebimus illa,
Cæsaris offensum dum mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
Suppliciter uestros quisq; rogate Deos.

P. OVIDII NASONIS DE PONTO, LIBER SECVNDVS.

ELEGIA I.

AD GERMANICVM.

VNC*quoque Cæsarei peruenit fama *Huc triumphi,
Languida quò fessi uix uenit aura Noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione pu= (taui:
Iam minus hic odio est, quàm fuit antè, locus.
Tandem aliquod pulsa curarum nube serenum
Vidi, fortunæ uerba dediq; meæ.
Nolit ut illa mihi contingere gaudia Cæsar,
Velle potest cuiuis hæc tamen una dari.
Dij quoq;, ut à cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa iubent.
Deniq;, quòd certus furor est audere fateri,
Hac ego lætitia, si uetet ipse, fruar.
Iuppiter utilibus quoties rigat imbribus agros,
Mista tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoq; frugiferum sentimus inutilis herba
Numen, & inuita sæpe iuuamur ope.
Gaudia Cæsareæ mentis pro parte uirili
Sunt mea, priuati nil habet illa domus.
Gratia, fama tibi per quam spectata triumphi,

De Cæsaris triumpho et Germanici ingio.

Incluso

Incluso medijs est mihi pompa Getis.
Indice te didici, nuper uisenda coisse
Innumeras gentes ad ducis ora sui.
Quæq; capit latis immensum mœnibus orbem,
Hospitijs Romam uix habuisse locum.
Tu mihi narrasti, cùm multis lucibus antè
Fuderit aßiduas nubilus Auster aquas,
Numine cœlesti Solem fulsisse serenum,
Cum populi uultu conueniente die.
Atq; ita uictorem cum magnæ uocis honore
Bellica laudatis dona dedisse uiris.
Claraq; sumpturum pictas insignia uestes,
Tura prius sanctis imposuisse focis.
Iustitiaq; sui castos placasse parentes
Illo quo templum pectore semper habet.
Quaq; ierit felix adiectum plausibus omen,
*iactatis Saxaq; *roratis erubuisse rosis.
Protinus argento ueros imitantia muros
Barbara cum uictis oppida lata uiris,
Fluminaq;, & montes, & in altas proflua syluas,
Armaq; cum telis instrue iuncta suis.
*tropheorũ Deq; *triumphorum, quod Sol incenderat, auro
Aurea Romani tecta fuisse fori.
Totq; tulisse duces captiuos addita collis
Vincula, penè hostes quod satis esse fuit.
Maxima pars horum uitam, ueniamq; tulere,
In quibus & belli summa, caputq; fuit.
Cur ego posse negem minui mihi Cæsaris iram,
Cùm uideam mites hostibus esse deos?

Pertulit

Pertulit huc idem nobis Germanice rumor,
Oppida ſub titulo nominis eſſe tui.
Atq; ea te contra nec muri mole, nec armis,
Nec ſatis ingenio tuta fuiſſe loci.
Dij tibi dent annos: à te nam cætera ſumes,
Sint modò uirtuti tempora longa tuæ.
Quod precor, eueniet: ſunt quædam oracula uatum.
Nam deus optanti proſpera ſigna dedit.
Te quoq; uictorem Tarpeias ſcandere in arces
Læta coronatis Roma uidebit equis.
Maturoſq; pater nati ſpectabit honores,
Gaudia percipiens, quæ dedit antè ſuis.
Iam nunc hæc à me iuuenum belloq;, togáq;
Maxime dicta tibi uaticinante nota.
Hunc quoq; carminibus referam fortaſſe triumphum,
Sufficiat noſtris ſi modò uita malis.
Imbuero Scythicas ſi non prius ipſe ſagittas,
Abſtuleritq; ferox hoc caput enſe Getes.
Quòd ſi me ſaluo dabitur tua laurea templis,
Omnia bis dices uera fuiſſe mea.

ELEGIA II. AD MESSALINVM.

ILle domus ueſtræ primis uenerator ab annis
Pulſus ad Euxini Naſo ſiniſtra freti,
Mittit ab indomitis hanc Meſſaline ſalutem,
Quam ſolitus præſens eſt tibi ferre, Getis.
Hei mihi, ſi lecto uultus tibi nomine non eſt,
Qui fuit, & dubitas cætera perlegere.
Perlege, nec mecum pariter mea uerba relega,

Vrbe

Vrbe licet ueſtra uerſibus eſſe meis.
Non ego concepi,ſi Pelion Oßa tuliſſet,
Clara mea tangi ſydera poſſe manu.
Nec nos Enceladi dementia caſtra ſecuti
In rerum dominos mouimus arma Deos.
Nec quòd Tytidæ temeraria dextera fecit,
Numina ſunt telis ulla petita meis.
Eſt mea culpa grauis,ſed quæ me perdere ſolum
Auſa ſit,& nullum maius adorſa nefas.
Nil niſi non ſapiens poßum timidusq; uocari:
Hæc duo ſunt animi nomina uera mei.
Eſſe quidem fateor meritam poſt Cæſaris iram
Difficilem precibus te quoq; iure meis.
Quæq; tua eſt pietas in totum nomen Iuli,
Te lædi,cùm quis læditur inde putas.
Sed licet arma feras,& uulnera ſæua mineris,
Non tamen efficies,ut timeare mihi.
Puppis Achemeniden Graium Troiana recepit,
Profuit & Myſo Pelias haſta duci.
Confugit interdum templi uiolator ad aram,
Nec petere offenſi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis tutum non eſſe,fatemur:
Sed non per placidas it mea nauis aquas.
Tuta petant alij,fortuna miſerrima noſtra eſt:
Nam timor euentus deterioris abeſt.
Qui rapitur fatis,quid præter fata requirit?
Porrigit ad ſpinas,duraq; ſaxa manus.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales
Audet in humanos feßa uenire ſinus.

Nec

Nec se uicino dubitat committere tecto,
  Quæ fugit infestos territa cerua canes.
Da precor accessum lachrymis mitißime nostris,
  Nec rigidam timidis uocibus obde forem.
Verbaq; nostra fauens Romana ad numina perfer,
  Non tibi Tarpeio culta Tonante minus.
Mandatiq; mei legatus suscipe causam,
  Nulla meo quamuis nomine causa bona est.
Iam propè depositus certè iam frigidus,æger
  Seruatus per te,si modò seruor,ero.
Nunc tua pro rebus nitatur gratia lapsis,
  Principis æterni quam tibi præstat amor.
Nunc tibi & eloquij nitor ille domesticus adsit,
  Quo poteras trepidis utilis esse uiris.
Viuit enim in uobis facundi lingua parentis, ov
  Et res hæredem repperit illa suum.
Hanc ego non,ut me defendere tentet,adoro:
  Non est confeßi causa tuenda rei.
Non tamen excuses erroris origine factum,
  An nihil expediat tale*monere,uide. *mouere
Vulneris id genus est,quod cùm sanabile non sit,
  Non*hoc tractari tutius esse puto. *contrectari
Lingua sile,non est ultrà narrabile quidquam,
  Posse uelim cineres obruere ipse meos.
Sic igitur,quasi me nullus deceperit error,
  Verba face,ut uita,quam dedit ipse fruar.
Cumq; serenus erit,uultusq; remiserit illos,
  Qui secum terras,imperiumq; mouent:
Exiguam ne me prædam sinat esse Getarum,

Detq;

Detq; solum miseræ mite, precare, fugæ.
Tempus adest aptum precibus, ualet ille, uidetq;,
Quas fecit uires Roma ualere tuas.
Incolumis coniux sua puluinaria seruat,
Promouet imperium filius Ausonium.
Præterit ipse suos animo Germanicus annos,
Nec uigor est Drusi nobilitate minor.
Adde nurus, neptesq; pias, charosq; nepotes,
Cæteraq; Augustæ membra ualere domus.
Adde triumphatos modò Pæonas, adde quieti
Subdita montanæ brachia Delmatiæ.
Nec dedignata est abiectis Illyris armis
Cæsareum famulo uertice ferre pedem.
Ipse super currum placido spectabilis ore
Tempora Phœbea uirgine nexa tulit.
Quem pia nobiscum proles comitauit euntem,
Digna parente suo, nominibusq; datis.
Fratribus assimilis, quos proxima templa tenentes
Diuus ab excelsa Iulius æde uidet.
His Messalinus, quibus omnia cedere debent,
Lætitiæ primum non negat esse locum.
Quidquid ab his superest, uenit in certamen amoris,
Hac hominum nulli parte secundus erit.
Hanc colit, ante diem per quam decreta merenti
Venit honoratis laurea digna comis.
Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
Et ducis ore deos æquiparante frui.
At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore uidendi,
*uincta Terraq; pacis inops, undaq; *iuncta gelu.

Si tamen hoc audis, & uox mea peruenit istuc,
Sic tua mutando gratia blanda loco.
Hoc pater ille tuus primo mihi cultus ab æuo,
Siquid habet sensus umbra diserta, petit.
Hoc petit & frater, quamuis fortasse ueretur,
Seruandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus rogat hoc, nec tu potes ipse negare
Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
Ingenij certè, quo nos malè sensimus usos,
Artibus exceptis, sæpe probator eras.
Nec mea, si tantùm peccata nouißima demas,
Esse potest domui uita pudenda tuæ.
Sic igitur uestræ uigeant penetralia gentis,
Curaq; sit superis, Cæsaribusq; tui.
Mite, sed iratum meritò mihi numen adora,
Eximar ut Scythici de feritate loci.
Difficile est, fateor, sed tendit in ardua uirtus.
Et talis meriti gratia maior erit.
Nec tamen Aetnæus uasto Polyphemus in antro
Accipiet uoces, Antiphates'ue tuas:
Sed placidus, facilisq; parens, ueniæq; paratus,
Et qui fulmineo sæpe sine igne tonat.
Qui cùm triste aliquid statuit, fit tristis & ipse,
Cuiq; ferè pœnam sumere pœna sua est.
Victa tamen uitio est huius clementia nostro:
Venit & ad uires ira coacta suas.
Qui quoniam patria toto sumus orbe remoti,
Non licet ante ipsos procubuisse deos.
Quos colis, ad superos *perfer mandata sacerdos, *hæc fer

Adde sed & proprias ad mea uerba preces.
Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis,
Ignoscas, timeo naufragus omne fretum.

ELEGIA III. AD MAXIMVM.

Maximu laudat qui semp in amicitia manserit.

MAxime, qui claris nomen uirtutibus æquas,
Nec sinis ingenium nobilitate premi,
Culte mihi (quid enim status hic à funere differt?)
Supremum uitæ tempus adusq; meæ,
Rem facis, afflictum non auersatus amicum,
Qua non est æuo rarior ulla tuo.
Turpe quidem dictu, sed si modò uera fatemur,
Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prior est, quàm quid sit honestum,
Et cum fortuna statq;, caditq; fides.
Nec facilè inuenies multis in millibus unum,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti, facti si præmia desint,
Non mouet: & gratis pœnitet esse probum.
Nil, nisi quod prodest, charum est: en detrahe menti
Spem fructus auidæ, nemo petendus erit.
At reditus iam quisq; suos amat, & sibi quid sit
Vtile sollicitis computat articulis.
Illud amicitiæ quondam uenerabile nomen
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.
Quo magis admiror non ut torrentibus undis
Communis uitij te quoq; labe trahi.
Diligitur nemo, nisi cui fortuna secunda est:
Quæ simul intonuit, proxima quæq; fugat.

En

En ego non paucis quondam munitus amicis,
Dum flauit uelis aura secunda meis.
Vt fera nimboso tumuerunt æquora uento,
In medijs lacera naue relinquor aquis.
Cumq; alij nolint etiam me nosse*fateri, *uideri
Vix duo proiecto tres'ue tulistis opem.
Quorum tu princeps: neq; enim comes esse, sed autor
Nec petere exemplum, sed dare dignus eras.
Te nihil exacto nisi nos peccasse fatentem
Sponte sua probitas, officiumq; iuuat.
Iudice te mercede caret, per seq; petenda est
Externis uirtus incomitata bonis.
Turpe putas abici, quia sit miserandus, amicum,
Quodq; sit infelix desinere esse tuum.
Mitius est*lapso digitum supponere mento, *lasso
Mergere quàm liquidis ora natantis aquis.
Cerne quid Aeacides post mortem præstet amico:
Instar & hanc uitam mortis habere puta.
Pirithoum Theseus Stygias comitauit ad undas,
A' Stygia quantum mors mea distat àqua?
Adfuit insano iuuenis Phoceus Oresti,
Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoq; magnorum laudes admitte uirorum,
Vt facis, & lapso, quam potes, affer opem.
Si bene te noui, si qui prius esse solebas,
Nunc quoq; es, atq; animi non cecidere tui,
Quò fortuna magis sæuit, magis ipse resistis:
Vtq; decet, ne te uicerit illa, caues.
Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hostis,

Sic eadem prodest causa, nocetq́; mihi.
Scilicet indignum iuuenis rarißime ducis
Te fieri comitem stantis in orbe deæ.
Firmus es, & quoniam non sunt hæc, qualia uelles,
Vela regis quassæ qualiacunq; ratis.
Quæq; ita concussa est, ut iam casura putetur,
Restat adhuc humeris fulta carina tuis.
Ira quidem primò fuerat tua iusta, nec ipso
Lenior, offensus qui mihi iure fuit.
Quiq; dolor pectus tetigisset Cæsaris alti,
Illum iurabas protinus esse tuum.
*tibi *Vt tamen audita est nostræ*quoq; cladis origo,*
Diceris erratis ingemuisse meis.
Tunc tua me primùm solari littera cœpit,
Et læsum flecti spem dare posse deum.
Mouit amicitiæ tum te constantia longæ,
Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit.
Et quòd eras alijs factus, mihi natus amicus,
Quodq́; tibi in cunis oscula prima dedi.
Quòd, cùm uestra domus teneris mihi semper ab annis
Culta sit, esse uetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater Latiæ facundia linguæ,
Qui non inferior nobilitate fuit,
Primus, ut auderem committere carmina famæ,
Impulit, ingenij dux fuit ille mei.
Nec quòd sit primo nobis à tempore cultus,
Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sum complexus, ut una
Quolibet in casu gratia nostra fores.

Vltima

Vltima me tecum uidit, mœstisq́; cadentes
Excepit lachrymas Italis ora genis.
Cùm tibi quærenti, num uerus nuntius esset,
Attulerat culpæ quem mala fama meæ.
Inter confessum medius dubicq́; negantem
Hærebam, pauidas dante timore notas.
Exemploq́; niuis, quam mollit aquaticus Auster,
Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens, & quòd mea crimina primi
Erroris uenia posse latêre uides.
Respicis antiquum lapsis in rebus amicum,
Fomentisq́; iuuas uulnera nostra tuis.
Pro quibus, optandi si nobis copia fiat,
Tam bene pro merito commoda mille precor.
Sed si sola mihi dentur tua uota, precabor,
Vt tibi sit saluo Cæsare salua parens.
Hæc ego, cùm faceres altaria pinguia ture,
Te solitum memini prima rogare deos.

ELEGIA IIII. AD ATTICVM.

Accipe colloquium gelido Nasonis ab Istro
Attice iudicio non dubitate meo. Quod Atticu ama[t] et semp[er] amabit.
Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici?
Deserit an partes languida cura suas?
*Non ita dij mihi sunt*testes, ut credere poßim,* *tristes
Fasq́; putem iam te non meminiße mei.
Ante meos oculos præstò est tua semper imago,
Et uideor uultus mente uidere tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor,

Nec data iucundis tempora pauca iocis.
Sæpe citæ longis uisæ sermonibus horæ:
Sæpe fuit breuior, quàm mea uerba, dies.
Sæpe tuas uenit factum modò carmen ad aures:
Et noua iudicio subdita musa tuo est.
Quod tu laudabas, populo placuisse putabam:
*momentis Hoc pretium curæ dulce*regentis erat.
Vtq; meus lima rasus liber esset amici,
Non semel admonitu facta litura tuo est.
Nos fora uiderunt pariter, nos porticus omnis,
Nos uia, nos cunctis curua theatra locis.
Deniq; tantus amor nobis charissime semper,
Quantus in Aeaciden, Actoridenq;'fuit.
Non ego, si biberes securæ pocula Lethes,
Excidere hæc credam pectore posse tuo.
*sydere Longa dies citior brumali*tempore, noxq;
Tardior hyberna solstitialis erit.
Nec Babylon æstus, nec frigora Pontus habebit,
Calthaq; Pestanas uincet odore rosas,
Quàm tibi nostrarum ueniant obliuia rerum.
Non ita pars fati candida nulla mei est.
Ne tamen hæc dici possit fiducia mendax,
Stultaq; credulitas nostra fuisse, caue.
Constantiq; fide ueterem tueare sodalem:
Quà licet, & quantum non onerosus ero.

ELEGIA V. AD SOLANVM.

Condita disparibus numeris ego Naso Solano
Præposita misi uerba salute meo.

Quæ

Quæ rata sit, cupio, rebusq; ut comprobet omen,
Te precor ut saluo poßit amice legi.
Candor in hoc æuo res intermortua penè,
Exigit, ut faciam talia uota, tuus.
Nam, fuerim quamuis modico tibi iunctus ab usu,
Diceris exilijs*ingemuisse meis. *indoluisse
Mißaq; ab Euxino legeres cùm carmina Ponto,
Illa tuus iuuit qualiacunq; fauor.
Optastiq; breuem fieri mihi Cæsaris iram.
Quod tamen optari, si sciat ipse, sinat.
Moribus ista tuis tam mitia uota dedisti,
Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
Quodq; magis moueare malis doctißime nostris,
Credibile est fieri conditione loci.
Vix hac inuenies totum (mihi crede) per orbem,
Quæ minus augusta pace fruatur, humum.
Tu tamen hic structos inter fera prælia uersus
Et legis, & lectos ore fauente probas.
Ingenioq; meo, uena quod paupere manat,
Plaudis, & è riuo flumina magna facis.
Grata quidem sunt hæc animo suffragia nostro,
Vix sibi cùm miseros posse placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina paruis,
Materiæ gracili sufficit ingenium.
Nuper ut huc magni peruenit fama triumphi,
Ausus sum tantæ sumere molis onus.
Obruit audentem rerum grauitasq;, nitorq;,
Nec potuit cœpti pondera ferre mei.
Illic, quam laudes, erit officiosa uoluntas,

Cætera materia debilitante iacent.
Quòd si fortè liber uestras peruenit ad aures,
Tutelam mando sentiat ille tuam.
Hæc tibi facturo, uel si non ipse rogarem,
Accedet cumulus gratia nostra leuis.
Non ego laudandus, sed sunt tua pectora lacte,
Et non calcata candidiora niue.
Mirarisq; alios, cùm sis mirabilis ipse,
Ne lateant artes, eloquiumq; tuum.
Te iuuenum princeps, cui dat Germania nomen,
Participem studij Cæsar habere solet.
Tu comes antiquus, tu primis iunctus ab annis
Ingenio mores æquiparante places.
Te dicente prius, fit protinus impetus illi,
Teq; habet, elicias qui sua uerba tuis.
Cùm tu desistis, mortaliaq; ora quierunt,
*Clausaq; *Tectaq; non longa conticuere mora,
Surgit Iuleo iuuenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis:
Dumq; silens astat, status est, uultusq; diserti,
Spemq; docens doctæ uocis amicus habet.
Mox, ubi pulsa mora est, atq; os cœleste solutum,
Hoc superos iures more solere loqui.
Atq; hæc est dicas facundia principe digna,
Eloquio tantum nobilitatis inest.
Huic tu cùm placeas, & uertice sydera tangas,
Scripta tamen profugi uatis habenda putas.
Scilicet ingenijs aliqua est concordia iunctis:
Et seruat studij fœdera quisq; sui.

Rusticus

Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ nauita puppis amat.
Tu quoq; Pieridum studio studiose teneris,
Ingenioq; faues ingeniose meo.
Distat opus nostrum: sed fontibus exit ab ijsdem,
Artis & ingenuæ cultor uterq; sumus.
Thyrsus enim uobis, gestata est laurea nobis:
Sed tamen ambobus debet inesse calor.
Vtq; meis numeris tua dat facundia neruos:
Sic uenit à nobis in tua uerba nitor.
Iure igitur studio confinia carmina *nostro, *uestro
Et *cum militijs sacra tuenda putas. *commilitij
Pro quibus ut maneas de quo censeris amicus,
Comprecor ad uitæ tempora summa tuæ.
Succedatq; suis orbis moderator habenis,
Quod mecum populi uota precantur idem.

ELEGIA VI. AD GRAECINVM.

CArmine Græcinum, quem præsens uoce solebat,
Tristis ab Euxinis Naso salutat aquis.
Exulis hæc uox est, præbet mihi littera linguam:
Et si non liceat scribere, mutus ero.
Corripis, ut debes, stulti peccata sodalis,
Et mala me meritis ferre minora doles.
Vera facis, sed sera meæ conuitia culpæ.
Aspera confesso uerba remitte reo.
Cum poteram recto transire Ceraunia uelo,
Vt fera uitarem saxa, monendus eram.

Nunc mihi naufragio quid prodest dicere facto,
Qua mea debuerit currere cymba uia?
Brachia da lasso potius prendenda natanti,
Nec pigeat mento supposuisse manum.
Idq; facis, faciasq; precor, sic mater, & uxor,
Sic tibi sint fratres, totaq; salua domus:
Quodq; soles animo semper, quod uoce precari:
Omnia Cæsaribus sic tua facta probes.
Turpe erit in miseris ueteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tulisse tuum.
Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci,
Turpe laborantem deseruisse rátem.
Turpe sequi casum, & fortunæ cedere: amicum
Et, nisi sit felix, esse negare suum.
Non ita uixerunt Strophio, atq; Agamemnone nati:
Non hæc Aegidæ, Pirithoiq; fides.
Quos prior est mirata, sequens mirabitur ætas,
In quorum plausus tota theatra sonant.
Tu quoq; per durum seruato tempus amico
Dignus es in tantis nomen habere uiris.
Dignus es, & quoniam laudem pietate mereris,
Non erit officij gratia surda tui.
Crede mihi, nostrum si non mortale futurum est
Carmen, in ore frequens posteritatis eris.
Fac modò permaneas lapso Græcine fidelis,
Duret & in longas impetus iste moras.
Quæ tu cùm præstes, remo tamen utar, & aura:
Nil nocet admisso subdere calcar equo.

ELEG

ELEGIA VII. AD ATTICVM.

ESse salutatum te uult mea littera primum
A male pacatis Attice missa Getis.
Proxima subsequitur, quid agas, audire uoluntas,
Et modò, si quid agas, sit tibi cura mei.
Nec dubito, quin sit, sed me timor ipse malorum
Sæpe superuacuos cogit habere metus.
Da ueniam, quæso, nimioq; ignosce timori.
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra subesse putat.
Sæpe canem uisum longè fugit agna, lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia uitat opem.
Membra reformidant mollem quoq; saucia tactum,
Vanaq; sollicitis incitat umbra metum.
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.
Iam mihi facta liquet cœptos seruantia cursus
Per sibi consuetas semper itura uias,
Obseruare Deos, nequid mihi cedat amicè,
Verbaq; fortunæ uix puto posse dari.
Est illi curæ me perdere, quæq; solebat
Esse leuis, constans, & bene certa nocet.
Crede mihi, si sum ueri tibi cognitus oris,
Nec numerus nostris casibus esse potest,
Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas,
Altaq; quàm multis floreat Hybla thymis,
Et quot aues motis nitantur in aëra pennis,

Quotq;

Quotq; natent pisces æquore, certus eris,
Quàm tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe:
Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
Quæ tibi si memori coner perscribere uersu,
Ilias est fati longa futura mei.
Non igitur uereor, quo te rear esse uerendum,
Cuius amor nobis pignora mille dedit.
Sed quia res timida est omnis miser, & quia longo
Tempore lætitiæ ianua clausa meæ:
Iam dolor in morem uenit meus: utq; caducis
Percussu crebro saxa cauantur aquis,
Sic ego continuo fortunæ uulneror ictu,
Vixq; habet in nobis iam noua plaga locum.
Nec magis aßiduo uomer tenuatur ab usu,
Nec magis est curuis Appia trita rotis:
Pectora quàm mea sunt serie calcata malorum,
Et nihil inueni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæsita est gloria multis,
Infelix perij dotibus ipse meis.
Vita prior uitio caret, & sine labe peracta est:
Auxilij misero nil tulit illa mihi.
Culpa grauis precibus donatur sæpe suorum:
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adiuuat in duris aliquos præsentia rebus:
Obruit hoc absens uasta procella caput.
Quem non obrueret taciti quoq; Cæsaris ira?
Addita sunt pœnis aspera uerba meis.

Fit

Fit fuga temporibus leuior: proiectus in æquor
Arcturum subij, Pleïadumq́; minas.
Sæpe solent hyemem placidam sentire carinæ:
Non Ithacæ puppi sæuior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra leuare:
Ditata est spolijs perfida turba meis.
Mitius exilium faciunt loca: tristior ista
Terra sub ambobus non iacet ulla polis.
Est aliquid patrijs uicinum finibus esse:
Vltima me tellus, ultimus orbis habet.
Præstat & exulibus pacem tua laurea Cæsar:
Pontica finitimo terra sub hoste iacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
Non patitur uerti barbarus hostis humum.
Temperie cœli corpusq́;, animusq́; iuuatur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Est in aqua dulci non inuidiosa uoluptas:
Aequoreo bibitur cum sale mista palus.
Omnia deficiunt: animus tamen omnia uincit.
Ille etiam uires corpus habere facit.
Sustineas ut onus, nitendum est uertice recto:
At flecti neruos si patiare, cades.
Spes quoq; posse mora mitescere principis iram,
Viuere ne nolim, deficiamq́;, facit.
Nec uos parua datis pauci solatia nobis,
Quorum spectata est per mala nostra fides.
Cœpta tene, quæso, nec in æquore desere nauem,
Meq́; simul serua, iudiciumq́; tuum.

ELEG

ELEGIA VIII. AD COTTAM.

REdditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper,
*Deos Quos mihi misisti maxime Cotta*duos.
Vtq; tuum munus numerum, quem debet, haberet,
*ibi Est*tibi Cæsaribus Liuia iuncta suis.
Argentum felix, omniq; beatius auro,
Quod, fuerit pretium cùm rude, numen habet.
Non mihi diuitias dando, maiora dedisses,
Cœlitibus missis nostra sub ora tribus.
Est aliquid spectare Deos, & adesse putare,
Et quasi cum uero numine posse loqui.
Quantum ad me, redij, nec me tenet ultima tellus
Vtq; prius, media sospes in urbe moror.
Cæsareos uideo uultus, uelut antè uidebam:
Vix huius uoti spes fuit ulla mihi.
Vtq; salutabam, numen cœleste saluto.
Quod reduci tribuas, nil puto maius habes.
Quid nostris oculis, nisi sola Palatia desunt?
Qui locus ablato Cæsare uilis erit.
Hunc ego cùm spectem, uideor mihi cernere Romam,
Nam patriæ faciem sustinet ille suæ.
in Fallor? an irati mihi sunt imagine uultus,
Toruaq; nescio quid forma minantis habet?
Parce uir immenso maior uirtutibus orbe,
Iustaq; uindictæ supprime fræna tuæ.
Parce puer secli decus admirabile nostri,
*sua Terrarum dominum quem*tua cura facit.
Per patriæ numen, quod te tibi charius ipso est,

Per

Per nunquam surdos in tua uota Deos:
Perq́; tori sociam, quæ par tibi sola reperta est,
Et cui maiestas non onerosa tua est:
Perq́; tibi similem uirtutis imagine natum,
Moribus agnosci qui tuus esse potest:
Perq́; tuos uel auo dignos, uel patre nepotes,
Qui ueniunt magno per tua iußa gradu,
Parte leua minima nostras & contrahe pœnas,
Daq́;, procul Scythico qui sit ab hoste, locum.
Et tua (si fas est) à Cæsare proxima Cæsar
Numina sint precibus non inimica meis.
Sic fera quàm primum pauido Germania uultu
Ante triumphantes serua feratur equos.
Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
Viuant, & poßis filius esse diu.
Tu quoq; conueniens ingenti nupta marito,
Accipe non dura supplicis aure preces.
Sic tibi uir sospes, sic sint cum prole nepotes,
Cumq́; bonis nuribus quas peperere nurus:
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Drusus
Pars fuerit partus sola caduca tui:
Sic tibi maturè fraterni funeris ultor
Purpureus niueis filius instet equis.
Annuite ò timidis mitißima numina uotis,
Præsentes aliquid prosit habere Deos.
Cæsaris aduentu tutus gladiator arena
Exit, & auxilium non leue *uulnus habet. *uultus
Nos quoq; uestra iuuet quòd quà licet ora uidemus,
Facta quòd est superis iam domus una tribus.

Felices

Felices illi, qui non ſimulachra, ſed ipſos,
Quiq; deûm coràm corpora uera uident.
Quod quoniam nobis inuidit inutile fatum,
Quos dedit ars uultus, effigiemq; colo.
Sic homines nouere deos, quos arduus æther
Occulit, & colitur pro Ioue forma Iouis.
Deniq; quæ mecum eſt, & erit ſine fine, cauete,
Ne ſit in inuiſo ueſtra figura loco.
Nam caput è noſtra citius ceruice recedet,
Et patiar foßis lumen abire genis,
Quàm caream uobis ò publica numina raptis:
Vos eritis noſtræ portus, & aura fugæ.
Vos ego complectar Geticis ſi cingar ab armis,
Vtq; meas aquilas, ueſtra ego ſigna ſequar.
Aut ego me fallo, nimiaq; cupidine ludor,
Aut ſpes exilij commodioris adeſt.
Nam minus & minus eſt facies in imagine triſtis,
Viſaq; ſunt dictis annuere ora meis.
Vera, precor, fiant timidæ præſagia mentis,
Iuſtaq; quamuis eſt, ſit minor ira dei.

ELEGIA IX. AD COTIM.

Cotim uicinū regem orat ut [illegible] se in suis regionib[us] aliunde [illegible] potest.

REgia progenies, cui nobilitatis origo
Nomen in Eumolphi peruenit uſq;, Coti.
Fama loquax ueſtras ſi iam peruenit ad aures,
Me tibi finitimi parte iacere ſoli:
Supplicis exaudi iuuenum mitißime uocem,
Quamq; potes profugo (nam potes) affer opem.
Me fortuna tibi, de qua, quòd non queror, hoc eſt,
Tradidit

Tradidit, hoc uno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore nostrum,
Ne fuerit terra tutior unda tua.
Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis:
Conuenit & tanto, quantus es ipse, uiro.
Fortunam decet hoc istam, quae maxima cùm sit,
Esse potest animo uix tamen aequa tuo.
Conspicitur nunquam meliore potentia causa,
Quàm quoties uanas non sinit esse preces.
Hoc nitor iste tui generis desyderat, hoc est
A' superis ortae nobilitatis opus.
Hoc tibi & Eumolphus generis clarißimus autor,
Et prior Eumolpho suadet Erichthonius.
Hoc tecum commune deis, quòd utrinq; rogati
Supplicibus uestris ferre soletis opem.
Nam quid erit, quare solito dignemur honore
Numina, si demas uelle iuuare deos?
Iuppiter oranti surdas si praebeat aures,
Victima pro templo cur cadet icta Iouis?
Si pacem nullam Pontus mihi praestet eunti,
Irrita Neptuno cur ego tura feram?
Vana laborantis si *fiant uota coloni, *fallat
Accipiet grauidae cur Suis exta Ceres?
Nec dabit intonso iugulum Caper hostia Baccho,
Musta sub inducto si pede nulla fluant.
Caesar ut imperij moderetur fraena, precamur,
Tam bene, quàm patriae consulit ipse suae.
Vtilitas igitur magnos hominesq;, deosq;
Efficit, auxilijs quoq; fauente suis.

Tu quoq; sic prosis intra tua castra iacenti,
O Coti progenies digna parente tuo.
Conueniens hominum est hominem seruare, uoluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor.
Quis non Antiphaten Læstrygona deuouet? aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?
*genitor'ue Non tibi Caßandrus pater est,*durus'ue Caphareus,
Qui'ue repertorem torruit arte sua.
Sed quàm Marte ferox, & uinci nescius armis,
Tam nunquàm facta pace cruoris amans.
Adde quòd ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.
Nec regum quisquam magis est instructus ab illis,
Mitibus aut studijs tempora plura dedit.
Carmina testantur: quæ, si tua nomina demas,
Threïcium iuuenem composuisse negem:
Ne'ue sub hoc tractu uates foret unicus Orpheus,
Bistonis ingenio est terra superba tuo.
Vtq; tibi est animus, cùm res ita postulat, arma
Sumere, & hostili tingere cæde manum:
Atq; ut es excusso iaculum torquere lacerto,
Collaq; uelocis flectere doctus equi:
Tempora sic studijs data sunt ubi iusta paternis,
Atq; tuis humeris forte quieuit opus,
Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
Lucida Pieria tendis in astra uiā.
Hæc quoq; res aliquid tecum mihi fœderis affert,
Eiusdem sacri cultor uterq; sumus.
Ad uatem uates orantia brachia tendo:

Terra

Terra sit exilijs ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Ponti littora ueni,
Mistá'ue sunt nostra dira uenena manu.
Nec mea subiecta conuicta est gemma tabella
Mendacem ceris imposuisse notam.
Nec quidquam, quod lege ueter committere, feci:
Est tamen his grauior noxa fatenda mihi.
Ne'ue roges, quæ sit, stultam quam scripsimus artem,
Innocuas nobis hæc uetat esse manus.
Et quid prætereà peccarim, quærere noli,
Vt pateat sola culpa sub arte mea.
Quicquid id est habuit moderatam principis iram,
Qui nisi natalem nil mihi dempsit humum.
Hac quoniam careo, tua nunc uicinia præstet,
Inuiso poßim tutus ut esse loco.

ELEGIA X. AD MACRVM.

Ecquid ab impressæ cognoscis imagine ceræ
Hæc tibi Nasonem scribere uerba Macer?
Autorisq; sui si non est annulus index,
Cognita'ne est nostra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum,
Nec repetunt oculi signa uetusta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæq;, manusq;,
Exciderit tantùm ne tibi cura mei.
Quam tu uel longi debes conuictibus æui,
Vel mea quòd coniux non aliena tibi est:
Vel studijs, quibus es, quàm nos, sapientius usus,
Vtq; decet, nulla factus es arte nocens.

Familiaritatem quæ fuit olim inter se et Macrú ei repetit.

Tu canis æterno quidquid restabat Homero,
Ne careant summa Troica bella manu.
Naso parum prudens, artem dum tractat amandi,
Doctrinæ pretium triste magister habet.
Sunt tamen inter se communia sacra poëtis,
Diuersum quamuis quisq; sequamur iter.
Quorum te memorem (quanquam procul absumus) esse
Suspicor, & casus uelle leuare meos.
Te duce magnificas Asiæ perspeximus urbes.
Trinacris est oculis te duce uisa meis.
Vidimus Aetnæa cœlum splendescere flamma,
Suppositus monti quam uomit ore gigas:
Aetnæosq; lacus, & olentia stagna Palisci,
Quamq; suis Cyanen miscet Anapus aquis.
Nec procul hinc Nymphe, quæ dum fugit Elidis amnem,
Tecta sub æquorea nunc quoq; currit aqua.
Hîc mihi labentis pars anni magna peracta est.
Eheu quàm dispar est locus ille Getis.
Et quota pars hæc sunt rerum, quas uidimus ambo,
Te mihi iucundas efficiente uias?
Seu rate cæruleas picta sulcauimus undas,
Esseda nos agili siue tulêre rota.
Sæpe breuis nobis uicibus uia uisa loquendi est,
Pluraq;, si numeres, uerba fuere gradu.
Sæpe dies sermone minor fuit, inq; loquendo
Tarda per æstiuos defuit hora dies.
Est aliquid casus pariter timuisse marinos,
Iunctaq; ad æquoreos uota tulisse deos:
Et modó res egisse simul, modò rursus ab illis,

Quorum

Quorum non pudeat, posse referre iocos.
Hæc tibi si subeant, hîc sim licet omnibus annis,
  Ante tuos oculos ut modò uisus ero.
Ipse quidem certè cùm sim sub cardine mundi,
  Qui semper liquidis altior extat aquis:
Te tamen intueor, quo solo pectore poßum,
  Et tecum gelido sæpe sub axe loquor.
Hîc es, & ignoras, sed ades celeberrimus absens,
  Inq; Getas media missus ab urbe uenis.
Redde uicem, &, quoniam regio fœlicior ista est,
  Istic me memori pectore semper habe.

ELEGIA XI. AD RVFVM.

Hoc tibi Rufe breui properatum tempore mittit
  Naso parum faustæ conditor artis opus:
Vt quanquam longè toto sumus orbe remoti,
  Scire tamen poßis nos meminiße tui.
Nominis antè mei uenient obliuia nobis,
  Pectore quàm pietas sit tua pulsa meo.
Et prius hanc animam uacuas reddemus in auras,
  Quàm fiat meriti gratia uana tui.
Grande uoco meritum lachrymas, quibus ora rigabas,
  Cùm mea concreto sicca dolore forent.
Grande uoco meritum mœstæ solatia mentis,
  Cùm pariter nobis illa tibiq; dares.
Sponte quidem *per seq; meis est laudabilis uxor,
  Admonitu melior fit tamen illa tuo.
Nanq; quòd Hermione Castor fuit, Hector Iulo,
  Hoc ego te lætor coniugis esse meæ.

Rufo grãs agit ob amorẽ erga se singularem.

*per teq; mea es laudabilis

Pars es in exilio,tu mala nostra grauas.
Tu neq; uer sentis cinctum florente corona,
Tu neq; messorum corpora nuda uides:
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uuas:
Cuncta sed immodicum tempora frigus habent.
*Tu glacie freta*iuncta tenes,& in æquore piscis* **uincta*
Inclusus tecta sæpe natauit aqua.
Non tibi sunt fontes,laticis nisi penè marini,
Qui potus, dubium est,sistat,alat'ne sitim.
Rara,nec hæc felix in apertis eminet aruis
Arbor,& in terra est altera forma maris.
Non auis obloquitur,syluis nisi si qua remotis
Aequoreas rauco gutture potet aquas.
Tristia per uacuos horrent absynthia campos,
Conueniensq; suo meßis amara loco est.
Adde metus,& quòd murus pulsatur ab hoste:
Tinctaq; mortifera tabe sagitta madet.
Quàm procul hæc regio est,& ab omni deuia cursu,
Nec pede quò quisquam,nec rate tutus eat.
Non igitur mirum,finem quærentibus horum
Altera si nobis usq; rogatur humus.
Te magis est mirum non hæc euincere coniux,
Inq; meis lachrymas posse tenere malis.
Quid facias,quæris:quæras hoc scilicet ipsum,
Inuenies,uerè si reperire uoles.
Velle parum est,cupias,ut re potiaris,oportet,
Et faciat somnos hæc tibi cura breues.
Velle reor multos:quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet ut exilium pace carere meum?

Pectore te toto, cunctisq; incumbere neruis,
Et niti pro me nocte, dieq; decet.
Vtq; iuuent alij, tu debes uincere amicos
Vxor, & ad partes prima uenire tuas.
Magna tibi imposita est nostris persona libellis.
Coniugis exemplum diceris esse bonæ.
*Ne caue *Hanc ne degeneres, & sint præconia nostra
Vera, uide, famæ quò tuearis opus.
Vt nihil ipse querar, tacitò me fama queretur,
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Exposuit memet populo fortuna uidendum,
Et plus notitiæ, quàm fuit antè, dedit.
Notior est factus Capaneus de fulminis ictu.
Notus humo mersis Amphiaraus equis.
Si minus errasset, notus minus esset Vlysses.
Magna Philoctetæ uulnere fama suo est.
Si locus est aliquis magna inter nomina paruis,
Nos quoq; conspicuos nostra ruina facit.
Nec te nesciri patitur mea pagina, quæ non
Inferius Choa Batthide nomen habet.
Quicquid ages igitur, scena spectabere magna,
Et pia non paucis testibus uxor eris.
Crede mihi, quoties laudaris carmine nostro,
Qui legit has laudes, an mereare, rogat.
Vtq; fauere reor plures uirtutibus istis,
Sic tua non paucæ carpere facta uolent:
Quarum tu præsta ne liuor dicere possit,
Hæc est pro miseri lenta salute uiri.
Cumq; ego deficiam, nec possim ducere currum,

Fac

Fac tu sustineas debile sola iugum.
Ad medicum specto uenis fugientibus æger,
Vltima pars animæ dum mihi restat, ades.
Quodq; ego præstarem, si te magis ipse ualerem,
Id mihi cùm ualeas fortius ipsa, refer.
Exigit hoc socialis amor, fœdusq; maritum:
Moribus hoc coniux exigis ipsa tuis.
Hoc domui debes, de qua censeris, ut illam
Non magis officijs, quàm probitate colas.
Cuncta licet facias, nisi eris laudibilis uxor,
Non poterit credi Martia culta tibi.
Nec sumus indigni, nec si uis uera fateri,
Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis:
Nec te, si cupiat lædere rumor, habet.
Sed tamen hoc factis adiunge prioribus unum,
Pro nostris ut sis ambitiosa malis.
Vt minus infesta iaceam *tellure, labora, *regione
*Clausa nec officij pars erit ulla tui. *Clauda
Magna peto, sed non tamen inuidiosa roganti,
Vtq; ea non teneas, tuta repulsa tua est.
Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
Quod facis, ut facias, teq; imitere, rogo.
Fortibus assueuit tubicen prodesse, suoq;
Dux bene pugnantes incitat ore uiros.
Nota tua est probitas, testataq; tempus in omne,
Sit uirtus etiam non probitate minor.
Nec tibi Amazonia est pro me sumenda securis,
Aut excussa leui pelta gerenda manu:

Numen adorandum est, non ut mihi fiat amicum,
Sed sit ut iratum, quàm fuit antè, minus.
Gratia si nulla est, lacbrymæ tibi gratia fiant:
*haud Hac potes, *aut nulla parte mouere Deos.
Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra cauetur,
Deq; uiro flendi copia diues adest.
Vtq; meæ res sunt, omni puto tempore flebis:
Has fortuna tibi nostra ministrat opes.
Si mea mors redimenda tua, quod abominor, esset,
Admeti coniux, quam sequereris, erat.
Aemula Penelopes fieres, si fraude pudica
Instantes uelles fallere nupta procos.
Si comes extincti manes sequerere mariti,
Esset dux facti Laodameia tui.
Hyphias ante oculos tibi erit ponenda uolenti
Corpus in accensos mittere forte rogos.
Morte nihil opus est, nihil Icariotide tela:
*est Cæsaris *at coniux ore precanda tuo.
Quæ præstat uirtute sua, ne prisca uetustas
Laude pudicitiæ secula nostra premat.
Quæ Veneris formam, mores Iunonis habendo,
Sola est cœlesti digna reperta toro.
Quid trepidas? & adire times? non impia Progne,
Filiá'ue Aeetæ uoce mouenda tua est,
Nec nurus Aegysthi, nec sæua Agamemnonis uxor,
Scyllaq́;, quæ Siculas inguine terret aquas,
Telegoni'ue parens uertendis nata figuris,
Nexaq; nodosas angue Medusa comas:
Fœmina sed princeps, in qua fortuna uidere

Se probat, & cæcæ crimina falsa tulit.
Qua nihil in terris ad finem solis ab ortu
Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
Eligito tempus captatum sæpe roganti,
Exeat aduersa ne tua nauis aqua.
Non semper sacras reddunt oracula sortes,
Ipsaq; non omni tempore fana patent.
Cùm status urbis erit, qualem nunc auguror esse,
Et nullus populi contrahet ora dolor,
Cùm domus Augusti Capitoli more colenda
Læta, quod est, & sit, plenaq; pacis erit,
Tunc tibi, Dij faciant, adeundi copia fiat:
Profectura aliquid tunc tua uerba putes.
Siquid aget maius, differ tua cœpta, caueq;
Spem festinando præcipitare meam.
Nec rursus iubeo, dum sit uacuißima, quæras:
Corporis ad cultum uix uacat illa sui.
Curia cùm patribus fuerit stipata uerendis,
Per patrum turbam tu quoq; oportet eas.
Cùm tibi contigerit formam Iunonis adire,
Fac sis personæ, quam tueare, memor.
Nec factum defende meum, mala causa silenda est:
*Nec nisi solicitæ sint tua uerba preces. *Nil
Tunc lachrymis demenda mora est, summißaq; terræ
Ad non mortales brachia tende pedes.
Tu pete nil aliud, sæuo nisi ab hoste recedam.
Hostem fortunam sit satis esse mihi.
Plura quidem subeunt, sed tu turbata timore
Hæc quoq; uix poteris ore tremente loqui.

Suspicor

Non odio quidam destituere mei.
Non illis pietas, non officiosa uoluntas
Defuit: aduersos extimuere deos.
Vtq; magis cauti poßunt, timidiq; uocari,
Sic appellari non meruere mali.
At meus excusat charos ita candor amicos,
Vtq; habeant de me crimina nulla, facit.
Sint hi contenti uenia, signentq;, licebit,
Purgari factum me quoq; teste suum.
Pars estis pauci melior, qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putatis opem.
Tunc igitur meriti morietur*gloria uestri, *gratia
Cùm cinis absumpto corpore factus ero.
Fallor, & illa meæ superabit tempora uitæ,
Si tamen à memori posteritate legar.
Corpora debentur mœstis exanguia bustis,
Effugiunt structos nomen, honosq; rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitauit Orestem,
Sed tamen in laudes uiuit uterq; suas.
Vos etiam seri laudabunt sæpe nepotes,
Claraq; erit scriptis gloria uestra meis.
Hîc quoq; Sauromatæ iam uos nouere, Getæq;,
Et tales animos barbara turba probat.
Cumq; ego de uestra nuper probitate referrem
(Nam didici Geticè, Sarmaticeq; loqui)
Fortè senex quidam, cœtu cùm staret in illo,
Reddidit ad nostros talia uerba sonos:
Nos quoq; amicitiæ nomen bene nouimus hospes,
Quos procul à uobis alter & orbis habet.

Est

Est locus in Scythia, Tauros dixere priores,
Qui Getica longè non ita distat humo.
Hac ego sum terra, patriæ nec pœnitet, ortus.
Consortem Phœbi gens colit illa Deam.
Templa manent hodie uastis innixa columnis,
Perq; quater denos itur in illa gradus.
Fama refert illic signum cœleste fuisse,
Quoq; minus dubites, stat basis orba Dea.
Araq;, quæ fuerat natura candida saxi,
*affuso Decolor *à fuso tincta cruore rubet.
*tæda Fœmina sacra facit *tæda non nota iugali,
Quæ superat Scythicas nobilitate nurus,
Sacrifici genus est (sic instituère priores)
Aduena uirgineo cæsus ut ense cadat.
Regna Thoas habuit Mæotide clarus in ora,
Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras
Nescio quam dicunt Iphigenian iter:
Quam leuibus uentis sub nube per æquora uectam
Creditur his Phœbe deposuisse locis.
Præfuerat templo multos ea rite per annos
Inuita peragens tristia sacra manu,
Cùm duo uelifera iuuenes uenere carina,
Presseruntq; suo littora nostra pede.
Par fuit his ætas, & amor, quorum alter Orestes,
Alter erat Pylades, nomina fama tenet.
Protinus immitem Triuiæ ducuntur ad aram,
Euincti geminas ad sua terga manus.
Sparsit aqua captos lustrali Graia sacerdos,

Ambiat ut siluas insula longa comas.
Dumq; parat sacrum, dum uelat tempora uittis,
Dum tardæ causas inuenit illa moræ,
Non ego crudelis, iuuenes ignoscite, dixit,
Sacra suo facio barbariora loco.
Ritus is est gentis. qua uos tamen urbe uenitis?
Quod'ue parum fausta puppe petistis iter?
Dixit, & audito patriæ pia nomine uirgo,
Consortes urbis repperit esse suæ.
Alter ut è uobis dixit cadat hostia sacris,
Ad patrias sedes nuntius alter eat.
Ire iubet Pylades charum periturus Orestem,
Hic negat, inq; uicem pugnat uterq; mori.
Extitit hoc unum, quod non conuenerat illis,
Cætera pars concors, & sine lite fuit.
Dum peragunt iuuenes pulchri certamen amoris,
Ad fratrem scriptas exarat illa notas.
Ad fratrem mandata dabat, cuiq; illa dabantur
(Humanos casus aspice) frater erat.
Nec mora, de templo rapiunt simulachra Dianæ,
Clamq; per immensas puppe feruntur aquas.
Mirus amor iuuenum, quamuis abiere tot anni,
In Scythia magnum nunc quoq; nomen habet.
Fabula narrata est post quàm uulgaris ab illo,
Laudarunt omnes facta, piamq; fidem.
Scilicet hic etiam, qua nulla ferocior ora est,
Nomen amicitiæ barbara corda mouet.
Quid facere Ausonia geniti debetis in urbe,
Cùm tangant diros talia facta Getas?

Adde quòd est animus semper tibi mitis, & altæ
Indicium mores nobilitatis habent.
Quos Volesus patrij cognoscat nominis autor,
Quos Numa maternus non neget esse suos.
Adiectiq; probent genitiua agnomina Cottæ,
Si tu non esses, interitura domus.
Digne uir hac serie, lapso succurrere amico
Conueniens istis moribus esse puta.

ELEGIA III. AD MAXIMVM.

Fluit Amorē se hortari ne desperet de Cæsaris clementia.

SI uacat exiguum profugo dare tempus amico,
O sydus Fabiæ Maxime gentis, ades,
Dum tibi, quæ uidi, refero, seu corporis umbra est,
Seu ueri species, seu fuit ille sopor.
Nox erat, & bifores intrabat luna fenestras,
Mense ferè medio quanta nitere solet.
Publica me requies curarum somnus habebat,
Fusaq; erant toto languida membra toro,
Cùm subitò pennis agitatus inhorruit aër,
*Et *sonuit paruo mota fenestra sono.* *gemuit
Territus in cubitum releuo mea membra sinistrum
Pulsus & è trepido pectore somnus abit.
Stabat Amor uultu, non quo prius esse solebat,
Sceptra tenens læua tristis acerna manu.
Nec torquem collo, nec habens crinale capillis,
Nec bene compositas comptus, ut antè, comas.
Horrida pendebant molles super ora capilli,
Et uisa est oculis horrida penna meis:
Qualis in aëriæ tergo solet esse columbæ,

Tractatam multæ quam tetigere manus.
Hunc ſimul agnoui (neq; enim mihi notior alter)
Talibus affata eſt libera lingua ſonis.
O' puer exilij decepto cauſa magiſtro,
Quem fuit utilius non docuiſſe mihi.
Huc quoq; ueniſti, pax eſt ubi tempore nullo,
Et coit aſtrictus barbarus Iſter aquis?
Quæ tibi cauſa uiæ? niſi uti mala noſtra uideres?
Quæ ſunt, ſi neſcis, inuidioſa tibi.
Tu mihi dictaſti iuuenilia carmina primus,
Appoſui ſenis te duce quinq; pedes.
Nec me Mæonio conſurgere carmine, nec me
Dicere magnorum paſſus es acta ducum.
Forſitan exiguas, aliquas tamen, arcus, & ignes
Ingenij uires comminuere mei.
Nanq; ego dum canto tua regna, tuæq; parentis,
In nullum mea mens grande uacauit opus.
Nec ſatis hoc fuerat, ſtultus quoq; carmina feci,
Artibus ut poſſes non rudis eſſe meis.
Pro quibus exilium durum mihi reddita merces,
Id quoq; in extremis, & ſine pace locis.
At non Chionides Eumolphus in Orphea talis,
In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Præmia nec Chiron ab Achille talia cepit,
Pythagoræq; ferunt non nocuiſſe Numam.
Nomina neu referam longum collecta per æuum,
Diſcipulo perij ſolus ab ipſe meo.
Dum damus arma tibi, dum te laſciue docemus,
Hæc de diſcipulo dona magiſter habet.

Scis tamen, & liquidò iuratus dicere posses
  Non me legitimos sollicitasse toros.
Scripsimus hæc illis, quarum nec uitta pudicos
  Attingit crines, nec stola longa pedes.
*ecquando Dic, precor, *hoc, quando didicisti fallere nuptas,
  Et facere incertum per mea iussa genus?
An sit ab his omnis rigidè summota libellis,
  Quam lex furtiuos arcet habere uiros?
Quid tamen hoc prodest, uetiti si lege seuera
  Credor adulterij composuisse notas?
At tu sic habeas ferientes cuncta sagittas,
  Sic nunquam rapido lampades igne uacent.
Sic regat imperium, terrasq; coërceat omnes
  Cæsar, ab Aenea qui tibi fratre nepos.
Effice sit nobis non implicabilis ira,
  Meq; loco plecti commodiore uelit.
Hæc ego uisus eram puero dixisse uolucri,
  Hos uisus nobis ille dedisse sonos:
Per mea tela faces, & per mea tela sagittas,
  Per matrem iuro, Cæsareumq; caput,
Nil nisi concessum nos te didicisse magistro,
  Artibus & nullum crimen inesse tuis.
*hoc Vtq; *hæc, sic utinam defendere cætera posses:
  Scis aliud, quod te læserit, esse magis.
Quidquid id est (neq; enim debet dolor ipse referri)
  Non potes à culpa dicere abesse tua.
Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres,
*uindicis Non grauior merito *iudicis ira fuit.
Vt tamen aspicerem, consolarerq; iacentem,

Lapsa

Lapsa per immensas est mea penna uias.
Hæc loca tum primùm uidi, cùm matre rogante
Phasias est telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum post secula longa reuisam,
Tu facis ò castris miles amice meis.
Pone metus igitur, mitescet Cæsaris ira,
Et ueniet uotis mollior aura tuis.
Ne'ue moram timeas, tempus, quod quærimus, instat,
Cunctaq; lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Liuia gaudet,
Dum gaudes patriæ magne ducisq; pater,
Dum tibi gratatur populus, totamq; per urbem
Omnis odoratis ignibus ara calet,
Dum præbet faciles aditus uenerabile tempus,
Sperandum est nostras posse ualere preces.
Dixit: & aut ille est tenues dilapsus in auras,
Cœperunt sensus aut uigilare mei.
Si dubitem, faueas quin his ò Maxime dictis,
Memnonio cycnos esse colore putem.
Sed neq; mutatur nigra pice lacteus humor,
Nec quod erat candens fit terebynthus ebur.
Conueniens animo genus est tibi: nobile nanq;
Pectus, & Herculeæ simplicitatis habes.
*Liuor, iners uitium, mores non exit in *altos,* **istos*
Vtq; latens ima uipera serpit humo.
Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum,
Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
Ergo alij noceant miseris, optentq; timeri,
Tinctaq; mordaci spicula felle gerant.

At tua supplicibus domus est assueta iuuandis,
In quorum numero me, precor, esse uelis.

ELEGIA IIII. AD RVFINVM.

HAec tibi non uanam portantia uerba salutem
Naso Tomitana mittit ab urbe tuus:
*triumpho Vtq; suo faueas mandat Rufine*libello,
In uestras uenit si tamen ille manus.
Est opus exiguum, uestrisq; paratibus impar,
Quale tamen cunq; est, ut tueare rogo.
Firma ualent per se, nullumq; Machaona quærunt,
Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus est magnis placido lectore poëtis,
Quemlibet inuitum, difficilemq; tenent.
Nos quibus ingenium longi minuere labores,
Aut etiam nullum forsitan antè fuit,
Viribus infirmi uestro candore ualemus,
Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
Cunctaq; cùm mea sint propenso nixa fauore,
Præcipuum ueniæ ius habet ille liber.
Spectatum uates alij scripsere triumphum,
Est aliquid memori uisa notare manu.
Nos ea uix auidam uulgi captata per aurem
Vidimus, atq; oculi fama fuere mei.
Scilicet affectus similis, aut impetus idem
Rebus ab auditis, conspicuisq; uenit?
Nec nitor argenti, quem uos uidistis, & auri
Quòd mihi defuerit, purpuraq; illa, queror:
Sed loca, uel gentes formatæ mille figuris

Nutrissent

Nutrissent carmen, præliaq; ipsa meum.
Et regum uultus certißima pignora mentis
Iuuissent aliquà forsitan illud opus.
Plausibus ex ipsis populi, lætoq; fauore
Ingenium quoduis incaluisse potest.
Tamq; ego sumpsissem tali clamore uigorem,
Quàm rudis audita miles ad arma tuba.
Pectora sint nobis niuibus, glacieq; licebit,
Atq; hoc, quem patior, frigidiora loco:
Illa ducis facies in curru stantis eburno
Excuteret frigus sensibus omne meis.
His ego defectus, dubijsq; autoribus usus,
Ad uestri uenio iure fauoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec sunt mihi nota locorum
Nomina, materiam non habuere manus.
Pars quota de tantis rebus, quam fama referre,
Aut aliquis nobis scribere posset, erat?
Quo magis ò lector debes ignoscere, siquid
Erratum est illic, præteritum'ue mihi.
Adde quòd aßiduas domini meditata querelas
Ad lætum carmen uix mea uersa lyra est.
Vix bona pòst tanto quærenti uerba subibant,
Et gaudere aliquid res mihi uisa noua est.
Vtq; reformidant insuetum lumina Solem,
Sic ad lætitiam mens mea segnis erat.
Est quoq; cunctarum nouitas gratißima rerum,
Gratiaq; officio, quod mora tardat, abest.
Cætera certatim de magno scripta triumpho
Iam pridem populi suspicor ore legi.

Illa bibit lector sitiens mea pocula plenus,
Illa recens pota est, nostra tepebit aqua.
Non ego cessaui, nec fecit inertia serum,
Vltima me uasti sustinet ora freti.
Dum uenit huc rumor, properataq; carmina fiunt,
Factaq; eunt ad uos, annus abisse potest.
Nec minimum refert, intacta rosaria primus,
An sera carpas penè relicta manu.
Quid mirum lectis exhausto floribus horto,
Si duce non facta est digna corona suo?
Deprecor hæc, uatum contra sua carmina nequis
Dicta putet: pro se musa locuta mea est.
Sunt mihi uobiscum communia sacra poëtæ,
In uestro miseris si licet esse choro.
Magnaq; pars animi mecum uixistis amici,
Hac ego uos absens nunc quoq; parte colo.
Sin igitur uestro mea commendata fauore
Carmina, non possum pro quibus ipse loqui.
Scripta placent à morte ferè: quia lædere uiuos
Liuor, & inuiso carpere dente solet.
Si genus est mortis male uiuere, terra moratur,
Et desunt fatis sola sepulchra meis.
Deniq; opus nostræ culpetur ut undiq; curæ,
Officium nemo, qui reprehendat, erit.
Vt desint uires, tamen est laudanda uoluntas:
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hæc facit, ut ueniat pauper quoq; gratus ad aras,
Et placeat cæso non minus agna boue.
Res quoq; tanta fuit, quantæ subsistere summo

Aeneidos

Aeneidos uati grande fuiſſet onus.
Ferre etenim molles Elegi tam uaſta triumphi
Pondera diſparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc utar, dubia eſt ſententia nobis,
Alter enim de te Rhene triumphus adeſt.
Irrita*uotorum non ſunt præſagia uatum, *notorum
Danda Ioui laurus,dum prior illa uiret.
Nec mea uerba legis,qui ſum ſummotus ad Iſtrum,
Non bene pacatis flumina pota Getis.
Iſta Dei uox eſt,Deus eſt in pectore noſtro:
Hoc duce prædico,uaticinorq; Deo.
Quid ceßas currum,pompamq; parare triumphis
Liuia?dant nullas iam tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania proijcit haſtas:
Iam pondus dices omen habere meum.
Crede,breuiq; fides aderit,geminabit honorem
Filius,& iunctis,ut prius,ibit equis.
Prome, quod inijcias humeris uictoribus,oſtrum:
Ipſa poteſt ſolitum noſſe corona caput.
Scuta ſed,& galeæ gemmis radientur,& auro,
Stentq; ſuper uictos trunca trophæa uiros:
Oppida turritis cingantur eburnea muris,
Fictaq; res uero more putetur agi.
Squalidus immittat fracta ſub arundine crines
Rhenus,& infectas ſanguine potet aquas.
Barbara iam capti poſcant inſignia reges,
Textaq; fortuna diuitiora ſua.
Et quæ prætereà uirtus inuicta tuorum
Sæpe parata tibi,ſæpe paranda facit.

Dij, quorum monitu sumus hæc uentura locuti,
Verba, precor, celeri nostra probate fide.

ELEGIA V. AD COTTAM.

Quam legis, unde tibi mittatur epistola, quæris?
Hinc, ubi cæruleis iungitur Ister aquis.
Vt regio dicta est, succurrere debet & autor
Læsus ab ingenio Naso poëta suo.
Qui tibi, quam mallet præsens afferre salutem,
Mittit ab hirsutis maxime Cotta Getis.
Legimus ò iuuenis patrij non degener oris
Dicta tibi pleno uerba diserta foro.
Quæ, quanquam lingua mihi sunt properante per horas
Lecta satis multas, pauca fuisse queror.
Plura sed hæc feci relegendo sæpe, nec unquam
Hæc mihi, quàm primò, grata fuere minus.
Cumq; sua toties nihil è dulcedine perdant,
Viribus illa suis, non nouitate placent.
Felices, quibus hæc ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui.
Nam, quanquàm sapor est ablata dulcis in unda,
Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ.
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quàm de cælata sumere lance iuuat.
At nisi peccassem, nisi me mea musa fugasset,
Quod legi, tua uox exhibuisset opus.
Vtq; fui solitus, sedissem forsitan unus
De centum iudex in tua uerba uiris.
Maior & implesset præcordia nostra uoluptas,

Dum

Dum traherer dictis annueremq; tuis.
Quem, quoniam fatum patria, uobisq; relictis,
  Inter humanos maluit esse Getas,
Quod licet, ut uidear tecum magis esse legendo,
  Sæpe, precor, studij pignora mitte tui.
Exemploq; meo, nisi dedignaris idipsum,
  Vtere quod nobis rectius ipse dares.
Nanq; ego, qui perij iam pridem Maxime uobis,
  Ingenio nitor non perijsse meo.
Redde uicem, nec rara tui monimenta laboris
  Accipiant nostræ grata futura manus.
Dic tamen ò iuuenis studiorum plene meorum,
  Ecquid ab his ipsis admoneare mei?
Ecquibus aut recitas factum modò carmen amicis?
  Aut, quod sæpe soles, exigis ut recitent?
Interdum queritur tua mens oblita quid absit,
  Nescio quid certè sensit abesse tui.
Vtq; loqui multum de me præsente solebas,
  Nunc quoq; Nasonis nomen in ore tuo est.
Ipse quidem Getico peream uiolatus ab arcu,
  Et sit periuri quàm propè pœna uides:
Te nisi momentis uideo penè omnibus absens,
  *Gratia sit menti, quolibet ire licet. *Gratia dijs
Hac ubi perueni nulli cernendus in urbem,
  Sæpe loquor tecum, teq; loquente fruor.
Tunc mihi difficile est, quàm sit bene dicere, quamq;
  Candida iudicijs illa sit hora meis.
Tunc me, siqua fides, cœlesti sede receptum
  Cum fortunatis suspicor esse deis.

Rursus ubi huc redij, cœlum, superosq; relinquo.
  A' Styge non longè Pontica distat humus.
Vnde ego si fato nitor prohibente reuerti,
  Spem sine profectu Maxime tolle mihi.

ELEGIA VI.

AD SODALEM QVENDAM.

De Cæsaris clementia, et cur nō appinat sodalis nomen.

NAso suo, posuit nomen cui penè, sodali
  Mittit ab Euxinis hoc breue carmen aquis.
At si cauta parum scripsisset dextra quis esses,
  Forsitan officio parta querela foret.
Cur tamen hoc alijs tutum credentibus unus
  Appellent ne te carmina nostra rogas?
Quanta sit in media clementia Cæsaris ira,
  Si nescis, ex me certior esse potes.
Huic ego, quam patior, nil possem demere pœnæ,
  Si iudex meriti cogerer esse mei.
Non uetat ille sui quenquam meminisse sodalis,
  Nec prohibet tibi me scribere, teq; mihi.
Nec scelus admittas, si consoleris amicum,
  Mollibus & uerbis aspera fata leues.
Cur dum tuta times, facis ut reuerentia talis
  Fiat in Augustos inuidiosa Deos?
Fulminis afflatos interdum uiuere telis
  Vidimus, & refici non prohibente Ioue.
Nec quia Neptunus nauem lacerarat Vlyßis,
  Leucothoë nanti ferre negauit opem.
Crede mihi, miseris cœlestia numina parcunt,
  Nec semper læsos & sine fine premunt.
Principe nec nostro Deus est mōderatior ullus:

Iustitia uires temperat ille suas.
Nuper eam Cæsar facto de marmore templo,
Iampridem posuit mentis in æde suæ.
Iuppiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui pœnam culpa non meruere pati.
Obruerit cùm tot sæuis Deus æquoris undis,
Ex illis mergi pars quota digna fuit?
Cùm pereant acie fortißima quæq;,uel ipso
Iudice delectus Martis iniquus erit.
At si fortè uelis in nos inquirere,nemo est,
Qui se,quod patitur,commeruisse neget.
Adde quòd extinctos uel aqua,uel Marte,uel igne
Nulla potest iterum restituisse dies.
Restituit multos,aut pœnæ parte leuauit
Cæsar,& in multis me, precor,esse uelit.
At tu,cùm tali populus sub principe simus,
Alloquio profugi credis inesse metum.
Forsitan hæc domino Busiride iura timeres,
Aut solito clausos urere in ære uiros.
Desine mitem animum uano infamare timore.
Sæua quid in placidis saxa uereris aquis?
Ipse ego quòd scripsi primò sine nomine uobis,
Vix excusari posse mihi uideor.
Sed pauor attonito rationis demerat usum,
Cesserat omne meis consiliumq; malis.
Fortunamq; meam metuens,non uindicis iram,
Terrebar titulo nominis ipse mei.
Hactenus admonitus memori concede*poëtæ, *sodali
Ponat ut in chartis nomina chara suis.

Turpe

Turpe erit ambobus,longo mihi proximus usu
  Si nulla in libri parte legêre mei.
Ne tamen iste metus poßit tibi rumpere somnos,
  Non ultrà,quàm uis,officiosus ero.
Teq; tegam, qui sis:nisi cùm permiseris ipse.
  Cogetur nemo munus habere meum.
*modò Tu*quoq;,quem poteras uel apertè tutus amare,
*ipse   Si res est anceps*illa,latenter ama.

ELEGIA VII. AD AMICOS.

scribit se iā desperare de redi- ni in priam

VErba mihi desunt eadem tam sæpe roganti,
  Iamq; pudet uanas fine carere preces:
Tædia consimili fieri de carmine uobis,
  Quidq; petam,cunctos edidicisse reor.
Nostraq; quid portet iam nostis epistola,quamuis
  Charta sit à uinclis non labefacta suis.
Ergo mutetur scripti sententia nostri,
  Ne toties contrà,quàm rapit amnis,eam.
Quòd bene de uobis speraui,ignoscite amici:
  Talia peccandi iam mihi finis erit.
Ne grauis uxori dicar,quæ scilicet in me
  Quàm proba,tam timida est,experiensq; parum.
Hoc quoq; Naso feres,etenim peiora tulisti:
  Iam tibi sentiri sarcina nulla potest.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum,
  Subtrahit & duro colla nouella iugo.
Nos, quibus assueuit fatum crudeliter uti,
  Ad mala iam pridem non sumus ulla rudes.
Venimus in Geticos fines,moriamur in illis,

Parcaq;

Parcaq; ad extremum quò mea cœpit, eat.
Spem iuuat amplecti, quæ non iuuat irrita semper,
Et fieri cupias, siqua futura putes.
Proximus huic gradus est, bene desperare salutem,
Seq; semel uera *scisse perisse fide. *scire
Curando fieri quædam maiora uidemus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.
Mitius ille perit, subita qui mergitur unda,
Quàm sua qui *liquidis brachia lassat aquis. *tumidis
Cur ego concepi Scythicis me posse carere
Finibus? & terra prosperiore frui?
Cur aliquid de me speraui lenius unquam?
An fortuna mihi sic mea nota fuit?
Torqueor en grauius, repetitaq; forma locorum
Exilium renouat triste, recensq; facit.
Est tamen utilius studium cessare meorum,
Quàm, quas admorint, non ualuisse preces.
Magna quidem res est, quam non audetis amici:
Sed siquis peteret, qui dare uellet, erat.
Dum modò non nobis hoc Cæsaris ira negarit,
Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

ELEGIA VIII. AD MAXIMVM.

QVæ tibi quærebam memorem testantia curam
Dona, Tomitanus mittere posset ager.
Dignus es argento, fuluo quoq; dignior auro,
Sed te, cùm donas, ista iuuare solent.
Nec tamen hæc loca sunt ullo preciosa metallo:
Hostis ab agricola uix sinit illa fodi.

Purpura

Purpura ſæpe tuos fulgens protexit amictus,
Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes, & Palladis uti
Arte Tomitanæ non didicere nurus.
Fœmina pro lana Cerealia munera frangit,
Suppoſitoq; grauem uertice portat aquam.
Non hic pampineis amicitur uitibus ulmus.
*ſuos *Nulla premunt ramos pondere poma* ſuo.*
Triſtia deformes pariunt abſynthia campi,
Terraq; de fructu, quàm ſit amara, docet.
Nil igitur tota Ponti regione ſiniſtri,
Quod mea ſedulitas mittere poſſet, erat.
Clauſa tamen miſi Scythica tibi tela pharetra:
Hoſte, precor, fiant illa cruenta tuo.
Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos,
Hæc uiget in noſtris Maxime muſa locis.
Quæ quanquam miſiſſe pudet, quia parua uidentur,
Tu tamen hæc, quæſo, conſule miſſa boni.

ELEGIA IX. AD BRVTVM.

Excusat se contra detractores qui semper de una et eadem re scribat

QVòd ſit in his eadem ſententia Brute libellis,
Carmina neſcio quem carpere noſtra refers.
Nil niſi me terra fruar ut propiore, rogare,
Et quàm ſim denſo cinctus ab hoſte loqui.
O' quàm de multis uitium reprehenditur unum:
Hoc peccat ſolum ſi mea muſa, benè eſt.
Ipſe ego librorum uideo delicta meorum,
Cùm ſua plus iuſtò carmina quiſq; probet.
Autor opus laudat, ſic forſitan Accius olim

Therſiten

Therſiten facie dixerit eſſe bona.
Iudicium tamen hoc noſtrum non decipit error,
Nec quicquid genui,protinus illud amo.
Cur igitur,ſi me uideam delinquere,peccem:
Et patiar ſcripto crimen ineſſe,rogas?
Non eadem ratio eſt ſentire,& demere morbos:
Senſus ineſt cunctis,tollitur arte malum.
Sæpe aliquod uerbum cupiens mutare relinquo,
Iudicium uires deſtituuntq́; meum.
Sæpe piget (quid enim dubitem tibi uera fateri?)
Corrigere,& longi ferre laboris onus.
Scribentem iuuat ipſe*fauor,minuitq́; laborem: *labor,minu itq́; dolorem
Cumq́; ſuo creſcens pectore feruet opus.
Corrigere at res eſt tanto magis ardua,quanto
Magnus Ariſtarcho maior Homerus erat.
Sic animum lento curarum frigore lædit:
Vt cupidi curſus fræna retentat equi.
Atq; ita Dij mites minuant mihi Cæſaris iram,
Oſſaq́; pacata noſtra tegantur humo:
Vt mihi conanti nonnunquam intendere curas
Fortunæ ſpecies obſtat acerba meæ.
Vixq́; mihi uideor,faciam quòd carmina,ſanus,
Inq́; feris curem corrigere illa Getis.
Nil tamen eſt ſcriptis magis excuſabile noſtris,
Quàm ſenſus cunctis penè quòd unus ineſt.
Læta ferè lætus cecini, cano triſtia triſtis:
Conueniens operi tempus utrunq; ſuo eſt.
Quid, niſi de uitio ſcribam regionis amaræ?
Vtq́; loco moriar commodiore precer?

Cùm

Cùm toties eadem dicam, uix audior ulli,
Verbaq; profectu dißimulata carent.
Et tamen hæc eadem cùm sint, non scribimus ijsdem,
uox Vnaq; per plures ars mea tentat opem.
An'ne bis ut sensum lector reperiret eundem,
Vnus amicorum Brute rogandus erat?
Non fuit hoc tanti, confeßo ignoscite docti:
Vilior est operis fama salute mea.
Deniq; materia, quam quis sibi finxerit, ipse
Arbitrio uariat multa poëta suo.
Musa mea est index, nimium quoq; uera malorum,
Atq; incorrupti pondera testis habet.
Non liber ut fieret, sed uti sua cuiq; daretur
Littera, propositum, curaq; nostra fuit.
Pòst modò collectas utcunq; sine ordine iunxi,
Hoc opus electum ne mihi fortè putes.
Da ueniam scriptis, quorum non gloria nobis
Causa, sed utilitas, officiumq; fuit.

P. OVIDII NASONIS DE PONTO, LIBER QVARTVS.

ELEGIA I.

AD SEXTVM POMPEIVM.

CCIPE Pompei deductum carmen ab illo,
Debitor est uitæ qui tibi Sexte suæ.
Qui seu non prohibes à me tua nomina poni,
Accedet meritis hæc quoq; summa tuis:
Siue trahis uultus, equidem peccasse fatebor,
Delicti tamen est causa probanda mei.
Non potuit mea mens, esset quin grata, teneri,
Sit, precor, officio non grauis ira pio.
O quoties ego sum libris mihi uisus in istis
Impius, in nullo quòd legerere loco.
O quoties, alijs uellem cùm scribere, nomen
Rettulit in ceras inscia dextra tuum.
Ipse quidem placuit mendis in talibus error,
Et uix inuita est facta litura manu.
Viderit ad summam dixi, licet ipse queratur:
Ah pudet offensam non meruisse prius.
Da mihi, siquid ea est, hebetantem pectora Lethen,

Si pers. futur gratum multor in se collator a sexto Pomp. beneficior

Oblitus potero non tamen esse tui.
Idq; sinas, oro, nec fastidita repellas
Verba, nec officio crimen inesse putes.
Et leuis hæc meritis referatur gratia tantis,
Si minus, inuito te quoq; gratus ero.
Nunquàm pigra fuit nostris tua gratia rebus.
Nec mihi munificas arca negauit opes.
Nunc quoq; nil subitis clementia territa fatis
Auxilium uitæ fertq;, refertq; meæ.
Vnde rogas forsan, fiducia tanta futuri
Sit mihi, quod fixit quisq;, tuetur opus.
Vt Venus artificis labor est, & gloria Coï,
Aequoreo madidas quæ premit imbre comas:
Arcis ut Actææ uel eburna, uel ærea custos
Bellica Phidiaca stat dea facta manu:
Vendicat ut Calais laudem, quos fecit, equorum,
Vt similis ueræ uacca Myronis opus:
Sic ego sum rerum non ultima Sexte tuarum:
Tutelæq; feror munus, opusq; tuæ.

ELEGIA II. AD SEVERUM.

*regum

Dicit se carmina Seuero nō dare quòd ille poeta sit, et quia sit ipse [illegible] factus getes.

QVod legis uates magnorum maxime *uatum,
Venit ab intonsis usq; Seuere Getis,
Cuius adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
Si modò permittis dicere uera pudet.
Orba tamen numeris cessauit epistola nunquam
Ire per alternas officiosa uices.
Carmina sola tibi memorem testantia curam
Non data sunt: quid enim, quæ facis, ipse, darem?

Quis

Quis mel Aristæo, quis Baccho uina Phalerna,
Triptolemo fruges, poma dat Alcinoo?
Fertile pectus habes, interq; Helicona colentes
Vberius nulli prouenit ista seges.
Mittere adhuc carmen, frondes erat addere syluis,
Hæc mihi cunctandi causa Seuere fuit.
Nec tamen ingenium nobis respondet, ut antè,
Sed siccum sterili uomere littus aro.
Scilicet ut limus uenas excæcat in undis,
Læsaq; suppresso fonte resistit aqua:
Pectore sic mea sunt limo uitiata malorum,
Et carmen uena pauperiore fluit.
Siquis in hac ipsum terra posuisset Homerum,
Esset, crede mihi, factus & ille Getes.
Da ueniam fasso, studijs quoq; fræna remisi:
Ducitur & digitis littera rara meis.
Impetus ille sacer, qui uatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis esse solebat, abest.
Vix uenit in partes, uix sumptæ musa tabellæ
Imponit pigras penè coacta manus.
Paruaq;, ne dicam scribendi nulla uoluptas
Est mihi, nec numeris nectere uerba iuuat.
Siue quòd hinc fructus adeò non cepimus ullos,
Principium nostri res fuit ista mali.
Siue quòd in tenebris numerosos ponere gestus,
Quodq; legas nulli, scribere carmen* obest. *idem est
Excitat auditor studium, laudataq; uirtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem, nisi flauis scripta Corallis,

Quasq; alias gentes barbarus Ister habet?
Sed quid solus agam? quaq; infelicia perdam
Ocia materia, surripiamq; diem?
Nam neq; me uinum, nec me tenet alea fallax,
Per quæ clàm tacitum tempus abire solet.
Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,
Oblectat cultu terra nouata suo.
Quid, nisi Pierides solatia frigida restant,
Non bene de nobis quæ meruere deæ?
At tu cui bibitur felicius Aonius fons,
Vtiliter studium, quod tibi cedit, ama.
Sacraq; musarum meritò cole, quodq; legamus,
Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

ELEGIA III.

IN AMICITIAM DISSIMVLANTEM.

COnquerar? an taceam? ponam sine nomine crimen?
An notum quis sis omnibus esse uelim?
Nomine non utar, ne commendere querela,
*carmine Queraturq; tibi *nomine fama meo.
Dum mea puppis erat ualida fundata carina,
Qui mecum uelles currere primus eras.
Nunc quia contraxit uultum fortuna, recedis,
Auxilio postquàm scis opus esse tuo.
Dissimulas etiam, nec me uis nosse uideri,
Quisq; sit audito nomine Naso rogas.
Ille ego sum, quanquàm non uis audire, uetusta
Penè puer puero iunctus amicitia.
Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,

Qui

Qui tibi iucundis primus adesse iocis.
Ille ego conuictor, densoq́; domesticus usu,
Ille ego iudicijs unica Musa tuis.
Ille ego sum, qui nunc an uiuam, perfide nescis,
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Siue fui nunquam charus, simulasse fateris,
Seu non fingebas, inueniere leuis.
Aut age dic aliquam, quæ te mutauerit, iram.
Nam nisi iusta tua est, iusta querela mea est.
Quod te nunc crimen similem uetat esse priori?
An crimen, cœpi quòd miser esse uocas?
Si mihi rebus opem nullam, factisq́; ferebas,
Venisset uerbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, sed & insultare iacenti
Te mihi, nec uerbis parcere fama refert.
Quid facis ah demens? cur si fortuna recedat,
Naufragio lachrymas eripis ipse tuo?
Hæc dea non stabili quàm sit leuis orbe fatetur,
Quæ summum dubio sub pede semper habet.
Quolibet est folio, & quauis incertior aura,
Par illi leuitas improbe* facta tua est. *sola
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ ualuere, ruunt.
Diuitis audita est cui non opulentia Crœsi?
Nempe tamen uitam captus ab hoste tulit.
Ille Syracosia modò formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno maius? tamen ipse rogauit
Summissa fugiens uoce clientis opem.

Cuiq; uiro totus terrarum paruit orbis,
Indigus effectus omnibus ipse magis.
Ille Iugurthino clarus, Cymbroq; triumpho,
Quo uictrix toties consule Roma fuit:
In cœno Marius iacuit, cannaq; palustri,
Pertulit, & tanto multa pudenda uiro.
Ludit in humanis diuina potentia rebus,
Et certam præsens uix habet hora fidem.
Littus ad Euxinum, si quis mihi diceret, ibis,
Et metues arcu ne feriare Getæ:
I, bibe dixissem purgantes pectora succos,
Quidquid & in tota nascitur Anticyra.
Sum tamen hæc passus, nec, si mortalia possem,
Et summi poteram tela cauere Dei.
Tu quoq; fac timeas, & quæ tibi læta uidentur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

ELEGIA IIII.

AD SEXTVM POMPEIVM.

pomp. de cuius consulatu quem inquit se ipsa gisse, et gaudere.

NVlla dies adeò est australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis:
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mista ferè duris utilis herba rubis:
Nil adeò fortuna grauis miserabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaq; carens, oculisq; meorum
Naufragus in Getici littoris actus aquis.
Qua tamen inueni uultum diffundere causa
Possim, fortunæ nec meminisse meæ.

Nam

Nam mihi, cùm fulua tristis spatiarer arena,
Visa est à tergo penna dedisse sonum.
Respicio, nec corpus erat, quod cernere possem:
Verba tamen sunt hæc aure recepta mea.
En ego lætarum uenio tibi nuntia rerum
Fama per immensas aëre lapsa uias.
Consule Pompeio, quo non tibi charior alter,
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit: & ut læto Pontum rumore repleuit,
Ad gentes alias hinc Dea uertit iter.
At mihi dilapsis inter noua gaudia curis,
Excidit asperitas huius iniqua loci.
Ergo ubi Iane biceps longum reseraueris annum,
Pulsus & à sacro mense december erit,
Purpura Pompeium summi uelabit honoris,
Ne titulis quidquam debeat ille suis.
Cernere iam uideor rumpi penè atria turba,
Et populum lædi deficiente loco.
Templaq; Tarpeiæ primùm tibi sedis adiri,
Et fieri faciles in tua uota Deos.
Colla boues niueos certæ præbere securi,
Quos aluit campis herba Phalisca suis.
Cumq; Deos omnes, tum quos impensius æquos
Esse tibi cupias, cum Ioue Cæsar erit.
Curia te excipiet, patresq; ex more uocati
Intendent aures ad tua uerba suas.
Hos ubi facundo tua uox hilarauerit ore,
Vtq; solet, tulerit prospera uerba dies,
Egeris & meritas superis cum Cæsare grates,

Qui causam, facias cur ita sæpe, dabit.
Inde domum repetes, toto comitante senatu,
Officium populi uix capiente domo.
Me miserum, turba quòd non ego cernor in illa,
Nec possunt istis lumina nostra frui.
*Quod *Qua licet absentem, qua poßum mente uidebo.
Aspiciet uultus consulis illa sui.
Dij faciant, aliquo subeat tibi tempore nostrum
Nomen, & heu dicas, quid miser ille facit?
Hæc tua protulerit siquis mihi uerba, fatebor
*mollius Protinus exilium *mitius esse meum.

ELEGIA V. AD ELEGOS.

semper Pomp. debebit ob merita in se collata.

IT e leues Elegi doctas ad consulis aures,
Verbaq; honorato ferte legenda uiro.
Longa uia est, nec uos pedibus proceditis æquis,
Tectaq; brumali sub niue terra latet.
Cùm gelidam Thracen, & opertum nubibus Aemon,
Et maris Ionij transieritis aquas,
Luce minus decima dominam uenietis in urbem,
Vt festinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus uobis Pompeia petatur,
Non est augusto iunctior ulla foro.
Siquis, ut in populo, qui sitis, & unde requirat,
Nomina decepta qualibet aure ferat.
Vt sit enim tutum, sicut reor esse fateri,
Verba minus certè ficta timoris habent.
Copia nec uobis ullo prohibente uidendi
Consulis, ut limen contigeritis, erit,

Aut

Aut reget ille suos dicendo iura Quirites,
Conspicuum signis cùm premet altus ebur.
Aut populi reditus positam componet ad hastam,
Et minui magnæ non sinet urbis opes.
Aut ut erunt patres in Iulia templa uocati,
De tanto dignis consule rebus aget.
Aut feret Augusto solitam, natoq; salutem,
Deq; parum noto consulet officio.
Tempus ab his uacuum Cæsar Germanicus omne
Auferet, à magnis hunc colit ille deis.
Cùm tamen à turba rerum requieuerit harum,
Ad uos mansuetas porriget ille manus:
Quidq; parens ego uester agam, fortasse requiret,
Talia uos illi reddere uerba uelim.
Viuit adhuc, uitamq; tibi debere fatetur,
Quod prius à miti Cæsare munus habet.
Te sibi cùm fugeret, memori solet ore referre,
Barbariæ tutas exhibuisse uias.
Sanguine Bistonium quòd non tepefecerit ensem,
Effectum cura pectoris esse sui.
Addita præterea uitæ quoq; multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuaret opes.
Pro quibus ut meritis referatur gratia, iurat
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
Et freta ueliuolas non habitura rates,
Fluminaq; in fontes cursu reditura supino,
Gratia quàm meriti possit abire tui.
Hæc ubi dixeritis, seruet sua dona rogate,

Sic fuerit uestræ causa peracta uiæ.

ELEGIA VI. AD BRVTVM.

Qvam legis ex illis tibi uenit epistola Brute,
Nasonem nolles in quibus esse, locis.
Sed quod tu nolles, uoluit miserabile fatum:
Hei mihi plus illud, quàm tua uota, ualet.
In Scythia nobis quinquennis olympias acta est.
Iam tempus lustri transit in alterius.
Perstat enim fortuna tenax, *uetusq; malignum
Opponit *uotis inuidiosa pedem.
Certus eras pro me Fabiæ laus maxima gentis
Numen ad Augustum supplice uoce loqui:
Occidis ante preces, causamq; ego Maxima mortis,
Non fueram tanti, me reor esse tuæ.
Iam timeo nostram cuiquam mandare salutem:
Ipsum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Augustus deceptæ ignoscere culpæ,
Spem nostram, terras deseruitq; simul.
Quale tamen potui de cœlite Brute recenti
Vestra procul positus carmen in ora dedi.
Quæ prosit pietas utinam mihi, sitq; malorum
Iam modus, & sacræ mitior ira domus.
Te quoq; idem liquidò poßum iurare precari
O mihi non dubia cognite Brute *nota.
Nam cùm præstiteris uerum mihi semper amorem,
Hic tamen aduerso tempore creuit amor.
Quiq; tuas pariter lachrymas nostrasq; uideret,
Passuros pœnam crederet esse deos.

*uotisq;
*nostris
*fide

Lenem

Lenem te miseris genuit natura, nec ulli
Mitius ingenium, quàm tibi Brute, dedit.
Vt quicquid ualeas, ignoret Marte forensi,
Posse tuo peragi uix putet ore reos.
Scilicet eiusdem est, quamuis pugnare uidetur,
Supplicibus facilem, sontibus esse trucem.
Cùm tibi suscepta est legis uindicta seueræ,
Verba uelut tinctum singula uirus habent.
Hostibus eueniat, quàm sis uiolentus in armis,
Sentire, & linguæ tela subire tuæ.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
Istius ingenium corporis esse negent.
At si quem lædi fortuna cernis iniqua,
Mollior est animo fœmina nulla tuo.
Hoc ego præcipuè sensi, cùm magna meorum
Notitiam pars est inficiata mei.
Immemor illorum, uestri non immemor unquam,
Qui mala sollicitè nostra leuatis, ero.
Et prius hinc nobis nimium conterminus Ister
In caput Euxino de mare uertet iter,
Vtq; Thyësteæ redeant si tempora mensæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas.
Quàm quisquam uestrum, qui me doluistis ademptum,
Arguat ingratum non meminisse sui.

ELEGIA VII. AD VESTALEM.

MIssus ad Euxinas quoniam Vestalis ad oras,
Vt positis reddas iura sub axe locis.
Aspicis en præsens quali iaccamus in aruo,

Nec

Ingentiq; gradu contra ferrumq;,locumq;,
Saxaq; brumali grandine plura subis.
Nec te missa super iaculorum turba moratur,
Nec quæ uiperio tela cruore madent.
Spicula cùm pictis hærent in caßide pennis,
Parsq; ferè scuti uulnere nulla uacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus,
Sed minor est acri laudis amore dolor.
Talis apud Troiam Danais pro nauibus Aiax
Dicitur Hectoreas sustinuisse faces.
Vt propius uentum est,admotaq; dextera dextræ,
Resq; fero potuit comminus ense geri.
Dicere difficile est quid Mars tuus egerit illic,
Quotq; neci dederis,quosq;,quibusq; modis.
Ense tuo factos calcabas uictor aceruos,
Impositoq; Getes sub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum primi minor ordine pili:
Multaq; fert miles uulnera,multa facit.
Sed tantum uirtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
Vincitur Aegypsos,testataq; tempus in omne
Sunt tua Vestalis carmine facta meo.

ELEGIA VIII. AD SVILLIVM.

Littera sera quidem studijs exculte Suilli
Huc tua peruenit,sed mihi grata tamen.
Qua pia si posset superos lenire rogando
Gratia,laturum te mihi dicis opem.
Vt iam nil præstes animi sum factus amici

Debitor

Debitor, & meritum uelle iuuare uoco.
Impetus iste tuus longum modò duret in æuum,
Ne'ue malis pietas sit tua lassa meis.
Ius aliquod faciunt affinia uincula nobis,
Quæ semper maneant illabefacta, precor.
Nam tibi quæ coniux, eadem mihi filia penè est:
Et quæ te generum, me uocat illa uirum.
Hei mihi, si lectis uultum tu uersibus istis
Ducis, & affinem te pudet esse meum.
At nihil hîc dignum poteris reperire pudore,
Præter fortunam, quæ mihi cæca fuit.
Seu genus excutias, equites ab origine prima
Vsq; per innumeros inueniemur auos.
Siue uelis mores qui sint inquirere nostri,
Errorem misero detrahe, labe carent.
Tu modò, si quid agi sperabis posse precando,
Quos colis exora supplice uoce Deos.
Dij tibi sunt, Cæsar iuuenis, tua numina placa:
Hac certè non est notior ara tibi.
Non sinit illa sui uanas antistitis unquam
Esse preces, nostris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua si nos ea iuuerit aura,
Obruta de medijs cymba resurget aquis.
Tunc ego tura feram rapidis solennia flammis,
Et quantum ualeant numina, testis ero.
Nec tibi de pario statuam Germanice templum
Marmore, carpsit opes illa ruina meas.
Templa domus facient uobis, urbesq; beatæ,
Naso suis opibus carmine gratus erit.

Parua quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cùm pro conceßa uerba salute damus.
Sed qui, quàm potuit, dat maxima, gratus abunde est,
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec, quæ de parua pauper Dijs libat acerra,
Tura minus, grandi quàm data lance, ualent:
Agnaq́; tam lactens, quàm gramine pasta Phalisco
Victima Tarpeios inficit icta focos.
Nec tamen officio uatum per carmina facto
Principibus res est aptior ulla uiris.
Carmina uestrarum peragunt præconia laudum:
Ne'ue sit actorum fama caduca cauent.
Carmine fit uiuax uirtus, expersq́; sepulchri
Notitiam seræ posteritatis habet.
Tabida consumit ferrum, lapidemq́; uetustas:
Nullaq́; res maius tempore robur habet.
Scripta ferunt annos, scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contrà, uel simul arma tulit.
Quis Thebas, septemq́; duces sine carmine nosset?
Et quidquid post hæc, quicquid & antè fuit?
Dij quoq; carminibus, si fas est dicere fiunt:
Tantaq́; maiestas ore canentis eget.
Sic Chaos ex illa naturæ mole prioris
Digestum partes scimus habere suas.
Sic affectantes cœlestia regna Gigantes
Ad Styga nubifero uindicis igne datos.
Sic uictor laudem superatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab Oechalia.
Et modò Cæsar auum, quem uirtus addidit astris

Sacrarunt

Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Siquid adhuc igitur uiui Germanice nostro
Restat in ingenio, seruiet omne tibi.
Non potes officium Vatis contemnere Vates:
Iudicio pretium res habet ista tuo.
Quod nisi te nomen tantùm ad maiora uocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quàm carmina mauis,
Nec tamen ex toto deserere illa potes.
Nam modò bella geris, numeris modò uerba coërces,
Quodq; alijs opus est, hoc tibi lusus erit.
Vtq; nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo,
Sed uenit ad sacras neruus uterq; manus,
Sic tibi nec docti desunt, nec principis artes,
Mista sed est animo cum Ioue Musa tuo.
Quæ quoniam nec nos unda submouit ab illa,
Vngula Gorgonei quam caua fecit equi,
Prosit, opemq; ferat communia sacra tueri,
Atq; ijsdem studijs imposuisse manum.
Littora pellitis nimium subiecta Corallis,
Vt tandem sæuos effugiamq; Getas.
Clausaq; si misero patria est, ut ponar in illo
Qui minus Ausonia distat ab urbe loco,
Vnde tuas poßim laudes celebrare recentes,
Magnaq; quàm minima facta referre mora,
Tangat ut hoc uotum cœlestia chare Suilli
Numina pro socero penè precare tuo.

ELEG

ELEGIA IX. AD GRAECINVM.

VNde licet, non unde iuuat, Græcine salutem
 Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso uadis.
Mißaq; dij faciant auroram occurrat ad illam,
 Bis senos fasces quæ tibi prima dabit.
Et quoniam sine me tanges Capitolia consul,
 Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ:
In domini subeat partes, & præstet amici
 Officium iusso littera nostra die.
Atq; ego, si fatis *essem melioribus ortus, *genitus melioribus eßẽ
 Et mea syncero curreret axe rota,
Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, esset
 Lingua salutandi munere functa tui.
Gratatusq; darem cum dulcibus oscula uerbis:
 Nec minus ille meus, quàm tuus esset honor.
Illa (confiteor) sic essem luce superbus,
 Vt caperet fastus uix domus ulla meos.
Dumq; latus cinget sancti tibi turba senatus,
 Consulis ante pedes ire iuberer eques.
Et quanquàm cuperem semper tibi proximus esse,
 Gauderem lateris non habuisse locum.
Nec querulus, turba quamuis eliderer, essem,
 Sed foret à populo tum mihi dulce premi.
Prospicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
 Densaq; quàm longum turba teneret iter.
Quoq; magis *noscas, quàm me uulgaria tangunt, *noris
 Spectarem, qualis purpura te tegeret.
Signa quoq; in sella nossem formata curuli,

Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.
At cùm Tarpeias eſſes deductus in arces,
Dum caderet iuſſu uictima ſacra tuo,
Me quoq; ſecretò grates ſibi magnus agentem
Audiſſet, media qui ſedet æde Deus.
Turaq; mente magis plena quàm lance dediſſem,
Ter quater imperij lætus honore tui.
Hîc ego præſentes inter numerarer amicos,
Mitia ius urbis ſi modò fata darent.
Quæq; mihi ſola capitur nunc mente uoluptas,
Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita cœlitibus uiſum eſt, & forſitan æquis:
Nam quid me pœnæ cauſa negata iuuet?
Mente tamen, quæ ſola loco non exulat, utar:
Prætextam, faſces aſpiciamq; tuos.
Hæc modò te populo reddentem iura uidebit:
Et ſe ſecretis finget adeſſe tuis.
Nunc longi reditus haſtæ ſupponere luſtri
Credet, & exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum uerba ſenatu,
Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc pro Cæſaribus ſuperis decernere grates,
Albáue opimorum colla ferire boum.
Atq; utinam, cùm iam fueris potiora precatus,
Vt mihi placetur principis ira, roges.
Surgat ad hanc uocem plena pius ignis ab ara:
Detq; bonum uoto lucidus omen apex.
Intereà qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hîc quoq; te feſtum Conſule tempus agam.

Altera

Altera lætitia est nec cedens causa priori:
Successor tanti frater honoris erit.
Nam tibi finitum summo Græcine Decembri
Imperium Iani suscipit ille die.
Quæq; est in uobis pietas, alterna feretis
Gaudia, tu fratris fascibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris consul, bis consul & ille,
Inq; domo binus conspicietur honor.
Qui quanquàm est ingens, & nullum Martia summo
Altius imperium consule Roma uidet,
Multiplicat tamen hunc grauitas autoris honorem,
Et maiestatem res data dantis habet.
Iudicijs igitur liceat Flaccoq;, tibiq;
Talibus Augusti tempus in omne frui.
Cùm tamen à rerum cura propiore uacabit,
Vota, precor, uotis addite uestra meis.
Et siqua dabit aura sinum, iactate rudentes,
Exeat à Stygijs ut mea nauis aquis.
Præfuit his Græcine locis modò Flaccus, & illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli.
Hic arcu fisos terruit ense Getas.
Hic raptam Trœzen celeri uirtute recepit,
Infectumq; fero sanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythiciq; incommoda cœli,
Et quàm uicino terrear hoste, roga:
Sint'ne litæ tenues serpentis felle sagittæ,
Fiat an humanum uictima dira caput:
Mentiar, an coëat duratus frigore pontus,

Et teneat glacies iugera multa freti.
*Hæc *Hic ubi narrarit, quæ sit mea fama, require,
Quoq; modo peragam tempora dura, roga.
Nec sumus hîc odio, nec scilicet esse meremur,
Nec cum fortuna mens quoq; uersa mea est.
Illa quies animi est, quam tu laudare solebas,
Ille uetus solito perstat in ore pudor.
Sic ego sum longè, sic hîc, ubi barbarus hostis,
Vt fera plus ualeant legibus arma, facit:
Rem queat ut nullam tot iam Græcine per annos
Fœmina de nobis, uir'ue, puer'ue queri.
Hæc facit, ut misero faueant, adsintq; Tomitæ,
Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.
Illi, qui me uelle uident, discedere malunt,
Respectu cupiunt hîc tamen esse sui.
Nec mihi credideris, extant decreta, quibus nos
Laudat, & immunes publica cera facit.
Conueniens miseris & quanquam gloria non est,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea est, uidet hospita terra
In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
Stant pariter natusq; pius, coniuxq; sacerdos,
Numina iam facto non leuiora deo.
Neu desit pars ulla domus, stat uterq; nepotum,
Hic auiæ lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum ture precantia uerba,
Eoo quoties surgit ab orbe dies.
Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet
Officij testis Pontica terra mei.

Pontica

Pontica me tellus quantis hac possumus ora
 Natalem ludis scit celebrare dei.
Nec minus hospitibus pietas est cognita talis:
 Misit in has siquos longa Propontis aquas.
Is quoq;, quo*leuior fuerat sub præside pontus, *læuus
 Audierat frater forsitan ista tuus.
Fortuna est impar animo, taliq; libenter
 Exiguas carpo munere pauper opes.
Nec uestris damus hæc oculis, procul urbe remoti,
 Contenti tacita sed pietate sumus.
Et tamen hæc tanget aliquando Cæsaris aures,
 Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
Tu certè scis hæc superis ascite, uidesq;
 Cæsar, ut est oculis subdita terra tuis.
Tu nostras audis inter conuexa locatus
 Sydera, sollicito quas damus ore preces.
Peruenient illuc & carmina forsitan illa,
 Quæ de te misi cœlite facta nouo.
Auguror his igitur flecti tua numina, nec tu
 Immeritò nomen mite parentis habes.

ELEGIA X.

AD ALBINOVANVM.

HIc mihi in Euxino bis tertia ducitur æstas
 Littore pellitos inter agenda Getas.
Et quos tu silices? & quod charißime ferrum
 Duritiæ confers Albinouane meæ?
Gutta cauat lapidem, consumitur annulus usu,
 Et teritur preßa uomer aduncus humo.

Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdet:
Cessat duritia mors quoq; uicta mea.
Exemplum est animi nimium patientis Vlysses
Iactatus dubio per duo lustra mari.
*non *Tempora solliciti sed*quæ tamen omnia fati*
Pertulit, & placidæ sæpe fuere moræ.
An graue sex annis pulchram fouisse Calipso?
Aequoreæq; fuit concubuisse Deæ?
Excipit Hippotades, qui dat pro munere uentos,
Curuet ut impulsos utilis aura sinus.
Non bene cantantes labor est audire puellas,
Nec degustanti lotos amara fuit.
Hos ego, qui patriæ faciant obliuia, succos
Parte meæ uitæ, si modò dentur, emam.
Nec tu contuleris urbes Lestrygonis unquam
Gentibus, obliqua quas obit Ister aqua.
Nec uincet Cyclops sæuum feritate Phyacem,
Qui quota terroris pars solet esse mei?
*feris *Scylla*ferox trunco cùm latret ab inguine monstris,*
*Eniochæ **Endochiæ nobis plus nocuere rates.*
Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis,
*epotum *Ter licet*epotet, ter uomat illa fretum.*
Qui quanquàm dextra regione licentius errant,
Securum latus hoc non tamen esse sinunt.
Hîc agri in frondes, hîc spicula tincta uenenis,
Hîc freta uel pediti peruia reddit hyems.
Et quà remus iter pulsis modò fecerat undis,
Siccus contempta naue uiator eat.
Qui ueniunt istinc, uix uos ea credere dicunt:

Quàm

Quàm miser est, qui fert asperiora fide.
Crede tamen, nec te causam nescire sinemus,
Horride Sarmaticum cur mare duret hyems.
Proxima sunt nobis plaustri præbentia formam,
Et quæ præcipuum sydera frigus habent.
Hic oritur Boreas, oræq; domesticus huic est,
Et sumit uires à propiore loco.
At Notus, aduerso tepidus qui spirat ab axe,
Est procul, & rarus, languidiorq; uenit.
Adde, quòd hic clauso miscentur flumina ponto,
Vimq; fretum multo perdit ab amne suam.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peneusq;, Hipanusq;, Cratesq;
Influit, & crebro uortice tortus Halys.
Partheniusq; rapax, & uoluens saxa Cynapes
Labitur, & nullo tardior amne Tyras,
Et tu fœmineæ Thermôdon cognite turbæ,
Et quondam Graijs Phasi petite uiris,
Cumq; Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes,
Et tacitè peragens lene Melanthus iter,
Quiq; duas terras Asiam, Cadmiq; sororem
Separat, & cursus inter utranq; facit,
Innumeriq; alij, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius se tibi Nile negat.
Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas,
Nec patitur uires æquor habere suas.
Quinetiam stagno similes, pigræq; paludi
Cæruleus uix est, diluiturq; color.
Innatat unda freto dulcis, leuiorq; marina est,
Quæ proprium misto de sale pondus habet.

Si roget hoc aliquis, cur sint narrata Pedoni,
Quid'ue loqui certis iuuerit ista modis:
Detinui dicam curas, tempusq; fefelli,
Hunc fructum præsens attulit hora mihi.
Abfuimus, solito dum scripsimus ista dolore,
In medijs nec nos sensimus esse Getis.
At tu non dubito, cùm Thesea carmine laudes,
Materiæ titulos quin tueare tuæ.
Quemq; refers, imitere uirum, uetat ille profectò
Tranquilli comitem temporis esse fidem.
Qui quanquàm est factis ingens, & conditur à te
Vix tanto, quantus debuit ore cani,
Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
Inq; fide Theseus quilibet esse potest.
Non tibi sunt hostes ferro, clauáq; domandi,
Per quos uix ulli peruius Isthmos erat.
Sed præstandus amor, res non onerosa uolenti:
Quis labor est puram non temerasse fidem?
Hæc tibi, qui præstas indeclinatus amico,
**querente* *Non est quod lingua dicta*tremente putes.*

ELEGIA XI. AD GALLIONEM.

GAllio crimen erit uix excusabile nobis
Carmine te nomen non habuisse meo.
Tu quoq; enim, memini, cœlesti cuspide facta
Fouisti lachrymis uulnera nostra tuis.
Atq; utinam rapti iactura læsus amici
Sensisses ultrà, quod quererere, nihil.
Non ita dijs placuit, qui te spoliare pudica

Coniuge

Coniuge crudeles non habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epistola uenit,
Lectaq; cum lachrymis sunt tua damna meis.
Sed neq; solari prudentem stultior ausim,
Verbaq; doctorum nota referre tibi:
Finitumq; tuum si non ratione dolorem,
Ipsa iam pridem suspicor esse mora.
Dum tua peruenit, dum littera nostra recurrens
Tot maria, & terras permeat, annus abit.
Temporis officium solatia dicere certi est,
Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
At cùm longa dies sedauit uulnera mentis,
*Intempestiuè qui*mouet illa, nouat.* **monet, illa nouat*
Adde quòd, atq; utinam uerum tibi uenerit omen,
Coniugio felix iam potes esse nouo.

ELEGIA XII. AD TVTICANVM.

QVo minus in nostris ponaris amice libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Ast ego non alium prius hoc dignarer honore:
Est aliquis nostrum si modò carmen honor.
Lex pedis officio, fortunaq; nominis obstat,
Quaq; meos adeas, est uia nulla modos.
Nam pudet in geminos ita nomen scindere uersus,
Desinat ut prior hoc, incipiatq; minor.
Et pudeat, si te qua syllaba parte moretur,
Arctius appellem, Tuticanumq; uocem.
Et potes in uersum Tuticani more uenire,
Fiat ut è longa syllaba prima breuis.

Aut ut ducatur, quæ nunc correptius exit,
Et sit porrecta longa secunda mora.
His ego si uitijs ausim corrumpere nomen,
Ridear, & meritò pectus habere neger.
Hæc mihi causa fuit dilati muneris huius,
Quod meus adiecto fœnore reddet ager.
Teq́; canam quacunq; nota, tibi carmina mittam
Penè mihi puero cognite penè puer,
Perq́; tot annorum seriem, quot habemus uterq;,
Non mihi quàm fratri frater amate minus.
Tu bonus hortator, tu duxq́;, comesq́; fuisti,
Cùm regerem tenera fræna nouella manu.
Sæpe ego correxi sub te censore libellos,
Sæpe tibi admonitu facta litura meo est,
Dignum Mæonijs Phæacida condere chartis
Cùm te Pierides perdocuere Deæ.
Hic tenor, hæc uiridi concordia cœpta iuuenta
Venit ad albentes illabefacta comas.
Quæ nisi te moueant, duro tibi pectora ferro
Esse, uel inuicto clausa adamante putem.
Sed prius huic desint & bellum, & frigora terræ,
Inuisus nobis quæ duo Pontus habet:
Et tepidus Boreas, & sit præfrigidus Auster,
Et posit fatum mollius esse meum,
Quàm tua sint lapso præcordia dura sodali.
Hic cumulus nostris absit, abestq́; malis.
Tu modò per superos, quorum certißimus ille est,
Quo tuus aßiduè principe creuit honor,
Effice constanti profugum pietate tuendo,

Ne

Ne sperata meam deserat aura ratem.
Quid mandem quæris, peream, nisi dicere uix est,
Si modò, qui perijt, ille perire potest.
Nec quid agam inuenio, nec quid nolim'ue, uelim'ue,
Nec satis utilitas est mea nota mihi.
Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re, consiliumq; fugit.
Ipse, precor, quæras, qua sim tibi parte iuuandus,
Quo'ue uiam facias ad mea uota uado.

ELEGIA XIII. AD CARVM.

O Mihi non dubios inter memorande sodales,
Qui quod es, id uerè Care uocaris, aue.
*Vnde salutaris, color hic tibi*proximus index,* *protinus
Et structura mei carminis esse potest.
Non quia mirifica est, sed quòd non publica certè:
Qualis enim cunq; est non latet esse meam.
Ipse quoq; ut titulum chartæ de fronte reuellas,
Quod sit opus uideor dicere posse tuum.
Quamlibet in multis positus noscere libellis,
Perq; obseruatas inueniere notas.
Produnt autorem uires, quas Hercule dignas
Nouimus, atq; illi, quem canis, esse pares.
Et mea musa potest proprio deprensa colore
Insignis uitijs forsitan esse suis.
Tam mala Thersiten prohibebat forma latêre,
Quàm pulchra Nereus conspiciendus erat.
Nec te mirari, si sunt uitiosa, decebit
Carmina, quæ faciam penè poëta Getes.

Ab

Ah pudet, & scripsi Getico sermone libellum,
Structaq; sunt nostris barbara uerba modis.
Et placui, gratare mihi, cœpiq; poëtæ
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi.
Adiuta est nouitas numine nostra dei.
Nam patris Augusti docui mortale fuisse
Corpus, in ætherias numen abisse domos.
Esse parem uirtute patri, qui fræna rogatus
Sæpe recusati ceperit imperij.
Esse pudicarum te Vestam Liuia matrum,
Ambiguum est nato dignior, an ne uiro.
Eesse deos iuuenes firma adiumenta parentis,
Cui dederint animi pignora certa sui.
Hæc ubi non patria perlegi scripta camœna,
Venit & ad digitos ultima charta meos:
Et caput, & plenas omnes mouere pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atq; aliquis, scribas hæc cùm de Cæsare, dixit,
Cæsaris imperio restituendus eras.
Ille quidem dixit, sed me iam Care niuali
Sexta relegatum bruma sub axe uidet.
Carmina nil prosunt, nocuerunt carmina quondam,
note *Primaq; tam miseræ causa fuere fugæ.*
At tu per studij communia fœdera sacri,
Per non uile tibi nomen amicitiæ:
Sic capto Latijs Germanicus hoste catenis
Materiam uestris præbeat ingenijs.
Sic ualeant pueri uotum commune duorum,

Queis

Queis laus formandis est tibi magna datis.
Quanta potes præbe nostræ monimenta saluti,
Quæ,nisi mutato nulla futura loco est.

ELEGIA XIIII. AD TVTICANVM.

HAec tibi mittuntur, quem sum modò carmine questus
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus,excepto quòd adhuc utcunq; ualemus,
Nil me præterea,quod iuuet,inuenies.
Ipsa quoq; est inuisa salus,suntq; ultima uota
Quolibet ex istis scilicet ire locis.
Nulla mihi cura est,terra quò*muter ab ista. *mittar
Hac quoq;,quam uideo,gratior omnis erit.
In medias Syrtes,mediam mea uela Charybdim
Mittite,præsenti dum careamus humo.
Styx quoq;,siquid ea est, bene commutabimur Istro,
Siquid & inferius,quàm Styga,mundus habet.
Gramina cultus ager,frigus minus odit hirundo,
Proxima marticolis quàm loca Naso Getis.
Talia succensent propter mihi uerba Tomitæ,
Iraq; carminibus publica mota meis.
Ergo ego,cessabo nunquam per carmina lædi?
Plectar & incauto semper ab ingenio?
Ergo ego ne scribam,digitos incidere cunctor?
Telaq; adhuc demens,quæ nocuere,sequor?
Ad ueteres scopulos iterum diuertor,& illas,
In quibus offendit naufraga puppis,aquas.
Sed nihil admisi,nulla est mea culpa Tomitæ,
Quos ego,cùm loca sim uestra perosus,amo.

Quilibet

Quilibet excutiat nostri monimenta laboris,
Littera de uobis est mea questa nihil.
Frigus, & incursus omni de parte timendos,
Et quòd pulsetur murus ab hoste, queror.
In loca, non homines, uerißima crimina dixi:
Culpatis uestrum uos quoq; sæpe solum.
Esset perpetuò sua quàm uitabilis Ascra,
Ausa est agricolæ Musa docere senis.
At fuerat terra genitus, qui scripsit, in illa:
Intumuit uati non tamen Ascra suo.
Quis patriam solerte magis dilexit Vlysse?
Hoc tamen asperitas indice dicta loci est.
Non loca, sed mores scriptis uexauit amaris
Septius Ausonios, actaq; Roma rea est.
Falsa tamen paßa est æqua conuitia mente:
Obfuit autori nec fera lingua suo.
At malus interpres populi mihi concitat iram,
Inq; nouum crimen carmina nostra uocat.
Tam felix utinam quàm pectore candidus, essem:
Extat adhuc nemo saucius ore meo.
Adde, quòd Illyrica si iam pice nigrior essem,
Non mordenda mihi turba fidelis erat.
Molliter à uobis mea sors excepta Tomitæ,
**Graios* *Tam mites *gratos indicat esse uiros.*
Gens mea Peligni, regioq; domestica Sulmo,
Non potuit nostris lenior esse malis.
Quem uix incolumi cuiquam, saluoq; daretis,
Is datus à uobis est mihi nuper honor.
Solus adhuc ego sum uestris immunis in oris,

Exceptis

Exceptis, si qui munera legis habent.
Tempora sacrata mea sunt uelata corona,
Publicus inuito quam fauor imposuit.
Quàm grata est igitur Latonæ Delia tellus,
Erranti tutum quæ dedit una locum,
Tam mihi chara Tomus, patria quæ sede fugatis
Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.
Dij modò fecissent, placidæ spem posset habere
Pacis, & à gelido longius axe foret.

ELEGIA XV.

AD SEXTVM POMPEIVM.

SI quis adhuc usquam nostri non immemor extat,
Quid'ue relegatus Naso, requirat, agam,
Cæsaribus uitam, Sexto debere salutem
Me sciat, à superis hic mihi primus erit.
Tempora nam miseræ complectar ut omnia uitæ,
A' meritis eius pars mihi nulla uacat:
Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arui
Punica sub lento cortice grana rubent:
Africa quot segetes, quot Tmolia terra racemos,
Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla fauos.
Confiteor, testere licet, signate Quirites:
Nil opus est legum uiribus, ipse loquor.
Inter opes, & me rem paruam pone paternas.
Pars ego sum census quantulacunq; tui.
Quàm tua Trinacria est, regnatáq; terra Philippo,
Quàm domus Augusto continuata foro,
Quàm tua rus oculis domini Campania gratum,

Queq;

Quæq; relicta tibi Sexte, uel empta tenes,
Tam tuus en ego sum, cuius te munere tristi
Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atq; utinam poßis, & detur amicius aruum,
Remq; tuam ponas in meliore loco.
Quod quoniam in dijs est, tenta lenire precando
Numina perpetua quæ pietate colis.
Erroris nam tu, uix est dicernere, nostri
Sis argumentum maius, an auxilium.
Nec dubitans oro, sed flumine sæpe secundo
Augetur remis cursus euntis aquæ.
Et pudet, & metuo, semperq;, eademq; precari,
Ne subeant animo tædia iusta tuo.
Verùm quid faciam (res immoderata Cupido est)
Da ueniam uitio mitis amice meo.
Scribere sæpe aliud cupiens delabor eôdem,
Ipsa locum per se littera nostra rogat.
Seu tamen effectus habitura est gratia, seu me
Dura iubet gelido Parca sub axe mori,
Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet esse tuum:
Audiet & coelo posita est quæcunq; sub ullo,
Transit nostra ferox si modò Musa Getas.
Teq; meæ causam seruatoremq; salutis,
*magis Meq; tuum libra norit & ære*minus.

ELEGIA XVI. AD INVIDVM.

INuide, quid laceras Nasonis carmina rapti?
Non solet ingenijs summa nocere dies.

Famaq;

Famaq́; post cineres maior uenit, & mihi nomen
Tunc quoq;, cùm uiuis annumerarer, erat.
Cùm foret & Marsus, magniq́; Rabirius oris,
Iliacusq́; Macer, sydereusq́; Pedo,
Et qui Iunonem læsisset in Hercule, Carus,
Iunonis si iam non gener ille foret.
Quiq́; dedit Latio carmen regale Seuerus,
Et cùm subtili Priscus uterq; Numa,
Quiq́; uel imparibus numeris Montane uel æquis
Sufficis, & gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelopæ rescribere iußit Vlyßem
Errantem sæuo per duo lustra mari,
Quiq́; suam Trœzen, imperfectumq́; dierum
Deseruit celeri morte Sabinus opus.
*Ingeniiq́; sui dictus*cognomine Largus,* **de nomine*
Gallica qui Phrygium ducit in arua senem,
Quiq́; canit domito Camerinus ab Hectore Troiam,
Quiq́; sua nomen Phyllide Thuscus habet,
Veliuoliq́; maris uates, cui credere posses
Carmina cæruleos composuisse deos,
Quiq́; acies Libycas, Romanaq; prælia dixit,
Et Marius scripti dexter in omne genus,
Trinacriusq́; suæ Perseïdos autor & actor,
Tantalidæ reducis, Tyndaridosq́; Lupus,
Et qui Mæoniden Phæacida uertit, & unà
Pindaricæ fidicen tu quoq; Rufe lyræ,
Musaq; Turani Tragicis innixa cothurnis,
Et tua cum socco Musa Melisse leuis,
Cùm Varius, Gracchusq́; darent fera dicta tyranni,

Callimachi Proculus molle teneret iter,
Tityrus antiquas & erat qui pasceret herbas,
Aptaq; uenanti gratius arma daret,
Naiadas à Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus uerba Capella modis:
Cumq; forent alij, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora est, carmina uulgus habet.
Essent & iuuenes, quorum quòd inedita causa est,
Appellandorum nil mihi iuris adest.
Te tamen in turba non ausim Cotta silere,
Pieridum numen, præsidiumq; fori,
Maternos Cottas cui, Messalasq; paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere si fas est, claro mea nomine Musa,
Atq; inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo summotum patria proscindere liuor
Desine, neu cineres sparge cruente meos.
Omnia perdidimus, tantummodò uita relicta est,
Præbeat ut sensum, materiamq; malis.
Quid iuuat extinctos ferrum demittere in artus?
Non habet in nobis iam noua plaga locum.

FINIS.

LECTORI S.

Non abs re, Lector, Ptolemæi libellum de stellis inerrantibus ad hunc extremũ Ouidij tomum adiunxi. Nimirùm is si Ouidius est, qui in temporum descriptione creber, & in perpetuo, uario'ue stellarũ ortu, cursu, occasuq; suis uelut signis notando, atq; exponendo multus sit, ac uniuersam rei cœlestis rationem certis sæpe locis perstringat, ecquem hîc, quæso, extra Ptolemæum adhibeam, qui Ouidij lectioni in eo genere & consentanea, & commoda aut elegãtius, facilius'ue enarret, aut certius, cõpendiosius'ue scribat? Singulis quibusq; mensibus sydera quæ oriantur, quæ cœlo uagentur, & inerrẽt, quibus occurrãt, quibus insurgant, atq; committantur, quid adferãt, quid ui sua ingenerent, quo deniq; tempore inclinẽt, & occidant, quibus cedant, quibus succedentibus impellantur, rite, atq; ordine persequitur. Ne longus sim, id nisi absurdè neges (quod iure negare minime quidem possis) astrologiæ cognitionem ab arte poëtica abhorrere, parũq; poëtarũ & lectoribus, & interpretibus necessariã, consilium nostrum non aspernabere, rationemq; nostrã summopere laudabis: qui qđ ad Ouidij lectionem maxime facere existimaui, hîc tibi post cuncta subieci, & eo noĩe gratificari uolui. Quẽ meum in rem literariam animũ cùm hactenus multis industriæ, diligentiæq; exemplis perspici, mihi in uotis fuit: tum operam in posterum diligenter dabo, totum ut in eam rationẽ incumbere me intelligas. Vale, & laborem nostrum æqui, boni facito. Lugduni XVI. Calendas Septembris, M. D. XXXIIII.

CLA. PTOLEMAEI INERRANTIUM STELLARUM SIGNIFICATIONES PER NICOLAUM LEONICUM È GRAECO TRANSLATAE.

IANUARIUS.

K. Sol eleuari incipit: longiuſculi fiunt dies: Aquila & Corona occidunt: tempeſtatemq́; efficiunt.

IIII. Sol magis aſcendit: Cancri medium occidit: uentiq́; ponunt.

III. Reliquum Cancri occidit, & uarius aëris fit ſtatus.

Pr. Hyems dimidiata: Aquilones continui: Delphinus cum Cane oriuntur matutino.

NON. Fidicula exoritur: Aquila occidit: Delphinus totus emergit: uentorumq́; fit concurſus.

VIII. Aquila ueſperi occidit: flat Auſter.

VII. Septentriones & Aquilo uehementer flantes concurrunt.

VI. Martis domicilium: Auſter & Fauonius ſimul flant: Capricornus emergere incipit: pluuiæ ſimul & caligo ueſpertino.

V. Auſter flat cum pluuia.

IIII. Pluuius flat Auſter uiolentior.

III. Septentrio multo imbre & aſpera tempeſtate flat.

Pr. Auſter ſpirat.

Aſtrum

id. *Astrum obscurum: prima Mali pars occidit. noctu etiam pluit.*

XIX. *Astrum obscurum: uaria Aquilonis & Septentrionis inconstantia:* Leo *occultari incipit: pluuiæ fiunt.*

XVIII. *Septentrio & Aquilo uehementes flant.*

XVII. *Sol in Aquario:Vulturnus cum pluuia.*

XVI. *Fidicula occidere incipit matutino: uentorum concursus fiunt.*

XV. Leo *& Delphinus matutino occidunt: Aquilo Septentrio & Auster concurrunt, pluuiæq; fiunt.*

XIIII. *Conuersio & hyemis medium.*

XIII. *Aquilo flat & Auster: medium Cancri occidit:Aquarius emergere incipit.*

XII. *Aquarius totus emergit: Africus spirat, & pluit.*

XI. *Fidicula cũ Cancro occidit, & uesperi pluit,*

X. *Aquilo flat cum pluuia.*

IX. *Hyemat dies: uehementius flant Aquilo & Vulturnus.*

VIII. *Tempestas turbidior: ijdem flant uenti.*

VII. *Hyemat dies: ijdem flant uenti:Fidicula occidere incipit.*

VI. *Astrum clarum in pectore Leonis occidere incipit:Fidicula uesperi occidit: flat Aquilo,& interdum pluit.*

V. *Ventorum concursus cum niuibus.*

IIII. *Delphinus occidere incipit.*

III	*Fidicula circa primam facem parte sui occidere incipit: uehemens flat Aquilo cum imbre.*
PR.	*Imbres cum niuibus permisti cadunt.*

XXXI.

FEBRVARIVS.

K.	*Obscurum astrum apparet: Auster & Vulturnus flat: Fidicula occidere incipit.*
IIII.	*Aër crassus est: & Fauonius flare incipit.*
III.	*Medium Leonis cum Fidicula occidit: Septentriones & Aquilo flant.*
PR.	*Delphinus occidit: Auster uesperi uiolentior fit & pluit.*
NON.	*Zona Orionis emergit: turbidus est aër Fauonij flatu.*
VIII.	*Fidicula occidit: & Fauonius ab occasu flat.*
VII.	*Veris initium: Fauonius spirat.*
VI.	*Fauonius & Aquilo spirant.*
V.	*Obscurum astrum: emergit Aquarius.*
IIII.	*Septentrio cum Fauonio flat: interdum etiam pluit.*
III.	*Subsolanus spirat, & Arcturus exoritur.*
PR.	*Ventorum concursus & pugna.*
ID.	*Sagittarius uesperi occidit: tempestas aspera.*
XVI.	*Crater uesperi oritur: & commutatis uentis superat Auster.*
XV.	*Sol in Piscibus: hyemat aër.*

Sept

XIIII. Septentrio ſlat cum Auſtro:ſol[illegible] uus.

XIII. Virgo occidit iuxta Geminos:A[illegible] [illegible]at cum Fauonio,& Aquilone.

XII. Malus ueſperi occidit : Fauonius ſpira[illegible];& Virgo occidere incipit.

XI. Septentrio & Auſter flant : Malus occultatur.

X. Aquilo pluuioſus ſpirat : Leo occidit : Aquilones Chelidorij appellati, incipiunt : & per quatriduum fl[illegible] : Hirundines apparent.

IX. Arcturus circa primam uigiliam occidere incipit:Fauonius ſpirat: noxq́; nubila exiſtit.

VIII. Halcyonei appellati dies.

VII. Corus & Aquilo ſimul flant.

VI. Aquarius oriri incipit:hyemat matutino.

V. Arcturus emergit,& pluit.

IIII. Arcturus oritur matutino.

III. Malus ueſperi occidit.

PR. Fauonius late ſpirat:Vernus eſt dies.

XXVIII.

MARTIVS.

X. Auſter & Africus ſimul ſpirant.

VI. Vindemitor apparere incipit: Aquilo gelidus flat:Arcturus occidit matutino.

V. Aër nimboſus,& pluit:Arcturus emergit eleuato Sole:& flat Aquilo.

IIII. Arcturus ſimiliter emergit.

III. Arcturus interdiu emergit.

Pr. Aquilo flat:nubiloſum cœlum.

NON. Equus occidit matutino,& flat Aquilo: Corona matutino occultatur: aquarum de cœlo pluuies.

VIII. Marinæ aues apparere incipiunt: Aquilo & Septentriones flant: principium ueris eſt: Sol Piſcium dimidium obtinet: Equus occidit.

VII. Miluus apparere incipit: flat Auſter, Piſciſq; in tergore matutino occultari incipit.

VI. Equus occidit matutino: Miluus à ſublimi deorſum uergit: Vindemitor occidit: Arcturus autem emergit, & gelidus flat Aquilo.

V. Hyemis abſceßio, & Aquilonis ad ſeptentriones commutatio.

IIII. Deſinit Piſcis à tergore eleuari: Septentrio, uel Auſter flat.

III. Argo nauis emergit ueſperi: Fauonius, & Auſter flant, & in Leonis cauda hyemat dies.

Pr. Aquilo per totum flat diem.

Id. Equus occidit: & Aquilo flat gelidus.

XVII. Sol in Ariete: Fauonius latè ſpirat: Ciconia apparet, & mare tranſmittit.

XVI. Inconſtantes uenti: Aquilo ſpirat.

XV. Auſter flat: Miluus diluculo apparet.

XIIII. *Aquilo serenus spirat.*

XIII. *Equus occidit matutino : Aquilo uel Septentrio flat.*

XII. *Aries in latus emergit:pluit aut ningit.*

XI. *Cancer tergore oritur:Auster flat.*

X. *Aequinoctium:pluit,interdum tonat.*

IX. *Septentriones & Aquilo flant:Equus occidit matutino.*

VIII. *Pisces tergore emergunt:nix imbre mista cadit:Aries matutino emergit cum mari:turbatio aëris.*

VII. *Aequinoctium uernum: pluit, interdum & tonat.*

VI. *Nox & dies æquales existunt.*

V. *Scorpius occidit : uehemens flat uentus : pluuiasq; cum tonitribus commiscet.*

IIII. *Scorpius occidit:Septentrio flat pluuius.*

III. *Auster flat,& pluit.*

Pr. *Ventorum procellæ,& sæpe pluit.*

XXXI.

APRILIS.

X. *Scorpius occidit : Sol diei partem unã addit: Aquilonis flatu nebulosum est cœlũ : Vergiliæ oriri, & præsignificare incipiunt.*

IIII. *Nebulosus aër per omnes terras.*

III. *Vergiliæ occidunt uespertino.*

Pr. *Flat Africus.*

NON.	Fauonius ſpirat.
VIII.	Suculæ emergunt: pluuiæq; ab Auſtro deuoluuntur.
VII.	Auſter flat, & Vergiliarum reliquũ occidit.
VI.	Fauonius flare incipit matutino: Vergiliæ occidunt.
V.	Auſtrales procellæ.
IIII.	Aquilo uehemens flat: ueſper eſt pluuioſus.
III.	Frigidi flant uenti, & pluit.
PR.	Suculæ occultantur.
ID.	Aquilo flat: paruum Præſepe exoritur.
XVIII.	Obſcurum aſtrum, & uenti, & imbres.
XVII.	Suculæ occidunt: frigidi ſpirant uenti: Perſeus oritur.
XVI.	Suculæ occidunt: ſpirat Fauonius.
XV.	Sol in Tauro: Suculæ occultantur.
XIIII.	Africus flat.
XIII.	Suculæ penitus occidunt: Africus flat ueſperi.
XII.	Fauonius ſpirat.
XI.	Tauri caput occidit, & pluit.
X.	Vergiliæ exoriuntur: Fauonius ſpirat.
IX.	Fidicula circá primam facem apparet.
VIII.	Fidicula cernitur, & pluit.
VII.	Præſepe emergit: deſinit uer.
VI.	Suculæ penitus occidunt, & Veris conuerſio.
V.	Auſter flat.
IIII.	Auſtrina dies, & pluuia.
III.	Hœdi oriuntur: Auſter flat matutino.
PR.	Canis occultatur ueſperi: aër conturbatur ab Auſtro

Austro, & Aquilo simul permiscet.
XXX.

MAIVS.

K.	Canis occultatur: rores descendunt.
VI.	Suculæ cum Sole oriuntur.
V.	Centaurus apparet totus: Fauonius spirat.
IIII.	Scorpius sursum emergit: Aquilo flat: & rores cadunt.
III.	Fidicula oritur matutino.
PR.	Dimidium Scorpionis occidit.
NON.	Vergiliæ oriuntur matutino, & spirat Fauonius.
VIII.	Principium æstatis: Fauonius præualet.
VII.	Eodem flat modo Fauonius.
VI.	Fidicula oritur: Suculæ occidunt: Tauri caput apparet.
V.	Vergiliæ apparent.
IIII.	Vergiliæ oriuntur: Auster flat.
III.	Suculæ occidunt: Austrini sunt flatus.
PR.	Scorpius occidit: & Fidicula oritur matutino.
ID.	Cancer exoritur: & flat Auster.
XVII.	Initium æstatis.
XVI.	Procyon, quam quidam Caniculam uocant, occidit.
XV.	Sol in Geminis.
XIIII.	Auster flat uesperi.
XIII.	Suculæ oriuntur, & flat Aquilo.

Arcturus

XII.	*Arcturus occidit: aërq; conturbatur.*
XI.	*Sagittarius occidit: & flat Auster.*
X.	*Gemini exoriuntur, & Aquila.*
IX.	*Suculæ oriri incipiunt: & pluit.*
VIII.	*Capella oritur matutino, & flat Aquilo.*
VII.	*Taurus occidit: Auster & Aquilo flant.*
VI.	*Auster spirat.*
V.	*Fidicula oritur matutino: & Auster flat.*
IIII.	*Auster uehemens flat.*
III.	*Vergiliæ exoriuntur: imbres cum tonitribus fiunt.*
Pr.	*Tempestas aspera: hyemat aër: ingentia uesperi tonitrua commouentur.*

XXXI.

IVNIVS.

K.	*Suculæ totæ emergunt: Auster flat.*
IIII.	*Aquila exoritur: aëris tempestas: & flat Fauonius.*
III.	*Australes procellæ cum tonitruis.*
Pr.	*Auster flat: & pluit.*
NON.	*Aquilo exoritur: flat Auster, & pluit.*
VIII.	*Aquilo flat, & pluit.*
VII.	*Arcturus occidit matutino: Fauonius spirat.*
VI.	*Delphinus emergere incipit: Arcturus occidit.*
V.	*Aquilo flat, & modicè pluit.*
IIII.	*Pluuiosus aër cũ tonitruis, & Australis dies.*
III.	*Turbulentum cœlum cum tonitruis.*

Fauonius

pr. Fauonius, uel Corus flat, & tonat.
id. Delphinus emergit: Auster flat.
XVIII. Orionis humeri eleuantur: & principia æstatis.
XVII. Obscurum astrum: Fauonius & Auster flant.
XVI. Aëris tempestas: & Aquilonij flatus.
XV. Fauonius cum Austro spirat: Orionis humeri apparent.
XIIII. Sol in Cancro: Orion exoritur matutino.
XIII. Auster & Fauonius flant: pluit & tonat.
XII. Serpentarius occidit matutino.
XI. Auster cum Aquilone spirat.
X. Exortus Orionis.
IX. Obscuri astri exortus: & calorum intensio.
VIII. Aestiuus cardo: & momentanea aëris perturbatio.
VII. Africus & Fauonius simul spirant.
VI. Breuißima nox: Orion exoritur.
V. Pluit uesperi: Canis apparere incipit.
IIII. Ventorum conflictus.
III. Canis exoritur matutino: zona Orionis apparet.
pr. Arcturus occidit matutino: & aëris intemperies.

XXX.

IVLIVS.

K. Aër ab Aquilone conturbatur.

Obscurum

VI	*Obscurum astrum: Auster flat, uel Fauonius.*
V.	*Austrina dies, & conturbatio aëris.*
IIII.	*Orion exoritur: Ciconia occidit: & Fauonius spirat.*
III.	*Medium Cancri exoritur.*
PR.	*Etesiæ flant, & cum Austro Aquilones.*
NON.	*Corona occidit matutino: flat Auster.*
VIII.	*Cepheus exoritur: & Austrina aëris perturbatio.*
VII.	*Orion totus emergit: Auster flat.*
VI.	*Etesiarum prodromi flatus spirant.*
V.	*Imbres cum tonitribus: flat Aquilo.*
IIII.	*Orion totus oritur matutino, & prodromi inualescunt flatus.*
III.	*Africus flat turbulentus.*
PR.	*Aquilo flat.*
ID.	*Canicula exoritur: Etesiæ inualescunt.*
XVII.	*Orion exoritur: & uiolentus flat Aquilo.*
XVI.	*Aestatis dimidium, & dies Aquilonis flatu algentior.*
XV.	*Fauonius, & interdum Auster spirant: Canis oritur matutino, & Etesiæ amplius inualescunt.*
XIIII.	*Orion exoritur: Corus flat: totusq; apparet Orion.*
XIII.	*Sol in Leone: Corus spirat: & Canis exoritur*
XII.	*Etesiæ cum alijs uentis per unum & uiginti flant dies.*
XI.	*Prodromi flatus late spirant.*

Cancer

X. *Cancer totus cum Leone exoritur: & Aquila occidit.*
IX. *Leo cum Sole exoritur & Cane: Cancer descendit.*
VIII. *Gemini occidere incipiunt: Canis emergit, & Austrini sunt flatus.*
VII. *Caligo arenosa: Aquila occidit: Leo exoritur: flat Auster.*
VI. *Canicularis æstus.*
V. *Vehementes calores: Etesiæ ualenter spirant.*
IIII. *Lucida stella in Leonis pectore exoritur: Aquilo egelidus propter æstum.*
III. *Autumnales fructus apparere incipiũt: Aquila occidit matutino: aërq; turbidus fit.*
PR. *Auster cum Africo simul spirant.*

XXXI.

AVGVSTVS.

K. *Aquila occidit matutino: flat Africus: arentes sunt æstus.*
IIII. *Aquila occidit: aër austrinus.*
III. *Austrina dies.*
PR. *Leonis medium exoritur: Arbor in hoc biduo apparet: Auster nimbosus uehementer flat.*
NON. *Corona occidit: Leonis medium exoritur: uehemens flat Auster: & Grues apparent.*
VIII. *Fidicula contrahitur: austrina dies æstuosa.*

Orionis

VII.	Orionis medium occultatur: & dies ab Austro caliginosus, & æstuosus.
VI.	Leo exoritur: æstus intolerabilis: nebulosus aër: Orionis exoritur medium.
V.	Obscurum astrum: Septentrio lenis spirat: æstus mediocris.
IIII.	Lunaris defectus in hanc diem incurrere solet: Auster & Aquilo spirant: & calores sunt ingentes.
III.	Fidicula occidit matutino: Autumnus ichoat: uentorum concursus fit.
Pr.	Ventorum conflictus & pugna.
Id.	Delphinus cum Lepore occidit.
XIX.	Aestuosi & squalentes calores.
XVIII.	Obscurum astrum: & Fauonius cum Austro spirat.
XVII.	Delphinus occidit matutino.
XVI.	Autumni initium.
XV.	Fidicula occidit, & flat Aquilo.
XIIII.	Delphinus occultatur: mediocris æstus.
XIII.	Fidicula occidit matutino: Sol in Virgine: Auster flat: pluit, & tonat.
XII.	Sol in tota Virgine.
XI.	Virgo exoritur.
X.	Septentrio lenis spirat: tota exoritur Virgo: aëris est serenitas.
IX.	Virgo exoritur: Aquilo flat.
VIII.	Etesiæ ponunt: Aquilo frigidior flare incipit.
VII.	Delphinus exoritur: & Auster flat.

Vindemi

VI.	*Vindemitor emergit: Auster & Fauonius simul flant.*
V.	*Virgo apparere incipit.*
IIII.	*Fauonius lenis spirat.*
III.	*Virgo exoritur:Fauonius molliter flat.*
PR.	*Andromeda exoritur.*

XXXI.

SEPTEMBER.

K.	*Andromeda exoritur: imbres cum tonitruis fiunt: flat Vulturnus: inconstantes sunt uenti*
VI.	*Australis piscis non amplius occultatur.*
V.	*Tonat,& pluit.*
IIII.	*Arcturus cum Vindemitore exoritur: Malus occultatur.*
III.	*Mercurij domicilium: Fauonius spirat: & ex uentorum inconstantia imbres cadunt.*
PR.	*Equus exoritur.*
NON.	*Capella emergit: Africus flat uesperi, et pluit.*
VIII.	*Arcturus apparet: flat Aquilo, & interdum tonat.*
VII.	*Virginis medium exoritur: Fauonius spirat cum Africo.*
VI.	*Idem aëris status.*
V.	*Idem aëris status.*
IIII.	*Arcturus exoritur.*
III.	*Arcturo exoriente imbres cadunt.*

PR.	Vergiliæ cum Equo exoriuntur.
ID.	Hirundines non uidentur: Capella exoritur, & pluit.
XVI.	Duodecatemorion, id est, XII. portio Autumni incipit.
XV.	Fauonius late spirat cum Africo.
XIIII.	Piscis exoritur, & Septentrio ponit.
XIII.	Sol in Libra: Crater apparet: Arcturi medium cernitur matutino.
XII.	Arcturo exoriente imbres copiosi cadunt.
XI.	Aequinoctiũ autumnale, & pisces occidunt.
X.	Argo descendit: pluuiosi aëris conturbatio.
IX.	Pisces occidunt: Austrinæ fiunt pluuiæ: aëris uentorumq; conturbationes, & maris tempestates.
VIII.	Lunaris defectus in hanc incurrit diem: Centaurus exoritur.
VII.	Nebulosus aër & turbulentus existit.
VI.	Hœdi exoriuntur: & Auster uehemens flat.
V.	Virgo desistit emergere: Vergiliæ matutino & uesperi apparent: Hœdi cum Sole exoriuntur: uentorum & maris procellæ ualidæ fiunt.
IIII.	Auster uehemens flat: tempestates horridæ.
III.	Vergiliæ matutino cernuntur: & pluuius flat Auster.
PR.	Capella emergit usque ad uespertinum Vergiliarum occasum.

XXX.

OCTO=

K. Vergiliæ in Oriente apparere incipiunt: Auster flat matutino.
IIII. Iidem austrini flatus: & Vergiliarum exortus.
III. Heniochus, id est, Auriga occidit: & ab Aquilone tonat.
PR. Hœdi exoriuntur, & pluit.
NON. Corona emergit: & conuersio est æstatis.
VIII. Arietis medium occidit cum Scorpione.
VII. Eadem, quæ prior, significatio.
VI. Corona cum Hœdis exoritur: aër conturbatur.
V. Hœdi cum Vergilijs emergunt, & flat Africus.
IIII. Libra oriri incipit: & Fauonius spirat.
III. Corona exoritur matutino: uenti commutantur: asperaq; in mari fit hyems.
PR. Vergiliæ exoriuntur: & flat Auster.
ID. Corona emergit: aëris commutatio, & tumultus fit.
XIX. Aquilo immensus flat.
XVIII. Autumni medium, & Auster flat.
XVII. Orion emergit: & rorulentus est aër.
XVI. Eadem, quæ prior, significatio.
XV. Tristis & nubilus dies.
XIIII. Sol in Scorpione: & Fauonius spirat.
XIII. Vergiliæ occidunt: aërisq; est conturbatio.

XII. *Eadem, quæ prior, significatio, sed etiam pluit.*

XI. *Tauri cauda occidit: & Auster flat pluuius.*

X. *Scorpius occidit: Aquilo flat: & in mari tempestas horrida.*

IX. *Vergiliæ occidunt.*

VIII. *Centaurus occidit matutino.*

VII. *Scorpij dimidia cauda occidit.*

VI. *Suculæ occidunt: gelidus flat Aquilo: & aspera in mari hyems.*

V. *Vergiliæ & Orion penitus occidunt.*

IIII. *Arcturus occultatur: & uehementes flant uenti.*

III. *Caßiopea incipit occultari.*

PR. *Orion, & Aquila penitus occidunt uesperi, & Fidicula exoritur.*

XXXI.

NOVEMBER.

K. *Vergiliæ occidunt: pruina decidit matutino: Arcturus occultatur: aërisq; ad frigora fit conuersio.*

IIII. *Venti spirant frigidi, & pluit.*

III. *Fidicula exoritur matutino: & Aquilo flat.*

PR. *Auster & Fauonius flant: fiuntq; imbres.*

NON. *Fidicula Sole exoriente apparet: Aquilo flat.*

VIII. *Arcturus occidit matutino, & nebulosus est aër.*

Vergiliæ

VII.	Vergiliæ & Orion occultantur:Aquilo flat.
VI.	Turbidus & molestus est aër.
V.	Clarum Scorpionis astrũ, & hyemalis cardo.
IIII.	Hyemis initium.
III.	Vergiliæ occultantur.
PR.	Media Scorpionis stella emergit.
ID.	Vergiliæ & Orion occidunt matutino.
XVIII.	Scorpius matutino occidit.
XVII.	Fidicula oritur matutino:Vulturnus, Auster, & Boreas simul flant.
XVI.	Eadem,quæ prior,significatio.
XV.	Tempestuosa dies: Austerq; superuenit.
XIIII.	Sol in Sagittario : Orion cum Fidicula exoritur:aërisq; tempestas existit.
XIII.	Tauri cornu cũ Sole occidit : & flat Aquilo.
XII.	Horrida tempestas.
XI.	Suculæ cum Lepore occidunt matutino.
X.	Gelida cadit pluuia.
IX.	Tauri cornua occidunt.
VIII.	Initium hyemis : frigora incipiunt : gelidiq; cadunt rores.
VII.	Sol in prima Sagittarij portione.
VI.	Eadem,quæ prior,significatio.
V.	Canis occidit:Austrina dies,& pluit.
IIII.	Canis occultari incipit : & nebulosus est aër.
III.	Canis occidit matutino:& Africo flãte pluit.
PR.	Orion occidit:Fauonius spirat:& Austro flãte pluit.

XXX.

X.	*Perturbatio aëris: flat Septentrio: & totus Orion occidit matutino.*
IIII.	*Canis occidit: uesperi Septentrio flat.*
III.	*Tempestuosa cum nubibus dies.*
PR.	*Sagittarius occidit: & Aquilo flat.*
NON.	*Per totam diem pluit: & flat Aquilo.*
VIII.	*Medium Scorpij emergit.*
VII.	*Aquila exoritur: & Africus flat.*
VI.	*Scorpius totus emergit.*
V.	*Canis exoritur matutino: & Auster flat.*
IIII.	*Vehemens Aquilo flat: caliginosum tempestatibus cœlum existit.*
III.	*Obscurum astrum: Septentrio & Cæcias perflant.*
PR.	*Aquilo flat prior: grauis & pluuius subsequitur Auster.*
ID.	*Totus Scorpius exoritur: Auster & Aquilo flant, & pluit.*
XIX.	*Capella occidit.*
XVIII.	*Auster, & Aquilo perflant: & aëris perturbatio existit.*
XVII.	*Eadem, quæ prior, significatio.*
XVI.	*Sol in Capricorno.*
XV.	*Obscurum astrum: & uentorum concursus & pugna.*
XIIII.	*Capella exoritur.*
XIII.	*Aquila cum Capricorno exoritur.*

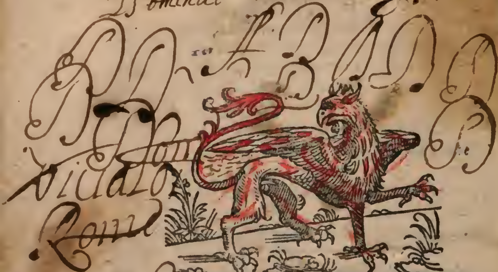
XII. Incipit flare Aquilo: superueniens Auster totum obtinet diem.

XI. Aquila exoritur uesperi.

X. Capella matutino emergit.

Reliquum deficit.

Dominici Vivaldi Baldo

Milano bello e

tre cose cacciano l'huomo di casa il fumo la casa mal coperta

Mirabello bissa donna

Dominici Vivaldi

Romano

1599

